

อนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล ป.ช., ป.ม.

วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๘
ณ เมรุหลวง หน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์
วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๕๔๓๘

สำนักพระราชวัง

๑๑ กรกฎาคม ๒๕๒๘

นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล ป.ช.,ป.ม. อายุ ๖๔ ปี ถึงอนิจกรรมด้วยหัวใจล้มเหลว ณ โรงพยาบาลกลาง กรุงเทพมหานคร เมื่อวันพุธ ที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๘ เวลา ๑๙.๐๐ น.

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๒๘ เวลา ๑๗.๐๒ น. พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ณ ศาลาสุพรรณานนท์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ ฉัตรเบญจาตั้งประดับ ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม กำหนด ๓ คืน.

(ลงนาม)

บุญสม พิมพ์.

(ลงนาม) ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้และเจ้าพนักงานที่มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

(ลงนาม)

ผู้รับรับสั่ง

(ลงนาม)

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๑๑๙๕๔

สำนักพระราชวัง

๓๑ สิงหาคม ๒๕๒๘

พระราชทานเพลิงศพ นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล ป.ช.,ป.ม. ข้าราชการบำนาญ สังกัดกรุงเทพมหานคร ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

วันพุธ ที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๘ เวลา ๑๓.๐๐ น. เจ้าพนักงานจัดการเปลื้องเครื่องสุกำศพ ณ ศาลาวัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม ประกอบศพ ฉัตรเบญจาตั้งประดับ

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๒๘ เวลา ๑๕.๐๐ น. เชิญโกศศพแห่เวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานผ้าไตร ๕ ไตรทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุล แล้วพระราชทานเพลิง

วันศุกร์ ที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๒๘ เวลา ๗.๐๐ น. เก็บอัฐิ.

บุญสม พิมพ์.
วิสา ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้และเจ้าพนักงานที่มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประถมาภรณ์ช้างเผือก
๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

น.พ.ประเสริฐ นุตกุล ป.ช., ป.ม.

ชาตะ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๔

มรณะ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๘

รำลึกในพระมหากรุณาธิคุณ

นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล ป.ช., ปม. นักปกครองอันดับ ๑๐ กรุงเทพมหานคร ได้ถึงแก่อนิจกรรมด้วยอาการหัวใจวายเฉียบพลัน ณ โรงพยาบาลกลาง กรุงเทพมหานคร ได้มีหนังสือกราบถวายบังคมลา ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ พร้อมด้วยฉัตรเบญจาตั้งประดับตามเกียรติยศ กับพระพิธีสวดพระอภิธรรมกำหนด ๓ คืน อันเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม แก่นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล

พระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้ ข้าพระพุทธเจ้า บุตร ธิดา ตลอดจนญาติมิตรของนายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล

ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบถวายบังคม ณ เบื้องพระยุคลบาท ด้วยความรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ไว้ชั่วนิรันดร

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

นางอรอนงค์ นุตกุล

และบุตร-ธิดา

รายนามผู้ร่วมศรัทธาในการบำเพ็ญกุศลศพ

๑. อ.จ.บุญนำ บุญเสรฐ
๒. ท.พ.ประเสริฐ สุขรังสรรค์
๓. น.พ.วสันต์-พ.ญ.วัจนา จงเจตน์
๔. คุณบริบูรณ์ สัจจพันธ์
๕. คุณแผ้ว กรลักษณ์
๖. คุณเบญจวรรณ สิทธิสาท (เบิร์ด)
๗. คุณกอง-คุณศิวภรณ์ ศิลากอง
๘. น.พ.พูลพงศ์-คุณรำพรรณ อิทธิพงศ์
๙. คุณวิน-คุณศุภดา อิทธิพงศ์
๑๐. นายกี่ซื้อ-นางโหงว
๑๑. คุณกมล สุรเกียรติ
๑๒. แพทย์รุ่น ๗๖
๑๓. คุณเทียมเฮง
๑๔. คุณศักดิ์สม-คุณอุษุมา กู้เกียรตินันท์
๑๕. พ.ท.สุทธ-คุณสินาภรณ์ บวรรัตนเวช
๑๖. พ.ท.น.พ.วิทยา ช่อวิเชียร
๑๗. น.พ.ปุ่น ปิยะศิลป์
๑๘. น.อ.เฉลิม-คุณสมรโสภา เมืองมณี
๑๙. ท่านผู้หญิงฉวีทิพย์ ดิศกุล
๒๐. คุณทองพันธ์-คุณอนงค์
๒๑. คุณสุพัตรา ลาวัณย์ศิริ
๒๒. น.พ.กำธร-คุณเสาวณีย์ จินดาวิจักษณ์
๒๓. พ.ท.หญิงทองคำ เตระยานนท์
๒๔. น.พ.สมัย ขาววิจิตร
๒๕. น.พ.สมบัติ ภู่เจริญ และภรรยา
๒๖. พ.ญ.ภัทริยา-คุณธนาวุฒิ จารุทัศน์
๒๗. ร.ศ.น.พ.อนันต์-คุณจินต์ฑิตา ส่งแสง
๒๘. น.อ.พิสิษฐ์-คุณลภา สุทธิอารมณ์
๒๙. พล.ร.ต.สกล-คุณจันทิพา ชลออยู่
๓๐. คุณง้อ (ร้านผลไม้)
๓๑. คุณชมพูนุท จรรยาเพศ, คุณผุสดี ตามไท
๓๒. คุณปิยะ-คุณจันทร์เพ็ญ ประคองวงศ์
๓๓. คุณทวี-คุณเสาวณีย์ พันธ์ถาวรนาวิน
๓๔. คุณสมลักษณ์-คุณเบญจมาศ เผ่าจินดา
๓๕. คุณวรรณา กัลยาณวงศ์
๓๖. ม.ร.ว.จุลปรีชา-คุณสุนิดา กัลยาณวงศ์
๓๗. สำนักการแพทย์ (น.พ.อุดม เทียนจวง)
๓๘. ร.พ.ตากสิน
๓๙. วชิรพยาบาล
๔๐. วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์
๔๑. ร.พ.กลาง
๔๒. พล.ร.ท.ฉายแสง-คุณพิลาส ณ นคร
๔๓. น.พ.เสริม อักษรานุเคราะห์
๔๔. น.พ.คัมภีร์-คุณกุหลาบ มัลลิกมาส
๔๕. คุณกวงเปียะ-คุณนิภา แซ่ตั้ง
๔๖. ร้านก๋วยเตี๋ยวเป็ด
๔๗. ครอบครัวสกุล "ประนิช" จินดาถวิล
๔๘. ส่วนสินเชื่อ ธนาคารนครหลวงไทย สนญ.
๔๙. น.พ.สุกิจ เลาหสุรโยธิน
๕๐. น.พ.พิศิษฐ์-คุณจุฬา วัชรเนตร
๕๑. พล.ร.อ.อดุล-คุณปราณี ตุลยานนท์
๕๒. น.พ.ทินรัตน์-พ.ญ.ปรีชา สถิตนิมานการ

๕๓. ครอบครัวประสมสวัสดิ์
๕๔. ศ.จ.รำพึง ดิสสะมาน
๕๕. กองวิจัยทางแพทย์
๕๖. น.พ.ดิถี-คุณอุไร จึงเจริญ
๕๗. คุณวิชัย วิเลปนพฤกษ์
๕๘. คุณจินต์ ตัณฑ์ศุภศิริ
๕๙. คุณชำนาญ-คุณหญิงวลี ยุวบูรณ์
๖๐. ดร.สมเกียรติ หวังกอบเกียรติ
๖๑. คุณปรียา เกษมสันต์
๖๒. คุณทรงศักดิ์-คุณศมพรัตน์ คงอุไร
๖๓. คุณเสมอใจ-คุณธีรชน ไตรวิทยาคุณ
๖๔. ร.อ.ชลวิทย์ ไตรวิทยาคุณ
๖๕. คุณสุรินทร์ อาชารัตน์
๖๖. หม่อมเจ้าวัฒนานุวัตน์ วัฒนวงศ์ และหม่อม
๖๗. เพื่อนเกษตร ๒๘
๖๘. สมาคมออร์โธพิดิกส์
๖๙. คุณสมพร แก่นสาร
๗๐. คุณพันธ์พงษ์-คุณผัสกร ทนินซ้อน
๗๑. น.พ.นินาท ตันไพบูลย์
๗๒. นายซุ้ย วูวง
๗๓. พ.ท.วีรยุทธ เชาวน์ปรีชา
๗๔. ท.ญ.เอมศิริ สุดสริรส
๗๕. คุณชาติชาย จุลจาริต
๗๖. สมาคมศัลยแพทย์นานาชาติแห่งประเทศไทย
๗๗. คุณแววตา-คุณอ้อย โอมะคุปต์
๗๘. สกุลลิมอักษร และ สกุลวรพันธ์
๗๙. คุณสุธรรม-คุณปานจิต ลิมอักษร
๘๐. เพื่อนร่วมรุ่น ๕๐
๘๑. คณะหลังร้าน
๘๒. ร้านดัง ดัง
๘๓. ร้านฮงเซ้ง
๘๔. ศาลเจ้าปุนเถ้าก๋ง
๘๕. คุณจิรายุทธ วสุรัตน์
๘๖. คุณพิมลมาลย์ อินทกฤษณ์
๘๗. คุณลมูล มุตตามระ
๘๘. น.พ.ชุด อยู่สวัสดิ์
๘๙. พ.ญ.สุมนา ชมพูทวีป
๙๐. คุณโชติกา บุญ-หลง
๙๑. คุณวิจิตร-ละเอียด หัตถวิจิตรกุล (เด่นจันทร์)
๙๒. ครอบครัวท่านชายธัญญลักษณ์-
ท่านหญิงรัชมาลินี
๙๓. คุณอุดม-นงนิตย์ ศรีเสาวชาติ
๙๔. คุณจรรยง พิบูลย์อรรถวิทย์
๙๕. คุณเพชร ดิษสุข
๙๖. ชมรมกฎแห่งกรรม
๙๗. คุณเดชาชัย ภักดีสู่สุข
๙๘. คุณคทาวุธ เวสารัช
๙๙. อ.ส.ช. ฝรั่งเศส ๒๕๐๕-๒๕๐๖
๑๐๐. คุณสุดสงวน สุทยานันท์
๑๐๑. น.พ.ดิเรก อิศรางกูร
๑๐๒. น.พ.ธานี บุญยประสิทธิ์
๑๐๓. บริษัท ARDS SHIPPING
๑๐๔. คณะโรงพยาบาลมเหสักข์
๑๐๕. โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์
๑๐๖. น.พ.ชวน-ประยูร ตู้จินดา
๑๐๗. บริษัทบางกอกยูนิเทรด
๑๐๘. คุณสิริ สิรสุทธิ
๑๐๙. คุณเง็กหง แซ่ฉั่ว
๑๑๐. คุณสมศักดิ์ คงคาลัย
๑๑๑. พยาบาลศิริราชรุ่น ๒๔๘๔
๑๑๒. คุณวลัยรัตน์ บุญ-หลง
๑๑๓. ธนาคารนครหลวงไทย-สำนักเพชรบุรี
๑๑๔. ม.จ.มารยาทกัญญา ดิสกุล
๑๑๕. คุณสถาพร-คุณสีตลา บุญเกตุ

รายนามผู้เคารพศพด้วยพวงหรีด

๑. นพ. เฉก-พญ.วิลิศ ธนะสิริ
๒. พิชาน-พวงผกา ดโนทัย
๓. ประสิทธิ์ ลุลิตานนท์ และ ครอบครัว
๔. กิติรัตน์
๕. วิทย์-เกตุสุนีย์ ตันตยกุล
๖. พล ต.ต. อุดม-สุภัทรา รัตนกุลเสรีเริงฤทธิ์
๗. พลเอก เชาว์ สวัสดิสงครามและคุณหญิง
๘. สำนักอนามัย
๙. วิจิตร-สมพิศ แจ่มใส
๑๐. ชาเนศ-ผกามาลย์ พิริยนันท์
๑๑. ธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ จำกัด
สาขาคลองตัน
๑๒. พล ต.อ. มนต์ชัย-วิจิตรา พันธุ์คงชื่น
๑๓. ชำนาญ-คุณหญิงวลี ยุวบูรณ์
๑๔. วิเชียร-เสาวนีย์ เตชะไพบูลย์
๑๕. นพ. ร่มไทร-กำนล สุวรรณิก
๑๖. น.อ. วัธนีชัย พานิชยิ่ง รน.
๑๗. พิสัย-วัฒนา วีรกิตติ
๑๘. บ. เงินทุนหลักทรัพย์ นวธนกิจ จำกัด
๑๙. ณรงชัย-อุบล ธีรเดช
๒๐. นายแพทย์ เสม พริ้งพวงแก้ว
๒๑. ธงชัย-มณฑิรา ล่ำซำ
๒๒. ขวัญทิพย์-นิทัศน์
๒๓. นพ. สถาพร-พญ. ประอร ชวลิตธำรง
๒๔. ธำรงรัตน์-ยี่ภู่ แก้วกาญจน์
๒๕. สนั่น-สัจจา เกตุทัต
๒๖. สมศักดิ์-มุกดา วงศ์อารยะ
๒๗. Lab รพ.กลาง
๒๘. เจ้าหน้าที่ ตึก ๑ ชั้น ๒ รพ. กลาง
๒๙. Syntex Pharmaceuticals
๓๐. ท่านผู้หญิง พรพรรณ ทวีวงศ์ถวัลยศักดิ์
๓๑. บ. เมอร์ก ชาร์พ แอนด์ โดห์ม จำกัด
๓๒. เพื่อนเกษตร รุ่น ๒๘
๓๓. กิตติ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
๓๔. สุทธิธรรม จิราธิวัฒน์
๓๕. บริษัท Boots ประเทศไทย
๓๖. นพ. วิวัฒน์-ฉวี กรีพานิช
๓๗. อเนก-สุภรณ์ วรพันธุ์
๓๘. ห้องผ่าตัด รพ.กลาง
๓๙. ท. เตระยานนท์
๔๐. พ.ต.ท. ภาณุรัตน์-ลักษณา มีเพียร
๔๑. อัสสัมชัญ ฝรั่งเศส ๒๕๐๕-๒๕๐๖
๔๒. สนิท-มาลี วิไลจิตต์
๔๓. ชำนาญ พจนา อธิบดีกรมแรงงาน
๔๔. พล ต.ท. กิตติ-พรเฉลย เสริบุตร
๔๕. มิ่งขวัญ-พาภิตร รัตนกุลเสรีเริงฤทธิ์
๔๖. คณะครู-อาจารย์ ร.ร. เทพศิรินทร์
๔๗. พล ร.อ. โอภาส-คุณหญิง สายหยุด
จามิกรณ์
๔๘. อุเทน เตชะไพบูลย์
๔๙. จรูญลักษณ์ วัฒนฉัตร
๕๐. ศัลยกรรมหัวใจ วชิรพยาบาล
๕๑. พล ต.อ. ชุมพล-คุณหญิง ทองอยู่
โลหะชาละ
๕๒. อบ วสุรัตน์
๕๓. ผู้อำนวยการสำนักตำรวจเทศกิจ กทม.

๕๔. ผู้ว่าการกรุงเทพมหานคร และภรรยา
๕๕. พลโท ประสิทธิ์-จิรภา ใจชื่น
๕๖. ราชัน กาญจนวนิชย์
๕๗. ชัยยุทธ-พรรณจิตร กรรณสูต
๕๘. บริษัทหยาดฟ้าภัตตาคาร จก.
๕๙. พ.อ. ดำรง-นงเยาว์ ธนะชานันท์
๖๐. บ.ไวเอท อินเตอร์เนชั่นแนล ลิมิเต็ด
๖๑. ธนาคารนครหลวงไทย สาขาสี่พระยา
๖๒. กฤช-อุ่นใจ สมบัติศิริ
๖๓. นพ. คัมภีร์-กุหลาบ มัลลิกะมาส
๖๔. นพ. อนันต์-จินต์ฑตา ส่งแสง
๖๕. นพ. โอภาส-จริยา ธรรมวานิช
๖๖. สมาคมออร์โธปิดิคส์แห่งประเทศไทย
๖๗. ชำนาญ ลือประเสริฐ
๖๘. วิมล วิโรจน์ไตรรัตน์
๖๙. นายแพทย์เสริม อักษรานุเคราะห์
๗๐. ศัลยกรรมกระดูก โรงพยาบาลตากสิน
๗๑. ราชวิทยาลัยศัลยแพทย์ แห่งประเทศไทย
๗๒. คุณหญิงนันทกา ศุประภาตนันท์
๗๓. กองออร์โธปิดิคส์ รพ.พระมงกุฎเกล้าฯ
๗๔. ศัลยกรรมประสาท โรงพยาบาลกลาง
๗๕. พล ต.อ. ณรงค์-คุณหญิง ภรณี มหานนท์
๗๖. โรงพยาบาลตากสิน
๗๗. นพ. สมพงษ์ บุรุษรัตนพันธุ์
๗๘. งานอุบัติเหตุ โรงพยาบาลกลาง
๗๙. โรงพยาบาลกลาง
๘๐. สมศักดิ์-สุวลักษณ์ จันทนะศิริ
๘๑. สุธรรม-ปานจิต ลิมอักษร
๘๒. ตึกศัลยกรรมกระดูกชาย(๑๐-๖) โรงพยาบาลกลาง
๘๓. วชิรพยาบาล
๘๔. ศจ. เติบ-คุณหญิงสนองนาฏ จารุดิลก
๘๕. เจ้าหน้าที่ห้องเฝือก โรงพยาบาลกลาง
๘๖. งานศัลยกรรมกระดูก โรงพยาบาลกลาง
๘๗. แพทย์ศิริราชรุ่น ๗๖
๘๘. แผนกรังสีวิทยา โรงพยาบาลกลาง
๘๙. โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม
๙๐. เจ้าหน้าที่แผนกกายภาพบำบัด รพ.กลาง
๙๑. งาน ตา,หู,คอ,จมูก รพ.กลาง
๙๒. ธนาคารศรีนคร
๙๓. แผนกยารูซเซล
๙๔. นพ.ประชา-ถวิล โมกขะเวส
๙๕. นพ. สุปรีชา-สุมัณฑนา โมกขเวส
๙๖. นพ. กอบชัย-เกษมสุข พรหมินทะโรจน์
๙๗. บ. เมย์ แอนด์ เบเกอร์ จำกัด
๙๘. นพ. ชวน ตู้จินดา และครอบครัว
๙๙. ศจ.นพ. เสนอ อินทรสุขศรี
๑๐๐. ธนาคารนครหลวงไทย สาขาเชียงใหม่
๑๐๑. กองโอสถกรรม โรงพยาบาลกลาง
๑๐๒. หม่อมเจ้าวัฒนานุวัตน์ วัฒนวงศ์ และหม่อม
๑๐๓. นายแพทย์บุญสม มาร์ติน
๑๐๔. งานระงับความรู้สึก รพ. กลาง
๑๐๕. แผนกคนไข้ภายนอก รพ. กลาง
๑๐๖. นพ. ประวัติ พิเศษสกลกิจ
๑๐๗. ห้องผ่าตัด โรงพยาบาลกลาง
๑๐๘. วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์
๑๐๙. บ. ซีบ้า-ไกกี้
๑๑๐. บ. เทเลไดนามิค จก.
๑๑๑. อนุบาลจิดาภา
๑๑๒. เพื่อนแพทย์รุ่น ๕๐
๑๑๓. สหกรณ์ออมทรัพย์ วชิรพยาบาล
๑๑๔. เปี่ยมจิตต์-เสรี เกียรติบรรลือ
๑๑๕. วิสัญญีพยาบาล วชิรพยาบาล

๑๑๖. เพื่อน ๆ ของหลานจาก ร.ร. อัสสัมชัญ
ประถม
๑๑๗. ว่าที่ ร.ต. เสมอใจ พุ่มพวง และภริยา
๑๑๘. ฝ่ายวิจัยและวางแผน-ฝ่ายอำนวยการสาขา
ธนาคารนครหลวงไทย
๑๑๙. ชยันต์-พรรณี สุนทรนานนท์
๑๒๐. สีตลา-สถาพร บุญเกตุ
๑๒๑. สมาคมเหรียญกษาปณ์แห่งประเทศไทย
๑๒๒. พล ต.ท. เสริม-ทองย้อย ยะคะเสม
๑๒๓. กองวิจัยทางแพทย์
๑๒๔. วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ
๑๒๕. ภูริช มหาดำรงกุล
๑๒๖. พยาบาลห้องผ่าตัดศัลยกรรม วชิรพยาบาล
๑๒๗. ธนาคารสยาม จำกัด สาขาวรจักร
๑๒๘. สุขุม-อนัญญา อยู่สวัสดิ์
๑๒๙. พญ. อำนวยศรี-เสน่ห์ จามริก
๑๓๐. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์บางกอกเครดิต
จำกัด
๑๓๑. ไอ.ซี.ยู โรงพยาบาลกลาง
๑๓๒. โรงพยาบาลมเหสักข์
๑๓๓. ราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย
วิทยาลัยศัลยแพทย์นานาชาติแห่งประเทศ
ไทย
๑๓๔. นพ.ทินรัตน์-ปรีชา สถิตนิมานการ
๑๓๕. อนันต์-สมบูรณ์ เอกแสงศรี
๑๓๖. บุญนำ บุญเสรฐ
๑๓๗. นพ.สุกรี-ทำเนียบ สืบสงวน
๑๓๘. คุณหญิงสมสมัย ศรีไชยยันต์
๑๓๙. จักรพันธุ์-จุฑาทิพย์ จันทนะศิริ

ประวัติชีวิต
นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล

เกิด วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๔ ตรงกับวันอังคาร ปีระกา

บุตร หลวงประธานคดีศาสตร์ ข้าราชการกระทรวงยุติธรรม และคุณนายทองอยู่ นุตกุล ณ บ้านเลขที่ ๔๓๔ ถนนสี่พระยา ต.มหาพฤฒาราม บางรัก กรุงเทพฯ ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นบ้านเลขที่ ๙๔ ถนนมหานคร บางรัก

มีพี่สาวร่วมมารดา ๒ คน นายแพทย์ประเสริฐเป็นคนสุดท้อง คือ

๑. แพทย์หญิงปทุม นุตกุล (ถึงแก่กรรม ๒๔๙๗) สมรสกับ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชุด อยู่สวัสดิ์ มีบุตรธิดา คือ

๑) นายสุขุม อยู่สวัสดิ์ สมรสกับ อนัญญา ชูพินิจ

๒) ทันตแพทย์หญิงดวงดำรัส อยู่สวัสดิ์ สมรสกับ ดร.สุบรรณ พันธ์วิศวาส

๓) นายแพทย์อัทยา อยู่สวัสดิ์ สมรสกับ เทียมจันทร์ **อุ่นไชยา**

๒) นางประยูร นุตกุล สมรสกับ นายแพทย์ชวน ตู้จินดา มีบุตรธิดา ๔ คน

๑) นายดิลก ตู้จินดา สมรสกับ เบญจางค์ บุตะสิวิไล

๒) นายแพทย์ชาญ ตู้จินดา สมรสกับ สมพิศ ยุวนานนท์

๓) นายเทพ ตู้จินดา สมรสกับ วัลยา

๔) เภสัชกรหญิง ศรีสุดา ตู้จินดา สมรสกับ เภสัชกร ม.ร.ว. เผ่าชัย ชยางกูร

๓. นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล สมรสกับ อรอนงค์ วัชรเนตร

มีน้องร่วมบิดา

๔. นายแพทย์ประกิต นุตกุล (ถึงแก่กรรม ๒๕๑๗) สมรสกับ แพทย์หญิงอำนวยศรี ชุตินธร มีบุตรธิดา ๓ คน

๑) นายกิตินัย นุตกุล กำลังศึกษาที่จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย นิติศาสตร์

๒) นางสาววารุณ นุตกุล ศึกษาที่มหาวิทยาลัยกรุงเทพ คณะนิเทศศาสตร์

๓) นายชัยโชติ นุตกุล ศึกษาที่โรงเรียนอัสสัมชัญ ชั้นมัธยมปีที่ ๔

๕. แพทย์หญิงถนอมสิน นุตกุล สมรสกับ นายแพทย์วิโรจน์ เศรษฐีน

๖. แพทย์หญิงสุวิมล นุตกุล สมรสกับ นายแพทย์ธระ พงษ์ศิริ

๗. นายอาชว์ นุตกุล สมรสกับ วรนารถ ทวีสิน

๘. นางสุนทรี นุตกุล สมรสกับ นายกฤษณะ สุทธิอารมณ์

ครอบครัว สมรสกับ อรอนงค์ วัชรเนตร เมื่อ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๐ มีบุตรธิดา ๕ คน หลาน ๘ คน คือ

๑. นายแพทย์สุวิชา นุตกุล สมรสกับ ปราณี นาแพง มีบุตร ๓ คน

๑) ด.ช.อภิชาติ ๒) ด.ช.สิทธินาท ๓) ด.ช.วาสนพล

๒. นางวิภา นุตกุล สมรสกับ นายสุทธิพงศ์ อิทธิพงศ์ มีธิดา ๒ คน

๑) ด.ญ.จิดาภา ๒) ด.ญ.ณัฐพร

๓. ดร.วุฒิชัย นุตกุล สมรสกับ แพทย์หญิงฐิติมา ชินะโชติ มีบุตรธิดา ๒ คน

๑) ด.ช.วีรภัทร ๒) ด.ญ.วรรษมน

๔. แพทย์หญิงเลิศลักษณ์ นุตกุล สมรสกับ นายแพทย์ทวีพงษ์ เตระยานนท์ มีบุตร ๑ คน

๑) ด.ช.แดเนียล

๕. นายพีระ นุตกุล

ประวัติการทำงาน เก็บจากสมุดบันทึกส่วนตัวบางส่วน

๓๐ มีนาคม ๒๔๘๒ สำเร็จโรงเรียนสามัญจากโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ มีความคิดอยากเป็นทหารนายร้อยเทคนิค แต่ตรวจโรคไม่ผ่าน

๓ มิถุนายน ๒๔๘๒ สมัครเข้าเรียนมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ ได้ที่ ๔ จากนักเรียน ๑,๐๐๐ คน รับเพียง ๓๐๐ คน สอบเข้าเรียนคณะเตรียมแพทย์ศาสตร์ ได้ที่ ๑๔

๓๐ พฤษภาคม ๒๔๘๔ ข้ามฟากมาเรียนแพทย์ศิริราช

๓๐ มีนาคม ๒๔๘๘ จบปริญญาแพทย์ศาสตร์บัณฑิต รับปริญญาวันนี้

๑ เมษายน ๒๔๘๘ เข้าทำงานกรมเสนารักษ์ทหารบก กระทรวงกลาโหม ตำแหน่งสำรองราชการ

๑ กันยายน ๒๔๘๘ ประจำกรมเสนารักษ์ กรม ปตอ. ตำแหน่งผู้ช่วยศัลยแพทย์ สร. ปตอ.

๑ มกราคม ๒๔๘๙ เข้าเป็นแพทย์ประจำบ้านโรงพยาบาลกลาง

๑ มิถุนายน ๒๔๘๙ เลื่อนจากแพทย์ประจำบ้านเป็นแพทย์โทประจำแผนกโอสถกรรมชั้นตรี อันดับ ๘

๑ มกราคม ๒๔๙๐ เลื่อนเป็นแพทย์โท เงินเดือนขึ้นเป็นชั้นโทเป็น ๑๖๐ บาท ตกเบิกเดือนพฤศจิกายน

๑ มกราคม ๒๔๙๑ เพิ่มเงินเดือนขึ้น ๑ ขั้น ๑๗๐ บาท

๑ มกราคม ๒๔๙๒ เพิ่มเงินเดือนขึ้น ๑ ขั้น ๑๘๐ บาท

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๓ ได้รับราชอิสริยาภรณ์จตุรถาภรณ์ช้างเผือก

๑๓ กันยายน ๒๔๙๕ ไปสหรัฐอเมริกา และแวะเยี่ยมรอบโลก ๑ ปี

พ.ศ. ๒๔๙๖ รับตำแหน่งหัวหน้าศัลยกรรมกระดูก หัวหน้าห้องปฐมฯ ห้องศพ ห้องตรวจโรค เงินเดือนขึ้น ๓ ขั้น เงินเดือน ๒๘๐ บาท พสร.๔๐ ๒.๕๐๐.-

เมษายน ๒๔๙๗ ได้รับอิสริยาภรณ์ จตุรฐาภรณ์มงกุฎไทย

พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นนายแพทย์เอกประจำกรมการแพทย์ แต่ทำงานที่โรงพยาบาลกลาง

๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ ได้รับทุนเทศบาล (๗.๘๐๐ บาท) เดินทางรอบโลก ๑๑ ประเทศ ๒๙ เมือง ได้พบบุคคลสำคัญทางการแพทย์ของโลก เช่น โบลเลอร์, คุนเชอร์, เซอร์เรจินาลด์ วัตสันโจนส์, โรเบอร์ต จูเดท์, คอมเพียร์, เคลิเดียน, ฯลฯ ออกเดินทางไปยุโรป และกลับทางแปซิฟิก เป็นเวลา ๓ เดือน ๗ วัน

๒๘ มิถุนายน ๒๕๐๕ โดยอนุมัติสันนิบาตเทศบาลให้เดินทางไปเป็นผู้แทนของเทศบาลนครถึงกรุงเทพฯไปประเทศฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น ไทเป ฮ่องกง ๑๗ วัน เพื่อดูงานการปกครองท้องถิ่น และสาธารณสุข

๑ เมษายน ๒๕๐๗ ได้รับพระราชทานเหรียญตติยภรณ์มงกุฎไทย

๑๔ พฤษภาคม ๒๕๐๗ รับอนุมัติกรรมการเทศบาล

ให้เลื่อนเป็นพนักงานเทศบาลสามัญชั้นพิเศษ
๑๗ กันยายน ๒๕๑๐ ปีนี้ได้พิจารณาเงินเดือนขึ้น ๒ ขั้น รวมเป็น ๖,๔๕๔.-
๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑ ขึ้นเครื่องบิน ซี.๑๒๓ ไปประชุม ผอก.แทนที่ อุดร นครพนม ขอนแก่น
๑ ตุลาคม ๒๕๑๔ เพิ่งได้รับราชอิสริยาภรณ์ (เพิ่งทำเสร็จ) ทวิติยาภรณ์ช้างเผือก ซึ่งได้แต่ปี ๒๕๑๓ รับพระราชทานจากพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๕ รับแต่งตั้งให้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลนครหลวง (อายุ ๕๐ ปี ๕ เดือน ๑๗ วัน)
๒๒ มีนาคม ๒๕๑๗ รับคำสั่งย้าย เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลวชิรพยาบาล
๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๗ ครม.ลงมติให้ได้รับเงินเดือน ๒ ขั้น

ผลงานที่ร.พ.วชิรพยาบาล

๑. ได้รับคำนิยมจากประชาชน ในเรื่องความสะอาดสถานที่การบริการให้รวดเร็วขึ้น วาจาการต้อนรับของเจ้าหน้าที่ทางวิชาการได้เพิ่มสมรรถภาพของการผ่าตัดทางศัลยกรรมกระดูก

๒. งบประมาณปี ๒๕๑๗ เคยได้ ๓๐ ล้านบาท งบประมาณปี ๒๕๑๘ ได้เป็น ๕๓ ล้านบาท จึงได้ปรับปรุงเครื่องมือ เครื่องใช้ มีราคาเป็นล้าน ๆ บาท

๓. ปรับปรุงเรื่องอาหารให้แก่คนไข้พิเศษและสามัญ และการประหยัดอาหารมิให้เหลือทิ้งเป็นอาหารหมู

๔. จิตใจของเจ้าหน้าที่ ให้มีขวัญดี เข้าถึงผู้บังคับบัญชา

๕. ปรับปรุงอัตรากำลังของแพทย์จาก ๖๒ คน มาเป็น ๑๑๐ คน พยาบาลจาก ๓๒๐ คน มาเป็น ๕๑๐ คน

๖. ปี ๒๕๑๘ มีการก่อสร้างตึก ๔-๕ หลัง เช่นตึกพยาธิวิจัย กายบำบัด ตึกพยาบาล ตึกประชุมพยาบาล ตึกเวชศาสตร์นิวเคลียร์ และได้ปรับปรุงตึกเหลือง ตึกศัลยกรรม ตึกโอสถกรรม เป็นราคาถึง ๗ แสน ๕ หมื่นบาท

๑๑ มกราคม ๒๕๑๘ เป็นวันสถาปนาวชิรพยาบาล ทำบุญเลี้ยงพระที่ตึกเหลือง และอุทิศส่วนกุศลให้ เจ้าของ และผู้สร้างโรงพยาบาล
๑๓ มกราคม ๒๕๑๙ เข้าเฝ้าสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี รับพระราชทานเหรียญ ร.พ.
๓๐ มกราคม ๒๕๑๙ ผู้ว่ากรุงเทพมหานคร มีคำสั่งย้ายจากตำแหน่งผู้อำนวยการวชิรพยาบาลมาเป็นตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานแพทย์
๑๓ กรกฎาคม ๒๕๑๙ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิศริยาภรณ์ประถมาภรณ์มงกุฎไทย ที่พระที่นั่งดุสิดาลัย ๙ กันยายน ๒๕๒๐ ได้รับแต่งตั้งจากผู้ว่าการกรุงเทพมหานคร ให้ดำรงตำแหน่งผูอำนวยการสำนักงานแพทย์ กทม. ซึ่งเป็นตำแหน่งทางการแพทย์ของชีวิตของนายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล ที่สูงสุด

นายแพทย์สุวิชา นุตกุล ลูกชายก็เข้าทำงานที่โรงพยาบาลกลางในเดือนนี้เหมือนกัน

๑ สิงหาคม ๒๕๒๒ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิศริยาภรณ์ประถมาภรณ์ช้างเผือก

จบบันทึกส่วนตัวบรรทัดสุดท้ายด้วยตัวของนายแพทย์ประเสริฐ นุตกุลเอง เพียงนี้

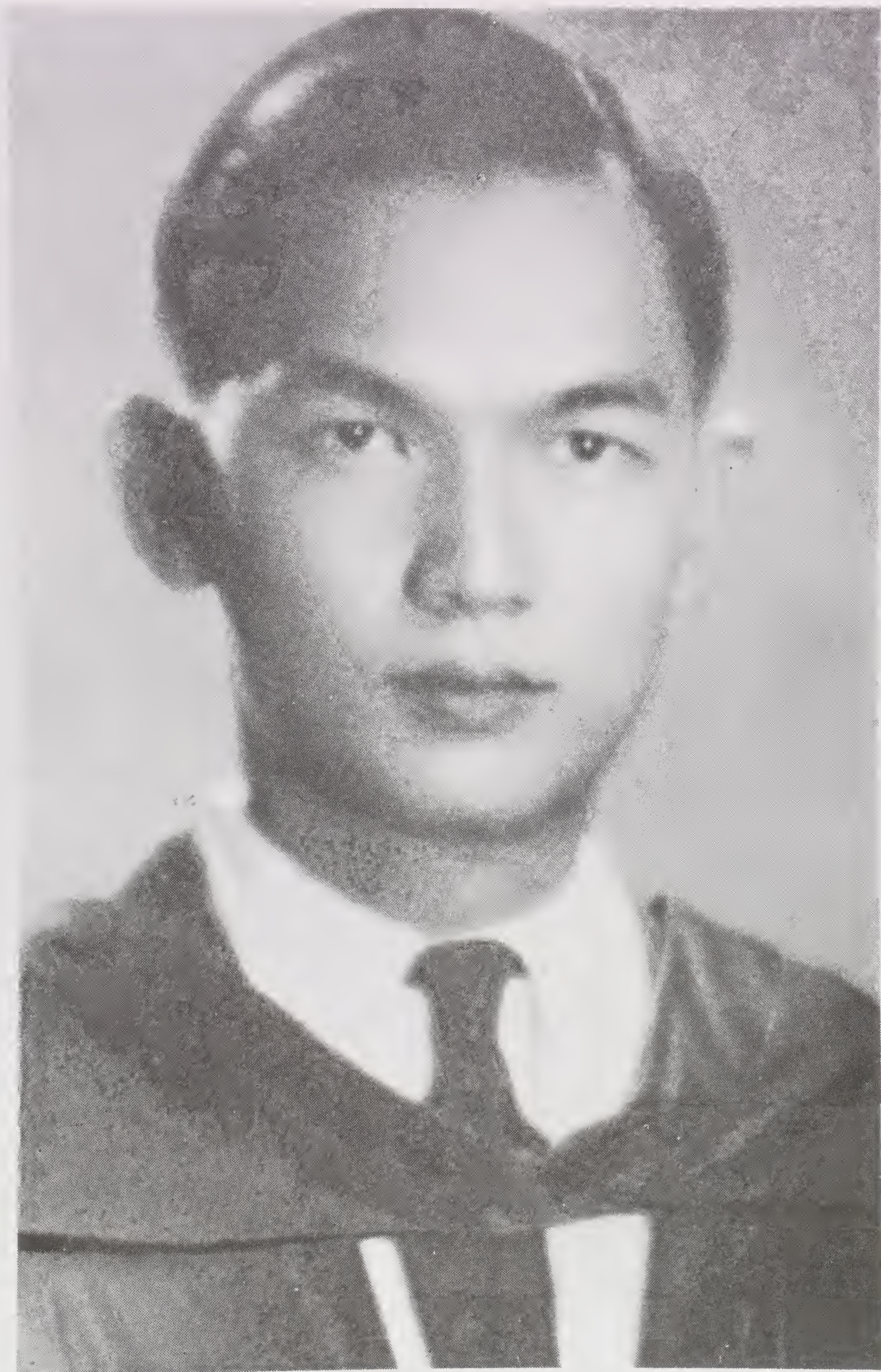
นายแพทย์ประเสริฐ เมื่อเยาว์วัย

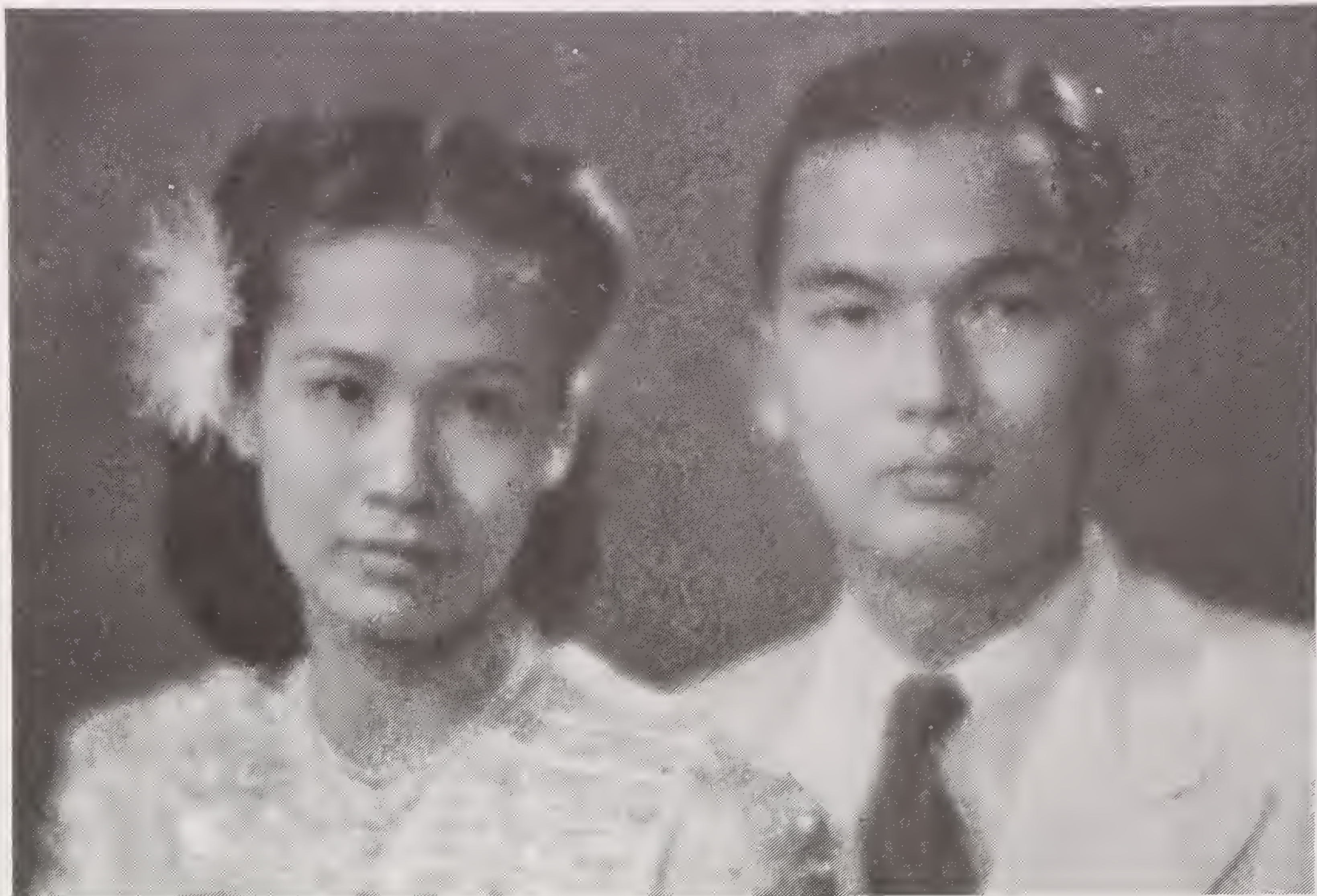
เมื่อวัยหนุ่ม

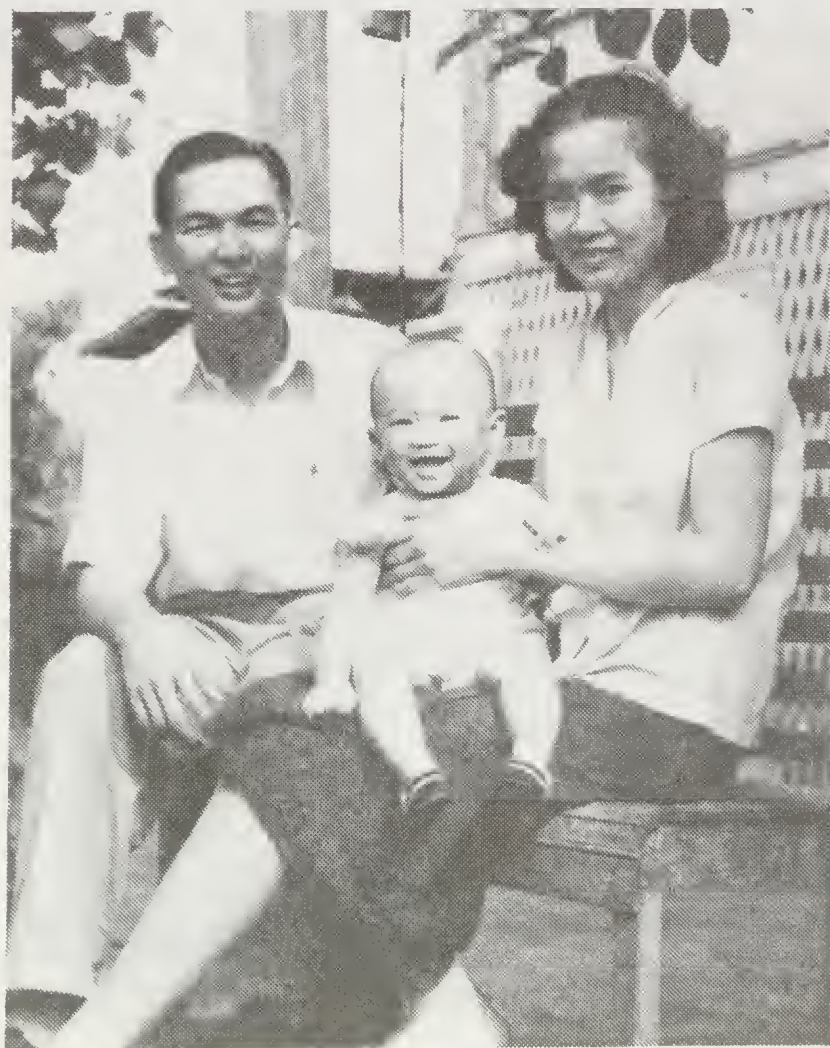
กลุ่มเพื่อน ๆ นักศึกษาแพทย์ศิริราช

ปริญญาแพทย์ศาสตร์บัณฑิต พ.ศ. ๒๔๘๘

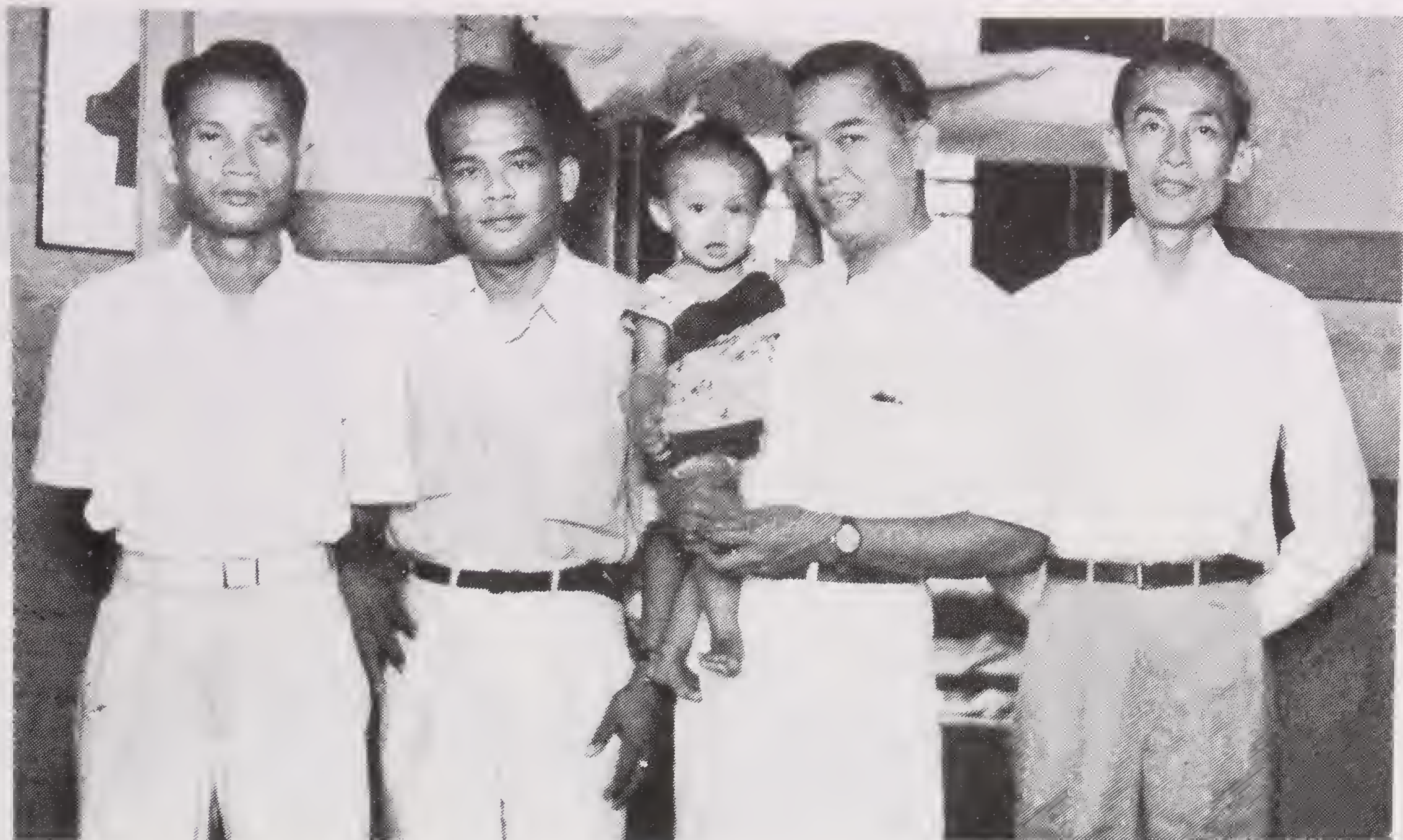
แต่งงาน ๑๒ มกราคา ๒๔๙๐

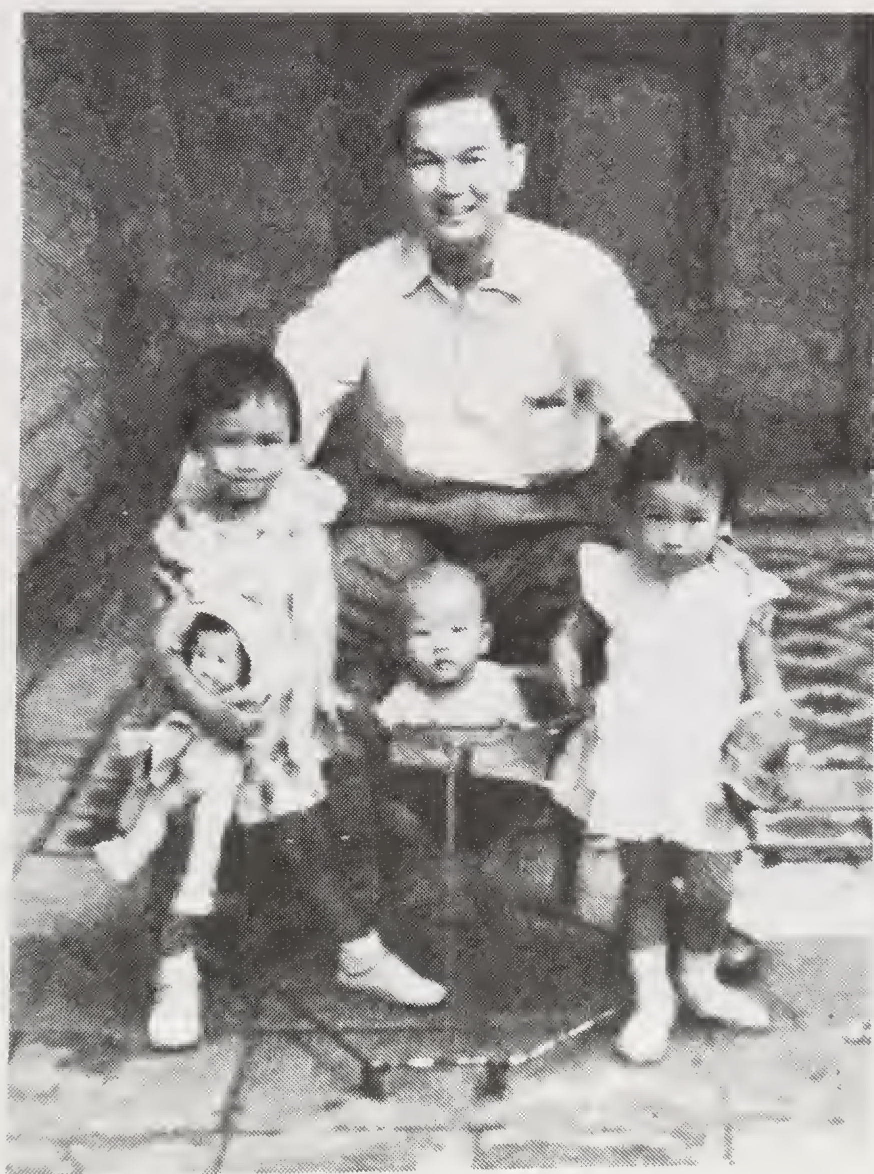
ลูกชายคนแรก

ลูกสาวคนแรก

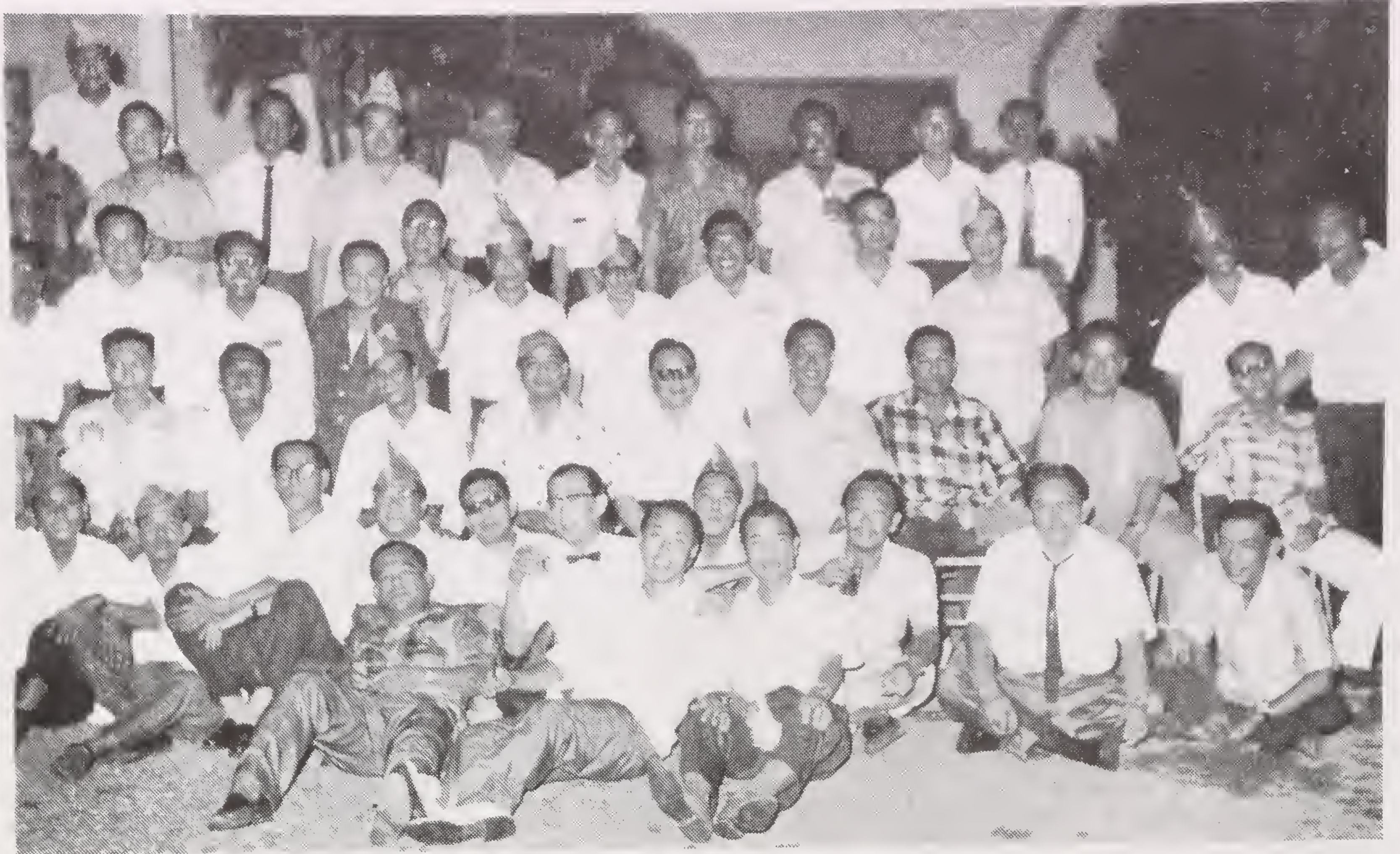

กับเพื่อน ๆ และลูกหญิง

ประชุมวิชาการโรงพยาบาลขอนแก่น

ชุมนุมสังสรรค์ร่วมรุ่นเพื่อนเทพศิรินทร์

งานเลี้ยงแพทย์รุ่น ๕๐

ความสำเร็จของลูก

บ้านพักตากอากาศที่บางแสน

ฝากไว้ให้คิด

๑. ธรรม

สังขตธรรม	ธรรมอันปัจจัยปรุงแต่ง
อสังขตธรรม	ธรรมอันปัจจัยไม่ได้ปรุงแต่ง

อธิบาย สิ่งหรือสภาพมีเกิดในเบื้องต้น มีแปรไปในท่ามกลาง มีดับในที่สุด เป็นสังขตธรรม. อีกอย่างหนึ่ง สภาพเกิดแต่เหตุทั้งปวง จัดเป็นสังขตธรรม. พระนิพพาน จัดเป็นอสังขตธรรม.

๒. สังขตธรรม

เมื่อเหตุปัจจัยยังมีอยู่ การตาย คือการเริ่มไปเกิดใหม่

๓. อสังขตธรรม

เมื่อสิ้นเหตุ สิ้นปัจจัยแล้ว การตาย คือการดับกิเลสและกองทุกข์ทั้งสิ้น เรียกว่า นิพพาน ดังที่พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจนฺโท จันทร์) วัดบรมนิวาสแสดงไว้ว่า....... ตายเน่า ตายเหม็น อย่างที่ตาย ๆ กันอยู่นี้ เป็นการตายเล่น ๆ ตายจริง ๆ ต้องตายด้วยการดับกิเลสและกองทุกข์.......

๔. ที่สุด

ที่สุดของความเป็นหนุ่มสาว	คือ ความแก่
ที่สุดของความไม่มีโรค	คือ พยาธิ
ที่สุดแห่งชีวิต	คือ ความตาย
และที่สุดแห่งการอยู่ร่วมกัน	คือ ความพลัดพรากจากกัน

๕. แค่หางอึ่ง

สุขแค่ทุกข์ กินแค่อิ่ม อยู่แค่ตาย บ้านหลังสุดท้ายแค่ป่าช้า

๖. พระพุทธเจ้าตรัสสอนว่า

จิตฺเต สงฺกิลิฏฺเฐ	ทุคฺคติ ปาฏิกงฺขา
เมื่อจิตเศร้าหมอง	ทุคติ เป็นอันหวังได้
จิตฺเต อสงฺกิลิฏฺเฐ	สุคติ ปาฏิกงฺขา
เมื่อจิตไม่เศร้าหมอง	สุคติ เป็นอันหวังได้

ข้าพเจ้าและครอบครัว คุณหมอประเสริฐ นุตกุล คุ้นเคยนับถือกันมานานแล้ว ถึงกับได้บริจาคทรัพย์สร้างศาลาทองอยู่ นุตกุล และกฎีขำ นุตกุล เพื่ออุทิศส่วนบุญกุศล ให้คุณนายทองอยู่ นุตกุล ผู้เป็นมารดา และคุณโยมขำ นุตกุล ผู้เป็นย่า ตลอดถึง ปู่ ตา ยาย และยังได้บริจาคทรัพย์ไว้ เพื่อบูรณะซ่อมแซมสิ่งที่ท่านสร้างไว้ อีกด้วย

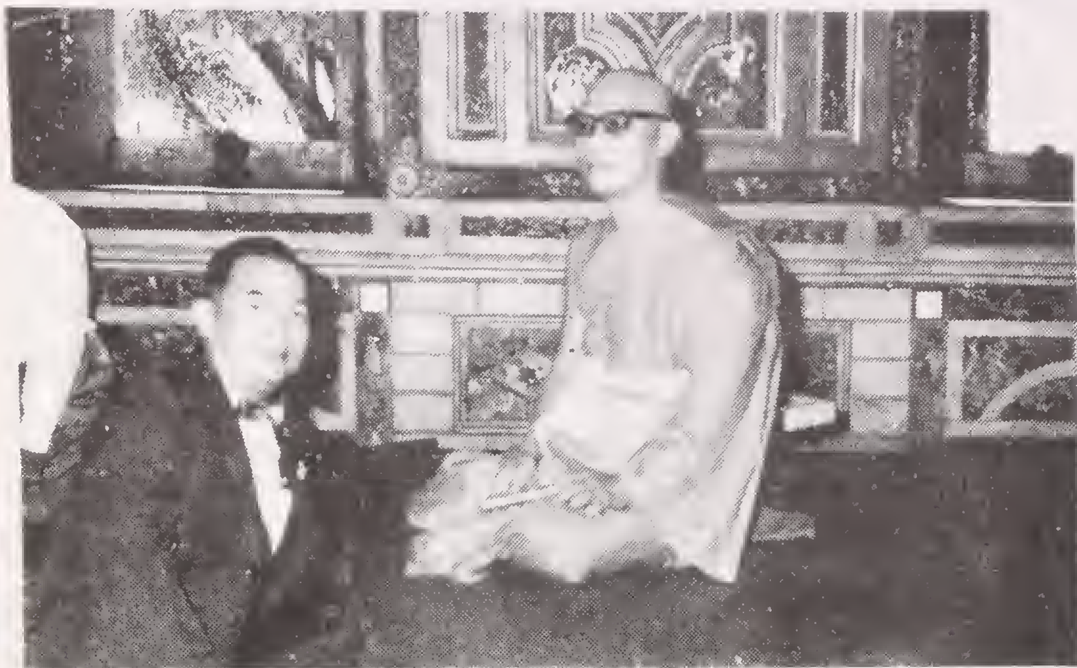
เมื่อข้าพเจ้า เจ็บป่วยตลอดถึงหลานของข้าพเจ้า ได้รับอุบัติเหตุ ท่านก็มีเมตตากรุณารักษาเยียวยาให้ ด้วยตั้งใจเป็นกุศล บุญคุณเหล่านี้ ทำให้ข้าพเจ้าเป็นคนกตัญญูรู้อุปการะคุณของท่านอยู่เสมอ

ด้วยอำนาจคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่ท่านเคารพนับถือ และด้วยอำนาจบุญกุศลที่ท่านได้บำเพ็ญแล้ว ตลอดชีวิตของท่าน ก็ขอให้ท่าน จงไปสู่สุคติ ตามสมควรแก่คติวิสัย ในสัมปรายภพนั้น ๆ เทอญ.

พระพรหมมุนี

วัดนรนาถสุนทริการาม กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๘

ขณะ คุณอบ วสุรัตน์ บวชเป็นภิกษุอยู่วัดราชบพิตร เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๘

32 ซอยประชานิมิตร
ถนนประดิพัทธ์
กรุงเทพฯ

คำไว้อาลัย

ผมได้ทราบข่าวการมรณกรรมของนายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล ด้วยความเศร้าสลดใจยิ่ง ผมรู้จักชอบพอสนิทสนมกับนายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล เป็นเวลานาน ท่านเป็นผู้ที่มีอัธยาสัยดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน คนไข้ที่ยากจนก็ไม่คิดค่ารักษา คลีนิคส่วนตัวของท่านที่ถนนสี่พระยาจึงเต็มไปด้วยคนไข้ ท่านจะให้การตรวจและรักษาด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส เต็มไปด้วยความเมตตากรุณาตลอดเวลา สละเวลาพูดคุยกับคนไข้เพื่อบรรเทาความทุกข์ของเขา

การจากไปของนายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล ย่อมนำความเศร้าใจมาสู่ภรรยา บุตร ธิดา ญาติ และผู้ที่ชอบพอคุ้นเคยกับท่านเป็นอย่างมาก ขอให้กุศลผลบุญที่ท่านได้บำเพ็ญตลอดมาด้วยดี จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่านไปสู่สุขคติในสัมปรายภพด้วย

อบ วสุรัตน์

เสริฐ เพื่อนรัก

ประเสริฐ นุตกุล จบเทพศิรินทร์ ผมจบอัสสัมชัญ สอบเข้าเรียนเตรียมแพทย์ที่จุฬาฯ ด้วยกัน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ ชื่อ บ. กับ ป. จึงได้อยู่ใกล้กันเรื่อย นอกจากนั้น เสริฐมีบ้านที่วัดแก้วฟ้า ผมอยู่บางรัก จึงไปกลับไล่เลี่ยใกล้เคียงกัน และบางเวลาเสริฐก็ชวนพวกเราไปเล่นแบดมินตันที่บ้านเขาหลังวัดแก้วฟ้า ความสนิทสนมจึงเพิ่มขึ้นอีก

เสริฐเป็นนักกีฬากระโดดข้ามรั้ว ผมเล่นแต่ประเภทหนัก ๆ รักบี้ ฟุตบอล แต่ความเป็นนักกีฬาก็มีโอกาสซ้อมด้วยกันอยู่เสมอ เมื่อข้ามฟากไปเรียนที่ศิริราชและได้เข้าอยู่หอพักตรงกันข้ามหรือใกล้กันเสมอ พอจบเสริฐก็ไปเป็นทหาร แต่อีกปีต่อมาสงครามสงบก็มาอยู่โรงพยาบาลกลาง ผมยังคงอยู่ศิริราช คงใกล้ชิดกันอยู่ตลอดมา แม้จะทำงานห่างกันก็พบปะกันเมื่อมีโอกาส และต่อมาก็ดูจะห่างไปแล้วผมก็ไปอยู่เชียงใหม่

ณ ที่เชียงใหม่นี้ ผมได้รับอุบัติเหตุเรือบินตกซ้ำหลายแห่ง แต่แน่ ๆ ก็คือ หัวกระดูกขาขวาแหลกไปครึ่งหนึ่ง เดินโดยใช้ไม้เท้าอยู่ร่วมปี เสริฐก็บอกว่าจะเอาหรือยัง หมายถึงพร้อมจะผ่าตัดแล้วหรือยัง เมื่อบอกว่าพร้อม เขาก็จัดการผ่าตัดที่ขาขวาให้ ใส่เหล็กใส่สกรูก็เดินได้ แม้ไม่เท่ากัน ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ก็เดินได้ วิ่งได้ เล่นกอล์ฟได้ และเตะฟุตบอลคนแก่ได้ พอค่อยจะทำอะไรได้ก็เกิดต้องผ่าท้องอีก เสริฐก็ดูแลให้อีกเลยกลายเป็นคนไข้ประจำร้านแพทย์ประเสริฐตลอด บวกกับเป็นเพื่อนอยู่เดิมเลยร่วมสังสรรค์สโมสรกับชมรมหลังร้านอย่างเปรมปรีด้วยความอารีอารอบของเสริฐ เพื่อนรัก และแล้วเวลาก็ผ่านมาซึ่งตลอดเวลาเสริฐไม่ได้ลดละคงขยันขันแข็งวิริยะอุตสาหะทั้งงานหลวงงานราษฎร์ ทางราชการก็ได้เลื่อนขั้นเลื่อนฐานะปูนบำเหน็จขึ้นเรื่อย ทางร้านก็ขยับขยายเจริญขึ้นเป็นลำดับ โรคร้ายไม่ลดละก็ค่อย ๆ เยี่ยมกรายเข้ามาหาเพื่อน และเพื่อนก็สู้ต่อโรคพยาธินี้อย่างเต็มที่ ในที่สุดน้ำตาลที่มันโหมทลักออกมาจนกลายเป็นพิษนี้ ไม่สามารถทำให้เสริฐสู้ได้และแล้วก็จากไป ด้วยความอาลัยรักของลูกเมีย ญาติมิตรผู้ใกล้ชิดสนิทสนม

ประเสริฐ นุตกุล จากเราไปแล้ว ประเสริฐผู้ได้อุทิศชีวิตช่วยเหลือมนุษย์ในทางแพทย์ให้พ้นจากทุกข์ทรมานไม่สามารถจะช่วยใครได้อีกแล้ว เสริฐผู้เป็นนักกีฬา เสริฐผู้มีน้ำใจอารีอารอบ เสริฐผู้ใจบุญสุนทาน ทำบุญไว้หลายแห่ง สำหรับผมเขาทำให้เป็นคนเต็มคน นอกจากจะเป็นเพื่อนรักจึงอาลัยอย่างยิ่ง

ขอให้คุณงามความดีของคุณประเสริฐ นุตกุล ที่ได้กระทำไว้ในโลกนี้จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของเสริฐไปสู่สุขคติในสัมปรายภพเทอญ.

บุญสม มาร์ติน

ระลึกถึงหมอประเสริฐ

ข้าพเจ้ารู้จักและคุ้นเคยกับนายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล (ซึ่งข้าพเจ้ามักจะเรียกเขาว่า "เสริฐ" บ้าง "หมอ" บ้าง) มาเป็นเวลาประมาณ ๓๐ ปีเศษ สมรภรรยาของข้าพเจ้าและคุณนงค์ภรรยาหมอก็เป็นเพื่อนร่วมรุ่นกันในคณะแพทย์ศาสตร์และศิริราชพยาบาล จึงยิ่งทำให้ความสนิทสนมคุ้นเคยแนบแน่นยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากอาชีพรับราชการของข้าพเจ้าจำต้องออกไปประจำการในต่างประเทศหลายครั้ง ครั้งละไม่ต่ำกว่า ๕ ปี จึงทำให้การติดต่อคบหาสมาคมระหว่างครอบครัวข้าพเจ้าและครอบครัวของหมอต้องว่างเว้นไปบ้างในระยะนั้น

ระหว่างกลับมาประจำในประเทศไทย ข้าพเจ้าก็มักจะไปมาหาสู่หมออยู่บ่อยครั้งได้พบปะคบหาสมาคมกับสมาชิก "คณะหลังร้าน" มากมายหลายท่านด้วยกันจนเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันเรื่อยมาจนบัดนี้

หมอประเสริฐ เป็นบุคคลที่ "ประเสริฐ" สมชื่อ เป็นผู้ที่มีนิสัยโอบอ้อมอารีแก่ญาติมิตรเพื่อนฝูงอยู่เสมอโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ข้าพเจ้าและครอบครัวได้รับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในความใจกว้างของหมอมาโดยตลอดอย่างสม่ำเสมอมาจนกระทั่งทุกวันนี้ แม้หมอประเสริฐจะล่วงลับไปแล้ว ทายาทสืบสกุลคนหนึ่งของหมอ คือ หมอเอ (นายแพทย์สุวิชา นุตกุล) ก็ยังคงให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นี้แก่ข้าพเจ้าและครอบครัวอยู่อย่างสม่ำเสมอตลอดมา เป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของหมอประเสริฐอย่างชัดแจ้งและแน่นอน ซึ่งข้าพเจ้าและครอบครัวทุกคน รู้สึกสำนึกในความมีน้ำใจอันดีงามและมีจิตเป็นกุศลของหมอและครอบครัวไว้ด้วย ณ ที่นี้เป็นอย่างยิ่งมิอาจจะลืมได้

ขณะรับราชการประจำอยู่ในประเทศนิวซีแลนด์ ข้าพเจ้าได้รับข่าวว่า หมอต้องเข้าไปพักรักษาตัวอยู่ ณ โรงพยาบาลศิริราช ทราบว่าเป็นการเข้าตรวจเช็คร่างกาย และพักผ่อนด้วยเนื่องจากหมอมีโรคประจำตัวอยู่แล้ว ซึ่งเป็นที่ทราบกันอยู่ในระหว่างเพื่อนฝูงและปรากฏว่าไม่ได้มีอาการรุนแรงอะไรมากจนน่าเป็นห่วงนัก

หลังจากกลับจากประเทศนิวซีแลนด์ เนื่องจากครบเกษียณอายุราชการ ข้าพเจ้าก็ยังได้พบปะกับหมอบ้างเป็นครั้งคราว และติดตามถามข่าวคราวของหมออยู่เสมอตลอดมาจนกระทั่งหมอพักรักษาตัวและพักผ่อนอยู่ที่บ้าน ข้าพเจ้าก็ได้ไปเยี่ยมถามข่าวคราวอยู่หลายครั้งสุดแต่โอกาสจะอำนวยให้

การจากไปของหมอในครั้งนี้ ยังความเศร้าสลดและสูญเสียแก่ญาติมิตรเพื่อนฝูงเป็นจำนวนมากอยู่มิใช่น้อย จากการมีจิตเป็นกุศลและความเผื่อแผ่โอบอ้อมอารีของหมออย่างสม่ำเสมออยู่ตลอดเวลา เชื่อว่าคงจะเป็นกุศลผลบุญที่จะช่วยนำให้นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล ประสบสุขคติในสัมปรายภพทุกประการ

เชื่อแน่ว่า "หมอ" ไปสู่ทางที่ดีและสงบสุขอย่างแน่นอน

สีสวาสดิ์ ปั้นกระษิณ

อดีตเอกอัครราชทูตประจำประเทศนิวซีแลนด์

อาลัยคุณหมอประเสริฐ นุตกุล

คุณหมอประเสริฐ นุตกุล เป็นเพื่อนร่วมรุ่นของข้าพเจ้า ตั้งแต่เรียนโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ด้วยกันมา จนถึงเข้าเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมาเรียนแพทย์ต่อที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล โรงพยาบาลศิริราชจนจบแพทยศาสตร์บัณฑิตพร้อมกัน นับว่าความสัมพันธ์ของเราทั้งสองมีมาตั้งแต่เด็ก ๆ ข้าพเจ้าจำได้ว่า บ้านคุณหมอประเสริฐ อยู่ใกล้ตลาดสี่พระยา คุณพ่อ คุณแม่ของข้าพเจ้าได้เข้าหุ้นกับคุณพ่อ คุณแม่ฝ่ายคุณหมอประเสริฐ เช่ารถแท๊กซี่ให้พวกเราไปเรียน ณ โรงเรียนเทพศิรินทร์ด้วยกัน แต่ต่อมาเมื่อโตขึ้นสักหน่อย ต่างคนก็ต่างขึ้นรถเมล์ถึงหัวลำโพง และต่อรถรางไปถึงโรงเรียนเทพศิรินทร์ด้วยกัน เมื่อเล็ก ๆ อยู่นั้น เราไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ ได้ไปเล่นแบดมินตันที่บ้านคุณหมอประเสริฐบ่อย ๆ คุณหมอประเสริฐเป็นนักกีฬา ตีแบดมินตันเก่ง และเล่นกีฬาเก่งอีกหลายอย่าง เพราะแก่กว่าข้าพเจ้า เลยตัวโตกว่าข้าพเจ้ามาก จำได้ว่า เมื่ออยู่ชั้นมัธยมปีที่ ๖, ๗ และ ๘ คุณหมอประเสริฐเป็นผู้ที่เล่นกล้องถ่ายรูปเป็นคนแรกในชั้นเรียนของเรา และมีกล้องดี ๆ อยู่หลายอัน เมื่อเข้าเรียนที่จุฬาฯ ปีที่ ๑ ก็มีรถยนต์ออสตินหนู หรือออสตินเล็กที่เรียกกันสมัยนั้น ขับขี่ไปมา ได้เป็นที่พึ่งของเพื่อน ๆ ไปโชว์ตัวในหมู่นักศึกษาหญิง เพราะว่าในสมัยนั้นพวกเราแทบทุกคนมีแต่รถจักรยาน ๒ ล้อเป็นพาหนะ เมื่อข้ามฟากมาอยู่ด้วยกันที่ศิริราช คุณหมอประเสริฐเล่นฟุตบอลประจำชั้นปีที่ ๑ อยู่ในทีมรูปหล่อ ซึ่งเล่นกับทีมรูปชั่ว วันนั้นเราสนุกสนานกันมาก

เมื่อตอนเรียนแพทย์ คุณหมอประเสริฐเป็นคนง่าย ๆ ดูหนังสือหนัก ดูแล้วดูอีก เพราะบ่นว่าหัวไม่ดีนัก ต้องขยันมาก ๆ ซึ่งความขยันของคุณหมอประเสริฐนั้น ได้ปรากฏให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อจบการศึกษา และเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางโรคกระดูกแล้ว คุณหมอประเสริฐทำงานตั้งแต่ ๗ โมงเช้าจนบางครั้งบางคราวไปผ่าตัดอยู่โรงพยาบาลต่าง ๆ ถึงตี ๑ ตี ๒ ก็มี ชีวิตของคุณหมอประเสริฐเป็นชีวิตที่ทำแต่งาน ผ่าตัด ช่วยเหลือคนไข้ จนจวบบั้นปลายแห่งชีวิต ไม่ใคร่ได้มีโอกาสใช้ทรัพย์สมบัติที่พยายามเก็บหอมรอมริบเข้าไว้ ที่เห็นว่าใช้จ่ายก็คือ งานเลี้ยงวันเกิดของคุณหมอ ซึ่งทุก ๆ ปีมีเพื่อน ๆ ไปร่วมร้องเพลงอวยพร รับประทานอาหาร และดื่มกันอย่างสนุกสนานเป็นจำนวนมาก ในบั้นปลายแห่งชีวิตคุณหมอประเสริฐเป็นโรคเบาหวาน ได้ตามผมไปดู ๑ ครั้งที่บ้าน ผมเห็นว่าอาการหนักจึงรีบนำมารักษาที่โรงพยาบาลศิริราช คราวนั้นความเจ็บป่วยหายไปเกือบเป็นปกติ และกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ แต่ต่อมาคุณหมอประเสริฐได้เจ็บไข้ เข้า ๆ ออก ๆ ในโรงพยาบาล และกลับบ้านโดยความดูแลอย่างใกล้ชิดของบุตร และธิดา

เมื่อคุณหมอประเสริฐได้จากเพื่อนร่วมรุ่นไปในเวลาอันรวดเร็วเช่นนี้ เพื่อน ๆ ทุกคนขอแสดงความอาลัยรักเป็นอย่างสูง ขอให้ดวงวิญญาณของคุณหมอประเสริฐจงประสบแต่ความสุขในสัมปรายภพนี้เทอญ

(ศาสตราจารย์นายแพทย์วีกิจ วีรานุวัตติ์)
คณบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

คุณหมอประเสริฐ นุตกุล

คุณหมอประเสริฐ นุตกุล เป็นเพื่อนสนิทที่มีอัธยาศัยน่ารักยิ่ง ผมกับคุณหมอประเสริฐพบกันเมื่อตอนเราอยู่เตรียมแพทย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คุณหมอประเสริฐ เป็นคนร่าเริง น่ารัก และเป็นนักกีฬา ใจกว้างสำหรับเพื่อน ที่บ้านสี่พระยาของหมอ จึงเป็นที่สนุกสนานของพวกเราที่เป็นนักเรียน มีการเล่นแบดมินตันกันเป็นประจำ ขาประจำมีคุณหมอวิกิจ วีรานุวัตน์ หมอเสริม อักษรนุเคราะห์ คุณหมอทินรัตน์ สถิตนิรมานการ คุณหมอบุญสม มาร์ติน และอีกหลายคุณหมอ ซึ่งตอนนั้นยังเป็นนักเรียนกันอยู่ นอกจากนี้มีนักเรียนนายเรือบรรจุ กรูมะโรหิต นร.กัณถัด และคุณขจิต จากกรมวิทยาศาสตร์ เล่นแบดมินตันเสร็จ คุณแม่ก็เลี้ยงข้าว ทำอยู่อย่างนี้เป็นประจำ พอเราเติบโตกันขึ้นมาต่างแยกย้ายไปตามสาขาอาชีพ คลีนิคคุณหมอประเสริฐ ยังเป็นศูนย์รวมของเพื่อนอยู่เช่นเดิม และกว้างขวางออกไปหลายสาขา ทุกวันมีคณะหลังร้านเป็นประจำ มีคุณณรงค์ฤทธิ์ กัปตันเสถียร หมอเติบ และ ฯลฯ และเกือบทุกปีเวลาวันเกิดของหมอเพื่อนฝูงมากเป็นประวัติการณ์

หมอประเสริฐ เป็นคนน่ารัก ใจกว้าง เป็นที่รักของเพื่อนทุกคน เมื่อเพื่อนเจ็บป่วยทุกข์ร้อน หมอก็เดือดร้อนไปด้วย งานอาชีพทำให้เราต่างประสานและพึ่งพากันอยู่เสมอ ถ้าจะมีหมอที่ขยันทำงานและจริงจังในวิชาชีพ ก็ต้องหมอประเสริฐ และถ้าเพื่อนเจ็บป่วย ลูกหลานเจ็บป่วยก็ต้องหมอประเสริฐ เฉพาะอย่างยิ่งเรื่องกระดูก หมอประเสริฐเป็นคนดีใจบุญ ระมัดระวังและเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของครอบครัวอย่างดีเยี่ยม มีการประกอบกิจทางศาสนาเป็นประจำ การจากไปของหมอเป็นเรื่องที่เพื่อนฝูงอาลัย ขอให้กุศลผลบุญที่บันดาลญาติพี่น้องและเพื่อนประกอบทำให้จงเป็นผลส่งวิญญาณของหมอไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

ประเทือง กีรติบุตร

คำไว้อาลัย
แด่ นายแพทย์ ประเสริฐ นุตกุล

หมอประเสริฐ และผมเป็นนักเรียนโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์มาด้วยกันตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๘ คุณหมออยู่โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์มาก่อนผม ผมมาพบและเป็นเพื่อนกับคุณหมอในโรงเรียนเพียง ๒ ปี ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๗๙ แล้วผมก็ออกจากโรงเรียนเพราะจบการศึกษา หมอประเสริฐคงเรียนต่อไปเพราะอายุน้อยกว่าผม แม้เราจะมิได้เรียนอยู่ชั้นเดียวกัน แต่ก็มีความสัมพันธ์เป็นเพื่อนกัน ในระยะแรกที่ยังเป็นเด็กอยู่นั้น เวลาผ่านไปผมเข้ารับราชการในกองทัพเรือ และคุณหมอก็เป็นนักเรียนแพทย์แม้เราจะไม่ได้พบกัน แต่ก็สนใจและทราบข่าวคราวของกันและกันบ้างเป็นบางระยะจากเพื่อนฝูงซึ่งนับว่ามิตรภาพยังคงอยู่ตามปกติ

แต่แล้วโดยมิคาดฝันในต้นเดือนมกราคม ๒๕๐๔ ขณะที่ผมรับราชการอยู่ในกรุงลอนดอน คุณหมอและผมก็ได้พบกัน และต่างคนก็มีครอบครัวและรับราชการด้วยกันแล้ว มิตรภาพที่สงบนิ่งมา ๒๕ ปี ก็กลับสนิทแน่นแฟ้นขึ้นอีก และระหว่างที่อยู่ในต่างประเทศผมในฐานะเจ้าของบ้านก็อำนวยความสะดวกแก่คุณหมอทุกประการ และคุณหมอก็ให้ความรักและเอ็นดูลูก ๆ ของผมทุกคน

ตั้งแต่นั้นมาเมื่อคุณหมอและผมกลับเข้ามารับราชการในเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ เราก็ติดต่อกันอย่างสนิทสนม คุณหมอเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลกลาง และมีคลีนิคส่วนตัว ดังนั้นผมและครอบครัวก็ไปหาคุณหมอให้รักษาพยาบาลการป่วยไข้อยู่ตลอดเวลา

คุณหมอและครอบครัวของเราสนิทสนมกันมาก สิ่งที่คุณหมอได้ให้แก่ผมไว้ซึ่งนับว่าเป็นของมีค่าที่สุด คือคุณหมอให้คำแนะนำให้เข้าเป็นสมาชิกชมรม "กฎแห่งกรรมของ ท. เลียงพิบูลย์" ผมถือเสมือนว่า คุณหมอได้แนะนำให้ผมเข้าหา "ธรรมะ" ซึ่งนับว่าเป็นการให้ที่สูงสุดทางพุทธศาสนา และจากคำแนะนำของคุณหมอในครั้งนั้น ผมจึงได้ศึกษาและรู้จักพุทธศาสนามากขึ้น

เมื่อคุณหมอป่วยลงและไม่อาจพูดจากับเราได้ ผมและครอบครัวได้ไปเยี่ยมคุณหมอที่บ้านสี่พระยาเสมอเท่าที่โอกาสอำนวย แม้คุณหมอจะไม่พูด แต่เห็นหน้าผมทีไรคุณหมอก็ยกมือขวาขึ้นแตะคิ้วในท่าวันทยาหัตถ์ของทหาร แสดงความรู้สึกให้ทราบว่า จำผมได้ดีจึงทำความเคารพแบบนั้น ซึ่งผมเองก็ตื้นตันใจ และมีความรู้สึกในน้ำใจส่วนลึกของคุณหมอเป็นอย่างยิ่ง ผมไปเยี่ยมคุณหมอครั้งสุดท้ายเมื่อ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ และก่อนจะลากลับผมก็บอกว่าผมจะไปต่างประเทศ ๑๕ วัน กลับแล้วจะมาเยี่ยมอีก คุณหมอก็ยกมือวันทยาหัตถ์ ผมไม่นึกเลยว่าจะเป็นการลาครั้งสุดท้าย หมอประเสริฐและผมได้รู้จักกันและเป็นเพื่อนกันมารวมระยะเวลา ๕๐ ปี

ระหว่างที่คุณหมอป่วยรักษาใครไม่ได้ นายแพทย์สุวิชา นุตกุล ลูกชายคนโตของคุณหมอก็รับมรดกแทนพ่อในการรักษาความเจ็บไข้ได้ป่วยของผมและครอบครัวตลอดจนเพื่อนสนิทอื่น ๆ ของคุณหมอแทบทุกคน นับว่าทั้งคุณหมอและลูกชายได้บำเพ็ญกุศลในเรื่องนี้เป็นนิจตลอดมา

คุณหมอได้จากไปแล้วกุศลผลบุญใด ๆ ที่คุณหมอทำมาเป็นนิจนั้นจะเป็นปัจจัยนำคุณหมอไปสู่สุคติภพเป็นแน่นอน ผมไม่มีวันจะลืมมิตรแท้ที่แสนดีคนนี้เลย

พลเรือเอก อดุล ตุลยานนท์

(พลเรือเอก อดุล ตุลยานนท์)

ขอฝากความไว้อาลัยคุณหมอประเสริฐ

ไม่นึกเลยว่าคุณหมอจะล่วงไปก่อนดิฉัน ตั้งแต่คุณหมออุปการะดิฉันมาเกือบ ๕๐ ปี ไม่เคยผิดใจกันเลย คุณหมอ-ภรรยา และบุตรทุกคน มีแต่ให้อภัยกัน วันหนึ่งคุณหมอบอกว่า น้ามัยก็เหมือนกับเป็นแม่ฉัน ดิฉันรู้สึกตื้นตันใจเป็นที่สุด และอยู่มาด้วยความสุขตลอดมา

จนกระทั่งคุณหมอเริ่มป่วย และไปอยู่โรงพยาบาล วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ตอนเย็นหลานชายเขาบอกว่าคุณพ่อหมดอายุ ฉันใจหายวาบ แต่พอนึกว่าพระท่านบอกว่าคนเราไม่พ้นความตาย แล้วมาคิดว่า คุณหมอล่วงลับไปแล้วก็ไม่เป็นไร เพราะท่านให้อภัยทานไว้มาก ท่านต้องไปสู่พระนิพพานตลอดกาล

คุณน้าละมัย โอมะคุปต์
ญาติผู้ใหญ่ที่ยังเหลือเพียงคนเดียว

คุณน้าเป็นน้องสาวของคุณแม่ทองอยู่แท้ ๆ คุณแม่ทองอยู่มีพี่น้องชายหญิงประมาณ ๕ คน ได้ล่วงลับไปก่อนคุณแม่บ้างและภายหลังบ้างทีละคน จนเหลือคุณน้าคนเดียว คุณน้าดำรงความเป็นนางสาวมาตลอด จนปัจจุบันอายุ ๗๗ ปีแล้ว คุณน้าเป็นคนงามทั้งรูปร่าง หน้าตา และกิริยามารยาท ได้เป็นที่พึ่งที่ปรึกษาของหลาน ๆ มาตลอด ทำอาหารอร่อย ๆ ขนมอร่อย ๆ ของไทย ๆ ไม่ว่าอะไรรสน้ำมือของคุณน้าเป็นเยี่ยม จนสังขารเดินไม่ค่อยไหวก็ยังทำอยู่ และกิจวัตรสำคัญก็คือ ใส่บาตรพระภิกษุ ๕ องค์ที่หน้าบ้านเป็นประจำ แล้วก็ตรวจน้ำให้บรรดาบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ญาติ, พี่น้องทุกคน รวมทั้งบรรดาผู้ที่คุณหมอและภรรยาเคยได้ทำศพให้ มีญาติและเพื่อนคนเก่าแก่ คุณน้าจะตรวจให้ทุกคนหมด จึงได้ขอให้คุณน้าเขียนถึงคุณหมอบ้าง

ละมัย โอมะคุปต์

พ่อเสริฐ น้องรัก

เมื่อพี่ได้รับทราบข่าวการจากไปของเธอ รู้สึกใจหายและเสียดาย เพราะอายุเธอยังจะทำคุณประโยชน์ได้อีกมากหลาย แต่นั่นแหละ โรคภัยไข้เจ็บไม่เคยปราณีใคร ไม่ว่าจะหนุ่มสาว หรือ คนแก่เฒ่าก็ตาม

เธอเป็นผู้เกิดมาดี ปฏิบัติตนเป็นลูกที่ดี เล่าเรียนวิชาสำเร็จในการจะยังให้ผู้อื่นได้รับความสุขปลอดจากโรคภัยไข้เจ็บ เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดี ดูแลเอาใจใส่ไม่เฉพาะแต่บุตรภรรยา แม้แต่ญาติผู้ใหญ่ และหลาน ๆ โดยเฉพาะลูก ๆ ของพี่ เธอก็ให้การเลี้ยงดูอบรม สั่งสอน ประดุจจะเป็นลูก ๆ ของเธอเช่นกัน เหล่านี้นับเป็นกุศลกรรมที่เธอทำมาตลอดชีพของเธอ ฉะนั้นพี่จึงหวังว่า บุญกุศลจากการที่เธอได้กระทำแต่ความดีความงามมาตลอด คงจะดลบันดาลให้เธอได้รับความสุขในสัมปรายภพอย่างแน่นอน

ด้วยรักและระลึกถึง
จากพี่ทั้งสองและหลาน ๆ
ชวน - ประยูร ตู้จินดา และหลาน ๆ

แด่คุณหมอประเสริฐ นุตกุล เพื่อนผู้สนิทเสมือนญาติ

ในฐานะที่เราอยู่บ้านใกล้กันในซอยวัดแก้วฟ้าต่อกับวัดมหาพฤฒารามมาเป็นเวลาประมาณ ๕๐ ปี และต่างเข้าเป็นนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในคณะเตรียมแพทย์และอักษรศาสตร์ เราขึ้นรถเมล์ขาว ๓ สตางค์ ผ่านสามย่านลงที่จุฬาฯ ขณะที่เดินผ่านตึกวิทยาศาสตร์และตึกวิศวกรรมศาสตร์ จะมีพวกนิสิตชายกลุ่มของเสริฐ ยืนส่งเสียงเย้าแหย่ข้าพเจ้าและเพื่อน ๆ สมัยหนุ่ม เสริฐรูปหล่อ ช่างเล่น ช่างเจรจา แต่คุณแม่หวงลูกชายคนเดียวมากไม่ยอมห้ไปเที่ยวไกลหูไกลตา แต่อนุญาตให้พาเพื่อน ๆ มาค้างที่บ้านเป็นเดือน ๆ เช่น หมอทินรัตน์ หมอเติบ คุณขจิต คุณกัณฐัศ ซึ่งท่านก็พอใจทำอาหารและขนมอร่อย ๆ เลี้ยงเพื่อน ๆ ของลูกอย่างมิได้เหน็ดเหนื่อย

บางคืน เสริฐและสมัครพรรคพวกกลับจากไปทานโจ๊ก บะหมี่ที่เยาวราช กลับมาราว ๆ ๓-๔ ทุ่ม เดินผ่านบ้านข้าพเจ้าเห็นไฟเปิดอยู่ ก็ตะโกนเรียกชื่อและตะโกนล้อว่า "ขยันจริงนะ" ทำให้คุณพ่อเขม่นพรรคพวกเหล่านี้

เมื่อเรียนจบปี ๒ เสริฐต้องข้ามฟากไปเรียนต่อที่โรงพยาบาลศิริราช ในระยะที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ เสริฐจบเป็นหมอทหาร และต่อมาได้มาทำงานที่โรงพยาบาลกลาง ได้แต่งงานกับคุณอรอนงค์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ และเผอิญข้าพเจ้าก็แต่งงานใน พ.ศ. นี้เช่นกัน

เมื่อเสริฐตั้งคลินิค "แพทย์ประเสริฐ" ขึ้น พวกเราเพื่อนฝูงก็มาปรึกษาไข้และให้รักษาบ้าง คลินิคกลายเป็นที่ชุมนุมของเพื่อนฝูงมากมาย อาทิเช่น คุณดิ๊ก (ณรงค์ฤทธิ์), คุณหมอประสบ (สัตวแพทย์) คุณหมอบุญสม มาร์ติน, คุณมาลินีและคุณประวิทย์ ยมกกุล, คุณฟอง และคุณนงพาน ฯลฯ จนขนานนามกันเองว่า "คณะหลังร้าน"

เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาครอบครัว เสริฐก็ให้คำแนะนำและให้กำลังใจตลอดมา แม้กระทั่งลูกชายคนโตของข้าพเจ้า เสริฐก็ให้เป็นหมอฟันที่คลินิคแพทย์ประเสริฐด้วย ทั้ง ๆ ที่มีหมอฟันประจำอยู่แล้ว

เสริฐดีต่อเพื่อนฝูงทุกคนที่เจ็บป่วยมาหา แม้กับญาติของเพื่อน ๆ ก็ตาม เสริฐจะยิ้มแย้มสนุกสนานในการรักษาคนไข้ โดยไม่มีวันหยุดพักผ่อนในวันเสาร์อาทิตย์หรือเทศกาลใด ๆ ทั้งสิ้น

เสริฐประสบความสำเร็จในชีวิต เป็นนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางกระดูก ซึ่งทุกคนทราบดี เคยได้มีโอกาสถวายการรักษากระดูกของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

เสริฐไม่สบายเข้าโรงพยาบาลด้วยโรคเบาหวาน ๒ ครั้ง ทุกคนก็เป็นห่วง หลังจากที่เสริฐออกจากงาน ลูกชายคนโตหมอสุวิชา ก็ทำงานแทนที่คลินิคได้เป็นอย่างดีที่สุด ลูก ๆ ทุกคนเสริฐได้ส่งให้เรียนจนจบปริญญาทั้งในและนอกประเทศทุกคน คุณอรอนงค์ก็ปฏิบัติดูแลใกล้ชิดตลอดเวลาไม่มีสิ่งใดบกพร่อง

เสริฐได้จากไปแล้วด้วยความอาลัยรักของทุก ๆ คน ภริยา ลูก และเพื่อน ๆ โกษฐ์สวยงามท่ามกลางดอกไม้ ณ วัดเทพศิรินทร์ เป็นที่ประทับใจอย่างยิ่ง พร้อมทั้งการประกอบพิธีหลวงที่ได้รับพระราชทานมาอย่างมิได้ขาดตกบกพร่องเลย

หากเสริฐจะทราบด้วยญาณวิถีใดก็ตาม ก็ขอจงได้ทราบด้วย ขอกุศลผลบุญและคุณความดีที่เสริฐได้กระทำมาตลอดชีวิตนี้ จงดลบันดาลให้วิญญาณของเพื่อนประสบแต่ความสุขสงบในสัมปรายภพทุกประการเทอญ

จากเพื่อน

(คุณหญิงสนองนาฏ จารุดิลก)

คำไว้อาลัย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ ข้าพเจ้าสอบไล่ชั้น ป.๓ ประจำภาคแรก ได้คะแนนรวมเป็นเยี่ยมในโรงเรียน จึงได้เลื่อนชั้นตอนกลางปีขึ้นไปเรียนชั้น ม. ๑ ก. เป็นพิเศษ และได้รู้จักกับ ด.ช.ประเสริฐ หรือคุณหมอประเสริฐ ซึ่งเรียนอยู่ในชั้นนั้นก่อนข้าพเจ้าแล้ว เรานั่งเรียนติด ๆ กัน กินข้าวกลางวันด้วยกัน พอเลิกเรียนก็เที่ยวด้วยกันอีก เป็นเช่นนี้บ่อยครั้ง จึงสนิทรักชอบกันมากตั้งแต่บัดนั้นมาจนบัดนี้ ข้าพเจ้าทราบข่าวอนิจกรรมของคุณหมอในวันรุ่งขึ้น เคราะห์ดีที่ยังไปรดน้ำศพเพื่อนทัน มิฉะนั้น คงจะต้องเศร้าสลดใจยิ่งกว่านี้

เมื่อวันก่อน คุณอนงค์ได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยแด่คุณหมอ สำหรับลงพิมพ์ในหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ซึ่งข้าพเจ้าตอบรับด้วยความยินดีและเต็มใจที่จะได้มีส่วนร่วมด้วย

คุณหมอประเสริฐ นุตกุล ได้ประกอบภารกิจเพื่อประชาชน และประเทศชาติไว้อเนกประการเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓๖ ปี ก่อนที่จะล้มเจ็บอย่างยืดเยื้อ ด้วยโรคที่ไม่มีทางรักษาให้หายได้ จนถึงต้องลาออกจากราชการ ในปลายปี ๒๕๒๓ ก่อนครบเกษียณอายุ ขณะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ ซึ่งเป็นตำแหน่งเทียบเท่าอธิบดี ตามความรู้สึกข้าพเจ้า ซึ่งได้คบค้าสมาคมกันอย่างใกล้ชิดมานานนับสิบ ๆ ปี คุณหมอเป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูง มีภูมิธรรมควรแก่การยกย่องสรรเสริญกอปรด้วยความโอบอ้อมอารี จนเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไป จึงได้รับความนิยมนับถือจากผู้คนมาก ซึ่งมีทั้งคนในและคนนอกวงราชการ ดังจะเห็นได้จากการที่ท่านเหล่านั้นได้พากันไปร่วมทำบุญแสดงความรักความอาลัยต่อคุณหมอในงานศพที่วัดเทพศิรินทร์แต่ละคืนอย่างคับคั่ง ข้าพเจ้ารู้สึกปลื้มใจแทนเจ้าภาพจริง ๆ เสียดายอย่างเดียวที่คุณหมอต้องมาล้มเจ็บและเสียชีวิตลงก่อนถึงวัยอันสมควร ทิ้งให้บุตรภริยาอันเป็นที่รักดังดวงใจ ต้องอ้างว้างว้าเหว่แต่ลำพัง

คราวหนึ่ง เมื่อประมาณ ๕-๖ ปีมาแล้ว เกิดน้ำท่วมแถวถนนสุขุมวิท ในเขตพระโขนง ข้าพเจ้าไม่สบายมาก คงจะเกี่ยวกับโรคระบบทางเดินหายใจ ที่มักรบกวนข้าพเจ้าอยู่เสมอนั่นแหละ คุณหมอทราบข่าวเข้า ก็อุตส่าห์ขับรถพาคุณอนงค์และลูกชายมาเยี่ยมข้าพเจ้าถึงบ้าน ทั้งที่ขณะนั้นเป็นเวลาดึกแล้ว แล้วถนนทางเข้าบ้านข้าพเจ้ายาวเกือบ ๒ ก.ม. ก็เงียบสงัดและเจิ่งนองไปด้วยน้ำ ด้วยยา ๓ ขนานที่คุณหมอมอบให้ไว้รับประทานทำให้ข้าพเจ้าหายเป็นปรกติได้ในเวลาไม่กี่วัน ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจของคุณหมอจึงขอบันทึกเรื่องนี้ไว้เพื่อแสดงความเศร้าโศกอาลัยในการสูญเสียเพื่อนรัก และขอตั้งจิตอธิษฐานว่าคุณความดีที่คุณหมอได้ประกอบมาแล้วแต่หนหลังอย่างไพศาล รวมทั้งบุญกุศลที่พวกเราได้ร่วมกันบำเพ็ญมา จงเป็นพลังผลักดันส่งให้คุณหมอได้ประสพความสุขในสัมปรายภพชั่วนิรันดร.

พ.ท.วัฒนานุวัตน์

(หม่อมเจ้าวัฒนานุวัตน์ วัฒนวงศ์)

บ้านจิรเวศม์ สุขุมวิท ๓๙ กรุงเทพฯ

ตุลาคม ๒๕๒๘

อาลัยรัก อาจารย์ น.พ.ประเสริฐ นุตกุล

ผมรู้จักกับ อาจารย์ น.พ.ประเสริฐ นุตกุล ตั้งแต่ผมเรียนหนังสืออยู่ที่ ร.ร.มัธยมวัดเทพศิรินทร์ ในสมัยนั้นนักเรียนชอบนำเอาลูกเทนนิสเก่า ๆ มาเล่นแทนฟุตบอล แบ่งเล่นเป็นกลุ่ม ๆ ตามชั้น ลูกเทนนิสจะเข้ามาปะปนกันในกลุ่มต่าง ๆ บ้างหรือหายไปบ้างก็ต้องมีการติดตามเอาคืนมาให้ได้ ผมจำได้ว่าอาจารย์เป็นคนหนึ่งที่ชอบเล่นฟุตบอลลูกเทนนิสมากและมีการปะทะแข้งกันเสมอ ๆ ต่อมาอาจารย์เข้าเรียนเตรียมแพทย์ บังเอิญตอนนั้นบ้านผมอยู่หลังจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพอดี ผมเรียนตามหลังอาจารย์อยู่ ๕ รุ่น และผมชอบเข้าไปเที่ยวในมหาวิทยาลัยดูกีฬาต่าง ๆ บ้างไปจับจิ้งหรีดตอนหยุดเทอมบ้าง จึงได้พบกับอาจารย์เสมอ ๆ อีกครั้งหนึ่งตอนที่ท่านจบแพทย์แล้วไปทำงาน ร.พ.กลาง ส่วนผมนั้นไปหาเพื่อนรุ่นพี่ที่ ร.พ.กลาง เลยพบกับท่านอีก พอผมจบแพทย์ในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ผมสมัครเข้ากรมการแพทย์ก็เป็นกรมที่ท่านทำงานอยู่ ในที่สุดได้ย้ายมาทำงานสังกัดเดียวกันคือ กรุงเทพมหานคร ตลอดเวลาที่ผมรู้จักกับท่านมาคิดแล้วก็ประมาณ ๕๐ ปีเศษและตลอดเวลา ๕๐ ปีเศษนี้ท่านให้ความเมตตาต่อผมเสมอมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือการงานก็ตาม ท่านช่วยผมเสมอเท่าที่จะช่วยได้ ไม่ใช่เพียงผมแค่นั้นท่านให้แก่ทุกคนที่ท่านช่วยได้เสมอ ในตอนระยะเกือบจะสุดท้ายของชีวิตการทำงานของท่านนั้นท่านได้มาทำงานเป็นผู้อำนวยการวชิรพยาบาล ประมาณ ๓ ปี ทุกคนยังบ่นอาลัยรักถึงท่านเสมอ และท่านได้มาเริ่มงานที่มีประโยชน์แก่วชิรพยาบาลไว้หลายอย่าง ผมจึงรู้สึกเศร้าสลดใจในการจากไปของท่านเป็นอย่างมาก ผมเชื่อว่า ด้วยกรรมดีของท่านที่ได้ทำไว้คงจะเป็นผลให้ท่านได้ประสบความสุขตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพเทอญ.

(นายประพฤติ ธีรคุปต์)

รองผู้อำนวยการสำนักการแพทย์

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวชิรพยาบาล

คิดถึงและอาลัยหมอเสริฐ

ผมรู้จักกับหมอเสริฐเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ ในขณะที่หมอเสริฐเรียนเตรียมแพทยศาสตร์ และผมเรียนเตรียมสัตวแพทยศาสตร์ อยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรามาสนิทสนมกันมากเมื่อหมอเสริฐประจำอยู่โรงพยาบาลกลาง ส่วนผมทำงานอยู่กรมปศุสัตว์ แต่มาสิงสู่อยู่โรงพยาบาลกลาง กินนอนเที่ยวด้วยกันเกือบทุกวัน โดยเฉพาะเมื่อหมอเสริฐอยู่เวรกลางคืนแล้วละก็ ผมจะมานอนอยู่เวรที่โรงพยาบาลกลางด้วยเป็นประจำ

ผมได้เห็นความดีของหมอเสริฐในการช่วยรักษาพยาบาลคนป่วยที่ได้รับบาดเจ็บจากการถูกรถยนต์ชน ถูกแทงท้องทะลุลำไส้โป่งออกมากอง กระดูกหักตำทะลุออกมาจากขาหรือซี่โครง ตีหัวกันมาหัวแตกเลือดไหลอาบ เป็นต้น ดังนั้นคืนหนึ่งหมอเสริฐจะต้องทำงานผ่าตัดหลายชั่วโมงแม้เวลาดึกดื่นในการที่จะช่วยชีวิตคนป่วยเหล่านี้แทบทุกคืนที่อยู่เวร เพราะในสมัยนั้นมีแต่โรงพยาบาลกลางเท่านั้นที่รับรักษาในเรื่องอุบัติเหตุเป็นส่วนใหญ่ หมอเสริฐต้องรับงานในการรักษาผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุอย่างหนักเป็นเวลาอยู่หลายปี แต่หมอเสริฐก็ยิ้มเสมอแม้จะเหนื่อยใจจะขาด ทั้งในการผ่าตัดและการบ่นไม่ทันใจไม่ถูกใจของผู้นำคนป่วยมารักษา หมอเสริฐมักจะพูดเอาอกเอาใจให้พ่อแม่พี่น้องลูกเมียของผู้ป่วยสบายใจไว้เสมอโดยพูดว่า "ไม่ต้องทุกข์ร้อน หมอจะช่วย ไม่นานก็จะหาย" ซึ่งเป็นคำปลอบใจที่ได้ยินอยู่เป็นประจำ

เมื่อถึงคราวแต่งงานของผม หมอเสริฐก็เป็นเพื่อนเจ้าบ่าว เวลาผมเจ็บป่วยบอกมา หมอเสริฐก็จะไปช่วยรักษาถึงบ้านโดยไม่ได้คิดค่ารักษาหรือค่ารถแต่ประการใด

หมอเสริฐเป็นที่รักของเพื่อนจำนวนมากจนได้เกิดมีคณะหลังร้าน ซึ่งมีเพื่อนจำนวนหลายสิบคนมานัดพบสังสรรค์ที่หลังร้านแพทย์ประเสริฐ สี่พระยาเป็นประจำ และมาฉลองกันในวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ของทุก ๆ ปี เพื่อระลึกถึงวันหลังร้านนี้ พวกเราก็ยังคิดกันว่าถึงแม้หมอเสริฐจะได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับมาอีกแล้วก็ตาม พวกเราก็ยังจะปฏิบัติกันอยู่

ขอเดชะบุญกุศลที่เพื่อนได้ประกอบกรรมดีในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ รวมทั้งคุณงามความดีและบุญกุศลทั้งหลายที่เพื่อนได้กระทำไว้ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของหมอเสริฐเพื่อนรัก ไปสู่สุขคติในสัมปรายภพ หากชาติหน้ามีจริง ผมก็ขออธิษฐานให้เราได้เกิดร่วมภพร่วมชาติเดียวกัน มีความรักใคร่ผูกพันต่อกันเหมือนในชาตินี้ด้วยเทอญ

ศาสตราจารย์ประสบ บูรณมานัส

คำไว้อาลัย

การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของประเสริฐเพื่อนรัก ได้นำความเศร้าโศกสลดอย่างสุดที่จะพรรณาออกเป็นตัวอักษรได้ เราได้คบกันมาอย่างเพื่อนสนิทรวมเวลากว่า ๕๐ ปี ไม่เคยขาดการติดต่อและจากกันอย่างยาวนาน นอกจากเวลาที่เพื่อนแยกไปศึกษาต่างประเทศเท่านั้น เพื่อนเรียนหนังสือเก่งมาแต่เด็ก จนเรียนจบแพทย์ก็เป็นนายแพทย์ใหญ่ ศึกษาค้นคว้าวิทยาการอันเป็นประโยชน์อย่างมากในวงการแพทย์ นำชื่อเสียงให้แก่ตนและประเทศชาติเป็นอย่างมาก

ประเสริฐมีอุปนิสัยใจคองามเป็นเลิศ เป็นคนรักเพื่อนช่วยเพื่อนด้วยความจริงใจเสมอ เพื่อนเป็นคนที่มีความจำดีเมื่อพูดถึงเพื่อนนักเรียนเทพฯเก่า ๆ แม้ไม่ได้พบปะกันเลยตั้ง ๓๐-๔๐ ปี เพื่อนก็ยังจำได้และดึงเข้ามาพบรื้อฟื้นอดีตมาเป็นเพื่อนสนิทกันอีกหลายต่อหลายคน

เมื่อสงครามญี่ปุ่นยึดเมืองไทย ยังจำได้ว่าขณะนั้นเพื่อนยังเรียนแพทย์และพักอยู่ที่หอ ผมก็พักอยู่ด้วยกับทินรัตน์และเติบ ตอนดึกคืนวันหนึ่ง “หวอมา” เราก็วิ่งชุลมุนกันออกมา มืดตื๋ดตื๋อ เจอประเสริฐที่หน้าห้องทางเดิน เพื่อนลากผมเข้าไปในห้องน้ำชั้นล่างสุด เพื่อนบอกว่าได้คิดดูอยู่นานแล้วว่าห้องสุขานี่ละปลอดภัยที่สุดในโลก เพราะอะไรรู้ไหม เพื่อนว่าพื้นห้องน้ำนี้ทั้งสี่ชั้นตั้งอยู่ตรงกันหมด อยู่บนหัวเราขณะนี้แข็งแรงที่สุดเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กหนาทุกชั้น ถ้าลูกระเบิดตกลงมาที่ตึกนี้ส่วนที่อื่นจะพังหมดนอกจากตรงนี้ เพราะแข็งแรงที่สุด ไม่รู้ว่าเพื่อนเป็นวิศวโยธาหรือไงจึงรู้เรื่องแผนผังโครงสร้างตึกดีเหลือเกิน เราเลยนั่งคุยกันอยู่สองคนในห้องส้วมจนหวอปลอดภัย แปลว่าคืนนั้นลูกระเบิดไม่ลงบางกอกน้อยและยังมีที่ปลอดภัยอีกที่หนึ่งบริเวณหอนี้ ประเสริฐบอก คือตรงใต้บันไดท่าน้ำที่หน้าหอนั่น เวลาน้ำลงเราควรมุดเข้าไปใต้นั้น ถ้าเข้าไปไม่ได้ทั้งตัวมุดเข้าไปให้ได้แค่หัวก็ยังดี แต่อย่าลืมไหว้หลวงพ่อพระพุทธรูปที่อยู่ข้าง ๆ นั้นด้วย

เมื่อก่อนหมอประเสริฐจะจากเราไปอย่างถาวรเพียงไม่กี่วัน ผมก็ได้มีอันเป็นไปคือหกล้มแขนซ้ายหัก กระดูกตำออกมานอกเนื้อเลย ต้องไปนอนป่วยใส่เหล็กรักษาอยู่ ถ้าเป็นเมื่อก่อนนี้สักสิบปีหมอประเสริฐคงต้องรับภาระรักษาให้ด้วยตัวเองเป็นแน่

ผมขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งในมรณกรรมของเพื่อนรักต่อครอบครัวผู้เป็นที่รักและนับถือมา ณ ที่นี้ทุก ๆ คน ถ้าเพื่อนมีตาทิพย์หูทิพย์ขณะนี้คงจะได้เห็นได้ยินและจะต้องรู้ว่าเพื่อนทั้งหลายมีความอาลัยในการจากไปของเพื่อนยิ่งนัก ถ้าจะให้ผมพรรณาต่อไปถึงคุณความดีของมหามิตรผู้นี้ เขียนกันอีกกี่เล่มก็ไม่หมด จึงต้องขอจบเพียงแค่นี้ ขอเพื่อนจงได้ประสบสุขในสัมปรายภพ หากชาติหน้ามีจริงเราก็หวังที่จะได้พบและเป็นเพื่อนกันอีก สวัสดีด้วยความเศร้า

ขจิต สังขวาสี

ระลึกถึง อาจารย์ประเสริฐ นุตกุล

ในชีวิตราชการที่ได้มาทำงานกับอาจารย์ประเสริฐนั้น เป็นที่ทราบกันดีในวงการแพทย์ว่าอาจารย์เป็นผู้บุกเบิกการรักษาพยาบาลทางศัลยกรรมกระดูกสมัยใหม่ เป็นคนแรกให้แก่โรงพยาบาลกลาง ซึ่งสมัยนั้นยังไม่มีใครกล้าจะใส่แกนโลหะยึดกระดูกแขนขาที่มีกระดูกหักชนิดมีบาดแผลเปิดออกภายนอก ซึ่งในระยะนั้นได้มีแพทย์ทางศัลยกรรมกระดูกจากสถาบันอื่นโจมตี แต่อาจารย์ก็ไม่หวั่นไหวมุ่งหน้าทำวิชาการแผนใหม่มาประยุกต์ใช้ในคนไข้กระดูกของโรงพยาบาลกลาง ซึ่งนับได้ว่าเป็นโรงพยาบาลอุบัติเหตุที่เป็นที่รู้จักแห่งแรกในประเทศไทยในสมัยนั้นก็ว่าได้

นอกจากจะทำการบริการตรวจรักษาผู้ป่วยกระดูกหักทั้งหลายแล้ว ในด้านวิชาการก็ยังเป็นที่อบรมของแพทย์ฝึกหัดของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขด้วย ส่วนการเก็บบันทึกประวัติคนไข้ทางศัลยกรรมกระดูก อาจารย์ได้ดัดแปลงจากรูปแบบเดิมให้มีรูปแบบที่จะบันทึกข้อความได้ละเอียดมากขึ้น เพื่อสะดวกในการค้นคว้าผลของการรักษาโรคกระดูกหักแต่ละแห่งของร่างกาย

อาจารย์ประเสริฐ นอกจากจะเป็นผู้ริเริ่มวิชาการแผนใหม่ในส่วนกลางแล้ว อาจารย์ยังเป็นผู้นำที่นำความรู้กระจายออกสู่แพทย์ในส่วนภูมิภาค โดยทำรายงานการรักษากระดูกหักแผนใหม่ รวบรวมผลการรักษาที่ได้ศึกษาวิจัยไว้ ออกไปบรรยายในการประชุมวิทยาลัยศัลยแพทย์นานาชาติที่จัดหมุนเวียนไปตามโรงพยาบาลต่างจังหวัดทุกครั้งไม่เคยขาด

ดังได้กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า อาจารย์ประเสริฐ เป็นอาจารย์ที่มีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี ครบถ้วนคือ

ทาน	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
เมตตา	ความเห็นอกเห็นใจ
สัจจะ	ความจริงใจ พูดจริง ทำจริง
อุเบกขา	ความไม่หวั่นไหว
ขันติ	ความอดทน
วิริยะ	ความขยันขันแข็ง
อธิษฐาน	ความเด็ดเดี่ยวเอาจริงเอาจัง
ปัญญา	ความฉลาดรอบรู้
ศีล	ความเคารพในสิทธิของผู้อื่น
เนกขัมมะ	การระงับความเห็นแก่ตัว

อุไรวัณณ์-คำนวณ คชาชีวะ

เรียน หมอประเสริฐ

คิดถึง กะว่าวันพฤหัสจะทำกับข้าวไปกินกัน ก็พอดีได้รับข่าวถึงต้องเขียนจดหมายส่งมามีเรื่องจะคุยด้วย เรา ๆ ก็รู้กันอยู่แล้วว่า “เกิด แก่ เจ็บ ตาย” ทุกคนหนีไม่พ้น ผิดกันแต่เพียงช้าหรือเร็วเท่านั้น เราก็ได้แต่รอ เมื่อถึงเวลานั้นก็คงพบกัน สังขารของเราเวลานี้ก็ไม่ค่อยดี มีน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติ ต้องคอยตรวจอยู่เสมอ ในการตรวจครั้งสุดท้ายมีอาการของตับผิดปกติมากต้องเข้ารับการตรวจสอบตับ กระเพาะอาหารและลำไส้ โชคดีผลอยู่ในเกณฑ์ดีไม่มีจุดผิดปกติ โชคดีซ้ำสองมีเพื่อนดีได้หมอวีกิจรักษาจะหายโดยเร็ว ในช่วงสุดท้ายของชีวิต เราสบายดี มีญาติ มิตรและครอบครัวคอยเกื้อกูลจึงทำให้เวลานั้นห่างออกไปอีก

คิดถึง

ดิ๊ก

ระลึกถึง นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล

ผมนึกถึงเขาอยู่เสมอ ระหว่างที่เขาป่วยอยู่กับบ้านเป็นระยะเวลายาวนาน คอยฟังข่าวคราวจากผู้ใกล้ชิดที่ได้มีโอกาสไปเยี่ยมเยียน รู้สึกว่าเขาต้องการที่จะอยู่สงบเงียบมากกว่าที่จะมีผู้ไปเยี่ยม เมื่อประมาณ ๒ เดือนก่อนที่เขาจะถึงแก่กรรม ผมได้หารือกับอาจารย์แพทย์เสนอ ตัณฑเศรษฐี, อาจารย์นายแพทย์ตระกูล เลขะวัต และ ม.ล.ชิงชัย กำภู ขณะเป็นผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งพวกเราเป็นคณะที่ได้อยู่ดูงาน ศึกษาร่วมกันกับคุณหมอประเสริฐ นุตกุล และได้นัดพบปะร่วมกันรับประทานอาหารเป็นประจำ ซึ่งแต่เดิมคุณหมอประเสริฐ ก็มาร่วมด้วยเสมอทุกครั้ง ครั้งนี้เราก็นัดกันว่าจะมาเยี่ยมเขาสักครั้ง เพื่อจะได้คุยกัน เห็นหน้าค่าตาและระลึกถึงความหลัง เมื่อครั้งเราได้อยู่ร่วมกันในสหรัฐ-อเมริกา เมื่อ ๓๐ ปีกว่ามาแล้ว แต่ก็มีเหตุขัดข้องไม่อาจไปเยี่ยมเขาได้

สมัยนั้นประมาณปี ๒๔๙๕ เราไปรวมกันอยู่ในเมือง St. Louis, Missouri ดูจะเป็นรุ่นแรก ๆ หลังสงครามโลกที่มีโอกาสได้รับทุนไปดูงาน พวกเราเคยรู้จักกันมาก่อนแล้วทั้งสิ้น เพราะอยู่ในสังกัดกรมเดียวกัน ผมเรียกเขาติดปากว่า "เฮียเสริฐ" เขาเป็นรุ่นพี่ผมด้วยประการทั้งปวง ไม่ว่าอายุ การศึกษา ตำแหน่งการงาน เขาสนใจทางศัลยกรรมทางกระดูกเป็นอย่างมาก และได้เข้าฝึกและได้ศึกษางานอยู่ที่ St. Louis City Hospital ซึ่งในสมัยนั้นการทำ Intramedullary Nailing ยังเป็นของใหม่สำหรับประเทศเรา และเฮียเสริฐ ก็จัดอยู่ในกลุ่มผู้บุกเบิกตั้งใจเข้าไปศึกษาในเรื่องนี้ ซึ่งหลังจากเขากลับมาแล้ว ได้ทำผ่าตัดรวบรวม case ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และทำรายงานบรรยายวิชาการในด้านนี้ เป็นที่ปรากฏมีชื่อเสียงเป็นอย่างมากในโรงพยาบาลต่าง ๆ ทั่วประเทศ ถือเป็นผู้เชี่ยวชาญทางศัลยกรรมกระดูกผู้หนึ่ง

ขณะที่อยู่ในสหรัฐฯ เมื่อว่างจากการงาน เราก็มีโอกาสได้พบกันเสมอ ๆ ที่ Forest Park Avenue ซึ่งเป็นบ้านเช่าขนาดใหญ่ ที่แพทย์รุ่นอาจารย์พวกเราหลายท่านรวมกันเช่าอยู่ เพื่อมาศึกษาดูงานในสาขาวิชาการต่าง ๆ วัตถุประสงค์ใหญ่ที่มารวมกันก็เพื่อจะกินข้าวนั่นเอง (ซึ่งหากินค่อนข้างยาก) เราไปรวมกันอยู่เสมอเท่าที่มีเวลาที่ห้องพักของอาจารย์นายแพทย์ชาญ บุญมงคล ซึ่งไปดูงานทางด้าน Clinical lab. ซึ่งอยู่ในบ้านหลังนี้ และส่วนมากอาจารย์นายแพทย์ชาญ จะเป็นคนทำอาหารให้เราทานกันอย่างเอร็ดอร่อยทุกคราว "เฮียเสริฐ" ของผมเป็นคนสนุกสนาน เปิดเผย เสียงดัง โดยเฉพาะถ้าได้ Budweiser เข้าไปสัก ๑-๒ กระป๋อง ดูจะมีความสุขที่สุด ยิ้มกริ่มหยอกคนโน้น ล้อคนนี้ไปตามเรื่อง เขาชอบคาบซิการ์มวนโต กลิ่นฉุน และเวลาพูดชอบทำเสียงอ้อแอ้คล้ายฝรั่ง ชอบใจฝรั่งเขาพูดกันอย่างไร ก็จำเอามาพูดสำเนียงอย่างเขาเป็นที่สนุกสนาน สบายมากเข้าก็จะนั่งพิงเก้าอี้นวม เหยียดเท้าตามสบายดูดซิการ์ฉุย และในกลุ่มที่ไปกันนี้ ผมอาวุโสน้อยกว่าเพื่อน เขามักจะมาลงกับผม "เฮ้ย บีบขาให้หน่อยเว้ย, เอา Ash-tray มา" ผมจะสนองเขาเสมอ ในเวลาเขามีความสุข เวลาอาจารย์เสนอ, อาจารย์ตระกูล ล้อเขาพูดตลกกับเขา เขาจะหัวเราะเสียงดังและพูดว่า "Fine, fine อ้ายห(ย่)า" แบบอาย ๆ ใครที่สนิทสนมคุ้นเคยกับเขาคงจะนึกภาพได้ดี

เขาเป็นคนที่มีร่างกายค่อนข้างใหญ่กว่าทุกคนในคณะ ยกเว้นอาจารย์หมอชาญ แต่ก็ดูจะไม่ค่อยมีแรงเท่าไรนัก คงจะไม่ค่อยได้ออกกำลัง ครั้งหนึ่งในการเดินทางไปด้วยกัน เราต้องช่วยกันเข็นรถ

บรรทุกกระเป๋าขึ้นทางลาดในสถานีรถไฟ เพื่อขึ้นรถไฟเดินทางต่อ ก็ช่วยกันลากบ้าง ดันบ้าง กว่าจะขึ้นมาได้ถึงตัวชานชลาสถานีที่รถไฟเทียบอยู่ก็ไกลพอดู ต่างคนก็เหนื่อยพอแรง อาจารย์เสนอแกล้งล้อว่า "เฮ้ย เสริฐไม่เห็นค่อยช่วยเข็นเลยเว้ย เดินสบายเชียว" เขากำลังหอบอยู่ (คงจะเพราะเดินขึ้นทางลาดมากกว่าเข็นรถ) เลยหงุดหงิดบอกว่า "อย่าน่า ไม่ใช่เวลาล้อเล่น" พวกเราเห็นเขาโกรธก็สนุกสนาน อาจารย์ตระกูลเกิดความคิด เดินไปหยอดเหรียญ กดเอาเบียร์ ๑ กระป๋องมาให้เขา เขาหัวเราะชอบใจ ยกขึ้นซดอย่างมีความสุข อาจารย์เสนอว่า "น่ากลัวจะติดเบียร์เสียแล้ว" เป็นที่ถูกใจเขา และเขาก็พูดว่า "เฮ่ย แค่อยากกินเท่านั้น ไม่ติดหรอกน่า อ้ายห(ย่)า" คำท้ายเขาหันหน้ามาทางผมและทำท่าดีดลูกไขว้ อาจารย์เสนอชอบล้อเขาเล่นว่า "โตน้ำเต้า, ใหญ่เสียเปล่าไม่มีแรง" คือใหญ่เสียเปล่ามีแต่น้ำ เขาก็หัวเราะชอบใจทุกทีไป ในครั้งต่อ ๆ ไป เวลามีกรณีต้องออกแรงอะไร พวกเราก็จะให้สิทธิ์เขาเดินตัวเปล่า แม้กระเป๋าถือสักใบก็ไม่ต้องหิ้วเป็นที่พอใจถึงกับบางครั้งแกล้งทำท่าเป็นนายใหญ่วางมาดเดินอย่างสง่าควักซิการ์ขึ้นมาคาบ และกระดิกมือ "เฮ้ย lighter" ต้องคอยสวมรอยจุดให้เขาดูด, ดูดติดแล้วเขาจะพูดสั้น ๆ ว่า "กิ๋ว" (Thank you) ถ้าแบบมือล้อขอทิปจากเขา ก็จะได้ยินเสียง "อ้ายห(ย่)า"

หลังจากได้ดูงาน ทำงานกันครบเทอมแล้ว ก็มีโอกาสได้เดินทางร่วมกันตาม Programme ไปดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ หลายแห่ง โดยเฉพาะทางเหนือ เราคงร่วมเดินทางไปด้วยกันยกเว้นอาจารย์ชาญต้องอยู่ต่อ เร่ร่อนกันมาถึง Cleveland ก็ได้พบกับ ม.ล.ชิงชัย กำภู กำลังเคร่งอยู่กับการศึกษาดูงานทางด้านสถาปัตยกรรมและผังเมือง ผมจำไม่ได้ว่าพบกันเข้าอย่างไร แต่ดู ม.ล.ชิงชัยจะติดใจสนุกสนานไปกับกลุ่มพวกเราด้วยอัธยาสัยตรงกันหลายประการแม้ว่าท่านจะเป็นผู้เอาการเอางาน ไม่ทราบว่าทำกันอีท่าไหน ผลสุดท้าย ม.ล.ชิงชัย ก็ขับรถพาพวกเราลงมา แล้วก็เลยวางแผนใหญ่ต่อไป เมื่อมีพาหนะแล้วก็คิดทะยานอยากจะไปให้ไกลที่สุด ผมเองไม่ได้นึกถึงอะไร คิดอยากแต่จะไปให้เห็นครบทุกรัฐในที่สุดของการปรึกษาหารือกันก็วางแผนขับรถล่องใต้ไปตาม East Coast ลงกันให้สุด Florida เลยแล้วย้อนกลับไป Washington. D.C. ลาเจ้าของทุนเดินทางกลับ (เพราะเสร็จสิ้นการดูงานแล้ว) อาจารย์เสนอและเฮียเสริฐ ต้องเข้าสอบเอาใบขับขี่รถยนต์ ก็ผ่านได้โดยสะดวก เพราะทั้งสองขับรถชำนาญอยู่แล้ว ตั้งใจจะออกเดินทางแบบค่ำไหนนอนนั่นตามโมเต็ล โดยใช้แผนที่นำทาง ไปตามหัวใจปรารถนา

ครั้งหนึ่งเรามาพักที่แถว Daytona Beach เฮียเสริฐดูท่าจะมีความสุขมากออกเดินเล่นแกว่งแขนสูงอยู่ริมชายหาด อากาศสดชื่นมาก ผมเห็นเขาสูดหายใจเข้าปอดยาว ถือเบียร์กระป๋องติดมือ เขากวักมือเรียกผมไปหา โยนกระป๋องเบียร์ทิ้งไป ทำท่าจรดมวยและเต้นฟูทเวอร์ค เตะต่อยชกลมด้วยความฟิตและสบายใจ "เฮ้ย เหมือนศักดิ์ชัย (นาคพยัคฆ์) ไม้วะ ?" ทุกคนหัวเราะชอบใจเนื่องจากเขาอยู่โรงพยาบาลกลางและต้องผลัดกันไปเป็นแพทย์สนามประจำสนามมวยราชดำเนิน "เฮ้ย มาล่อเป้าให้หน่อยเว้ย" เขาเรียกผมซ้ำ ผมก็ตามใจช่วยล่อเป้าให้เขา นึกในใจว่าคงไม่นานก็เหนื่อยไปเอง อาจารย์เสนอ อาจารย์ตระกูล และ ม.ล.ชิงชัย ลงนั่งหัวร่อท้องคัดท้องแข็ง อาจารย์เสนอถึงกับเอากล้องถ่ายหนังถ่ายไว้ (กลับกรุงเทพฯครั้งนั้นยังเคยเอามาฉายกันดูสนุกสนาน เดี๋ยวนี้คงจะสูญหายเสื่อมสภาพไปหมดแล้ว) ก็จริงอย่างว่า เขาเตะซ้ายป่ายขวาได้ไม่ทันสักครึ่งยกก็หยุดลงนั่งเหยียดเท้า

เวลาคณะเราไปซื้อของกันตามร้าน และถ้า "เฮียเสริฐ" เขาจะซื้อของประเภทเสื้อฝากคุณพ่อเขา เขาจะต้องเรียกอาจารย์เสนอเข้าไปลองสวมดู เพราะมีสัดส่วนเท่ากับคุณพ่อเขา หลาย ๆ ครั้งเข้าอาจารย์เสนอก็แกล้งเล่นตัวเดินไปดูของทางอื่นเสียบ้าง เวลาเขาชอบใจจะซื้อเสื้อตัวไหนฝากคุณพ่อ ก็ต้องไล่ตามหาตัวอาจารย์เสนอมาลองสวมเป็นโกลาหล อาจารย์เสนอมักจะถามเขาก่อนเข้าร้านซื้อของว่า "เฮ้ยเสริฐ คราวนี้จะซื้ออะไรฝากพ่อหรือเปล่า ? ถ้าไม่ซื้อจะได้ไปดูของทางอื่น"

ผมจะไม่เล่าเรื่องให้ยืดยาวต่อไปอีก ในความจำ ความสุข สนุกสนานในสมัยนั้นซึ่งยังมีอีกหลายตอนและผมยอมรับว่าการร่วมเดินทางกับคณะเราในสมัยนั้นก็เป็นความสุขมากที่สุดครั้งหนึ่งในชีวิตของผมและเชื่อว่าของทุกคน เมื่อตอนได้ทราบข่าวมรณกรรมของเขา ผมก็ได้ระลึกถึงเขาในความสัมพันธ์ส่วนนี้เป็นอย่างมาก และเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๒๘ นี้ อาจารย์เสนอ, อาจารย์ตระกูล ม.ล.ชิงชัย และผมก็ได้นัดทานอาหารกลางวันกันเช่นเคย ได้คุยถึงเขา ยังคงพูดกันถึงเรื่องสนุกสนานเล็ก ๆ น้อย ๆ ดังตัวอย่างที่ผมได้เล่าไว้ซึ่งยังฝังอยู่ในความทรงจำของทุกคนไม่รู้ลืมโดยเฉพาะเวลาอาจารย์เสนอเล่าทบทวนบางเรื่องของเขา ม.ล.ชิงชัยจะถูกอกถูกใจมาก หัวเราะกันอย่างสนุกสนานเหมือนอยู่ในเหตุการณ์เมื่อ ๓๐ ปีก่อน และในวันนั้นได้คุยกันถึงเขามากเป็นพิเศษ

จะเป็นว่าเขาหยั่งรู้ในความคิดถึงของพวกเราอย่างไรก็ไม่อาจอธิบายได้ แต่สำหรับผมเห็นว่าเป็นเรื่องที่แปลกประหลาดพอสมควรที่ในคืนวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๒๘ คือในคืนที่ตอนกลางวันเราคุยกันถึงเรื่องของเขานั่นเอง ราวทุ่มครึ่ง คุณพี่อนงค์ (ภรรยาของเขา) ก็ได้โทรศัพท์มาหาผม ซึ่งนานปีมาแล้วไม่ได้เคยติดต่อกับผม จน (ขอโทษ) ผมต้องถามว่าอนงค์ไหน ? เมื่อทราบคุณพี่อนงค์บอกให้ผมทราบว่าเป็นใครแล้วก็พูดว่า "นี่หมอ พี่อยากจะให้หมอเขียนอะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับพี่เสริฐเขาในสมัยที่พี่เขาไปดูงานที่เซนต์หลุยส์ พร้อมกับพวกหมอในครั้งนั้น พี่รู้สึกว่าเขามีความสุขในช่วงนั้นมาก เขียนอะไรก็ได้ เพื่อพี่จะเอามาลงในหนังสืองานศพของเขาซึ่งกำหนดจะเผาในเดือนหน้า" และย้ำอีกว่า "พี่ไม่อยากให้ช่วงเวลาตอนนั้นมันผ่านไปเฉย ๆ เพราะพี่รู้สึกว่าเขาตอนนั้นเป็นตอนที่เขามีความสุขมากที่สุดตอนหนึ่งในชีวิต"

ผมรีบรับปากคุณพี่อนงค์ทันทีด้วยความเต็มใจ ในคืนวันนั้นผมคิดถึงเขา นึกในใจว่าเขาคงหยั่งรู้แน่ว่า เมื่อตอนกลางวันเราได้คิดถึงเขาและคุยถึงเขาเสียเต็มที่และคงจะมาบอกให้คุณพี่อนงค์โทรศัพท์มาหาผมให้เขียนเรื่องบางตอนที่เขามีความสุขไว้ในหนังสืองานศพของเขา

ในวันรุ่งขึ้น ผมโทรศัพท์เรียนให้อาจารย์เสนอทราบและคิดว่าควรมอบให้อาจารย์เสนอเป็นผู้เขียนจะเหมาะสมกว่า เพราะเป็นผู้อาวุโสสูงสุดในคณะ แต่ท่านได้มอบมาให้ผมเป็นผู้เขียนและท่านได้กรุณาค้นหารูปเก่า ๆ ในสมัยนั้นมามอบไว้ให้ และในส่วนตัวเองก็ได้คิดทบทวนอยู่ในใจว่าจะเป็นการเหมาะสมหรือไม่ในการที่จะนำเรื่องที่สนุกสนาน หยอกล้อกัน มาลงในหนังสือสำหรับแจกในการพระราชทานเพลิงศพของเขา ซึ่งดูออกจะเป็นการผิดกาละเทศะเอามาก ๆ แต่พวกเราก็เห็นพ้องต้องกันว่ามันเป็นช่วงเวลาแห่งความสุขส่วนหนึ่งในชีวิตของเขาซึ่งควรจะบันทึกไว้

หลังกลับจากสหรัฐฯในครั้งนั้นเราก็ยังพบปะกันสม่ำเสมอและต่างคนก็ต่างปฏิบัติหน้าที่กันไป ผมเองมีหน้าที่การงานอยู่ในต่างจังหวัด ส่วนเขาก็คงอยู่โรงพยาบาลกลางในที่เดิม และในตอนหลัง ๆ นี้เขาก็ได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานเข้าไปในสำนักงานฝ่ายการแพทย์ กทม. เมื่อผมย้ายเข้ามาปฏิบัติงานในกรุงเทพฯ ก็ยังพบปะกับเขา จนกระทั่งได้ทราบข่าวว่าเขาต้องเจ็บไข้ได้ป่วย เข้าในโรงพยาบาล และบางครั้งก็ออกมาพักอยู่กับบ้านเป็นเวลานานจนกระทั่งถึงแก่กรรม ขอดวงวิญญาณ “เฮียเสริฐ” ของผมจงสู่สุขคติ

นายแพทย์จำลอง มุ่งการดี

อาลัยอาจารย์ประเสริฐ

ผมจำได้ว่าวันนั้นเป็นวันอังคาร ผมได้ไปที่โรงพยาบาลตากสินและกำลังทำผ่าตัดอยู่ก็ได้รับข่าวว่า อาจารย์ประเสริฐสิ้นบุญแล้ว ตั้งแต่ตอนเช้ามืดที่โรงพยาบาลกลาง ผมยังไม่เชื่อ เพราะเมื่อวันจันทร์เช้าผมยังได้ไปเยี่ยมที่โรงพยาบาลกลาง และยังพูดคุยกับอาจารย์ ดูอาจารย์ก็ยังร่าเริงยิ้มแย้มดีไม่มีวี่แววว่าจะด่วนจากไปเลย

ผมได้รู้จักกับอาจารย์ประเสริฐมาเป็นเวลากว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ปี ๒๔๙๔ ที่ผมมาเป็นแพทย์ที่โรงพยาบาลกลาง และได้ร่วมงานกับอาจารย์โดยเป็นลูกน้องอาจารย์ตั้งแต่ปี ๒๔๙๗ จนถึงปี ๒๕๑๕ เป็นเวลา ๑๘ ปี โดยอยู่ในแผนกศัลยกรรมกระดูกโรงพยาบาลกลางกันมาตลอด

อาจารย์ประเสริฐเป็นคนที่ผมเคารพมาก เป็นทั้งอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาศัลยกรรมกระดูกให้กับผม เป็นทั้งพี่ชายที่เคารพ คอยตักเตือนและสั่งสอนตลอดเวลา และยังเป็นทั้งเพื่อนที่เคยเที่ยวเคยกินด้วยกันมาตลอดเวลา

อาจารย์เป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความโอบอ้อมอารีย์ รักและห่วงใยลูกน้อง เป็นคนใจกว้าง เมตตาและเห็นใจลูกน้อง คอยช่วยเหลือลูกน้องตลอดเวลา

อาจารย์ยังเป็นผู้เข้มแข็งทางด้านวิชาการ และมีหัวริเริ่มอย่างมาก เป็นผู้ริเริ่มด้านวิชาศัลยกรรมกระดูกของโรงพยาบาล ตั้งแต่ยังไม่มีชื่อเสียง จนมีชื่อเสียงทางศัลยกรรมกระดูก เป็นผู้บุกเบิกทางด้านศัลยกรรมกระดูกของโรงพยาบาลกลางโดยแท้ จนในสมัยนั้นผู้ป่วยที่มีกระดูกหักมักจะต้องพยายามมาหาหมอประเสริฐโรงพยาบาลกลาง และชื่อเสียงทางด้านศัลยกรรมกระดูกของโรงพยาบาลกลางยังติดอยู่จนทุกวันนี้

อาจารย์ประเสริฐยังมีหัวริเริ่มในการทำสถิติและรายงาน ได้จัดทำบัตรตรวจโรคทางศัลยกรรมกระดูก (**FACTURE RECORD**) แยกออกต่างหากจากบัตรตรวจโรคภายนอกของโรงพยาบาล และเก็บต่างหากที่ห้องเฝือก เป็นการสะดวกกับการเก็บรายงาน การเก็บสถิติและง่ายต่อการหาเพื่อนำมาค้นคว้าทางวิชาการของโรคทางกระดูก ซึ่งเป็นการกระทำที่มีประโยชน์อย่างสูงของศัลยแพทย์รุ่นหลังจะค้นคว้าได้ง่าย ซึ่งบัตรตรวจโรคทางศัลยกรรมกระดูกนี้ก็ได้ใช้แพร่หลายต่อมาและยังใช้อยู่ในโรงพยาบาลของกรุงเทพมหานครทั้ง ๔ โรงพยาบาล

ทางด้านวิชาการ อาจารย์ยังรักและเป็นห่วงลูกน้อง พยายามทำชื่อเสียงให้พวกเรา อ่านหนังสือนิตยสารการแพทย์ ทำการวิจัยค้นคว้า ให้เขียนบทความลงในนิตยสารการแพทย์ต่าง ๆ ให้เข้าร่วมประชุมกับแพทยสมาคม สมาคมศัลยแพทย์นานาชาติ ทำบทความทางการแพทย์ไปบรรยายทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด ทำให้ชื่อเสียงของโรงพยาบาลและของแผนกศัลยกรรมกระดูกกระจายออกไปทั่วประเทศ และมักจะมีแพทย์ส่วนภูมิภาคนำฟิล์มเอ็กซเรย์มาปรึกษาอาจารย์บ่อย ๆ หรือบางครั้งก็นำคนป่วยมาปรึกษาเลย อาจารย์ก็ได้แนะนำให้คำปรึกษาไปทุกราย

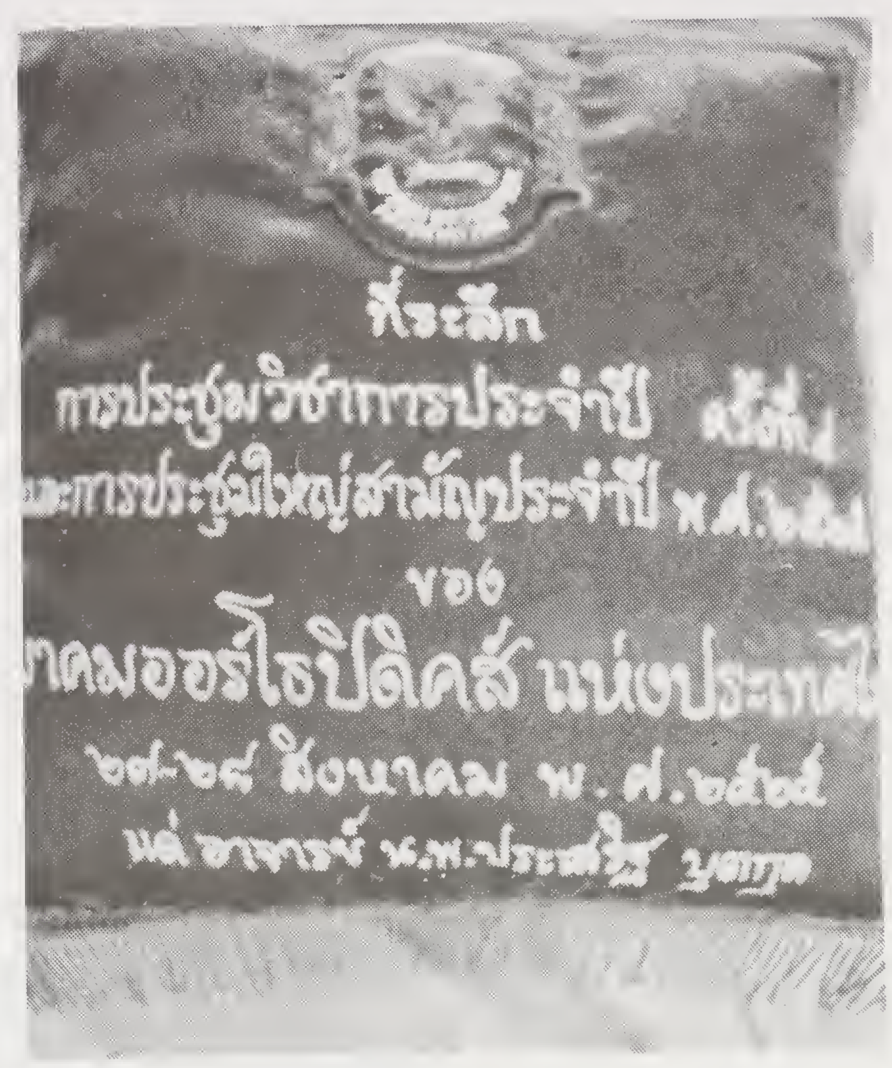
อาจารย์ประเสริฐยังได้เป็นผู้ริเริ่มตั้งชมรมศัลยกรรมกระดูกขึ้นในประมาณปี ๒๕๐๙(ถ้าจำไม่ผิด) อาจารย์ได้รวบรวมศัลยแพทย์ที่สนใจในแขนงนี้ (ซึ่งมีประมาณ ๑๐-๒๐ คน) มาร่วมประชุมจัดตั้ง

เป็นชมรมขึ้น โดยตั้งชื่อเป็นชมรมศัลยกรรมกระดูก โดยมีอาจารย์เฟื่อง สัตย์สงวน เป็นประธานชมรม อาจารย์ประเสริฐ นุตกุล เป็นรองประธาน และผมเป็นเลขานุการชมรม ชมรมนี้ตั้งสำนักงานอยู่ห้องเฝือก โรงพยาบาลกลาง ได้ร่วมประชุมวิชาการกันและเปิดโอกาสให้แพทย์ส่วนภูมิภาคเข้าร่วมประชุมนำผู้ป่วย หรือฟิล์มเอ็กซเรย์มาปรึกษาได้ ชมรมได้รับสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายมาเป็นสมาคมออร์โธปิดิกส์เท่าทุกวันนี้

อาจารย์ประเสริฐได้ทำความเจริญให้แผนกศัลยกรรมกระดูกโรงพยาบาลกลางอย่างมากมาย พยายามหาเครื่องมือใหม่ ๆ ทางศัลยกรรมกระดูกให้อย่างมาก เช่น เตียงผ่าตัดทางศัลยกรรมกระดูก สว่านและเลื่อยไฟฟ้า หรือใช้ลม และเครื่อง เอ็กซเรย์แบบC ARM ซึ่งเป็นเครื่องแรกของประเทศไทย และนำการผ่าตัดแบบใหม่ ๆ มาใช้อยู่ตลอดเวลา จึงทำให้แผนกศัลยกรรมกระดูกของโรงพยาบาลกลางเจริญตลอดมาตราบเท่าทุกวันนี้

มาบัดนี้ พวกเราศัลยแพทย์กระดูกของโรงพยาบาลกลาง ได้ขาดผู้มีความรู้ ผู้เคยประสิทธิ์ประสาทวิชาศัลยกรรมกระดูก ผู้ริเริ่มนำความเจริญทางด้านศัลยกรรมกระดูกให้กับโรงพยาบาลกลางไปเสียแล้ว รู้สึกอาลัยและเศร้าใจจนไม่สามารถจะนำคำกล่าวใด ๆ มาเปรียบเทียบได้.

นายแพทย์วิวัฒน์ กรีพานิช
ที่ปรึกษาฝ่ายการแพทย์และอนามัย
สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

กราบเรียนท่านอาจารย์นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล ที่เคารพ

ข่าวอสัญกรรมของท่าน ยังมาซึ่งความโศกเศร้าต่อชาววชิรพยาบาล โรงพยาบาลกลาง และต่อมาคณาจารย์และนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ และครอบครัวของท่านเหล่านั้นทั้งสำนัก ทุกคนมีความเคารพรักอาลัยท่านอาจารย์ ไม่มีใครนึกเกลียดหรือไม่ชอบท่าน ใบหน้ายิ้มแย้มเป็นกันเองสนิทสนมคล้ายญาติ น้ำคำก็เปี่ยมเมตตาปราณีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติราชการเป็นอย่างดี เหมือนอยู่ในอาณาจักรแห่งความเป็นสุขและปลอดภัย

ท่านเป็นนักริเริ่ม เมื่อมาบริหารงานในวชิรพยาบาลในตำแหน่งผู้อำนวยการเป็นระยะเวลา ๑ ปี ๙ เดือน

ท่านเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ซึ่งภายหลังเป็นวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ด้วย

ท่านได้กราบบังคมทูล เชิญสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ซึ่งประทับอยู่ ณ วังสุโขทัยใกล้กับโรงพยาบาลวชิระ เสด็จมาพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สำเร็จวิชาพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ณ วชิรพยาบาลเป็นครั้งแรก และต่อมาอีก ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๔ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ไปรับพระราชทาน ณ วังสุโขทัย

ต่อมา ท่านรับตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร จึงได้ขอพระราชทานเชิญเสด็จ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี มาพระราชทานประกาศนียบัตรผู้สำเร็จวิชาพยาบาล และได้ปฏิบัติต่อมาจนทุกวันนี้

ท่านอาจารย์มีความหวังดีต่อวิทยาลัยเกื้อการุณย์มาก ท่านเป็นผู้ให้กำลังใจ ให้เกียรติยกย่องและสนับสนุนวิชาพยาบาล ให้ความอิสระแก่คณะครูพยาบาลในการบริหาร โดยกล่าวว่า “พยาบาลเท่านั้นที่เข้าใจอาชีพพยาบาลดีกว่าผู้มีอาชีพอื่น” และกล่าวว่า “ผู้ใดที่ทำงานในโรงเรียนพยาบาลต่างก็รักโรงเรียนพยาบาลกันทุกคน ไม่ใช่เฉพาะคุณคนเดียวที่รัก” คำกล่าวนี้เป็นที่ประทับใจผู้ได้ยินได้ฟังกันทุกคน

ท่านอาจารย์นายแพทย์ประเสริฐ มีความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีมาก เพราะเมตตา จริยาวัตร และน้ำพระทัยที่มีต่ออาจารย์และวชิระ ในวาระคล้ายวันพระราชสมภพ ท่านอาจารย์พร้อมคณะวชิรพยาบาลได้เข้าถวายพระพร ได้รับพระราชทานเข็ม รพ. (พระนามาภิไธยย่อ) ซึ่งท่านอาจารย์ได้ใช้กลัดปกเสื้อนอกมาตลอดไม่ได้ใช้เข็มอื่นเลย

ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม
เมตตา คือ เครื่องค้ำจุนโลก

สุดท้ายนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงดลบันดาลให้วิญญานของท่านอาจารย์นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล จงไปสู่สุขติ ณ ปรโลก เทอญ

สมรวย สุขพิศาล
อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์
สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร

อาจารย์นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล
ผู้อำนวยการคนแรกของ โรงพยาบาลตากสิน

ก่อนอื่นผมขอกล่าวความรู้สึกในการจะเขียนถึงอาจารย์(ครู) ประเสริฐ นุตกุลก่อน ผมเคยได้รับคำขอร้องจากกรรมการสมาคมออร์โธปิดิคส์ (กระดูกและข้อ) ให้เขียนชีวะประวัติไปให้ ผมก็เขียนไม่ได้ ผมมีความรู้สึกว่าอาจารย์ประเสริฐ ท่านยิ่งใหญ่ในความดี ในทุกสิ่งทุกอย่าง เกินกว่าผมคนเดียวจะเขียนได้ สำหรับผม ท่านเป็นทั้งครูเป็นทั้งผู้บังคับบัญชา เป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดชะตาชีวิตให้ด้วย และท้ายที่สุดเป็นคนที่ผมรักและบูชาเป็นปูชนียบุคคล จึงเป็นการยากที่จะเขียนโดยผมเพียงคนเดียว การจะเขียนประวัติของท่านนั้น จึงควรเป็นคณะบุคคลเขียน แล้วเอามารวมกันจึงจะสมเกียรติ สมกับความดีงามของท่าน

ในโอกาสที่ผมจะต้องเขียนถึงท่านในฐานะที่ท่านเป็นผู้อำนวยการคนแรกของโรงพยาบาลตากสิน ผมก็อยากจะแบ่งการเขียนออกเป็นตอน ๆ ทั้งประวัติงานของท่านที่ผมรู้ก่อนที่ท่านเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลตากสินและเกล็ดประวัติอื่น ๆ ในฐานะนักวิชาการ, แพทย์, ครูแพทย์ ในสังคมของแพทย์และศัลยแพทย์ทั่วไป

โรงพยาบาลกลาง พ.ศ. ๒๕๐๑ เมื่อผมเข้าไปเป็นแพทย์ประจำบ้านของโรงพยาบาลกลาง ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญศัลยกรรมกระดูก พ.ศ. ๒๕๐๔ ผมได้รับการบรรจุและย้ายจากแพทย์ศัลยกรรมทั่วไปโอนมาเป็นแพทย์ประจำแผนกศัลยกรรมกระดูกอยู่กับอาจารย์ประเสริฐ ท่านได้เป็นครูผมเต็มตัว และเป็นผู้ให้ความรู้ทางการเป็นศัลยแพทย์ทางกระดูกมาแต่บัดนั้น

อาจารย์ประเสริฐครูแพทย์

ผมอยากจะกล่าวว่าท่านเป็นครูแพทย์ที่จะหาใครเปรียบได้ยาก เราแพทย์กระดูกหลายคนจากโรงพยาบาลกลางได้รับการอบรมและสอนโดยวิธีการต่าง ๆ ท่านมอบงานให้ทำเริ่มตั้งแต่ สถิติคนไข้ในแต่ละปีจากบันทึกรายงานคนไข้ทางกระดูกที่ละเอียดที่สุด ไม่ว่าเราจะต้องการรู้สถิติเกี่ยวกับกระดูกในเรื่องใดเราสามารถนำออกมาใช้ได้ทันที ให้เราเขียนบทความทั้งที่จะออกประชุมวิชาการ และที่จะลงพิมพ์ในวารสารทางการแพทย์ท่านเป็นผู้ตรวจและแก้ไข เมื่อจะออกไปประชุมท่านได้ให้เราลองฝึกพูดการใช้ไมโครโฟนและฝึกท่าทางการยืน ต่อหน้าท่านและจะมีการแก้ไขทุกครั้งไป แต่ละครั้งมีการมาประเมินผลในการเอาวิชาการออกไปประชุมทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด (ซึ่งผลงานที่เกิดขึ้นในสมัยท่านมีไม่น้อยกว่า 30 เรื่อง)

ในอดีตโรงพยาบาลกลางเป็นที่ฝึกสอนแพทย์ของกรมการแพทย์ก่อนที่จะไปเป็นแพทย์ในต่างจังหวัด (เดิมโรงพยาบาลกลางขึ้นอยู่กับกรมการแพทย์) ให้แพทย์สามารถรักษาโรคทางศัลยกรรมทั่วไปและกระดูกได้ หลายคนอาจจะไม่ทราบว่า อาจารย์ได้รับประกาศนียบัตรผู้เชี่ยวชาญทางศัลยกรรมยูโร (ระบบทางเดินปัสสาวะ) จากต่างประเทศด้วย ในสมัยนั้นโรงพยาบาลกลางผ่าตัดใส่แกนโลหะหรือเรียก

ในตอนนั้นว่าผ่าใส่เหล็ก เพื่อรักษากระดูกหักและได้ทำผ่าตัดเป็นรายแรกของโรงพยาบาลกลางเมื่อมีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ เป็นเวลา ๓๓ ปีมาแล้ว (ได้รายงานไว้ในวารสาร เวชสาร โดย น.พ. คัมภีร์ มัลลิกะมาส, น.พ.ประเสริฐ นุตกุล การรักษากระดูกต้นขาหักด้วยวิธี Intramedullary Nailing ตามหลักของ Küntsher เวชสารปีที่ ๒ เล่มที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๖ (เม.ย.-พ.ค.), ๒๙-๓๕.

การผ่าตัดใส่เหล็กในสมัยนั้นโดยเฉพาะการผ่าเพื่อรักษาคนไข้กระดูกหน้าแข้งหัก และในกระดูกหักมีแผลได้รับผลดีมาก แต่ศัลยแพทย์กระดูกส่วนมากยังไม่นิยม จากวันนั้นถึงวันนี้ ได้พิสูจน์งานหลาย ๆ อย่างทางการรักษากระดูกหักของอาจารย์นายแพทย์ประเสริฐว่าถูกต้อง

ท่านอาจารย์นายแพทย์ประเสริฐ กับสมาคมออร์โธปิดิคส์

ผมอยากจะกล่าวถึงความเป็นผู้เห็นการไกลของอาจารย์ในเรื่องนี้ ในอดีตไม่มีการรวมกลุ่มของศัลยแพทย์กระดูกต่างคนต่างทำการรักษาในแต่ละสถาบัน ครั้งหนึ่งผมจำได้ว่ามีแพทย์ผู้ที่จะไปศึกษาที่สหรัฐอเมริกาอย่างน้อยก็สองคน ซึ่งก่อนไปได้มาขอความเห็นและข้อแนะนำก่อนไปศึกษาและภายหลังท่านเหล่านั้นได้ American Board of Orthopeadics มาอย่างน้อยก็สองคนและท่านเหล่านี้ได้เป็นกำลังสำคัญร่วมกับอาจารย์ในการร่วมก่อตั้งชมรมแพทย์ออร์โธปิดิคส์รวมกันกับสถาบันอีกหลายแห่ง ท่านอาจารย์นายแพทย์ประเสริฐก็เคยเป็นนายกชมรมออร์โธปิดิคส์นั้นด้วย นับเป็นก้าวแรกของชมรมแพทย์ออร์โธปิดิคส์ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมตัวแพทย์ผู้ทำงานด้านนี้เข้าด้วยกัน กระจายความรู้ในการรักษากระดูกให้แก่ผู้ที่มีประสบการณ์น้อยให้มีมากขึ้น ช่วยเหลือยกย่องซึ่งกันและกัน ให้แพทย์ที่อยู่นอกวงการแต่รักษาโรคกระดูก ได้มีโอกาสรับความรู้จากแพทย์ผู้มีประสบการณ์ในที่สุด ความเจริญของชมรมออร์โธปิดิคส์ก็ได้กลายเป็นสมาคมออร์โธปิดิคส์ในปัจจุบัน

อาจารย์นายแพทย์ประเสริฐกับสมาคมศัลยแพทย์นานาชาติแห่งประเทศไทย

ท่านเป็นนายกสมาคมศัลยแพทย์นานาชาติแห่งประเทศไทยสมัยที่ ๒๑ พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๐ ซึ่งนับว่าเป็นตำแหน่งสูงสุดในการเป็นที่รวมของศัลยแพทย์ทุก ๆ สาขา ซึ่งในอดีตถึงปัจจุบันสมาคมนี้ได้จัดประชุมวิชาการกระจายความรู้ในด้านศัลยกรรมทุกสาขาไปทั่วประเทศ

อาจารย์นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล กับโรงพยาบาลตากสิน

ท่านอาจารย์เป็นผู้อำนวยการคนแรกของโรงพยาบาลตากสิน โรงพยาบาลตากสินนั้นเดิมได้สร้างขึ้นเป็นโรงพยาบาลพักฟื้น (จากสถานที่เดิมของโรงพยาบาลโรคติดต่อ) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับคนไข้ที่รอกลับบ้านหรือพักฟื้นหลังจากให้การรักษาหรือผ่าตัดแล้วจากโรงพยาบาลกลาง การบริหารจึงขึ้นอยู่กับโรงพยาบาลกลางซึ่งเป็นโรงพยาบาลของเทศบาลนครกรุงเทพ หลังจากได้มีการรวมเทศบาลนครกรุงเทพกับเทศบาลนครธนบุรีเป็นเทศบาลเดียวกันเรียกว่าเทศบาลนครหลวงแล้ว ผู้บริหารของเทศบาลนครหลวงขณะนั้นมีนโยบายปรับปรุงโรงพยาบาลพักฟื้นแห่งนี้ให้เป็นโรงพยาบาลรักษาโรคทั่วไป และได้ตั้งชื่อโรงพยาบาลนี้ใหม่ว่า โรงพยาบาลนครหลวง มีการดำเนินการสรรหาผู้อำนวยการตลอดจนจัดหาอัตรากำลังเจ้าหน้าที่แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ มาปฏิบัติงานในโรงพยาบาลแห่งนี้

เริ่มต้นจากการแบ่งอัตรากำลังจากโรงพยาบาลกลางมาช่วย โดยหมุนเวียนแพทย์และพยาบาลมาช่วยโรงพยาบาลนี้รุ่นละ ๓ เดือน

ท่านอาจารย์นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล ได้รับการแต่งตั้งมาเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลนครหลวง ซึ่งทำพิธีเปิดโรงพยาบาลในวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๑๕ ผมเป็นแพทย์ได้รับคำสั่งให้มาปฏิบัติงานโรงพยาบาลนี้เป็นรุ่นแรก โดยรับหน้าที่เป็นทั้งแพทย์ศัลยกรรมกระดูก แพทย์ทางศัลยกรรมทั่วไป ตลอดจนทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากองบริการทั่วไป (รับหน้าที่ควบคุมงานบัญชี งานธุรการ ฯลฯ) และผมไม่ได้กลับไปโรงพยาบาลกลางอีกเลยเพราะอาจารย์ขอให้อยู่ประจำ ผมจึงเป็นแพทย์คนที่สองที่ได้รับการบรรจุที่โรงพยาบาลนี้หลังจากอาจารย์

การปฏิบัติงานในฐานะผู้อำนวยการของอาจารย์นั้นได้รับความลำบากและยุ่งยากมาก เนื่องจากอัตรากำลังของแพทย์และพยาบาลน้อย อาจารย์ได้ใช้หลักการบริหารงานบุคคล สถานที่ บริหารเวลา และบำรุงขวัญพวกเราในระยะนั้นอย่างมาก โดยอาจารย์ไม่ยอมใช้ห้องผู้อำนวยการซึ่งสร้างไว้บนชั้นที่สองของตึกคนไข้นอก อาจารย์คงนั่งทำงานอยู่ในห้องธุรการซึ่งปัจจุบันเป็นห้องตรวจตาอยู่ชั้นล่างของอาคาร รอบ ๆ ห้องส่วนใหญ่เป็นกระจกสามารถมองออกมาเห็นคนไข้ห้องตรวจโรคนอก (O.P.D.) และห้องจ่ายยาและเราก็สามารถเห็นอาจารย์ทำงานได้ตลอดเวลา เมื่ออาจารย์หมดงานประจำอาจารย์จะลุกขึ้นเดินตรวจสภาพโรงพยาบาลทั่ว ๆ ไป ดูแพทย์ตรวจโรคทั่วไปที่ O.P.D. บางครั้งอาจารย์ลงมือตรวจโรคทั่วไปให้คนไข้ด้วยตนเอง การรักษาและการพยาบาลทุกหน่วยงานจึงดีเยี่ยม

ในเวลากลางคืนอาจารย์จะมาตรวจโรงพยาบาลเกือบทุกวันในระยะแรก ๆ ด้วยเหตุนี้ทำให้เราเห็นใจและรักอาจารย์ เป็นเหตุให้เราได้ทุ่มแรงกายและแรงใจอุทิศให้แก่งานสร้างโรงพยาบาลนครหลวงขณะนั้นเป็นอย่างมาก

เหตุที่เปลี่ยนชื่อโรงพยาบาลนครหลวงเป็นโรงพยาบาลตากสิน หลังจากเปิดโรงพยาบาลไม่กี่เดือน ได้มีการรวมจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีเข้าด้วยกันเป็นจังหวัดเดียวเรียกว่ากรุงเทพมหานคร ทำให้เทศบาลนครหลวงต้องเปลี่ยนการบริหารเป็นเทศบาลนครกรุงเทพ โรงพยาบาลนครหลวงจึงจำเป็นจะต้องเปลี่ยนชื่อเป็นโรงพยาบาลกรุงเทพมหานครตามไปด้วย ซึ่งไปซ้ำกับชื่อโรงพยาบาลอื่น อาจารย์จึงได้คิดเปลี่ยนชื่อโรงพยาบาลและเพื่อเป็นสิริมงคลตลอดจนเพื่อให้เป็นที่ยึดมั่นและศรัทธาต่อประชาชนชาวธนบุรี อาจารย์จึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตอัญเชิญพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเป็นชื่อโรงพยาบาลกรุงเทพมหานคร และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ชื่อว่า "โรงพยาบาลตากสิน" เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๑๖

ด้วยเหตุที่อาจารย์เป็นแพทย์ผู้มีชื่อเสียงอยู่แล้ว ทำให้โรงพยาบาลตากสินเป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมของประชาชนอย่างรวดเร็ว อาจารย์พยายามจัดหาอัตราแพทย์และพยาบาลเพิ่มขึ้นในทุกแผนกและทุกสาขาโดยเท่าเทียมกัน

นอกจากนั้น อาจารย์ได้ปรับปรุงสถานที่ อาคารต่าง ๆ เพื่อดัดแปลงเป็นตึกรับคนไข้มากขึ้น ซึ่งบางครั้งก็ใช้เงินงบประมาณ บางครั้งอาจารย์หาผู้มาบริจาค และบางครั้งก็ใช้เงินของอาจารย์เอง

ตลอดระยะเวลาประมาณสองปีที่ผมได้ทำงานร่วมกับท่านอาจารย์ที่โรงพยาบาลตากสินอย่างอบอุ่นนั้น อยู่ ๆ โดยไม่คาดฝันอาจารย์ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลวชิรพยาบาล (พ.ศ. ๒๕๑๗) โดยที่ท่านยังไม่มีโอกาสนั่งในห้องที่ท่านสร้างขึ้นสองห้อง คือห้องผู้อำนวยการและห้องรองผู้อำนวยการเลย ทั้ง ๆ ที่ได้สร้างเสร็จนานแล้ว นี่ก็เป็นลักษณะหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการทำงานของท่าน มีสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งซึ่งควรจะต้องกล่าวถึงคือ อาจารย์ได้วางเป็นนโยบายไว้ให้แพทย์ของโรงพยาบาลออกไปบรรยายและประชุมวิชาการทางการแพทย์ในสมาคมต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เพื่อเป็นการเผยแพร่วิชาการหาชื่อเสียงให้แก่โรงพยาบาลตากสินได้เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในวงการแพทย์ทั่ว ๆ ไป ซึ่งนโยบายนี้ยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ อาจารย์ได้อัญเชิญพระพุทธพากูลรังสฤษดิ์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปอู่ทองยุคแรกฝีมือสมัยขอมของวัดมหาธาตุ จังหวัดอยุธยา โดยนายบุญพันธ์ แขวัฒนะ ซึ่งเป็นเจ้าของมอบให้ และนำมาบูรณะประดิษฐานไว้ ณ บริเวณหน้าโรงพยาบาลเพื่อเป็นสิริมงคล อันเป็นเหตุให้โรงพยาบาลตากสินเจริญมาถึงทุกวันนี้

หลังจากที่อาจารย์ทราบว่าจะต้องย้ายไปเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลวชิรพยาบาลเป็นเวลาประมาณสองสัปดาห์ อาจารย์จะมาดูแลตรวจโรงพยาบาลตากสินทุกคืน และผมก็ได้อยู่กับอาจารย์ทุกคืนจนถึงคืนสุดท้าย นั่นเป็นความรักและความเป็นห่วงโรงพยาบาลตากสินของท่านอาจารย์ซึ่งผมไม่อาจลืมได้ แม้ภายหลังอาจารย์จะได้ขึ้นไปสู่จุดยอดของการเป็นนักบริหารทางสายโรงพยาบาลคือ เป็นผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ (ตำแหน่งเทียบเท่าอธิบดีกรม) อาจารย์ก็ยังให้ความรักและให้การสนับสนุนโรงพยาบาลตากสินอยู่ตลอดเวลา

ในการที่ท่านอาจารย์ได้จากพวกเราไปในครั้งนี้ คุณงามความดีที่ท่านอาจารย์ได้ประกอบขึ้นและบุญกุศลที่อาจารย์ได้สร้างสมไว้นั้น รวมกับการตั้งจิตอธิษฐานของเราชาวโรงพยาบาลตากสินของบรรดาญาติมิตร และบรรดาลูกศิษย์ของอาจารย์ ขอให้ดวงวิญญาณของอาจารย์นายแพทย์ประเสริฐนุตกูล จงไปสู่สุขคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

ชยันต์ สุนทรนนท์

รองผู้อำนวยการโรงพยาบาลตากสิน

อาจารย์ประเสริฐ กับสมาคมวิทยาลัยศัลยแพทย์นานาชาติแห่งประเทศไทย

ทุกครั้งทุกคราวมา การประชุมของสมาคมวิทยาลัยศัลยแพทย์นานาชาติแห่งประเทศไทยจะไม่เคยขาดอาจารย์ของเราเลย ท่านเป็นขวัญกำลังใจแก่พวกเราคณะกรรมการจัดการทุกครั้ง ทั้งให้คำแนะนำ จัดหาผู้บรรยาย เอาเรื่องดี ๆ มาพูดคุยกัน สร้างความสนุกสนานให้แก่พวกเราทุกคน ทั้งในการประชุมและการเดินทางไปด้วยกัน เรามีพี่นงค์ไปด้วย พี่นงค์แสนจะใจดีตระเวนไปกับพวกเราทุกสารทิศ

ท่านจะมีเรื่องที่มีทั้งความรู้และความสนุกสนานมาเล่าให้เราฟังเสมอ ๆ ยังจำได้ทุกครั้งที่ท่านเป็นประธานในที่ประชุม ท่านจะคอยตะล่อมพวกเราให้พูดกันในร่องในรอย รีบเข้าประเด็น เอาแต่เนื้อหา คอยตกแต่งและเกลาเราโดยอยากจะปลูกฝังให้เป็นนักบรรยายเช่นท่าน ท่านมีคติว่าแพทย์เราทำงานเป็น มีข้อมูลมากแต่น้อยคนที่จะถ่ายทอดเป็น เราเสียตรงนี้ท่านอยากให้เราได้ดีตรงนี้

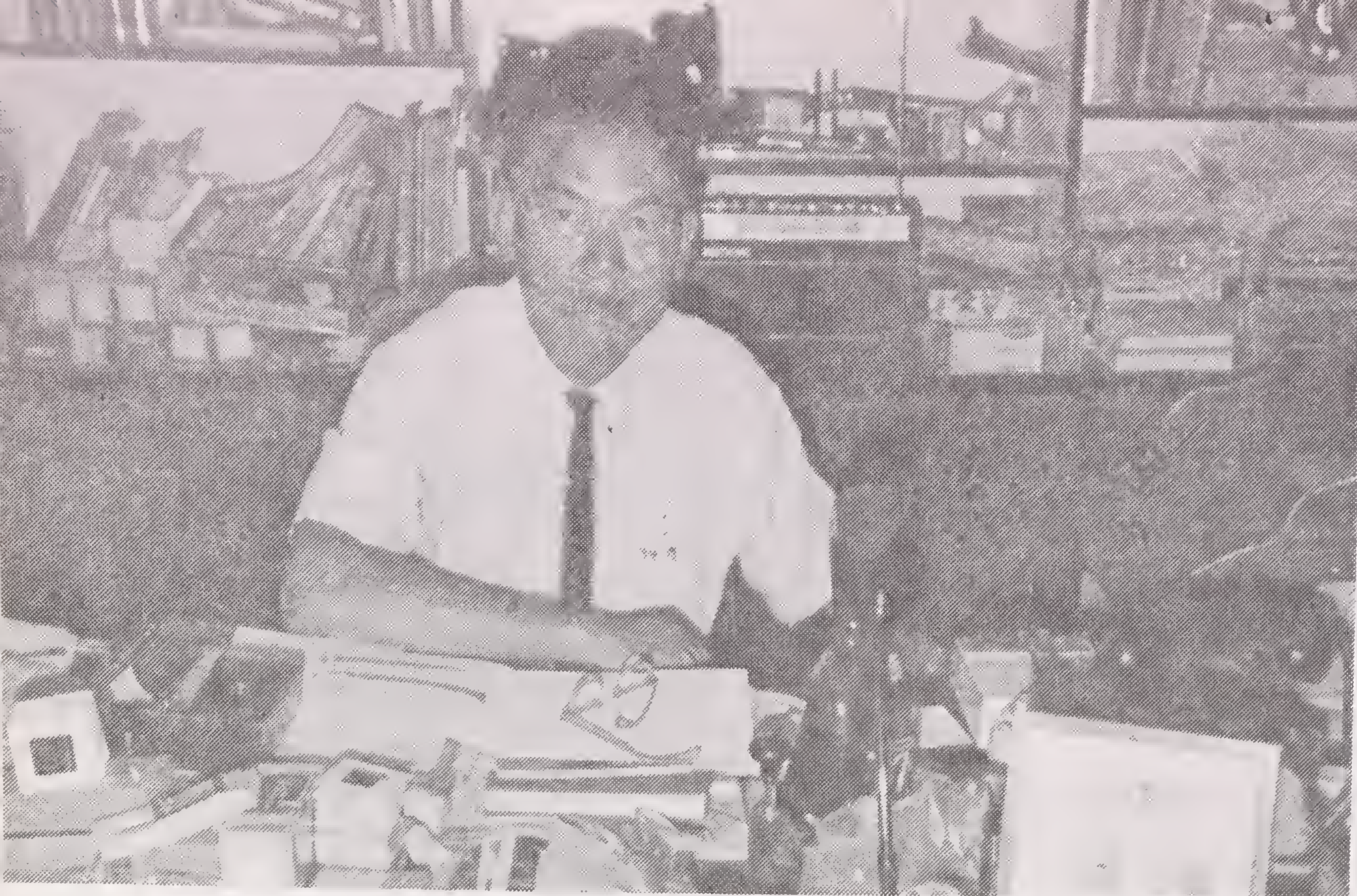
ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ก่อตั้งสมาคมฯ ท่านได้แนะนำชักชวนบรรดาแพทย์เข้ามาเป็นสมาชิกของสมาคมฯ หลายต่อหลายท่าน ท่านเป็นกรรมการสมาคมฯ อยู่หลายสมัย และดำรงตำแหน่งนายกสมาคมฯ อยู่สมัยหนึ่ง นับว่าท่านได้เป็นกำลังสำคัญที่สุดผู้หนึ่งที่ได้สร้างความเจริญและความเป็นปึกแผ่นให้แก่สมาคมฯ

หลังจากนั้นไม่นานท่านก็ล้มเจ็บลง ทำให้สมาคมฯ ของเราเงียบเหงาไป ทุกคราวที่เดินทางไปต่างจังหวัดจะมีอาจารย์และพี่วิวัฒน์ไปด้วยกัน เราสนุกกันมาก ทำให้บรรดาสมาชิกมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี สร้างความมั่นคงให้แก่สมาคมฯ ได้อีกทางหนึ่ง

บัดนี้ท่านจากเราไป จากไปอย่างไม่มีวันกลับ ถ้าท่านมีญาณใด ๆ ขอได้โปรดทราบว่า พวกเราบรรดาสมาชิกของสมาคมฯ ระลึกถึงท่านอยู่เสมอ ขอให้ท่านจงเป็นสุขในสัมปรายภพเถิด

นายแพทย์ศรีวงศ์ หะวานนท์

เลขาธิการสมาคมฯ

อาลัยอาจารย์

ก่อนเป็นหมอโรงพยาบางกลาง ผมเป็นหมอทหารเกณฑ์สมัคร ไปทำงานต่างจังหวัด รักษาคนไข้กระดูกหักหลายชนิดไม่เป็น ต้องปรึกษารุ่นพี่ที่ทำงานในจังหวัดเดียวกัน บางครั้งก็ต้องส่งคนไข้เข้ามารักษาที่กรุงเทพฯ ดังนั้นจึงมีความตั้งใจจะเป็นหมอกระดูกให้ได้ พอออกจากทหารก็เริ่มหางานทำหลายโรงพยาบาล ได้รับคำบอกเล่าจากเพื่อนรุ่นพี่และรุ่นเดียวกันหลายคนว่า "ทำไมไม่ไปสมัครงานที่โรงพยาบาลกลาง หมอเสริฐ, หมอกระดูกโรงพยาบาลกลางชั้นหนึ่งเลย"

คำพูดประโยคนี้เป็นสาเหตุให้ผมมาสมัครงานที่โรงพยาบาลกลาง ได้พยายามมาโรงพยาบาลหลายครั้ง ผลสุดท้ายผู้อำนวยการ (พ.ต.น.พ. บุลศักดิ์ วัฒนผาสุก) กรุณารับผมไว้เป็นแพทย์ประจำบ้านโวลันเทีย (ไม่มีเงินเดือน) และผมได้อยู่โรงพยาบาลนี้ต่อมาจนได้เป็นหมอกระดูกสมใจอยาก

ตลอดระยะเวลาที่รู้จัก อ.จ.น.พ.ประเสริฐ นุตกุล เกือบ ๓๐ ปี อาจารย์ให้ทั้งความรู้ ความรัก ความเอื้อเฟื้อและสนับสนุน ต่อศิษย์ เพื่อนร่วมงานเป็นที่ประทับใจมาก

ศิษย์ของอาจารย์ทุกคนปลื้มใจมากที่อาจารย์เป็นที่เคารพรักของทุกคน แม้วันนี้ร่างจะเหลือแต่เถ้า พระคุณความดีของอาจารย์จะอยู่ในความทรงจำของพวกเราตลอดไป

ประวัติ พิเศษสกลกิจ

กราบดวงวิญญาณ
ท่านนายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล

วันพุธที่ ๑๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๒๘ เป็นวันที่ไปสู่สุคติของนายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล ยังความโศกเศร้าเสียใจแสนอาลัยแก่ ภรรยา บุตรธิดาของท่านและแก่กระผมเป็นอย่างมาก ตลอดชีวิตของท่าน ท่านเป็นผู้ที่ประกอบแต่ความดี ท่านเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง เสียสละอุทิศตนเองต่องานในหน้าที่ราชการไว้มาก ผลงานทางราชการของท่านย่อมเป็นที่ประจักษ์ นับตั้งแต่เริ่มชีวิตราชการในตำแหน่งนายแพทย์ประจำ ณ โรงพยาบาลกลาง ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ท่านได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งเป็น ผู้เชี่ยวชาญทางศัลยกรรมกระดูก โรงพยาบาลกลาง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลตากสิน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลวชิระ รองผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ ผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานครเป็นที่สุด ท่านได้ปฏิบัติงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เรียบร้อยราบรื่นทุกตำแหน่ง ท่านเป็นผู้มีจิตใจดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีคุณธรรมสูง มุ่งประกอบแต่คุณงามความดีทั้งทางโลกและทางธรรม ชีวิตของท่านเปี่ยมไปด้วยเมตตาจิตสมชื่อของท่าน ท่านจึได้รับความเคารพรัก ความพอใจจากผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนฝูงและผู้ใกล้ชิดโดยทั่วไป

ในด้านส่วนตัวของกระผมนั้น ท่านได้ให้ความเป็นกันเอง ให้ความรัก ความเอ็นดู เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กระผม ตั้งแต่กระผมเข้าทำงาน ณ โรงพยาบาลกลาง เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๐ ต่อมาเพื่อท่านเปิดสำนักงานแพทย์ของท่าน ชื่อว่า "แพทย์ประเสริฐ" ณ ถนนสี่พระยา กรุงเทพมหานคร ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๙ ท่านได้ขอให้กระผมมาช่วยกันทำงานนอกเวลาราชการ ณ สำนักงานแพทย์ประเสริฐ แห่งนี้ด้วย นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๙๙ เป็นต้นมา ท่านได้ให้ความอุปการะ ปฏิการะ สนับสนุนส่งเสริมกระผมตลอดมา จนกระทั่งได้รับความเจริญในทางราชการและมีความสุขในชีวิตครอบครัว จึงกล่าวได้ว่า ท่านได้ชุบเลี้ยงกระผมเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน

การมรณกรรมอย่างกระทันหันของท่านนายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล เช่นนี้ กระผมรู้สึกว้าเหว่มากที่ต้องขาดท่านผู้มีพระคุณ ซึ่งเป็นร่มโพธิ์ ร่มไทร ที่กระผมเคารพรักประหนึ่งบิดาบังเกิดเกล้าไปเช่นนี้จึงรู้สึกเศร้าและเสียใจมากเป็นธรรมดา ท่านเป็นคนดี เป็นคนที่หาได้ยากยิ่งที่จะมีใครมาเทียบได้ นับได้ว่าท่านเป็น "พ่อ" เป็น "พระ" และเป็น "พรหม" ของกระผมโดยแท้ ตลอดชีวิตของกระผม กระผมคงจะมีโอกาสตอบสนองพระคุณอันใหญ่หลวงของท่านได้ไม่หมด เว้นเสียแต่ความจงรักภักดี ความกตัญญูกตเวที หมั่นทำบุญอุทิศส่วนกุศล สวดมนต์ภาวนากราบดวงวิญญาณของท่านให้ไปสู่สุคติในสรวงสวรรค์ นับแต่นี้ไปความดีของท่านจะตรึงตาตรึงใจ หยั่งลึกอยู่ในห้วงหัวใจในชีวิต จารึกเป็นความทรงจำของกระผมและภรรยาไปตลอดชีวิต

ด้วยอำนาจผลบุญกุศล ความดีงามที่ท่านบำเพ็ญมาแต่อดีต จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านนายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล จงสถิตย์ในทิพยพิมาน ประสบแด่ความสุข สงบ ในสัมปรายภพนั้น เทอญ

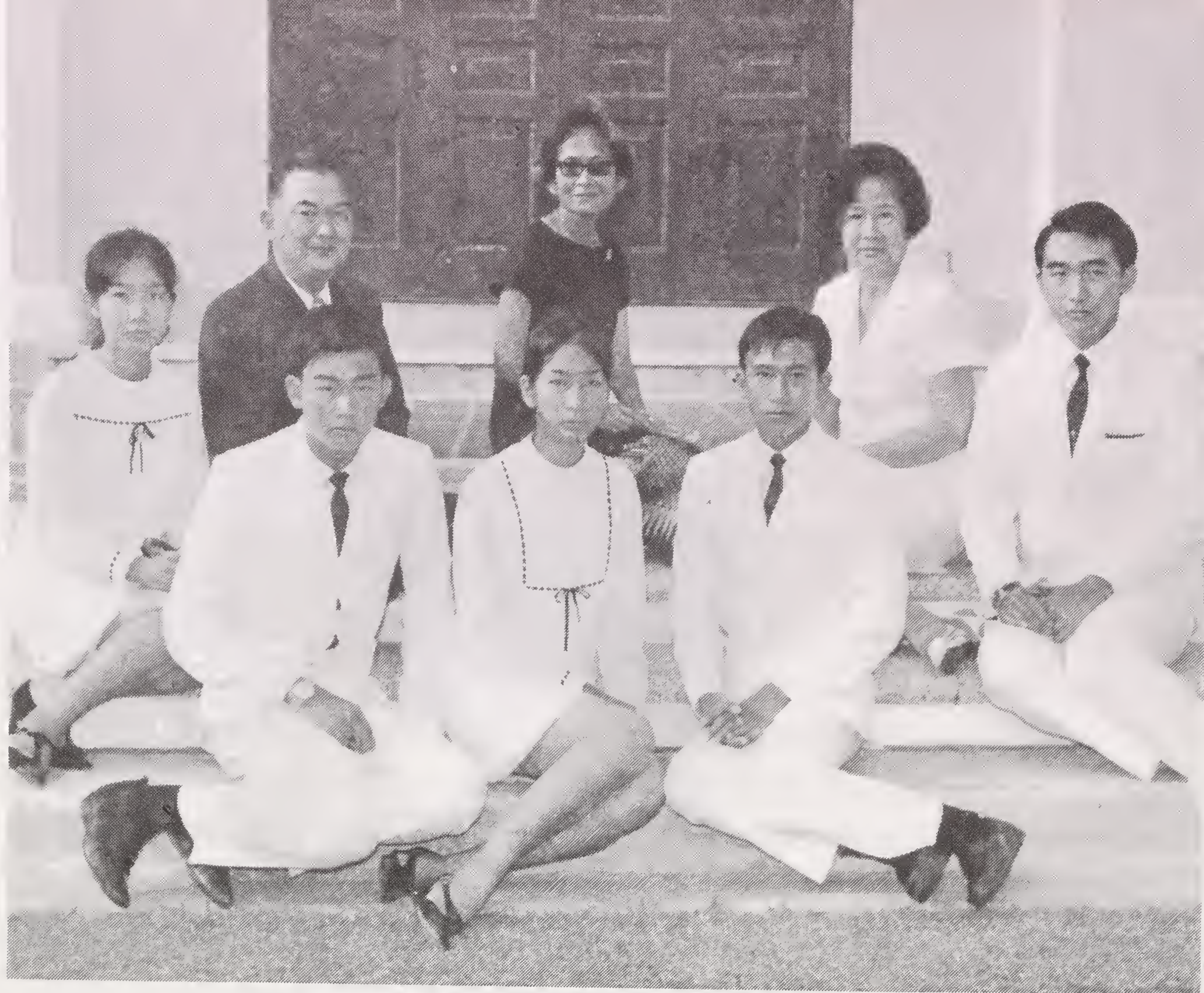
นายสถาพร บุญเกตุ

กราบแทบเท้าคุณพ่อที่เคารพรักของลูก

เย็นวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๘ เป็นวันที่ลูกได้รับความกระทบกระเทือนใจและเศร้าเสียใจที่สุด เมื่อคุณพ่อที่เคารพรักของลูกได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับ คุณพ่อเข้าโรงพยาบาลเมื่อตอนเที่ยงวันที่ ๙ กรกฎาคม ด้วยอาการเล็กน้อย คือมีไข้ และเบื่ออาหาร ไม่มีใครจะคิดว่าคุณพ่อจะจากไปอย่างไม่มีวันกลับเช่นนี้ เมื่อได้รับการดูแลจากคณะแพทย์ โรงพยาบาลกลาง อาการก็ดีขึ้นไม่มีไข้ และเริ่มทานอาหารได้บ้าง วันรุ่งขึ้นก็รับประทานอาหารได้มากขึ้น ลูกได้พบคุณพ่อครั้งสุดท้ายในตอนกลางวันวันที่ ๑๐ กรกฎาคม คุณพ่อรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยและนอนพักผ่อน ลูกก็ได้รับประทานอาหารกลางวันที่ห้องคุณพ่อและกลับไปทำงาน เมื่อเลิกงานในตอนเย็นก็กลับบ้านเพื่อไปเอาสัมภาระเพื่อจะมาเยี่ยมคุณพ่อพร้อมด้วยพี่หญิงและน้องกลาง แต่เมื่อมาถึงคุณพ่อก็ได้จากพวกเราไปเสียแล้ว

ตั้งแต่เมื่อลูกจำความได้ คุณพ่อได้เอาใจใส่เลี้ยงดูลูก ๆ ทุกคนเป็นอย่างดี อบรมสั่งสอนให้ประพฤติแต่ในสิ่งอันควร ให้ความสุข ความสะดวกสบาย ส่งเสียให้ลูก ๆ ทุกคนได้เล่าเรียนตามความปรารถนาของแต่ละคน คุณพ่อได้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดสำหรับลูก ๆ คุณพ่อได้แสดงความกตัญญูกตเวทีอย่างสูงสุดต่อคุณปู่คุณย่าซึ่งลูก ๆ ได้เห็นและปฏิบัติตาม คุณพ่อทำงานหนักมาตลอดชีวิต ปฏิบัติราชการอย่างซื่อสัตย์สุจริต คุณพ่อประสบความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน ในด้านงานราชการ คุณพ่อได้ขึ้นเป็นผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งนับเป็นตำแหน่งสูงสุดสำหรับแพทย์ซึ่งรับราชการในสังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านงานวิชาการ งานศัลยกรรมกระดูกของคุณพ่อก็ประสบความสำเร็จอย่างสูงจนเป็นที่รู้จักและเชื่อถือของคนไข้และแพทย์ในสาขาวิชาเดียวกัน ในด้านครอบครัว คุณพ่อก็ให้ความสุข ความสะดวกสบายแก่ทุกชีวิตในครอบครัว อบรมเลี้ยงดูลูก ๆ หลาน ๆ ทุกคน ให้ได้รับการศึกษาเป็นอย่างดี ลูกหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะเอาอย่างคุณพ่อ ลูกภูมิใจที่สุดที่ได้เกิดเป็นลูกของคุณพ่อ เพียงแต่เสียดายที่คุณพ่อจากลูกเร็วเกินไป คุณพ่อจากไปแล้วแต่คุณงามความดีของคุณพ่อจะยังคงสถิตอยู่ในความทรงจำของลูกตลอดไป หากชาติหน้ามีจริง ขอให้ลูกได้มีบุญวาสนาที่จะได้เกิดเป็นลูกของคุณพ่อ ขอบุญกุศลและคุณความดีที่คุณพ่อได้กระทำมาชั่วชีวิตจงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อไปสู่สุขคติในสัมปรายภพ

โดยความเคารพรักและอาลัย

เวทีชีวิตของ นายแพทย์ประเสริฐ

คุณหมอเกิดมาในโลกนี้ เป็นขณะที่คุณพ่อ (คุณหลวงประธานคดีศาสตร์)อยู่ระหว่างเพศบรรพชิตจำวัดอยู่ที่วัดมหาพฤฒาราม เป็นบุตรชายคนแรกของครอบครัว ขณะคุณพ่ออายุ ๒๓ ปี คุณย่าและคุณแม่ช่วยกันเลี้ยงดูกันอย่างดี เพราะต่อมาเมื่อคุณพ่อต้องออกไปรับราชการต่างจังหวัด คุณแม่ต้องอยู่กับคุณย่าและลูกๆที่บ้านถนนสี่พระยามาตลอดจนสิ้นคุณย่า

คุณย่าและคุณแม่ทองอยู่ ทั้งสองท่านเป็นผู้ซาบซึ้งในพระพุทธศาสนาและได้ปฏิบัติตนอย่างพุทธศาสนิกชนที่ดีจะปฏิบัติตลอดมาเสมอ จึงเป็นตัวอย่างอันดีโดยธรรมชาติต่อคุณหมอประเสริฐ

เมื่อเป็นเด็กก็พยายามขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียนอย่างดีสมกับที่คุณแม่ได้หวังไว้ เพราะเมื่อก่อนคุณย่าจะสิ้น ท่านได้สั่งว่า “เลี้ยงลูกให้ดีนะ”

คุณหมอเป็นคนขยันตลอดมาแม้เมื่อจบแพทย์แล้ว ขณะรับราชการอยู่โรงพยาบาลกลาง ซึ่งสมัยนั้นพ.ศ. ๒๔๙๐ โรงพยาบาลกลางมีชื่อเสียงทางรับคนไข้อุบัติเหตุ เสียโดยมากและมักจะเกี่ยวข้องกับคดี รับคนไข้ทั้งที่ถูกทำร้ายมา ทั้งคนร้ายที่ได้รับบาดเจ็บมามีคดีติดตัวมาและคนไข้อุบัติเหตุต่างๆ ทำให้คุณหมอทั้งหลายแห่งโรงพยาบาลกลางมีงานเต็มมือและล้นมือทั้งในและนอกเวลาราชการ การเป็นหมอและมีงานมากเช่นนี้ ทำให้รู้สึกตัวว่ามีประโยชน์ต่อมนุษย์มาก และเป็นความภูมิใจที่

เห็นผลการรักษาเป็นที่น่าพอใจบ้าง เสียใจบ้าง แล้วแต่กรรมของแต่ละคน

เมื่อประกอบอาชีพส่วนตัวนอกเวลาราชการ เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๙ มีรายได้เพิ่มขึ้นก็ได้ตั้งใจว่าจะให้เป็นการกุศลไปเรื่อยๆเท่าที่จะเห็นควร แต่การปฏิบัติประจำก็คือ พระภิกษุที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลหรือมาเยี่ยมเยียน ก็จะถวายปัจจัยเพื่อการเดินทางและใช้จ่ายตามความจำเป็นของภิกษุ ถ้ามาที่ร้านก็จะได้รับบริการการรักษาและยาทุกอย่างเป็นประจำอยู่แล้ว

เมื่อสิ้นบุญคุณแม่เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๑ เป็นระยะที่คุณหมอกำลังมีชื่อเสียงพอสมควร จึงมีเพื่อนญาติมิตรและผู้รักเคารพของคุณหมอมาร่วมงานด้วยมากมาย ยังความปลาบปลื้มในครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง และความได้ทรงทราบถึงสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้พระราชทานมหากรุณาธิคุณเสด็จมาเป็นประธานในงานพระราชทานเพลิงศพด้วยพระองค์เอง เป็นโอกาสเดียวที่คุณหมอปลื้มใจที่สุดในชีวิต ดังนั้นคุณหมอจึงได้เข้าเฝ้าพร้อมครอบครัวทูลเกล้าถวายเงิน เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสร้างโรงเรียน ณ ถิ่นอำเภอที่กันดารในจังหวัดสงขลาซึ่งอยู่ในความดูแลของตำรวจชายแดน และเมื่อ ๑๐ ปีเศษล่วงมา ทางโรงเรียนได้ติดต่อขอให้ซ่อมแซมและต่อเติมโรงเรียน คุณหมอก็สนองให้ด้วยความยินดี เพราะแสดงว่าโรงเรียนมีความก้าวหน้า

สร้างพระพุทธรูปคือพระพุทธชินราชจำลองเพื่อเป็นพระประธานตามอุโบสถวัดต่างๆ โดยทำพิธี ณ วัดเบญจมบพิตร โดยมิได้เจาะจงว่าวัดใดจะได้รับ บังเอิญพระประธานองค์ที่คุณหมอสร้างไปได้แก่วัดบ่อฝ้าย อำเภอหัวหินซึ่งไม่ไกลเกินไปจึงได้ไปส่งจนถึงวัดและได้ทำพิธีสรวมพระเกศด้วย ทางวัดได้จัดการฉลองยังความปิติยินดีแก่ผู้สร้างอย่างยิ่ง โดยที่เห็นว่าพระภิกษุในวัดนี้มีจริยวัตรที่ดีควรแก่การเคารพนับถือ ทั้งมีความขยันขันแข็งตามแบบพระภิกษุในชนบททั่วไป เมื่อไปเยี่ยมวัดเป็นครั้งคราว เมื่อก่อนคุณหมอจะเสียประมาณ ๑ ปี ได้มีความคิดที่จะไปทอดกฐินแต่ปรากฏว่าชาวตลาดหัวหินได้จองไปแล้ว ก็เลยร่วมทำบุญสร้างหอฉันในวัดไปห้าหมื่นบาท ส่วนประตูวัดนั้นเมื่อไปวัดครั้งแรกๆหาทางและชื่อวัดลำบากจึงได้ร่วมสร้างประตูเข้าริมถนนใหญ่เมื่อหลายปีมาแล้ว

วัดแก้วแจ่มฟ้า ถนนสี่พระยา เป็นวัดใกล้บ้านครอบครัวได้อาศัยบำเพ็ญกุศลต่างๆตามประเพณีมาตลอดจนเป็นที่สนิทสนม คุ้นเคยทั้งท่านเจ้าอาวาสและพระภิกษุในวัด เช่นงานบวชโกนผมไฟ ทำบุญบ้าน ทำบุญร้านประจำปี เมื่อคุณพ่อและคุณแม่ของคุณหมอและของภรรยาทั้ง ๔ ท่าน คุณน้าโสภณ ญาติและมิตรรักที่คุณหมอได้รับอนุญาตให้บำเพ็ญกุศลให้ ก็ได้อาศัยท่านเจ้าคุณ เจ้าอาวาสและท่านพระครู พระภิกษุมาโนชเป็นต้นทุกองค์ได้เป็นธุระให้โดยเรียบร้อยเปรียบเสมือนญาติกันฉันนั้น สะดวกที่สุดคือคุณหมอมี

สำนักงานแพทย์อยู่ใกล้ๆวัดจะมาวัดเวลาใดก็สะดวก เพื่อนๆคุณหมอ เช่นคณะหลังร้านก็สะดวกในการมาร่วมกันบำเพ็ญกุศลที่วัด ตลอดจนถึงเวลาฌาปณกิจเสร็จ คุณหมอซาบซึ้งถึงพระคุณอันนี้ ได้รวมกับญาติและมิตร สร้างซุ้มประตูวัดแก้วแจ่มฟ้า เพื่ออุทิศให้คุณแม่ทองอยู่ นุตกุล เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๔ จึงแล้วเสร็จ

เมื่อข่าวคุณหมอถึงแก่กรรม การส่งข่าวถึงเพื่อนฝูงไม่เป็นที่เรียบร้อยทำให้เพื่อนบางคนเข้าใจว่าตั้งศพที่วัดแก้วแจ่มฟ้า บุญคุณทุกประการที่วัดมีต่อคุณหมอมา ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณแทนคุณหมอมา ณ ที่นี้ด้วย

การเจ็บป่วย คุณหมอมารู้ว่ามีน้ำตาลเกินปรกติในเลือดตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๓ (ความลับ)ถ้าการเป็นเบาหวานจะเป็นกรรมพันธุ์ด้วยคุณหมอก็มีทางคุณแม่เมื่อรู้ตัวอยู่แล้วก็พยายามปรับดุลย์น้ำตาลให้สมส่วนตามวิธีธรรมชาติมาเรื่อยๆ แต่ความยั่วเย้าทางโภชนาการก็มักจะเป็นฝ่ายชนะอยู่เสมอ พบว่าการเจาะเลือดตรวจเป็นระยะมานั้นได้ผลสมดุลย์น้อยก็ใช้ยาช่วยบ้างก็ไม่สม่ำเสมอนัก ชอบบันทึกวิจารณ์อาการของตนเองว่าอายุคงไม่ยืน เพราะสารอื่นๆในเลือดก็เป็นเครื่องยืนยันด้วย ได้อาศัยการปฏิบัติตนด้วยการออกกำลังกายเสมอๆ ก็พอทรงอยู่ได้ถึงกับเคยพูดว่า "ชีวิตนี้อยู่มาได้เกิน ๕๕ ปีก็นับว่ามีกำไรชีวิตแล้ว ด้วยความไม่ประมาททำให้ชีวิตได้ก้าวมาสู่ความสำเร็จในการงานและครอบครัวก็เรียบร้อย ยังความพอใจให้พอสมควร"

คุณหมอเป็นคนชอบดูดวง ถ้าพบใครที่คุ้นเคยทราบว่ามีความรู้ทางนี้ก็จะถามเรื่องชะตาอยู่เสมอ จะได้รับคำตอบทำนองเดียวกันคือ จะเจริญ มีเกียรติ มียศ และอายุจะเกิน ๗๐ ปี ทำให้ต้องรำพึงในสมุดว่า "แปลก"

คุณหมอเริ่มมีอาการชาปลายนิ้วบ้าง กล้ามเนื้อของใบหน้าเสื่อมบ้าง นัยตาเริ่มเสื่อมปรับภาพไม่ได้ หลานชายนายแพทย์อัทยา อยู่สวัสดิ์ ผู้ชำนาญโรคตา โรงพยาบาลรามาธิบดีได้พาไปจี้ตาด้วยแสงเลเซอร์

พ.ศ.๒๕๒๓ เริ่มเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลศิริราช โดยคุณหมอวีกิจ วีรานุวัต เพื่อนรักมาตรวจที่บ้าน ขณะมีเพื่อนคุยด้วย ๔-๕ คนด้วยอาการดื่มเครื่องดื่มแล้วอาเจียร คุณหมอวีกิจพบว่า "แย่แล้ว" เอาไปทันทีเลย ช่วยกันกับหมอสุนทร ตัณฑนันท์ และลูกศิษย์ ทำการรักษากันตลอดคืนจึงได้ฟื้นตัวรอดตายมาได้ คุณหมอวีกิจบอกว่าถ้าทิ้งไว้จะโคม่าเรียบร้อยไปเลย เมื่อทุเลากลับมาบ้านก็ไม่อยู่ในสภาพที่จะรับราชการให้เรียบร้อยได้ จึงลาออกจากราชการก่อนครบอายุราชการ ๑ ปี

พ.ศ.๒๕๒๔ เดือนเมษายนก็ต้องเข้าศิริราชพยาบาลด้วยอาการเลือดไปเลี้ยงสมองไม่พอ ทำการเอ็กซ์เรย์สมองพบว่าเส้นโลหิตตีบทำให้ร่างกายบางส่วนไม่ทำงาน รักษาอยู่พอทุเลาก็กลับบ้านในสภาพช่วยตัวเองได้เล็กน้อย น้ำตาลลด อารมณ์ดีขึ้นและบอกว่า หายแล้ว มีเพื่อนและผู้หวังดีทั้ง

หลายมาแนะนำการรักษาต่างๆ มากมายแต่ไม่เห็นด้วยทั้งสิ้น แสดงความเคยเป็นหมอใหญ่ด้วยการยกนิ้วหัวแม่มือขึ้น ชื้อกตนเองว่าชั้นนี้แล้วจะไม่ไปที่ไหนอีก

คุณหมอเป็นหนี้ศิริราช เพราะถือกำเนิดหมอมาเพราะเป็นลูกศิริราชและลูกสมเด็จพระราชบิดาให้ชีวิตที่เต็มคน ตั้งอยู่อย่างทนง และดับไปตามวิถีทางโดยบริสุทธิ์ทั้งกายใจ มิได้ที่ตะขิดตะขวงที่จะตายไปอย่างไร้ค่า ลูกผู้ชาย ๑ คนลูกผู้หญิง ๑ คน ก็เจริญรอยตามพ่อ โดยพ่อมิได้บงการหรือแนะนำทั้ง ๆ ที่เห็นอยู่ว่า อาชีพพ่อนั้นเหน็ดเหนื่อย พักผ่อนน้อย ถึงกับปรารภออกมาเมื่อเป็นเด็ก แต่ลูกบอกว่าไม่รู้จะเรียนอะไร เลือดก็คือเลือด จิตก็คือจิตนั่นเอง ลูกชายคนโตเวลานี้ก็มีสภาพไม่ต่างจากพ่อเมื่ออายุ ๓๐ เศษๆ

เมื่อคุณหมอนอนดูโทรทัศน์อยู่เห็นเพื่อนๆ เช่นคุณหมอวีกิจ คุณหมอเสนอ อินทรสุขศรี เพื่อนรุ่นเดียวกัน ออกรายการเพื่อหาเงินให้มหาวิทยาลัยด้วยความคล่องแคล่ว และชำนาญกล้องโทรทัศน์ ก็ชอบใจและบริจาคให้ด้วยความเต็มใจเสมอ ความรักในเพื่อนฝูงและครอบครัวเป็นของแตกต่างกัน แต่ถ้าลองเอามาชั่งดูก็คงจะสูสีกันแน่ๆ

มองย้อนไปในอดีต แม้แต่เจ้าตัวเองก็อาจจะจำไม่ได้ว่าอาจจะมีมุมที่เป็นบงอับบงรา บ้างถ้าแม้นยังมีอยู่ในใจผู้ใดซึ่งได้อ่านผ่านสายตาไปนี้ ผู้เขียนขอกราบเรียนแทนมาว่าหากคุณหมอ ได้ล่วงเกินท่านด้วยกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมใดๆ ก็ดีขอได้โปรดอโหสิกรรมให้ในท้ายสุดนี้ด้วย ในส่วนตัวคุณหมอนั้นผู้เขียนเข้าใจว่าไม่มีอะไรติดค้างอยู่ในใจอีกแล้ว. ●

คนดีไม่มีวันตาย

แม้ว่าการละโลกนี้ของคุณหมอประเสริฐ นุตกุล เป็นธรรมชาติของสังขาร ซึ่งไม่มีผู้ใดจะพ้นจากธรรมชาตินี้ได้ ต่างกันแต่เพียงช้าหรือเร็ว หรือจากไปด้วยอาการอย่างไร อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกรรม แม้กระนั้น ญาติ มิตร ซึ่งเป็นปุถุชนจึงไม่สามารถถอดใจที่จะเสียดาย และอาลัยได้ ทั้งนี้ก็เพราะตลอดเวลาที่คุณหมอประเสริฐ นุตกุล มีชีวิตอยู่ คุณหมอมุ่งแต่ประกอบกรรมดี มีเมตตากรุณา ดังปรากฏว่า คุณหมอตั้งคลีนิคศัลยกรรมกระดูก ซึ่งเป็นงานที่ยาก ต้องใช้ความรู้ ความปราณีต และบางครั้งต้องใช้อุปกรณ์ซึ่งมีราคาแพง คนไข้บางรายที่ยากจนคุณหมอไม่คิดค่ารักษาพยาบาล ทั้ง ๆ ที่คุณหมอลงทุน ลงแรงมาก จึงเป็นหลักฐานยืนยันว่า คุณหมอประเสริฐฯ มุ่งประกอบกุศลกรรมอย่างแท้จริง

คุณหมอประเสริฐ นุตกุล เป็นประธานชมรมกฎแห่งกรรมคนแรก ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าคุณหมอประเสริฐทำให้การพบปะในหมู่มิตรสหาย โดยการรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันเดือนละครั้ง แต่ละครั้งมีสมาชิกไม่เกิน ๑๐ ท่าน ซึ่งมี คุณ ท.เลียงพิบูลย์ เป็นผู้นัดหมาย กลายเป็นชมรมซึ่งมีสมาชิกหลายร้อยก็ด้วยความคิดและความริเริ่มของคุณหมอประเสริฐฯ เหตุนี้ชาวชมรมกฎแห่งกรรมจึงไม่อาจลืมคุณหมอประเสริฐ นุตกุล ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะประธานชมรมฯ ได้กล่าวต่อสมาชิก มีข้อความที่ประทับใจ และชาวชมรมฯได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติสืบมา ก็คือ "....การที่พวกเรามาพบปะกันเป็นความสุข เพราะเรามาพบกันด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสและเราก็จากกันไป และมีความสุขเพราะเราจากกันด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส......" ทั้งนี้หมายความว่า เราพบกันด้วยบรรยากาศอันปรองดอง ด้วยบรรยากาศแห่งความปรารถนาดีต่อกัน จึงทำให้เรามีความเบิกบาน ปรารถนาจะพบกันอีกในเดือนต่อไป คำกล่าวของคุณหมอประเสริฐฯ จึงกลายเป็นอุดมการณ์ของชมรมกฎแห่งกรรม และพวกเราก็ถือเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติสืบมา ยิ่งไปกว่านั้น ทุกเดือนที่มีการพบปะสังสรรค์ คุณหมอประเสริฐฯจะมาร่วมด้วยโดยไม่ขาด เว้นแต่มีกิจธุระจำเป็นจริง ๆ คุณหมอประเสริฐฯมิได้มาร่วมกับพวกเราก็เมื่อคุณหมอป่วย คุณหมอได้จากพวกเราไปก็แต่กายเท่านั้น แต่ชื่อของคุณหมอประเสริฐฯยังคงอยู่กับพวกเราตลอดไป

ด้วยกุศลกรรมที่คุณหมอประเสริฐฯ ประกอบมาแล้ว ด้วยบุญ-กุศลที่ญาติ มิตรประกอบแล้วอุทิศไปให้คงจะเอื้ออำนวยให้วิญญาณของคุณหมอประเสริฐ นุตกุล เสวยเกษมสุขในสัมปรายิกภพ ตามควรแก่วิสัยเถิด.

ชมรมกฎแห่งกรรม

ความกตัญญู *(เรื่องที่ ๕๐ ของ ท. เลียงพิบูลย์)*

อันความกตัญญูกตเวทีของชาวไทยเรานั้นถือเป็นประเพณีมาแต่โบราณกาล เราจะได้พบจากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมืองสุโขทัย ดังที่ข้าพเจ้าจะได้อัญเชิญคำจารึกเป็นลายหนังสือไทย ที่ท่านผู้ชำนาญในทางโบราณคดี ได้พยายามอ่านจนได้ใจความ ข้าพเจ้าขอคัดตอนหนึ่งว่า

เมื่อชั่วพ่อกู กูบำเรอต่อพ่อกู กูได้ตัวเนื้อตัวปลากูเอามาแก่พ่อกู กูได้หมากส้มหมากหวาน อันใดกินอร่อยดี กูเอามาแก่พ่อกู กูไปตีหนังวังช้างได้ กูเอามาแก่พ่อกู กูไปท่บ้านท่เมือง ได้ช้างได้งวง ได้ปั่วได้นาง ได้เงินได้ทอง กูเอามาเวนแก่พ่อกู พ่อกูตายยังพี่กู กูพร่ำบำเรอแก่พี่กู ดังบำเรอแก่พ่อกู พี่กูตายจึงได้เมืองแก่กูทั้งกลม

นี่ก็เป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่า ประเพณีไทยถือความกตัญญูเป็นหลักใหญ่ในสมัยโบราณ คล้ายจะเป็นมรดกตกทอดเก่าแก่มาก่อนสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชกรุงสุโขทัย เมื่อมาถึงในสมัยปัจจุบันนี้รู้สึกว่าประเพณีศีลธรรมอันดีของชาวไทยได้เสื่อมทรามลงดังจะได้เห็นได้รู้จากข่าวสาร ทั้งในหนังสือพิมพ์ประจำวันและข่าวกระจายเสียงวิทยุอยู่เป็นประจำ เป็นเรื่องน่าเศร้าใจอย่างที่เรา ๆ ท่าน ๆ ได้รู้กันแล้ว และภูมิใจที่เราสามารถรักษาประเพณีนี้ตลอดมาถึงรัชสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ถือความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ปู่ย่าตายาย ครูบาอาจารย์ทั้งผู้มีพระคุณทั้งหลาย เป็นหลักสำคัญควรปฏิบัติ

แต่บัดนี้ประเพณีอันดีงามของชาติไทย กำลังจะหมดความหมายลงทุกที ฝ่ายผู้เฒ่าผู้แก่ที่เกิดในรัชกาลที่ **๕** ต่างก็มีความรู้สึกเศร้าใจ บางท่านก็พูดว่า

"ถ้าหากว่าต่อไปผู้คนขาดศีลธรรม ขาดความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ผู้มีพระคุณทั้งหลายมากขึ้นกว่านี้ บ้านเมืองก็จะเกิดมิคสัญญี ความเดือดร้อนจะเกิดขึ้นทุกหย่อมหญ้า เพราะคนชั่วมากกว่าคนดี ถ้าคนเราได้ละทิ้งประเพณีที่ดีงามมาแต่ยุคโบราณ บ้านก็จะไม่เป็นบ้าน เมืองก็จะไม่เป็นเมือง ข้าพเจ้าเคยอ่านพบหลักฐานชาวต่างประเทศบันทึกไว้ ต่อจากศิลาจารึกยุคพระร่วงเจ้ากรุงสุโขทัย ก็ได้หลักฐานในยุคสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้มีจดหมายเหตุบันทึกของเอกอัครราชทูตพิเศษ ของสมเด็จพระเจ้าหลุยส์ที่ **๑๔** ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินประเทศฝรั่งเศสสมัยนั้น ท่านเอกอัครราชทูตพร้อมคณะ ได้เดินทางมาเจริญพระราชไมตรีในพระนครศรีอยุธยา ท่านผู้นั้นคือ มองสิเออร์ เดอลา ลูแบร์ ท่านได้บันทึกในจดหมายเหตุใน ปี พ.ศ. **๒๒๓๑** บรรยายถึงเรื่องราวของคนไทยสมัยนั้นอย่างชัดเจน มีเหตุผลแน่นอนกว่าฝรั่งอื่น ๆ ที่เคยเขียนมาก่อน ข้าพเจ้าขอคัดมาเล่าสู่กันฟัง คงจะเกิดประโยชน์บ้างเพื่อจะได้มีโอกาสพิจารณาศึกษานิสัย ของคนไทยในครั้งสมัยโบราณ ในความเห็นของชาวต่างประเทศที่เข้ามาในกรุงสยามได้กล่าวชมเชยไว้ว่า

กรุงศรีอยุธยาประเทศสยามนั้น ชาวไทยมีนิสัยใจคอความประพฤติในความรู้สึกว่า บุตรมีความรักใคร่เคารพอยู่ในโอวาทของบิดามารดา เป็นคนว่านอนสอนง่ายเชื่อถ้อยฟังคำที่บิดามารดาสั่งสอน ส่วนบิดามารดาก็วางตนอยู่ในศีลธรรม มีน้ำใจดีมีความเมตตากรุณาให้ความเอ็นดูอ่อนโยนต่อบุตร ไม่ข่มขู่บังคับบุตรจนเกินไป วางตนให้เป็นที่รักใคร่นับถือ ทำตนเป็นที่พึ่งของบุตร จะกล่าวถ้อยคำอันใดก็ล้วน

แต่มีเหตุผลทางศีลธรรม ฉะนั้น โอวาทของบิดามารดาทั่วไปของชาวไทย จึงมีอานุภาพเป็นคำประกาศิตที่บุตรจะต้องปฏิบัติ เพราะเป็นการฝึกฝนให้เป็นคนดี บิดามีอำนาจปกครองรับผิดชอบในครอบครัว หากบุตรไปก่อเหตุร้ายมีคดีอาญาใด ๆ เกิดขึ้นในแผ่นดินแล้ว ถ้าบุตรหลบหนีไปตามจับไม่ได้ บิดามารดาก็จะร่วมรับโทษถูกเฆี่ยนโบยและถูกจองจำ จนกว่าบุตรจะเข้ามามอบตัวรับโทษเพื่อถ่ายแทนบิดามารดา ส่วนบุตรเมื่อหลบหนีพ้นไปแล้ว เมื่อได้ทราบว่าบิดามารดาได้รับโทษแทนตัวก็มีจิตใจสงสาร ไม่สามารถจะหลบหลีกต่อไป ด้วยความรักใคร่เคารพกตัญญูก็หวนกลับมามอบตัวแม้จะถูกโบยถูกฆ่าก็ยอมรับชะตากรรมให้ทางการพิจารณาโทษของตนต่อไป

ท่านลาลูแบร์คงจะซาบซึ้งถึงชีวิตคนไทยในสมัย ที่บุตรมีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดา จึงได้เขียนยกย่องไว้อย่างจับใจว่า แม้บุตรจะมีโอกาสที่จะหนีเอาตัวรอดไปได้เพราะเกรงกลัวโทษที่จะต้องได้รับ แต่บุตรก็ไม่ยอมเห็นแก่ตัวทำเช่นนั้น และไม่มีบุตรคนใดที่จะยอมปล่อยให้บิดามารดาตกเป็นนักโทษถูกจองจำแทนตน แม้จะเกรงกลัวในโทษที่ตนจะได้รับก็ตามแต่ความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณสูงเหนือกว่าชีวิต จึงเป็นที่น่ายกย่องสรรเสริญ

พูดถึงในด้านการอบรมซึ่งบิดามารดามีต่อบุตร ท่านเอกอัครราชทูต ลา ลูแบร์ สังเกตเห็น จึงได้กล่าวไว้ว่า

คนไทยตั้งใจอบรมฝึกฝนให้บุตรประพฤติตนอยู่ในที่ชอบ ได้ให้การศึกษาเล่าเรียน มีอัธยาศัยดีงาม มีความสงบเสงี่ยมเจียมตน พร้อมที่จะสงบปากสงบเสียง จะไม่กล่าวถ้อยคำอันใดที่เป็นการก้าวร้าวให้เป็นการกระทบกระเทือนจิตใจของผู้อื่น และไม่เป็นที่พอใจของผู้ฟัง สำหรับแขกเมืองและชาวต่างประเทศ คนไทยมักจะปริปากพูดน้อย จะไม่ยอมพูดอะไรออกมาโดยไม่ได้คิดเสียก่อน และจะไม่ยอมพูดในสิ่งที่ไม่จำเป็น ฉะนั้น คำพูดของคนไทยจึงอ่อนหวานเป็นที่เชื่อถือได้ว่ามีสัจจะ เพราะพูดออกมาด้วยน้ำใสใจจริง

คนไทยมีภาษาที่จะใช้แสดงความเคารพยกย่อง ให้เกียรติเป็นคำผิดแผกกว่าคำธรรมดาสามัญสำหรับผู้น้อยพูดกับผู้ใหญ่ดีกว่าภาษาฝรั่งเศส เป็นคำที่ใช้กับเจ้านายและขุนนางผู้ใหญ่ และคณะชาวฝรั่งเศสที่มาในนามของราชทูต ก็ได้รับเกียรติ ได้รับคำยกย่องอย่างสูง

เมื่อพูดถึงการศึกษาเล่าเรียน ในสมัยกรุงศรีอยุธยาครั้งรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น ท่าน ลา ลูแบร์ได้กล่าวไว้ว่า การเล่าเรียนศึกษาวิชาในครั้งนั้น พระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูสอนทั้งอ่านและเขียน ทั้งได้อบรมสั่งสอนให้เป็นผู้อยู่ในศีลธรรม สอนให้รู้หลักทางพระพุทธศาสนาตลอดจนพุทธประวัติ ยังสอนภาษาบาลี ตลอดจนกฎหมายทางบ้านเมือง ตามธรรมดาพระภิกษุสงฆ์ ต้องอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเป็นเวลานานปี ได้ศึกษาเล่าเรียนมีความรู้ลึกซึ้ง เชี่ยวชาญทั้งทางโลกและทางธรรม ฉะนั้นคนไทยจึงนิยมส่งบุตรเข้าวัด เพื่อรับการศึกษาหาวิชาความรู้ต่าง ๆ จากพระภิกษุผู้เป็นอาจารย์ บางคนก็ให้บุตรหลานของตนเข้าบรรพชาเป็นสามเณร เพื่อศึกษาด้านศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนาหาความรู้ต่อไป

นี่ก็เป็นหลักฐานแสดงว่า คนไทยเราได้ยึดถือความกตัญญูกตเวทีเป็นหลัก นับแต่สมัยดึกดำบรรพ์

ตลอดมาจึงมีความอยู่ดีกินดี บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ มีทรัพย์ในดินสินในน้ำเป็นเมืองแห่งพระบวรพุทธศาสนาเป็นหลักแห่งความจริง ให้ผลแก่ผู้ปฏิบัติธรรมให้เห็นทันตา และตลอดมาจนรัชสมัยแห่งกรุงรัตน-โกสินทร์ ก็ได้มีหลักฐานของนักการทูตชาวอังกฤษผู้หนึ่งมีนามว่า ดอกเตอร์ ยอห์น ครอเฟิด ท่านผู้นี้ได้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นอย่างสนใจของเมืองไทย ในรัชสมัยแผ่นดินของสมเด็จพระพุทธ-เลิศหล้านภาลัย ในรัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ.๒๓๖๔ ท่านดอกเตอร์ ยอห์น ครอเฟิด ได้รับคำสั่งจากท่านผู้สำเร็จราชการแห่งอินเดีย ของอังกฤษในสมัยนั้น ให้เป็นทูตเข้ามาเจริญทางพระราชไมตรีกับพระเจ้ากรุงสยามได้กล่าวไว้ว่า

คนไทยในประเทศสยาม มีขนบธรรมเนียมประเพณีและอารยธรรมสูงสุดในบรรดาชาวชาติต่าง ๆ ในเอเชียแถบร้อน ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างประเทศอินเดียและประเทศจีน นี่เป็นหลักฐานพอที่จะเชื่อได้ว่า การบันทึกในสายตาของชาวต่างประเทศชั้นปัญญาชนในยุคนั้นทำให้มองเห็นวัฒนธรรมของไทยสูงเด่น เป็นที่ยกย่องของผู้ที่รู้เห็นของชาวต่างประเทศ ที่ได้คบค้ากับชาวไทยทั่วไปในสมัยโบราณ

บัดนี้มาถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งโลกกำลังปั่นป่วน เพราะชาวโลกกำลังเสื่อมโทรมทางศีลธรรม มีจิตใจเหี้ยมโหดดุร้าย ต่างก็คอยแย่งชิงอำนาจ เห็นแก่ตัว โลกกำลังต้องการสันติภาพ แต่ความสงบสุขสันติภาพจะมีได้ ก็ต้องให้ชาวโลกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และย่อมจะต้องอาศัยศีลธรรม มีแต่ความเมตตาปรานีเป็นข้อใหญ่ ถ้าจิตใจมนุษย์ยังโลภหลง คอยเอารัดเอาเปรียบ ไม่มีสัจจะ มีแต่ความหลอกลวงสัญญาใดก็ไม่เกิดผล ตราบใดตราบนั้น โลกก็จะอยู่ไม่เป็นสุข เรื่องเล็กน้อยก็จะกลายเป็นเรื่องใหญ่โตหากต่างให้ความเห็นอกเห็นใจมีศีลธรรมรักษาสัจสัญญา เรื่องใหญ่ก็จะกลายเป็นเรื่องเล็ก เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น แต่ในปัจจุบันนี้ศีลธรรมและประเพณก็ยังไม่สุดสิ้น วัฒนธรรมและประเพณีเก่าแก่หาได้สูญสิ้นไปไม่ ยังมีผู้ยึดถือไว้ฝึกฝนอบรมกุลบุตร ให้ปฏิบัติได้ผลตลอดมา ข้าพเจ้านึกถึงเรื่องความกตัญญูนี้ก็เพราะว่า

วันหนึ่งเพื่อนที่รักใคร่นับถือกับข้าพเจ้ามาเก่าแก่แต่วัยรุ่นได้มาหา เราไม่ได้พบกันเป็นเวลาช้านานแม้เราจะอยู่ในพระนครด้วยกัน เพราะต่างคนก็มีภารกิจที่จะต้องรับผิดชอบไม่เหมือนเมื่อครั้งวัยหนุ่มไม่มีภารกิจที่จะกังวล เราได้แต่ท่องเที่ยวขึ้นเหนือล่องใต้หัวหกก้นขวิด เพราะห่วงภาระยังไม่เกิดขึ้น เรายังมีตำแหน่งต่ำ ๆ ในทางญาติเป็นเพียงลูกและน้อง และพี่น้าอาอย่างสูง แต่ต่อมาเราก็ได้รับตำแหน่งสูงขึ้นเป็นลุง ซึ่งเป็นตำแหน่งภาระที่หนักเบาตามจำนวนสายโลหิตซึ่งเป็นพลเมือง อยู่ในความรับผิดชอบของเรา และปัจจุบันเราได้รับตำแหน่งสูงขึ้นเป็นตาเป็นปู่ ซึ่งแม้ว่าเราไม่อยากจะรับ มันหมายถึงความชราเป็นไม้ที่ใกล้ฝั่ง แต่ธรรมชาติก็ยัดเยียดให้เรารับจนได้ นี่แหละทำให้เราเหินห่างกันไปนาน ๆ จึงจะได้พบกันสักครั้ง เพราะเราต่างมีอาชีพไปคนละทาง

วันหนึ่ง เพื่อนได้สนทนากันในเรื่องความกตัญญูของคนในยุคปัจจุบัน จึงได้ทราบว่า เพื่อนเคยไปอเมริกา และการไปอเมริกาคราวนั้น ก็ถือโอกาสไปในงานรับปริญญาของบุตรชาย และไปแสดงความขอบคุณพวกครูบาอาจารย์ที่ลูกได้จดหมายยกย่องมาว่า ได้ให้ความกรุณาช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างจนได้เรียนจบ ข้าพเจ้าฟังแล้วก็พลอยปลื้มใจ บางครั้งเพื่อนเล่าถึงเหตุการณ์ของบุตรชายเมื่ออยู่ในอเมริกาให้ฟัง

ทำให้ข้าพเจ้าตื้นตันใจไปด้วย ฉะนั้น จึงคิดว่าความกตัญญูนั้นผู้ใดยึดถือไว้ได้ ย่อมจะเป็นศิริมงคลแก่ตนเอง และเป็นที่รักใคร่เอ็นดูของผู้อื่น เช่นเรื่องบุตรของเพื่อน เป็นต้น

เพื่อนได้เล่าว่า "ก่อนที่ผมจะส่งบุตรไปศึกษาต่อต่างประเทศนั้น ผมได้อบรมสั่งสอนถึงความประพฤติในสิ่งใดควรไม่ควรสอนให้มีความกตัญญูกตเวที ให้รู้บุญคุณต่อผู้มีพระคุณ ให้เคารพผู้เฒ่าผู้แก่ นี่เป็นหลักสำคัญของประเพณีอันงามของเราชาวไทย ผมเองก็ได้รับการอบรมจากพ่อแม่มาเหมือนกันจึงสอนลูก อย่าได้ทิ้งหลักอันนี้ ขอให้นึกว่าเราเพียงแต่ไปศึกษเล่าเรียนวิชาความรู้ มิใช่จะไปเอาอย่างประเพณีของเขามาด้วย เพราะโลกได้ยกย่องนับถือว่าวิชาความรู้ทางโลกทางวิทยาศาสตร์ของเขาเจริญก้าวหน้ามากเป็นที่รู้จักกันทั่วไป แต่ประเพณีของเราสอนให้มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณนั้น มีศีลธรรมซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ยกย่องนับถือของชาวต่างชาติแต่ครั้งโบราณมาแล้ว บุตรชายของผมคนโตได้ศึกษาสำเร็จได้รับปริญญาโท และเข้ารับราชการชั้นเอกในปัจจุบัน คนที่สองได้ทำวิทยานิพนธ์ได้รับการยกย่องในหนังสือพิมพ์ทางอเมริกา และบุตรชายคนเล็ก ได้จากกรุงเทพฯ ไปเรียนต่อที่อเมริกาเมื่อปี ๑๙๕๙ เมื่อไปถึงเข้าศึกษาที่ COFFEY-VILLE COLLEGE, KANSAS U.A.S. เป็นครั้งแรก และไปหาบ้านเช่าก็ไปได้บ้านของผู้เฒ่าสองสามีภรรยา จึงได้ตกลงเช่าห้องอยู่ตลอดมา ท่านผู้เฒ่าทั้งสองนี้ ฝ่ายสามีเป็นช่างไม้รับซ่อมแซมสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่าที่คนอายุมากจะทำได้ ส่วนรายได้ก็พอเลี้ยงชีพโดยไม่ฝืดเคืองนัก ต่อมาชายชราผู้สามีก็ถึงแก่กรรมลง บุตรของผมก็ช่วยเหลือทุกอย่างในงานศพ เท่าที่พอจะช่วยทำได้

ในงานศพของผู้เป็นสามี จึงรู้ว่าหญิงชรานั้นมีบุตรหลายคน เพราะได้มีพวกบุตรหลานทั้งชายหญิงจากรัฐต่าง ๆ มาในงานศพตามประเพณีครั้งนี้พร้อมหน้ากัน บุตรของสามีภรรยาชราคู่นี้ต่างก็เติบโตมีครอบครัวแยกย้ายกันไป มีหลักฐานในการงานอาชีพต่าง ๆ กัน บ้างก็เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย บุตรทั้งชายหญิงต่างก็มีรถยนต์ส่วนตัวด้วยกันทุกคน เมื่อมาในงานฝังศพผู้เป็นบิดาเสร็จแล้ว พวกลูก ๆ ต่างก็พากันแยกย้ายกลับไปที่อยู่ของตน มิได้เหลียวแลสนใจหญิงชราผู้เป็นมารดาว่าความเป็นอยู่จะเป็นอย่างไร คล้ายกับเป็นคนอื่นที่ไร้ญาติขาดมิตรมิใช่มารดากับบุตร ปล่อยให้หญิงชราผู้เป็นแม่ได้รับความเศร้าโศกเสียใจว้าเหว่อยู่แต่ผู้เดียว แต่ก็ได้อาศัยนักเรียนไทยบุตรชายของผมผู้อยู่ใกล้ชิด เป็นผู้คอยช่วยเหลือปลอบโยนให้คลายความเศร้าโศกระลึกถึงสามีที่ตายจากไป และช่วยให้ความว้าเหว่น้อยลง บุตรของผมได้ปฏิบัติต่อแม่เฒ่าผู้นี้คล้ายกับแกเป็นญาติผู้ใหญ่อันสนิทของเรา ให้ความเคารพนับถือ ให้ความเห็นอกเห็นใจ ทำให้แกเกิดความรักใคร่เห็นความดีที่บุตรของผมเอาใจใส่ปฏิบัติช่วยทุกอย่างที่จะช่วยได้ จึงทำให้แกคลายความเศร้าโศกลงได้ แกจึงรักใคร่ยิ่งกว่าบุตรของแกในความรู้สึกปัจจุบันเวลานั้น

การที่ต้องเสียสามีของหญิงชรา ทำให้รายได้ในการครองชีพฝืดเคือง แม้จะมีรายได้จากรัฐบาลให้การสงเคราะห์คนชราก็ได้ไม่มากนัก มิได้ทำให้อยู่ดีกินดี ฉะนั้นนอกจากความว้าเหว่แล้ว การเงินก็ยังอยู่ในขั้นไม่เพียงพอ ที่สุดต่อมาหญิงชราก็ได้ขายบ้านที่เป็นสมบัติชิ้นเดียว นำเงินไปฝากประจำในธนาคารเพื่อหวังดอกเบี้ยเลี้ยงชีพต่อไป แล้วมาเช่าบ้านอยู่อีกแห่งหนึ่ง และบุตรชายของผมก็ได้มาเช่ารวมอยู่ด้วยอย่างใกล้ชิดกับหญิงชรา เพราะสงสารว่าแกอยู่อย่างโดดเดี่ยว จึงคอยเอาใจใส่ดูแลคอยปลอบโยนให้แกมีชีวิตแช่มชื่นขึ้น แม้จะขายบ้านแล้วได้นำเงินไปฝากธนาคารหวังดอกเบี้ยก็ยังไม่พอการใช้จ่าย ความสนิท

สนมหญิงชรากับบุตรของผมซึ่งเป็นนักเรียนไทยนั้น ทำให้แกมีชีวิตสดชื่นขึ้นบ้าง ที่มีคนเอาใจใส่ช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด ไม่ต้องขอร้องและไม่หวังสิ่งใดตอบแทน หญิงชราซาบซึ้งถึงความดีของบุตรชายผมผู้นี้ตลอดมา บางครั้งหญิงชราคิดถึงพวกลูก ๆ หลาน ๆ อยากจะพบจะเห็น จึงได้เขียนจดหมายไปถึง ขอให้พาลูก ๆ หลาน ๆ ไปหาแกบ้างเพราะแกว้าเหว่ แต่ก็ได้รับคำตอบจากพวกลูกว่าเสียเวลาเพราะทางไกล ถ้าคิดถึงหลานจริง ๆ ก็ให้หญิงชราผู้แม่ขึ้นรถประจำทางไปหา วันหนึ่งหญิงชราได้ปรารภขึ้นกับบุตรชายของผมว่า เงินที่ได้จากการสงเคราะห์คนชรา และเงินที่ขายบ้านฝากไว้ในธนาคารประจำเพื่อให้ได้ดอกเบี้ยมาใช้จ่ายก็ดี แต่ยังไม่พอกับค่าครองชีพประจำเดือน จะขอเงินพวกลูก ๆ ก็เกรงจะผิดหวังจะขายหน้า

บุตรชายผมจึงว่า "ตามประเพณีของไทยเรานั้นบุตรจะต้องเลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อเวลาแก่เฒ่า เป็นการตอบแทนที่บิดามารดาเลี้ยงบุตรมา และให้การศึกษา ถ้าบุตรมีฐานะดีก็จะนำบิดามารดาไปอยู่ร่วมบ้านให้ความสุขสบาย ฉะนั้น การที่จะออกปากกับบุตรนั้นไม่เป็นสิ่งควรละอาย บิดาผมเคยเลี้ยงดูคุณปู่ คุณย่าให้มีความสุขมาแล้ว และก็ได้สั่งสอนให้ลูก ๆ ปฏิบัติตาม แม้ผมจะมาศึกษาอยู่ในอเมริกาแล้ว บิดาผมก็ยังตักเตือนมาในทางจดหมาย ให้รักศีลธรรมและประเพณีไว้เสมอ"

หญิงชราพูดขึ้นว่า "ทำไมประเพณีที่บ้านของเธอถึงได้มีวัฒนธรรมดีเช่นนี้ ทำไมฉันจะได้รู้จักกับบิดาของเธอที่ได้อบรมสั่งสอนเธอได้ดีเหมือนพระเจ้า ส่งเธอมาให้เป็นลูกของฉันเมื่อยามชรา เมื่อลูกอันแท้จริงของฉันเขาไม่สนใจฉัน อยากจะจดหมายไปขอบใจบิดาของเธอ ซึ่งทำให้ฉันมีลูกดียิ่ง สุภาพเรียบร้อยเป็นคนไทย ฉันรักเธอมากและซาบซึ้งถึงคุณความดี คิดว่าเธอเป็นลูกรักของฉันตลอดไป ทำไมประเพณีของเธอผิดกับประเพณีของเราจะเล่าให้ท่านฟังได้ไหม"

บุตรของผมได้บอกว่า "ขนบธรรมเนียมประเพณีของเราชาวไทยมีมาแต่โบราณกาลแล้วว่าให้บุตรมีความเคารพนับถือบิดามารดา มีความกตัญญูกตเวทีให้ความเคารพนับถือผู้สูงอายุเหมือนญาติสนิท เมื่อจะทำสิ่งใดพอจะช่วยเหลือได้ก็ช่วยเหลือด้วยความเคารพ และเต็มใจ ไม่มีความรังเกียจ นี่ถ้าเป็นเมืองไทยพวกบุตรจะต้องมีหน้าที่คอยเลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อวัยชราให้มีความสุข ไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนใด ๆ ไม่ให้บิดามารดาในวัยชราต้องว้าเหว่จะแวดล้อมไปด้วยบุตรหลาน จะคอยระวังไม่ทำอะไรให้เป็นที่กระทบกระเทือนจิตใจเราถือว่าบิดามารดาเป็นพระเจ้าของลูก ๆ"

เมื่อหญิงชราได้ฟังเช่นนั้น ก็ร้องไห้พลางพูดว่า "ประเพณีของเราไม่สนใจกับคนแก่ เขาปล่อยไว้ให้อยู่ตามยถากรรมตามลำพัง"

บุตรของผมก็มีความสงสาร ขอร้องให้หญิงชราเร่งมีจดหมายไปบอกพวกลูกให้มาพร้อมหน้ากันที่บ้าน แกบอกว่ามีเรื่องสำคัญจะปรึกษาหารือด้วย ถ้าหากลูก ๆ มาถึงก็ขอให้แกชี้แจงเหตุผลให้ลูก ๆ ช่วยเหลือ หญิงชรานั้นแรก ๆ ก็ไม่ค่อยจะกล้าเขียนจดหมายไปนัดพวกลูก ๆ เพราะกลัวพวกลูก ๆ จะปฏิเสธก็จะได้อาย แต่ทนคำวิงวอนและขอร้องจากบุตรชายของผมไม่ได้ว่า คนอเมริกันกับคนไทยก็มีจิตใจคล้ายกันที่มีจิตเมตตากรุณา หากขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติมานั้น ผิดแผกแตกต่างกัน แต่ก็จะปรับปรุงให้เข้ากันได้ในทางที่ดีงาม คิดว่าบุตรชายหญิงของแกมีความรู้ คงจะพิจารณาเหตุผลได้แล้วก็คงจะเห็นดีเห็นงามด้วย

เมื่อหญิงชราได้ฟัง และทนคำอ้อนวอนรบเร้าบุตรชายของผมไม่ไหว ทั้งแกก็มีความเกรงใจรักใคร่เหมือนบุตรในไส้ จึงจำต้องเขียนจดหมายไปบอกพวกลูกหลานตามคำขอร้อง ครั้นถึงวันกำหนดนัดพวกลูก ๆ ชายหญิงก็มากันพร้อมหน้าตามเวลานัดไว้ เมื่อบุตรมาพร้อมหน้ากันแล้ว หญิงชราพูดขึ้นว่า

"การที่แม่เรียกมาพร้อมหน้ากันนี้ เป็นความคิดของนักเรียนไทยซึ่งได้ปฏิบัติแม่ คอยปลอบโยนแม่ให้หายจากความว้าเหว่ และได้เล่าถึงประเพณีของไทย บุตรจะต้องรับเลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อยามชราไม่ให้ได้รับความอนาทรร้อนใจในบั้นปลายของชีวิต แม้เขาจะเป็นคนละชาติกับเรา แต่เขาก็ปฏิบัติแม่และช่วยเหลือทุกอย่างเท่าที่เขาจะช่วยได้ มิได้มีความรังเกียจ เมื่อเขาเห็นว่าแม่มีรายได้เล็กน้อย ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ก็ขอให้แม่เรียกร้องไปให้พวกลูก ๆ มาพร้อมหน้ากัน เพื่อจะได้หาทางที่จะช่วยเหลือ ให้แม่จากความยากลำบาก เพราะแม่อายุมากแล้ว จะอยู่รบกวนพวกลูก ๆ ไม่นานก็จะจากไป แม่เองก็เกรงใจพวกลูก ๆ ไม่อยากจะรบกวน ไม่กล้าจะจดหมายบอกแต่นักเรียนไทยผู้นี้ได้รบเร้าให้แม่จดหมายไปบอกทั้งเขาบอกว่าเขารู้จิตใจคนอเมริกันดีว่าเป็นคนมีเหตุผลและศีลธรรม นิสัยคล้ายคนไทย ฉะนั้น แม่จึงกล้าเขียนไปบอกลูกให้มา นี่แหละเป็นต้นเหตุ ขอให้ลูก ๆ พิจารณาหาทางให้แม่ได้รับความสบายใจในบั้นปลาย เพื่อให้แม่มีชีวิตอยู่ต่อไปได้โดยไม่ยากแค้นเท่านั้นก็พอใจแล้ว"

พวกลูก ๆ ได้ฟังแม่กล่าวเช่นนั้น ก็มองดูตากันแล้ว ก็ขอเวลาประชุมตกลง ขอความเห็นกันก่อนว่าควรจะทำอย่างไรดีเมื่อพวกลูก ๆ ของหญิงชราได้ขอความเห็นจากพวกพี่ ๆ น้อง ๆ ต่างก็ลงความเห็นว่าคนชาติอื่นมีประเพณีคุณธรรมได้มาช่วยเหลือมารดาทุกอย่าง ทุกทาง เพื่อให้คนแก่รู้สึกมีชีวิตจิตใจสดชื่นซึ่งพวกเราผู้เป็นลูก ๆ ต่างก็ทอดทิ้งมิได้มาดูแลทุกข์สุขแกเลย ฉะนั้น ต่อไปนี้ขอให้แบ่งหน้าที่ผลัดกันมาเยี่ยมเยียนแกเดือนละครั้ง ส่วนการที่จะช่วยค่าครองชีพนั้น ต่างคนตกลงสมัครใจจะออกค่าเลี้ยงดู บางคนที่มีฐานะดีก็ออกให้เดือนละ ๓๐ ดอลล่าร์และบางคนก็ออกให้เดือนละ ๒๐ ดอลล่าร์ เมื่อรวบรวมแล้วหญิงชราก็ได้เงินเดือนจากลูก ๆ อีกประมาณเกือบสองร้อยดอลล่าร์ต่อเดือน เมื่อได้บวกกับดอกเบี้ยที่ได้จากธนาคารและเงินสดสงเคราะห์คนชรา รวมแล้วก็เกือบสามร้อยดอลล่าร์แล้ว

เมื่อพวกลูก ๆ ได้ตกลงกันเป็นที่เรียบร้อย และบอกให้แกทราบ หญิงชราดีใจจนน้ำตาไหล เพราะแกมองเห็นอนาคตที่จะพ้นความทุกข์ยากลำบาก เที่ยวกอดพวกบุตรสาวบุตรชายแสดงความขอบใจตื่นเต้นและมีความยินดี ต่อจากนั้นหญิงชราก็ไม่ว้าเหว่เพราะพวกลูกหลานผลัดกันมาเยี่ยมเยียนดูแล ทั้งการเงินก็มิได้ขัดสนเหมือนแต่ก่อน บั้นปลายชีวิตก็คล้ายกับชาวไทยผู้หนึ่งไม่แห้งแล้ง มีความสดชื่นกว่าแต่ก่อนมาก *นับว่านักเรียนไทยได้ทำประโยชน์แก่ตัวแกอย่างดียิ่ง*

ต่อมาเมื่อปี ๑๙๖๔ บุตรชายของผมก็ได้ทำปริญญา BUSINESS ADMINISTRAFION; Bc. บุตรชายได้จดหมายแจ้งมาถึงผมว่า พวกครูบาอาจารย์ต่างชื่นชมยินดีที่ได้ทราบข่าวที่แกได้ทำให้หญิงชราได้พ้นจากความทุกข์ยากลำบาก อย่างหญิงชราทั่ว ๆ ไปในอเมริกา มากลายเป็นหญิงชราที่มีบุตรหลานเอาใจใส่และทุกคนช่วยค่าเลี้ยงชีพ นอกจากเงินที่ได้จากสงเคราะห์คนชราแล้วก็ยังมีพวกลูก ๆ ช่วยเหลือประจำเดือนผู้รู้และหญิงชราต่างก็มีความยินดียกย่องถึงผมผู้เป็นบิดา ที่ได้อบรมให้ความรู้ในประเพณีศีลธรรมแก่บุตร

จนได้สร้างกรรมดีไว้ทางจิตใจมนุษย์ด้วยขนบประเพณีของไทย จนเป็นที่น่าชื่นชมยินดี นี่เป็นต้นเหตุที่ผมไปรับบุตรชายเมื่อได้รับปริญญาและถือโอกาสได้ไปเยี่ยมครูบาอาจารย์ที่ได้รักใคร่บุตรชายของผมและหญิงชราที่โอดครวญถึงคุณความดีในตัวบุตรชายของผมอย่างฝังจิตใจ ผมได้รับการต้อนรับจากพวกครูบาอาจารย์ของบุตรชาย ด้วยการมารับที่สนามบิน และมีการเชิญเลี้ยงอาหารและแสดงความยินดี แต่พวกลูก ๆ ของหญิงชราต่างก็มาต้อนรับแสดงความยินดีกับผมด้วย

สิ่งที่เศร้าใจผมอย่างไม่รู้ลืมในครั้งนั้นก็คือ เมื่อหญิงชราพอรู้ว่า ผมจะพาบุตรชายกลับเมืองไทย แกก็เสียใจตัดพ้อร้องไห้รำพันออกมา อย่างหมดสติลืมตัวว่า

"โธ่ จะเอาลูกชายของฉันไปไหน ลูกชายที่เป็นคนไทย ที่ฉันรักยิ่งชีวิต ถ้าฉันไม่มีลูกชายคนนี้ ฉันต้องตายแน่ ๆ"

แต่เมื่อแกได้สติ แกก็แสดงความเสียใจและขอโทษ ที่แกพูดอะไรออกมาอย่างไม่รู้ตัว น้ำตาของหญิงชราไหลนองหน้าบุตรชายของผมและตัวผมเองก็อดกลั้นน้ำตาไม่ได้ เมื่อได้พยายามปลอบใจแกว่า เมื่อกลับมาเมืองไทยแล้ว จะพยายามหาโอกาสมาเยี่ยมแกอีก จะไม่ลืมแกเป็นอันขาด เมื่อถึงเวลาที่เราจะออกเดินทางกลับ ก็มีพวกครูบาอาจารย์ และชาวบ้านต่างก็มีจิตใจอันงามได้มาที่สนามบิน หญิงชราอุตส่าห์มาส่งแกแสดงความเสียอกเสียใจ ร้องไห้อาลัยในบุตรชายของผม เราต้องปลอบโยนแกให้สร่างคลายความเศร้าโศก สัญญาว่าจะส่งข่าวทางจดหมายมาถึงแกเดือนละครั้งเป็นอย่างน้อยตลอดไป ในวันที่ผมเดินทางจะออกจากอเมริกานั้น เป็นภาพที่ประทับใจในชีวิตของผมอย่างไม่รู้ลืมตลอดไป จึงอยากจะพูดว่า ALTHOUGH COFFEY VILLE IS A SMALL TOWN BUT THE PEOPLE HERE ARE VERY NICE, KIND AND HELPFUL

นี่แหละเป็นต้นเหตุทำให้ผมเดินทางไปรับลูกที่อเมริกา หญิงชราและบุตรชายของผม ก็ได้มีจดหมายโต้ตอบส่งข่าวสุขทุกข์ถึงกันเสมอตลอดมา ●

สวัสดี

เวรกรรม*

หลังจากพิธีพระราชทานน้ำสังข์แก่คู่บ่าวสาวจากองค์พระประมุขของชาติไทยในงานสมรสที่มีเกียรติสูงผู้หนึ่ง ในเดือนพฤศจิกายน เวลาย่ำค่ำวันนั้น เจ้าภาพได้เชิญผู้ที่เคารพรักใคร่คุ้นเคยและผู้มีเกียรติมาประสาทพรแก่คู่บ่าวสาว โดยจัดห้องโถงใหญ่ในโรงแรมมีชื่อแห่งหนึ่งไว้รับรอง

เจ้าภาพผู้เป็นญาติของคู่บ่าวสาว และตัวบ่าวสาวก็เป็นผู้มีชื่อเสียงกว้างขวางในวงสังคม เป็นผู้ที่รู้จักทั้งชาวต่างประเทศและข้าราชการพ่อค้าทุกสาขาทั่วไป เมื่อได้เวลาคืนนั้น ผู้มีเกียรติผู้ใหญ่พร้อมทั้งญาติมิตรสหาย ของเจ้าภาพ และคู่บ่าวสาวที่รับเชิญมากมาย ทั้งหญิงชาย ผู้ลงนามอวยพรให้บ่าวสาว ห้องรับรองกว้างใหญ่โตในโรงแรมก็อัดแอไปด้วยผู้มีเกียรติ ทยอยกันเข้ามาไม่ขาดสาย บรรยากาศเป็นกันเอง แขกที่คุ้นเคยกันมาก่อนเมื่อพบก็ได้ทักทายปราศรัยดีใจ ได้สนทนากันอย่างสนุกสนาน ยืนเป็นกลุ่มเป็นหมู่ ส่วนพวกสุภาพสตรีก็ได้นั่งสนทนากันตามสะดวกสบาย หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส เมื่อได้พบปะเพื่อนฝูงที่สนิทสนมที่รักใคร่ถูกอกถูกใจ เพราะการเลี้ยงคืนนั้นเป็นงานค็อกเทลปาตี้

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปในงานคืนนั้น ได้พบเพื่อนเก่าแก่หลายท่าน บางท่านไม่ได้พบหน้ากันมานับยี่สิบสามสิบปี บางท่านจำไม่ได้ เราต้องจ้องดูกันอย่างสงสัยเพื่อให้แน่ใจก่อนที่จะทักทายปราศรัยว่าไม่ผิดตัว เหตุเพราะสังขารร่างกาย ต่างก็เปลี่ยนแปลงร่วงโรยไปตามอายุเวลา วัน เดือน ปีที่ล่วงไป เมื่อได้ทราบว่า ไม่ผิดตัวเราต่างก็ดีอกดีใจ หัวเราะขำธรรมชาติที่ได้เปลี่ยนแปลงรูปร่าง เกือบจำกันไม่ได้เนื่องจากไม่ได้พบกันนานเราจึงมีเรื่องพูดกันมาก เราจึงสนทนาถึงความหลัง ต่างก็ถามถึงเรื่องเก่าแก่เมื่อยังอยู่ในวัยสนุกสนานหัวหกก้นขวิด และถามถึงคนโน้นคนนี้ที่เคยสนุกด้วยกันมา ก็ได้ทราบว่า หลายคนได้ล่วงลับไปตามอายุขัยตามธรรมชาติกำหนดไว้ ในกรรมลิขิตในโลกมนุษย์นี้มีสิ่งแน่นอนก็คือความตาย ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ใหญ่น้อยจะต้องตายทั้งสิ้น ผิดกันแต่ว่าจะเร็วหรือช้าเท่านั้น

---

*เรื่องลำดับที่ ๕๖ ของผู้ประพันธ์

คืนนั้น ข้าพเจ้าได้ถูกแนะนำให้รู้จักมากท่านด้วยกัน บางท่านก็จำชื่อไม่ได้และที่จำได้แม่นยำผู้หนึ่งในคืนนั้น ก็เพราะเราได้ยืนสนทนากันนานกว่าผู้อื่น และเป็นผู้หาเรื่องมาคุยกับข้าพเจ้าอย่างสนุกสนาน มีทั้งขบขันและเรื่องเศร้า เหมาะสมที่จะนำมาเขียน นำมาเล่าให้ท่านที่สนใจได้มีโอกาสได้รู้ฟังบ้าง ท่านผู้นี้มีอายุประมาณ ๓๕ ไม่เกิน ๔๐ เมื่อได้พบรู้จักกันแล้ว ก็รู้สึกสนิทสนมกันรวดเร็ว ข้าพเจ้าชอบนิสัยตรงไปตรงมา แม้จะอ่อนอายุข้าพเจ้า แต่เราก็เข้ากันได้ดีเหมือนคุ้นเคยกันมาแรมปี

ตอนหนึ่งสหายใหม่ของข้าพเจ้าพูดขึ้นว่า "คืนนี้ผมมีความดีใจมากที่ได้รู้จักคุณอา"

ข้าพเจ้ากล่าวขอบคุณ และข้าพเจ้าก็มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน แล้วท่านผู้นั้นก็กล่าวต่อไปว่า

"ผมเชื่อกฎแห่งกรรม ที่คุณอาเขียน เหมาะกับคนทุกชั้นทุกยุคสมัย ถ้าได้อ่านแล้วพิจารณาดูก็จะเห็นจริงที่คนเกิดมาเพราะกรรมหนุนนำ ใครจะทำอะไร จะเป็นบุญหรือบาป ก็จะเกิดผลกรรมดีกรรมชั่วติดตามสนองไม่ช้าก็เร็ว นี่เป็นความจริงครับ ผมเชื่อ"

ข้าพเจ้าได้ฟังก็มีความรู้สึกยินดีว่า ท่านผู้นี้สนใจ เข้าใจในเรื่องกรรม ย่อมจะมีจิตใจเป็นกุศล อยู่ในขอบเขตของศีลธรรม จึงสนับสนุนด้วยความจริงใจว่า

"ผมรู้สึกมีความยินดีที่คุณเข้าใจ เรื่องกฎแห่งกรรมดี เชื่อว่าใครทำดีทำชั่วย่อมจะมีกรรมนั้นตามสนอง และเชื่อว่า มนุษย์ตายแล้วก็กลับมาเกิดตามกรรมลิขิตหากใครไม่เชื่อกรรมลิขิต ไม่เชื่อกฎแห่งกรรม ไม่เชื่อทำดีจะได้ดี ทำชั่วจะได้ชั่ว และไม่เชื่อว่ามนุษย์เราตายแล้ว จะต้องมาเกิดใหม่ มาใช้กรรมที่ตนทำไว้ตามกรรมลิขิต ไม่เชื่อหลักการปฏิบัติทางพุทธศาสนา สามารถจะดับทุกข์ให้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ไม่ต้องกลับมาเกิดอีก ผู้ที่ไม่เชื่อนั้นจะเป็นผู้ที่ไม่ต้องพูดถึงศาสนาต่อไปตามที่ท่านผู้ทรงความรู้ได้เคยกล่าวไว้"

ท่านผู้นั้นนิ่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วพูดขึ้นว่า "ผมว่าพวกที่รู้สึกอย่างคุณอาว่านั้น คงเป็นคนบาปหนามากจนพระโปรดไม่ถึง เพราะตามืดบอด มองไม่เห็นแสงสว่างของธรรม"

ข้าพเจ้าพยักหน้าแล้วพูดว่า "คงจะเป็นอย่างคุณและผมเข้าใจ และผู้ที่มีจิตใจเป็นปกติทั่วไป ก็คงเข้าใจเช่นเดียวกันกับเรา นอกจากผู้มีจิตใจผิดปกติเท่านั้นที่จะมองเห็นตรงกันข้าม เห็นผิดเป็นชอบ" ท่านผู้นั้นหัวเราะ แล้วพูดว่า

"กฎแห่งกรรมที่คุณอาเขียน เป็นที่สนใจของผู้ที่ได้อ่านทุกคน ในบ้านผมติดตามอ่านหนังสือของคุณอาทุกคน ตลอดทั้งเด็ก ๆ ที่อ่านหนังสือออก อ่านแล้วก็เอาไปเล่าให้เพื่อนเด็ก ๆ ฟัง จึงเป็นที่สนใจของเด็กที่ได้รู้ได้อ่าน"

เมื่อพูดแล้วก็นิ่งครู่หนึ่งแล้วเว้นระยะ เราก็ดื่มน้ำมะเขือเทศแทนสุรา เพราะเราต่างก็ไม่นิยมดื่มสุราด้วยกัน และเลือกกินของว่างเท่าที่เขาจัดไว้สำหรับต้อนรับแขก เมื่อนิ่งไปครู่ใหญ่ท่านผู้นั้นจึงเริ่มเอ่ยขึ้นว่า

"ผมอยากจะให้คุณอาฟังสักเรื่องหนึ่ง คิดว่าเรื่องนี้คงเข้าหลักกฎแห่งกรรมและเป็นเรื่องที่ผมได้ประสบเหตุการณ์มาด้วยตนเอง เป็นเรื่องทั้งน่าขำและน่าเศร้ามาก คิดว่าคุณอาคงไม่รังเกียจ"

ข้าพเจ้าตอบว่า "อย่าใช้คำว่ารังเกียจเลย ทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในขอบเขตของกฎแห่ง-กรรม หรือกรรมลิขิต ฉะนั้น ผมจึงยินดีฟังทุกเรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว"

ท่านผู้นั้นยิ้มแล้วพูดขึ้นว่า "ขอบคุณครับ ที่กรุณายอมเสียเวลาฟังผมเล่า"

"วันหนึ่งผมได้เข้าไปในร้านขายเครื่องดื่มอยู่ริมถนนใหญ่ เป็นสถานที่นัดพบกับเพื่อน เห็นนาฬิกายังมีเวลาอีกนานกว่าเพื่อนจะมาตามเวลานัด ผมจึงสั่งเครื่องดื่มพร้อมทั้งขนมมานั่งกินรอเวลา และกางหนังสือพิมพ์ออกอ่าน ไม่สนใจต่อสิ่งใด มองดูในหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน มีข่าวรถคว่ำรถชนคนตายคนขับหนีไม่เว้นแต่ละวันจนถือเป็นข่าวธรรมดาไม่ตื่นเต้นเหมือนข่าวนาน ๆ ครั้ง

ในร้านนั้นก่อนหน้าที่ผมจะเข้าไป มีคนขับรถแท๊กซี่กับหญิงอีกผู้หนึ่ง เข้าใจว่าเป็นภรรยา และมีเด็กชายอายุไม่เกินสองขวบกำลังซนนั่งกินกาแฟอยู่ด้วยกัน การที่ผมรู้ว่าเป็นคนขับแท๊กซี่ก็เพราะเห็นหมวกแก๊ปวางไว้บนโต๊ะ และอกเสื้อมีป้ายติดเป็นเลขเครื่องหมาย ชายขับแท๊กซี่คนนั้นคุยเสียงดังท่าทางวางโต เพราะไม่ประหยัดคำพูด และไม่มีความเกรงใจใครจะรำคาญหรือไม่คล้ายจะอวดความยิ่งใหญ่ในทางนักเลง แต่แล้วก็มีเด็กหนุ่มวัยรุ่นแต่งตัวแบบที่ผู้ใหญ่เห็นแล้ว รีบห้ามลูกหลานไม่ให้เอาเยี่ยงอย่าง แต่หนุ่มวัยรุ่นคิดว่าโก้เก๋ในสายตาคนอื่น เดินเข้ามาในร้านเครื่องดื่มสองคน ได้เข้าไปนั่งร่วมโต๊ะกับคนขับรถแท๊กซี่ชายหนุ่มคนนั้น ได้พูดถึงข่าวอุบัติเหตุบนท้องถนนหลวง แต่ผมก็สะดุ้งเมื่อได้ยินคนขับรถพูดกับชายหนุ่มวัยรุ่นกางเกงขาลีบว่า

"กูอยากจะชนอ้ายพวกห่าคนข้ามถนนเดินอ้อยอิ่งให้มันตายโหงตายห่าให้หมดกูเกลียดมันจริง ๆ"

เสียงเด็กวัยรุ่นคนหนึ่งกล่าวว่า "ก็เขาเดินข้ามถนนตามทางม้าลายล่ะลูกพี่ ไปชนเขา ก็ต้องมีความผิดซิ"

เสียงคนขับรถแท๊กซี่หัวเราะพูดขึ้นคล้ายกับว่า ผู้มีอำนาจยิ่งใหญ่ในที่นั้นว่า "เฮ้ยมือชั้นกูแล้วลองทำอะไรไม่มีใครจับกูได้หรอกวะ" พูดแล้วก็หัวเราะและหญิงผู้เป็นเมียก็พลอยหัวเราะชื่นชมยินดีว่าผัวเป็นคนจริงคนเก่ง ส่วนเด็กเข้าใจว่าเป็นลูกชายอายุไม่เกินสองขวบก็วิ่งเข้าวิ่งออกในร้านเครื่องดื่มด้วยความซุกซนไม่เดียงสา ผู้เป็นแม่คอยเรียกและวิ่งไล่จับและคอยดุไม่หยุดปากอยู่เสมอนั่งไม่เป็นสุข

แต่แล้วเสียงเด็กหนุ่มวัยรุ่นอีกผู้หนึ่งพูดขึ้นว่า "มึงไม่รู้หรือ ลูกพี่กูเคยขับรถชนเด็กตายมาแล้วไม่มีเรื่อง เพราะหนีรอดไปได้"

คนขับรถตกใจร้องด่าไปว่า "อ้ายระยำ มึงเอาอะไรมาพูด ปิดปากโสโครกของมึงเสียบ้าง ปากมีหูประตูมีช่อง"

เสียงเด็กหนุ่มยังไม่ยอมหยุด พูดต่อไปว่า "เรื่องมันนานตั้งปีมาแล้ว ไม่มีหลักฐานอะไรมายืนยันความผิดของลูกพี่ แล้วจะต้องกลัวทำไม ถึงรู้ก็ทำอะไรไม่ได้"

เสียงคนขับรถพูดอย่างไม่พอใจว่า "พอทีอ้ายระยำ ถึงอย่างไรมึงก็ไม่ควรจะเอามาพูดในที่นี้ อ้ายนี่จะนำความฉิบหายมาให้กู" แต่แล้วการโต้ตอบก็สงบลง เด็กหนุ่มทั้งสองก็เดินออกจากร้านไป เสียงเมียคนขับรถแท๊กซี่พูดกับผัวว่า

"พี่ก็มีเรื่องอะไรชอบพูดอวดกับอ้ายพวกปากสว่างดีนัก ระวังเถิด ปลาหมอจะตายเพราะปาก อ้ายพวกนี้จะไว้ใจมันได้หรือ"

เสียงผัวตอบว่า "เออ อ้ายพวกนี้บางเวลากูก็ใช้มันทำประโยชน์ได้เหมือนกัน แต่มันจะปากสว่างหน่อยก็ต้องคอยระวัง ถ้ากูห้ามมันไม่เชื่อ กูจะทำโทษเล่นงานมันสะบักสะบอมพักเดียวมันก็กลัวลาน"

เสียงเมียพูดว่า "ระวังนะพี่ ตีงูพิษ ระวังมันจะแว้งมากัดเอา"

ผมนั่งเอาหนังสือพิมพ์บังหน้าชำเลืองดูสองผัวเมียสนทนากัน หลังจากเด็กวัยหนุ่มออกจากร้านเครื่องดื่มไปแล้ว ทันใดนั้นทางนอกร้านขายเครื่องดื่มมีผู้วิ่งผ่านหน้าร้านอย่างเกรียวกราวผิดปกติ มีเสียงโจษกันว่า รถชนคนกลางถนนทางม้าลาย

เสียงภรรยาเรียกลูกมากอดไว้แน่น พลางพูดกับผัวว่า "พี่รถยนต์ชนคนอีกแล้วไม่ไปดูหรือ"

เสียงผัวพูดอย่างดุ ๆ ว่า "ช่างหัวมันให้มันชนกันตายโหงตายห่ายิ่งดี ขืนไปดูประเดี๋ยวจะต้องพามันขึ้นรถกูไปโรงพยาบาลฟรี ไม่รู้ว่าจะเอาเงินกับใคร"

"ผมเองก็ไม่สนใจในเรื่องรถชนคน เพราะมันจะกลายเป็นเรื่องธรรมดาที่เคยมีข่าวบ่อย ๆ อยู่แล้ว จึงนั่งคอยเพื่อนอยู่ในร้านไม่ตื่นเต้น ฟังสองสามีภรรยานั่งคุยกันโดยทำเป็นอ่านหนังสือพิมพ์ไม่สนใจในเรื่องอื่น ไม่ช้าในร้านเครื่องดื่มก็มีโต๊ะที่ผมนั่งกับโต๊ะสองผัวเมียกับลูกเล็กและคนชงกาแฟอีกคนหนึ่งเท่านั้น นอกนั้นเขาวิ่งออกไปดูรถชนคนกันหมด

เสียงเขาถามกันหน้าร้านขายเครื่องดื่มได้ยินเข้ามาข้างในว่า "ตายไหม ผู้หญิงหรือผู้ชาย"

เสียงผู้ไปดูกลับมาบอกว่า "ยังไม่ตาย ถ้าอาการสาหัสยังสลบ ยังมีลมหายใจไม่รู้สึกตัว เป็นเด็กผู้หญิง โน่นแน่เขากำลังอุ้มหารถไปส่งโรงพยาบาล"

แล้วมีพลเมืองดีคนหนึ่งกดแตรรถแท๊กซี่ที่จอดอยู่หน้าร้าน เสียงผู้ผัวบ่นว่า "ระยำละซิกูจะต้องส่งมันไปโรงพยาบาล"

เสียงเมียอ้อนวอน "โธ่พี่ไปส่งเขาหน่อยเถิดน่า นึกว่าเอาบุญ"

ผัวทำท่าทางลุกขึ้นอย่างเสียไม่ได้ แล้วบอกคนชงกาแฟว่า "เฮ้ยอ้ายโก ค่ากาแฟคิดไว้ก่อนนะ แล้วกูจะนำมาเฉ่ง"

พูดแล้วก็ลุกออกไปหน้าร้าน เมียอุ้มลูกเดินตาม ผมก็เกิดสนใจเดินตามออกมาดูว่า คนขับรถแท๊กซี่จะแสดงอาการอย่างไร แต่แล้วก็เห็นหน้าเพื่อนที่ผมนัดพบ กำลังช้อนร่างเด็กหญิงอายุราว ๗–๘ ขวบ ด้วยสองแขนแนบไว้กับอก มือเท้าของเด็กหญิงห้อยตกแกว่งไปมาตามจังหวะเดินของผู้อุ้ม ยังมีลมหายใจแต่ไม่รู้สึกตัว เลือดออกจากปากจมูก เลือดเปื้อนเสื้อเชิ้ตขาวตรงหน้าอกของผู้อุ้ม เพื่อนได้แสดงถึงมนุษยธรรมโดยไม่มีความรังเกียจ ภาพของเด็กหญิงหมดสติอยู่ในอ้อมแขนของเพื่อนผม ทำให้คนขับรถแท๊กซี่สองผัวเมียอ้าปากค้างตะลึง เสียงเมียร้องไห้โฮ ปากก็พูด

ออกมาว่า "โธ่ อีหนูลูกของแม่ ลูกของแม่ ไม่น่าเลยจะมาถูกรถชน ใช้ให้ไปซื้อขนมครกกับถั่วต้มมาให้น้องกินจนลืม ลูกแม่สั่งแล้วไม่ให้ลูกข้ามถนน โถ เขาโจษกัน แม่ก็ไม่นึกว่าเป็นลูก รำพันแล้วก็ร้องไห้ ส่วนคนขับรถแท๊กซี่ผู้ผัวตกใจจนหน้าซีด แล้วก็โกรธขบกรามแน่น คำรามแสดงสีหน้าใส่เพื่อนผมที่กำลังอุ้มเด็กอยู่ในมือ แกร้องตวาดเสียงดังตาลุกแวววาวเหมือนคนบ้าว่า

"แกขับรถชนลูกข้าหรือ"

เพื่อนผมตอบอย่างสุภาพว่า "เปล่า ผมไม่มีรถขับ รถที่ชนเด็กเป็นรถแท๊กซี่ เมื่อชนแล้วเขาก็รีบขับหนีไป ผมเห็นเด็กล้มกลิ้งอยู่กลางถนนก็สงสาร จึงรีบวิ่งไปอุ้มมาเพื่อหารถรีบจัดส่งโรงพยาบาลด่วน ให้หมอช่วย" เสียงเมียของคนรถแท๊กซี่ร้องไห้ พลางบอกให้ผัวรีบจัดการพาลูกส่งโรงพยาบาลด่วน อย่ามามัวเสียเวลา ฉะนั้น คนขับรถแท๊กซี่จึงเปิดประตูหลังให้เพื่อนผมพร้อมทั้งเมียและลูกเล็กของคนขับขึ้นไปนั่งข้างหลัง ทันใดนั้นตำรวจจราจรวิ่งมาบอกให้หยุดก่อนตัวแกจะต้องตามไปเพื่อสอบสวนด้วย แล้วก็บอกว่า ตามรถแท๊กซี่คันที่ชนนั้นไม่ทัน มันหนีรอดไปได้ เพราะมันรีบขับหลบหนีไปอย่างรวดเร็ว เลขเบอร์ท้ายรถตัวหน้าสองตัวสีดำก็กระเทาะออกเห็นแต่เนื้อเหล็กสังกะสี ตัวเลขเลือนลางไม่ชัด เพราะมันขับหนีห่างไกลออกไป มองเห็นไม่ถนัดแล้วก็มองดูเลขท้ายรถคันที่คนขับกำลังจะออก พลางชี้แล้วพูดว่า

"ตัวเลขสีดำมันก็กระเทาะเหมือนรถคันนี้ไม่มีผิด นี่ต่อไปจัดการทำป้ายให้เห็นตัวเลขชัดเจน เอาหมึกดำมาเขียนเสียใหม่ ไม่เช่นนั้นจะมีความผิดเข้าใจไหม แล้วก็เปิดประตูหน้าเข้าไปนั่งข้างคนขับ สั่งให้ไปโรงพยาบาลทันที คนขับรถแท๊กซี่คันนั้นหันไปมองดูเด็กกำลังสลบก็ครางออกมาอย่างเจ็บแค้นซึ่งอัดอยู่ในใจว่า

"ถึงเวรกรรมของกู" แล้วก็รำพันตลอดไปด้วยฟูมฟายน้ำตาเหมือนคนบ้า เพื่อนผมที่ช่วยอุ้มเด็กไปด้วยเพราะสงสาร ได้เล่าให้ฟังวันหลังว่า ตลอดทางแกเสียใจ เรื่องลูกถูกรถชนแทบจะเป็นบ้า กัดฟันร้องด่าอ้ายคนขับรถแท๊กซี่คันที่ชนลูกแก พูดว่าถ้าหากพบจับอ้ายคนขับชนลูกแกได้ แกจะบีบคอมันให้ตายคามือ ตำรวจจราจรได้ตักเตือนหลายครั้ง แกทั้งแค้นทั้งเสียใจบ่นว่าอย่างไม่เป็นภาษามนุษย์จนถึงโรงพยาบาล แล้วรีบนำเด็กเข้าห้องปฐมพยาบาล ให้แพทย์จัดการรักษาทันที แล้วเพื่อนผมก็ออกมานั่งคอยฟังข่าวอาการของเด็กอยู่นอกห้อง ด้วยจิตใจสงสารและตำรวจก็ถามปากคำเพื่อนผม ตามที่รู้เห็น และสีของรถแท๊กซี่เท่าที่จำได้ เมื่อหมดหน้าที่แล้ว

ก็ตั้งใจจะกลับบ้านเห็นเสียเวลานาน เด็กก็ได้ส่งถึงหมอในโรงพยาบาล จะรอดูอาการเด็กก็ไม่จำเป็น แล้วการนัดกับผมก็ต้องล้มเลิก

เพื่อนผมเล่าต่อไปว่า ยังไม่ทันจะออกจากโรงพยาบาล ก็ได้ยินเสียงคนขับแท๊กซี่คันนั้นร้องไห้ตีอกชกหัวเหมือนคนบ้าปากก็ร้องว่า **เวรกรรมของกู เวรกรรมของกู** ร้องไห้พลางบ่นว่า เวรกรรมของกู เหมือนคนเสียสติ ทำให้ภรรยาต้องฉุดออกมาข้างนอกแล้วเป็นผู้ปลอบสามีไม่ให้เสียใจเกินไป เมื่อทราบข่าวว่า เด็กหญิงคนนั้นได้หมดลมเสียแล้ว ก่อนที่นายแพทย์จะช่วยเหลือไว้ทัน

"นี่แหละครับคุณอา นี่เป็นกฎแห่งกรรม ผมจึงเชื่อแน่เหลือเกิน เรื่องนี้มันเกิดมานานแล้ว แต่มันก็มีคติพอที่จะสอนว่า เราจะทำอะไรลงไป ก็ขอให้นึกย้อนมาคิดถึงตัวเราบ้าง ความเจ็บปวดรวดร้าว เป็นความรู้สึกทางจิตใจที่เขารู้สึกเพียงไร เมื่อถึงตัวก็รู้สึกเช่นเดียวกัน กรรมนั้นมันจะสนองเราในวันหนึ่งข้างหน้าไม่ช้าก็เร็ว คนที่ไม่เชื่อกรรมก็คิดว่าเป็นเหตุบังเอิญ ถ้าเราได้ติดตามชีวิตของผู้สร้างกรรมแล้ว จะพบบั้นปลายของชีวิตจะประสบชะตากรรมที่ทำไว้เป็นบาปกรรมตามสนอง จริงไหมครับ คุณอา"

ข้าพเจ้าได้ฟังเช่นนั้นก็พยักหน้า แล้วพูดว่า

"คุณเข้าใจถูก กรรมนั้นมองไม่เห็นตัว ทั้งบุญกรรมและบาปกรรม เหมือนเชื้อโรคร้ายที่เราสูดเข้าไปทางลมหายใจที่เราไม่รู้ไม่เห็น มันจะเกิดผลขึ้นภายหลังเมื่อใด ช้าเร็วแล้วแต่เชื้อโรคแต่ละชนิด ไม่เหมือนกัน เช่นเดียวกับกรรม แต่เชื้อโรคมีตัวมีตน แต่กรรมดีกรรมชั่วไม่มีตัวตน มีแต่ความรู้สึกเหมือนเงา" เราพากันหยุดนิ่งพักหนึ่งด้วยความเศร้าใจ แล้วข้าพเจ้าก็กล่าวต่อไปว่า

"เรื่องคนขับรถแท๊กซี่ก็เป็นเรื่องเศร้ามาก เพราะคนเราจะทำอะไรลงไป ไม่นึกถึงหน้าถึงหลังจึงได้รับเคราะห์กรรมเช่นนี้"

ข้าพเจ้าจึงเล่าให้ฟังถึงเรื่องที่ข้าพเจ้าเห็นคนขับรถแท๊กซี่ที่สุภาพเรียบร้อย มีมนุษยธรรม ข้าพเจ้าเคยนั่งรถแท๊กซี่คันนั้น เมื่อขึ้นนั่งก็หยิบหนังสือขึ้นอ่าน ปล่อยให้คนขับพาไปตามตำบลที่บอกไว้ แต่แล้วรถแท๊กซี่คันนั้นขับไปตามถนนไม่นานนัก ก็หยุดลงข้างถนนโดยข้าพเจ้าไม่รู้ตัว เงยหน้าขึ้นมาถามว่า

"รถเป็นอะไร เครื่องเสียหรือยางแตก" แต่คนขับแท๊กซี่คันนั้นบอกว่า

"เปล่าครับ โน่นครับ" พลางชี้มือให้ผมดูสุนัขที่ถูกรถทับขาหลังเดินไม่ได้ ร้องครวญอยู่กลางถนน แล้วแกก็ลงจากรถเดินไปที่สุนัขตัวนั้น ค่อย ๆ ยกขาหน้าขึ้นมา ยกเอาไปไว้ที่ข้างถนนบนทางเดินเท้า เพื่อให้พ้นทางสัญจรของยวดยานไปมา

ข้าพเจ้าถามว่า "เราเข้าไปจับ ไม่กลัวมันกัดหรือ"

คนขับรถตอบว่า "ไม่กัดหรอกครับ สัญชาตญาณของมันรู้ว่าคนที่มานั้นเป็นมิตรที่มาช่วยมัน ไม่ใช่ศัตรูมาทำอันตราย มันก็ต้องการความช่วยเหลือ เพราะเมื่อผมเห็นก็อดสงสารไม่ได้ครับ เห็นแล้วผมก็ไม่อยากปล่อยให้มันทรมานอยู่กลางถนน รถแล่นเฉียดไปมา ไม่ช้าก็คงมีรถบางคันทับลงไปกลางตัวมัน ถ้ามันไม่ตายก็เพิ่มความทรมานเจ็บปวดยิ่งขึ้น"

ข้าพเจ้าได้ฟังแล้วก็รู้สึกว่า คนขับรถแท๊กซี่คันนี้มีคุณธรรมสูง และคิดว่าผู้นั่งมาในรถเป็นคนเห็นแก่ตัวไม่เคยสนใจกฎแห่งกรรมแล้ว เขาคงไม่พอใจ คงบ่นว่า ที่ต้องเสียเวลาเพราะคนขับไปยุ่งกับหมากลางถนน ถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่เป็นสาระ หรือบางทีโกรธถึงกับลงจากรถไปหาคันอื่นก็ได้ อย่างน้อยกล่าวติเตียนระบายความไม่พอใจออกมา ที่ต้องเสียเวลาโดยใช่เหตุ คนเรามีจิตใจต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน ทำให้ข้าพเจ้าเกิดสนใจในคนขับรถแท๊กซี่ผู้นี้ขึ้นมา จึงถามว่า

"คุณเคยช่วยสุนัขเช่นนี้กี่ครั้งแล้ว"

คนขับแท๊กซี่ยิ้มแล้วพูดว่า "หลายครั้งแล้วครับ มิใช่ช่วยสัตว์อย่างเดียว ผมพบคนถูกรถชนหรือเป็นลม ผมก็ช่วยส่งโรงพยาบาลทันที"

ข้าพเจ้าแกล้งถามว่า "แล้วค่าโดยสารล่ะ ไม่มีใครจ่าย มิต้องวิ่งฟรี ไม่ขาดทุนหรือ"

คนขับแท๊กซี่หัวเราะ "ผมไม่สนใจเรื่องค่าจ้างหรอกครับ สนใจช่วยชีวิตคนมากกว่า"

ข้าพเจ้ารู้สึกเลื่อมใสยิ่งขึ้น จึงถามว่า "การที่เราทำความดีเช่นนี้ จิตใจเรารู้สึกอย่างไร ทำให้เรารู้สึกอิ่มเอิบในกุศลผลบุญ สบายใจหรือเปล่า ?"

แกยิ้มอย่างสบายใจ แล้วพูดว่า "ยิ่งกว่าอิ่มเอิบสบายใจอีกครับ ผมเคยได้รับผลตอบแทนมาแล้ว แต่นี่ผมพูดถึงความรู้สึกของผมเองนะครับ คนอื่นเขาเห็นอย่างไรอีกเรื่องหนึ่ง"

ข้าพเจ้าเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น จึงถามขึ้นว่า "เกิดผลตอบแทนได้อย่างไร โปรดเล่าให้ฟังได้ไหม" คนขับแท๊กซี่ยิ้ม แล้วพูดว่า

"ยินดีครับ คือเย็นวันหนึ่ง ผมได้รับสุภาพชุรุษท่านหนึ่ง ที่โรงแรมทางสถานีรถไฟหัวลำโพง แล้วท่านผู้นั้นให้ผมพาไปธุระหลายแห่ง เข้าตรอกเข้าซอย ตอนจะกลับออกจากซอยผมเห็นแมวตัวหนึ่งจะถูกรถหรือถูกตีตอนขาหลังเป็นง่อยกระดุกกระดิกไม่ได้แข็งทื่อ มันพยายามใช้ขาหน้าตะเกียกตะกายจะลากตัวหนีเข้าข้างทาง ผมเห็นเช่นนั้นก็สงสาร หยุดรถแล้วค่อย ๆ พยุงช้อนจับตอนหัวกับคอ และเอาตัวมันไปไว้ข้าง ๆ ซอยที่ปลอดภัยจากรถผ่านไปมา แล้วมาหยิบเอาผ้าเหลืองสำหรับเช็ดรถไปปูให้มันนอน เสร็จแล้วผมก็ขึ้นรถ กล่าวขอโทษท่านสุภาพบุรุษผู้นั้นที่ทำให้ท่านเสียเวลา ท่านกล่าวยิ้ม ๆ ว่า "ไม่เป็นไร"

แล้วผมก็ไปส่งท่านที่โรงแรมที่ท่านพัก เมื่อท่านลงจากรถแล้ว ท่านถามผมว่า "คิดเท่าไหร่ ?"

ผมบอกท่านว่า "สุดแต่ท่านจะให้เถิดครับ" ท่านผู้นั้นหยิบเงินมาให้ผมมากกว่าธรรมดาที่ผมจะเรียกร้องเอง แล้วท่านก็บอกว่า

"พรุ่งนี้ โมงเช้า เธอจะมารับฉันที่โรงแรมนี่ ได้ไหม"

"ผมรีบตอบท่านว่า "ได้ครับ ผมจะมารับท่านตรงเวลา" ท่านบอกว่า ขอบใจ แล้วก็ขึ้นไปบนโรงแรม

คืนวันนั้นบุตรชายผมอายุ ๖ ขวบ เกิดตัวร้อนจัดเป็นไข้ ผมให้ภรรยาไปซื้อยาแก้ไข้ให้กิน แต่ปรากฏว่าอาการไม่ดีขึ้นเพ้อเพราะพิษไข้สูง ผมและภรรยาต้องเฝ้าพยาบาลกันตลอดคืนแทบไม่มีเวลานอน อาการของลูกชายไม่ดีขึ้น เรามีลูกชายคนเดียวยังเล็ก ฉะนั้น จึงรักเป็นห่วงและสงสาร แกเป็นหัวแก้วหัวแหวนของเรา รุ่งขึ้นเช้าอาการเป็นที่น่าวิตก แกซึมมากขึ้น ผมจะต้องขับรถออกจากบ้านไปตามนัด ภรรยาผมแกอ้อนวอนให้ผมหยุดพักสักวันหนึ่งจะได้พาลูกไปหาหมอ แกอยู่คนเดียวกับลูกที่ป่วยหนัก รู้สึกไม่สบายใจว้าเหว่ อยากจะร้องไห้ ผมบอกภรรยาว่าไม่ได้หรอก ผมนัดกับใครแล้วไม่ยอมเสียนัดเป็นอันขาด คิดว่าถ้าหากสาย ๆ ส่งสุภาพบุรุษผู้นั้นเสร็จแล้ว ผมก็ตั้งใจว่าหากลูกยังไม่ดีขึ้นก็จะพาไปโรงพยาบาล แม้ผมจะมีใจเป็นห่วงลูกที่รักยิ่งกว่าชีวิต ห่วงเมียทิ้งไว้ทางบ้านคนเดียวกับลูกกำลังป่วยก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ทางโรงพยาบาลเขา

เปิดสาย ความจริงผมไม่ใช่เป็นคนงมงาย แต่เมื่อถึงที่คับขันไม่มีที่พึ่งทางใจเลย ก็รู้สึกเหมือนว่ายน้ำอยู่ในที่มืด ไม่รู้ทิศทางหมดกำลังใจ ผมนึกหาที่พึ่งขึ้นมาได้แบบคนโบราณ จึงเข้าห้องหยิบธูปมาจุด ๓ ดอก ความหวังลมๆ แล้งๆ ทำให้เกิดกำลังใจยกมือขึ้นพนมเหนือหัว แล้วอธิษฐานว่าอันตัวลูกนี้ ไม่เคยสร้างบาปสร้างกรรมทำความเดือดร้อนมาให้ผู้ใดเลย แม้จะหากินด้วยการขับรถแท๊กซี่ ก็หากินด้วยความสุจริต มิได้เคยคิดฉ้อโกงผู้ใด ขอให้กุศลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ทั่วไปจงช่วยคุ้มครองป้องกันอย่าให้บุตรชายเป็นที่รักยิ่งของลูกเป็นอันตรายใด ๆ เลย ขอให้ช่วยปัดเป่าให้หายจากโรคภัย ไข้เจ็บด้วยเถิด

เมื่อผมปักธูปทางหัวนอนเสร็จแล้ว ก็กราบด้วยจิตตั้งมั่นเคารพในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทำให้ผมเกิดกำลังใจขึ้นมา หวังความช่วยจากสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ แล้วผมก็ขับรถออกจากบ้านตรงไปโรงแรมจุดที่นัดหมาย

เมื่อรถผมไปถึง ก็ปรากฏว่า ท่านสุภาพบุรุษผู้นั้นแต่งตัวยืนคอยผมอยู่ที่หน้าโรงแรมก่อนแล้ว ผมหยุดรถเปิดประตูหลังให้ท่านขึ้นนั่ง แล้วก็พูดขึ้นว่า

"เธอมาตรงเวลาดีมาก" แต่แล้วพอรถวิ่งไปตามถนน ท่านก็ทักว่า "ดูท่าทางเธออิดโรยมาก ไม่สบายหรือเปล่า ?"

ผมบอกท่านว่า "เปล่าครับผมเพียงอดนอน เพราะลูกชายผมป่วยมากไม่ได้สติตลอดคืน" แล้วผมก็เล่าอาการให้ฟัง ท่านผู้นั้นนิ่งไปครู่หนึ่ง แล้วถามว่า

"หาหมอรักษาหรือยัง"

ผมตอบท่านว่า "ยังครับ ผมตั้งใจว่า พอสายหน่อยกลับไป ผมจะรีบพาไปโรงพยาบาล"

ท่านผู้นั้นสั่งผมอย่างรีบร้อนว่า "กลับไปโรงแรมเร็ว" ผมนึกสงสัยแต่ไม่ถามอะไร รีบกลับรถตรงไปโรงแรมที่ท่านสั่งทันที เมื่อถึงโรงแรมท่านรีบวิ่งขึ้นไปบนห้อง แล้วก็หิ้วกระเป๋าลงมานั่งหลังรถ แล้วสั่งว่า "ขับไปบ้านเธอเดี๋ยวนี้"

ผมเองก็ตะลึงว่า ท่านจะไปบ้านผมทำไม ยังไม่ทันจะถาม ก็ได้ยินท่านพูดขึ้นว่า "ฉันเป็นหมอบ้านนอก เมื่อได้รู้ว่าลูกชายเธอป่วยอาการมาก ก็อยากจะช่วย"

เมื่อผมได้ยินท่านพูดผมก็มีกำลังใจขึ้น และดีใจที่มาพบหมอโดยบังเอิญ แต่แล้วก็ถามท่านว่า "ท่านกำลังมีธุระด่วน จะเสียเวลาของท่านนะครับ"

แล้วก็ได้ยินท่านพูดว่า "สำหรับฉันธุระเป็นเรื่องเล็ก การช่วยชีวิตคนเป็นเรื่องใหญ่ รีบพาฉันไปบ้านเธอเร็ว ๆ เถิด เท่าที่เธอเล่า ฉันรู้ว่าอาการหนัก ช้าไม่ได้"

ผมฟังแล้วน้ำตาไหล รีบพานายแพทย์บ้านนอกผู้นั้นตรงไปบ้านทันที

เมื่อเชิญหมอเข้าไปในบ้านแล้ว ก็เห็นภรรยาผมนั่งร้องไห้ ก็ตกใจ รีบถามว่า "ลูกเป็นอะไรหรือ" ภรรยาผมตอบว่า

"สงสารลูกไม่ได้สตินอนแน่นิ่งตลอดเวลา มีแต่ลมหายใจ รู้ว่ายังไม่ตายเท่านั้น จึงร้องไห้รักและสงสารแก"

ผมแนะนำให้ท่านทราบว่าภรรยาผม และบอกภรรยาว่า นี่คุณหมอ ท่านจะมารักษาลูกให้เรา แต่แล้วหมอก็เปิดกระเป๋าแล้วขอน้ำและสบู่มาล้างมือ จัดการคลำตามตัวเด็ก หยิบเครื่องมือแพทย์ออกมาตรวจฟัง ให้จัดการหาน้ำเย็นมาเช็ดตัว หยิบหลอดยาฉีดและเข็มออกมาจัดการฉีดยาให้เด็กที่กำลังหมดสติ แล้วพูดว่า

"ไม่ต้องวิตก ปลอดภัยแล้ว ที่ไม่ได้สติ ก็เพราะพิษไข้ขึ้นสูง พอไข้ลดประเดี๋ยวก็รู้สึกตัว"

แล้วท่านก็ให้ยาก่อนและหลังอาหาร ภรรยาผมยิ้มออกมาได้ทั้งน้ำตา รู้สึกแกจะเลื่อมใสหมอมาก เพราะต่อมาครู่ใหญ่เด็กก็รู้สึกตัว ผมดีใจมากแทบจะเข้าไปกราบเท้าท่าน

ผมรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณนายแพทย์ผู้นี้มาก ภรรยาผมดีใจที่เห็นลูกรู้สึกตัว คิดว่ากำลังจะหายเป็นปกติในไม่ช้า ผมบอกท่านว่าผมอยากจะช่วยค่ายาท่าน แต่ท่านหัวเราะแล้วว่า

"ไม่ต้องช่วยอะไรทั้งหมด ที่ฉันช่วยเธอนี่ก็ไม่หวังอะไรตอบแทนหรอก เหมือนอย่างที่เธอได้ช่วยพวกสัตว์ที่กำลังบาดเจ็บทุกข์ยากเช่นเดียวกันแหละ"

ผมตะลึงในคำพูดของท่าน ต่อมาผมก็ขับรถไปส่งในที่ต่าง ๆ ผมถือว่าท่านเป็นผู้มีบุญคุณตั้งใจว่าจะไม่ยอมรับค่าจ้าง เพื่อตอบแทนบุญคุณของท่าน แต่ท่านเป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตากรุณาเห็นใจคนจนจริง ๆ ท่านไม่ยอมรับบริการฟรีจากผม ท่านได้จ่ายค่ารถให้ผมตามปกติธรรมดา ท่านบอกการรักษาลูกผมเป็นหน้าที่ของแพทย์ที่จะต้องช่วย ไม่ว่าคนมีคนจน การช่วยชีวิตคนก็ได้

กุศลอยู่ในตัวแล้ว การยอมให้บริการฟรีเพื่อตอบแทนบุญคุณ มันเป็นการเบียดเบียนผู้มีรายได้น้อย ท่านจะไม่ยอมรับเป็นอันขาด ท่านไม่ยอมให้ใครเดือดร้อนเพราะท่าน ผมยังไม่เคยพบผู้ที่ไม่เห็นแก่ตัวไม่เห็นแก่ได้หายากจริง ๆ เรื่องนี้คนอื่นเขาคงคิดว่าบังเอิญ แต่ผมว่าไม่ใช่เรื่องบังเอิญจริงไหมครับ" แกเล่าให้ข้าพเจ้าฟังในระหว่างขับรถจนถึงที่ทำงานเราก็ยังพูดไม่จบ แล้วเราก็จอดรถเล่าต่อ ข้าพเจ้าฟังแล้วรู้สึกพลอยปลื้มปีติไปด้วย เมื่อพูดถึงคนดี ๆ จึงส่งเสริมว่า

"คุณเป็นคนทำความดีมีเมตตาจิต แม้จะเป็นคนหาเช้ากินค่ำก็สมควรยกย่อง การทำความดีก็เป็นทางกุศลที่จะชักนำไปพบคนดี เช่นนายแพทย์ผู้ได้ช่วยชีวิตลูกของคุณไว้ ผมคิดว่าถ้าหากคุณไม่ช่วยแมวไปไว้ข้างทางทำให้นายแพทย์ได้เห็นความเมตตาสัตว์ของคุณแล้ว คุณรับปากไปตามนัดตามเวลา แม้จะห่วงลูกเพียงไร คุณก็ไม่ยอมผิดนัดเป็นคุณความดีอันหนึ่ง หากคุณขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเช่นคุณไม่ได้แสดงความเมตตาสัตว์ให้เห็น และไม่ยอมไปตรงเวลาตามนัด ผมเชื่อว่าลูกของคุณคงจะมีอะไรเกิดขึ้นเป็นแน่ และทั้งคุณก็ไม่รู้ว่า ท่านผู้นั้นเป็นนายแพทย์ด้วย"

คนขับแท๊กซี่คันนั้นหัวเราะแล้วพูดขึ้นว่า "เดี๋ยวนี้ผมเชื่อแล้วครับว่า ใครทำดีทำชั่วย่อมจะได้รับผลกรรมตามสนอง" เมื่อข้าพเจ้าลงจากรถแล้วก็หยิบค่าโดยสารส่งให้ แกยกมือไหว้แล้วก็ขับรถออกไป ข้าพเจ้ามองตามหลังรถที่ค่อย ๆ เคลื่อนไกลออกไปด้วยความชื่นชมยินดี

งานคืนนั้นเราต่างคนต่างเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแลกเปลี่ยนกันอย่างเพลิดเพลินจนได้เวลาไม่ดึกนัก หลังจากท่านผู้มีเกียรติได้ขึ้นไปพูดแทนในนามของผู้รับเชิญประสาทพรให้แก่คู่บ่าวสาวแล้ว เราก็ทยอยกลับกัน คืนนั้นหลังกลับถึงบ้านยังไม่ดึกนัก ข้าพเจ้าพยายามเข้านอนเพื่อให้หลับแต่หัวค่ำ เพราะได้นอนดึกมาหลายคืนติด ๆ กันแล้ว แต่ก็อดคิดถึงเรื่อง **"เวร-กรรม"** ไม่ได้ ทำให้ข้าพเจ้าใช้ความคิดอยู่จนดึก กว่าจะหลับลงได้

สวัสดี

พระบรมสารีริกธาตุ

รวบรวมโดย

ร.ต.ต.ชีวิต ชินวรรโณ ธ.บ.

คำนมัสการ
พระบรมสารีริกธาตุ

อุกาสะ ข้าพเจ้าจะขอยกกรบวรวันทนาประนมนิ้วหัตถาขึ้นเหนือเศียร ต่างรัตนะประทีปธูปเทียนแก้วเจ็ดประการ และโกสุมสุมามาลย์ประทุมชาติ อันโชติช่วงช่อชั้นวิจิตรแจ่มจำรัสสุนทรโภาส ด้วยเมื่อองค์สมเด็จพระบรมโลกนาถศาสดาจารย์ ญาณสัพพัญญูบรมครูเจ้า เสด็จเข้าสู่พระปรินิพพาน พระองค์ทรงประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุไว้ สิริพระบรมธาตุทั้งหลายน้อยใหญ่ ตวงได้สิบหกทะนานทอง พระรากขวัญทั้งสอง พระเขี้ยวแก้วทั้งสี่ กับพระศรีอุณหิสหนึ่ง นับรวมกันได้ครบเป็นเจ็ดองค์ นี้แลคงตามสภาวะเดิมอันจะแหลกลานด้วยเพลิงสังหารนั้นหามิได้ แต่พระอัฏฐิน้อยใหญ่ทั้งหลายนั้นไซร้ พลันเพลิงไหม้สังหารละเอียดลง ยังคงแต่พระบรมสารีริกธาตุสามสถาน ใหญ่น้อยปานกลางมีประมาณต่างกัน พระบรมธาตุขนาดใหญ่นั้น มีประมาณเท่าเมล็ดถั่วหัก ตักตวงได้ห้าทะนาน ทรงพระบวรสัณฐานประมาณแม้น เหมือนหนึ่งพรรณทองอุไร พระบรมธาตุขนาดกลางนั้นไซร้ มีประมาณเท่าเมล็ดข้าวสารหัก ตักตวงได้ห้าทะนาน ทรงพระบวรสัณฐาน ประมาณเหมือนพรรณแวววแก้วผลึกอันเลื่อนลอย พระบรมธาตุขนาดน้อย ประมาณแม้นเมล็ดพรรณผักกาด ตวงได้หกทะนาน ทรงพระบวรสัณฐานดังพรรณสีดอกบุปผชาติพิกุลอดุลย์ใสสี พระบรมสารีริกธาตุทั้งหลายนี้ หมู่มนุษย์และเทวนิกรอมรอินทร์พรหม อภิรมย์พากันเชิญเสด็จไปประดิษฐานรักษาไว้ พระบรมธาตุองค์ใหญ่ คือพระรากขวัญซ้ายสถิตอยู่ชั้นพรหมา พระรากขวัญเบื้องขวากับพระนลาฏอุณหิสเสด็จสถิตอยู่เมืองอนุราธสิงหฬ พระเขี้ยวแก้วขวาเบื้องบน อยู่ดาวดึงสาสวรรค์ พระเขี้ยวแก้วขวาเบื้องล่างนั้น สถิตอยู่เกาะแก้วลังกาสิงหฬ พระเขี้ยวแก้วซ้ายเบื้องบน อยู่เมืองคันธารวิไสย พระเขี้ยวแก้วซ้ายเบื้องล่างนั้นไซร้ สถิตอยู่เมืองนาคสถาน แต่พระบรมสารีริกธาตุทั้งสิบหกทะนานนั้นประดิษฐานไว้ในแผ่นพื้นภูมิภาค แห่งพระนครทั้งแปด คือเมืองราชคฤหบุรี เมืองเวสาลีสวัสดิ์ เมืองกบิลพัสดุ์มหานคร เมืองอัลลกัปปะบุรีรมย์ และบ้านพราหมณนิคมเขต เมืองเทวทหะประเทศ เมืองปาวายบุรินทร์ และเมืองโกสินาราย พระเกษา โลมา นขา ทันตาทั้งหลาย เรี่ยรายประดิษฐานอยู่ทุกทิศทั่วทั้งจักรวาล ฝ่ายพระพุทธบริขาร คือ บาตร และจีวรท่อนผ้าสันถัต รัดประคดในสมุกเหล็ก กลักไฟ กล่องเข็ม ผ้ากรองน้ำธรรมกรกวัสสิกสาฎก ผ้าชุบสรง หนังนิสีทน์ มีดโกน ถลกบาตร เครื่องลาดแท่นพระบรรทม ลูกดาลทอง ฉลองพระบาท ธาตุบริกขารทั้งหลายนี้ องค์ขัตติยาธิบดี พราหมณมหาศาลผู้เลื่อมใส กระมลบานประกอบไปด้วยศรัทธาเป็นอย่างยิ่ง ได้อัญเชิญพระบรมธาตุบริขารสิบหกสิ่งนี้ ไปประดิษฐานไว้ทั้งสิบเมือง ต่างกระทำสักการบูชารุ่งเรืองเห็นปรากฏ กายพนฺธนํ พระพุทธรัดประคด อยู่ ณ เมืองเทวทหะราฐ ปตฺโต บาตรอยู่เมืองอนุราธสิงหฬทวีปลังกา อุทกสาฏกํ ผ้าชุบสรงสถิตอยู่ ณ เมืองปัญจาลนคร จีวรํ ผ้าจีวรอยู่เมืองภัททิยวิไสย อรณี สมุกเหล็กไฟ อยู่เมืองมิถิลา วาสี สูจิฆรํ มีดและกล่องเข็มประดิษฐานอยู่เมืองอันท-ปัตตะมไหสวรรค์ จมฺมํ หนังนิสีทนสันถัต สถิตอยู่เมืองคันธารราฐ ถวิกา ถลกบาตรและเครื่องลาดที่พระ

บรรทม ลูกดาลทอง ฉลองพระบาททั้งคู่ อยู่ ณ บ้านอุสิรคาม ยังพระธาตุบริกขารอื่นอีกหกสิ่ง คือพระอังคารถ่านเถ้าเสาเชิงตะกอนนั้น สถิตอยู่ ณ เมืองโมรียประเทศ จุฬามณีบรมเกษธาตุ ประดิษฐานอยู่ดาวดึงสาสวรรค์ กาสายวตฺถํ ผ้าทรงนั้นอยู่ชั้นพรหมา สุวณฺณโทนํ ทะนานทองที่ตวงพระบรมสารีริกธาตุสถิตอยู่นครโกสินารายรัตนมไหสวรรค์ บรมธาตุทั้งยี่สิบสองประการนั้น ทรงพระคุณเป็นอันยิ่ง พระองค์ทรงอนุญาตประทานไว้ทุกสิ่งด้วยพระมหากรุณา หวังพระทัยเพื่อจะให้เป็นที่สักการบูชา เกิดผลานิสงส์อันเป็นสวัสดิมงคลแก่ฝูงเทพามนุษย์ กว่าจะยุติสิ้นสุดพระพุทธศาสนา ครั้นกาลล่วงนานในห้าพันปี พระบรมธาตุทั้งหลายนี้เสด็จไปสู่ลังกาเกาะ เพื่อที่จะทรงสงเคราะห์ชาวสิงหพ ให้เกิดสวัสดิมงคลด้วยกระทำสักการบูชาพระคุณ เมื่อถึงกาลพระพุทธศาสนาใกล้จะสิ้นสูญครบจำนวนถ้วนห้าพันปี พระบรมธาตุทั้งหลายนี้ จะเสด็จไปสู่ที่พระเจดียฐานดำรงอยู่โดยจำเนียรกาลมิได้คลาด ครั้นถึงพระศักราช ล่วงได้สี่พันเก้าร้อยเก้าสิบเก้าพรรษา เศษสังขยาเดือนล่วงได้สิบเอ็ดเดือนกับยี่สิบสองวัน วันพฤหัสบดี เดือนหกขึ้นเก้าค่ำ คิมหันตฤดู ปีชวดนักษัตรอัฐศก เวลารุ่งอรุโณทัย พระบรมสารีริกธาตุทั้งหลายนี้ไซร้ จะเสด็จไปสู่สถานที่สันนิบาตมิทันนาน ทรงกระทำยมกปาฏิหาริย์ด้วยพุทธฤทธิ์อันพิเศษ บังเกิดเป็นพระพุทธนิเวศน์และพระพุทธวรกายสูงได้สิบแปดศอก เปล่งพระรัศมีออกหกประการ มีพระบวรสัณฐานวิจิตรจำรัสศรีสุนทโรภาส ทรงพระศิริวิลาสอันเพริดแพร้ว ดวงพระพักตร์ผุดผ่องแผ้วดังสีสุวรรณทองแท่งธรรมชาติพระรูปองค์สมเด็จพระบรมโลกนาถ เสด็จขึ้นสถิตนั่งเหนือรัตนบัลลังก์อาสน์ ทรงพระสมาธิมั่นในควงต้นไม้พระศรีมหาโพธิ ทรงทำยมกปฏิหาริย์ โปรดสัตว์คนธรรพ์ เทวนิกรอมรฤาษี พิทยาธรกินนาคราชทั้งหมู่อสูรเดียรดาษ นั่งแน่นเหนือพื้นแผ่นพสุธา สตฺตาหํ ตรัสพระธรรมเทศนาโปรดสัตว์อีกเจ็ดวัน ในครั้งนั้นได้สี่อสงไขยสองล้านสามแสนหกสิบเจ็ดพันโกฏิ แล้วพระเตโชธาตุก็พวยพุ่งรุ่งโรจน์โชตนาการ สังหารพระบวรพุทธสีรรธาตุให้สิ้นสุดในวันพุทธ เดือนหกขึ้นสิบค่ำ ปีชวดนักษัตรอัฐศก พระพุทธศาสนาก็สิ้นจบครบจำนวนถ้วนห้าพันพรรษา

อหํ วนฺทามิ ธาตุโย ข้าพเจ้าขอน้อมนมัสการพระบรมสารีริกธาตุทั้งหลาย ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น อหํ วนฺทามิ สพฺพโส ข้าพเจ้าขอนมัสการองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ด้วยประการทั้งปวง ●

ตำนานพระบรมสารีริกธาตุโดยสังเขป

พระบรมสารีริกธาตุ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พระบรมธาตุ โดยความหมายก็คือ พระอัฐิของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ที่เรียกกันเช่นนั้นไม่เรียกว่าพระอัฐิก็เพราะมีความต่างจากกระดูกของคนสามัญ ทั้งโดยเรื่องราวและลักษณาการ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นอัจฉริยะมนุษย์ คือคนน่าอัศจรรย์ เพราะเป็นผู้ล่วงวิสัยของสามัญชน โดยทรงพระวิสุทธิคุณ พระปัญญาคุณ และพระกรุณาคุณอย่างสมบูรณ์ ยากที่จะหาผู้เสมอเหมือนได้ เมื่อได้เช่นนี้ ในพระประวัติของพระองค์จึงมีสิ่งที่เหนือวิสัยสามัญอันอัศจรรย์ ไม่น่าเป็นไปได้อยู่มาก เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานล่วงลับไปแล้ว ณ ที่ป่าสาลวัน แขวงพระนครกุสินาราในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ (เดือน ๖) ก่อนพระพุทธศักราช ๑ ปี และพวกมัลละกษัตริย์ผู้ปกครองนครกุสินารา ได้อัญเชิญพระพุทธสรีระไปถวายพระเพลิงยังมกุฏพันธศาลา ด้านหน้าประตูทิศทักษิณแห่งพระนครครั้งนั้น ก็ได้มีเหตุอัศจรรย์เกิดขึ้น คือทำอย่างไรก็จุดพระเพลิงเผาพระพุทธสรีระไม่ได้ ต่อเมื่อล่วงไปครบเจ็ดวันนับแต่วันปรินิพพานแล้ว พอพระมหากัสสปเถระพร้อมด้วยบริวาร ซึ่งเดินทางจากนครปาวามาถึง ได้นมัสการพระยุคลบาทแห่งพระพุทธสรีระแล้ว พลันอัคคีพิเศษก็ตั้งขึ้นเผาพระพุทธสรีระเอง โดยไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดจุด ท่านกล่าวว่า ผุดขึ้นแต่พระเตโชธาตุภายในพระพุทธสรีระ หากบันดาลความสลายตัวสมเคราะห์ด้วยเหตุปัจจัย จึงเป็นไปได้อย่างไม่เคยเป็นไป นี่เป็นพระพุทธปาฏิหาริย์ที่น่าอัศจรรย์ประการหนึ่ง เมื่ออัคคีพิเศษนั้นตั้งขึ้นแล้ว ก็เผาผลาญพระพุทธสรีระและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ พินาศอันตรธานเป็นบรรยากาศ ไม่ปรากฏแม้แต่เถ้าหรือเขม่าประการใด คงเหลืออยู่แต่พระบรมสารีริกธาตุอันบริสุทธิ์ กับผ้าขาวสะอาดที่ใช้ห่อพระพุทธสรีระอยู่เดิมเพียงคู่หนึ่ง คือ ผืนที่ห่อชั้นนอกกับชั้นในเท่านั้น ซึ่งรองรับพระบรมสารีริกธาตุไว้เป็นอย่างดี นี่ก็เป็นพระพุทธปาฏิหาริย์น่าอัศจรรย์ประการหนึ่ง คิดแล้วไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่ก็เป็นไปแล้วเฉพาะพระพุทธองค์ ยิ่งกว่านั้นยังปรากฏความในมหาปรินิพพานสูตรว่า เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างบนจิตกาธานของพระพุทธสรีระ นอกจากสิ่งที่เหลือดังกล่าวได้ถูกเผาพินาศอันตรธานสิ้นแล้ว ก็บังเกิดสายน้ำพุ่งมายังจิตกาธานรอบด้าน ทั้งที่ตกแต่อากาศ ทั้งที่พุแต่พื้นดิน มีขนาดสัณฐานต่าง ๆ กัน พุ่งมาดับจิตกาธานนั้นเป็นจุดเดียวกัน ในที่สุดเพลิงพิเศษก็อันตรธานไปเอง นี่ก็นับเป็นพระพุทธปาฏิหาริย์ที่น่าอัศจรรย์อีกประการหนึ่งเช่นกัน ฉะนั้น เมื่อรวมเรื่องราวเหล่านี้เข้าด้วยกันแล้ว จึงเห็นได้ว่า เหตุการณ์ที่ได้เป็นมาแก่พระบรมสารีริกธาตุนั้น พิเศษจากสามัญชนจริง ๆ ยิ่งเมื่อว่าโดยลักษณการแล้วก็ยิ่งพิเศษใหญ่

พระบรมสารีริกธาตุนั้นมีลักษณะต่างจากอัฐิของคนสามัญทุกอย่าง คือเมื่อถูกไฟเผาผลาญ แทนที่จะเหลือเป็นลักษณะกระดูกธรรมดา กลับไม่เป็นเช่นนั้น คงเหลือเป็นสักว่าธาตุ มีลักษณะสีและสัณฐานคล้ายดอกมะลิตูมอย่างหนึ่ง คล้ายแก้วมุกดาหาร (คือไข่มุก) ที่เจียระไนแล้วอย่างหนึ่ง คล้ายผงทองคำ (คือทองทรายที่จีนเรียก "กิมซัว") อย่างหนึ่ง และโดยลักษณะเช่นนี้ ในตำนานท่านกล่าวว่าพระบรมธาตุที่เหลืออยู่นั้นมี ประเภท คือที่เหลืออยู่อย่างไม่กระจัดกระจายประเภท ๒ ที่กระจัดกระจายอีกประเภท ๑ พระบรมสารีริกธาตุในประเภทที่ไม่กระจัดกระจายมีอยู่ ๗ ชิ้น คือที่เป็นพระเขี้ยวแก้ว ที่เป็นพระรากขวัญ

(เรียกอย่างสามัญว่า "ไหปลาร้า") และที่เป็นพระอุณหิส (คือ กรอบพระพักตร์อันเป็นส่วนพระนลาฏ) นอกนั้นเป็นประเภทที่กระจัดกระจาย คือ แหลกลาญไม่เหลืออยู่เป็นส่วนสัดอย่างที่กล่าวนั้นทั้งสิ้น สำหรับประเภทที่กระจัดกระจายนั้น พระบรมธาตุองค์เล็กที่สุดมีประมาณเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาด องค์เขื่องหน่อยประมาณเท่าเมล็ดข้าวสารหักครึ่ง อย่างเขื่องที่สุด ก็ประมาณเท่าเมล็ดถั่วมุคคะครึ่งซีก ถั่วมุคคะเป็นถั่วชนิดหนึ่งมีในประเทศอินเดีย เมื่อทุบถั่วมุคคะให้แตกออกเป็น ๒ ซีกแล้ว หรือจะดูถั่วเหลืองเทียบก็ได้ (เล็กกว่าถั่วเหลืองเล็กน้อย) ซีกหนึ่งของถั่วนั้นเป็นขนาดใหญ่ที่สุดของพระบรมสารีริกธาตุที่กระจัดกระจาย

เรื่องลักษณะ สี สัณฐาน และขนาดของพระบรมสารีริกธาตุที่กล่าวแล้วนี้ กล่าวตามอรรถกถาสุมังคลวิลาสินี ซึ่งเป็นที่เชื่อถือกันมากในหมู่พุทธบริษัทว่าเป็นเช่นนั้น แต่ต้องเข้าใจไว้ด้วยว่าอรรถกถานี้แต่งในยุคพุทธศตวรรษที่ ๑๐ หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ๙๐๐ ปีเศษ อาจกล่าวไว้ยังไม่บริบูรณ์ก็ได้ เพราะหลักฐานก่อนยุคนี้ไม่มีปรากฏ จะเห็นได้ว่าหลักฐานในที่อื่นซึ่งกล่าวถึงลักษณะของพระบรมสารีริกธาตุไว้ บางแห่งไม่ตรงตามอรรถกถาทีเดียวก็มี เช่นในจดหมายเหตุของจีน เรื่องพระภิกษุเฮี่ยนจังหรือที่รู้จักกันแพร่หลายว่า พระถังซัมจั๋งผู้เดินทางไปสืบศาสนาในประเทศอินเดีย เมื่อระหว่าง พ.ศ. ๑๑๗๒ ถึง ๑๑๘๘ ซึ่งเป็นบันทึกเหตุการณ์จากที่พระภิกษุเฮี่ยนจังได้ไปเห็นมาเอง และในยุคที่ท่านไปเห็นนี้ ห่างจากยุคอรรถกถามาเพียง ๑๐๐ ปีเศษเท่านั้น นับว่าใกล้เคียงกันมาก ในจดหมายเหตุนั้น ตอนหนึ่งบันทึกเรื่องขณะที่พระภิกษุเฮี่ยนจังสำนักศึกษาอยู่กับท่านชยเสนคณาจารย์ ที่ภูเขายษฏิวันใกล้อารามนาลันทาในรัฐมคธ ได้กล่าวถึงเรื่องพระบรมสารีริกธาตุไว้ว่า ตามประเพณีของชาวอินเดียเมื่อถึงเดือนซึ่งเทียบได้เท่ากับเดือนที่ ของจีนแล้ว ที่อารามพระศรีมหาโพธิมัณฑ์ มีการอาราธนาพระบรมสารีริกธาตุให้มหาชนได้นมัสการ พระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์จากแคว้นต่าง ๆ มาชุมนุมนมัสการอย่างเนืองแน่น พระภิกษุเฮี่ยนจังก็ได้ไปนมัสการพร้อมกับท่านชยเสน ได้เห็นพระบรมสารีริกธาตุใหญ่บ้างย่อมบ้าง ขนาดใหญ่เท่าพลอยเม็ดกลมสีแดงเรื่อ ๆ แต่สุกปลั่ง ขนาดย่อมเท่าเมล็ดถั่วสีแดงสด เมื่อมหาชนถวายเครื่องบูชาด้วยดอกไม้เครื่องหอม และนมัสการเสร็จแล้วก็นำขึ้นไปประดิษฐานในสถูปตามเดิม ในบันทึกนั้น กล่าวใจความต่อไปว่าตกตอนค่ำเวลายามเศษ ท่านชยเสนปรารภกับพระภิกษุเฮี่ยนจังถึงเรื่องพระบรมสารีริกธาตุน้ำว่าไม่ตรงกับที่เคยเห็นตามอรรถกถาน่าสงสัยนัก กำลังคุยกันอยู่สักครู่หนึ่ง แสงไฟในก็อับไปในทันทีทันใด เพราะถูกขับด้วยแสงประหลาดส่องประภาสทั่วไปทั้งภายนอกภายใน ทำให้แปลกใจจึงพากันออกไปดู เห็นที่สถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุนั้น บังเกิดแสงเบญจรงค์รัศมีพวยพุ่งขึ้นในนภาลัยสว่างไสวทั่วทั้งดินฟ้า บนเวหาดาวเดือนก็อับแสงไปสิ้น ในขณะเดียวกันนี้ มีกลิ่นหอมซอบกลขจรทั่วไปในบริเวณ เหตุนี้จึงมีเสียงบอกกล่าวกันเซ็งแซ่ว่า พระบรมสารีริกธาตุเกิดมหัศจรรย์ปาฏิหาริย์ขึ้น ฝูงชนก็แตกตื่นกันมานมัสการอีกครั้งหนึ่ง ต่างเปี่ยมปลื้มไปด้วยความศรัทธาเลื่อมใส เพราะนาน ๆ จะได้ประสบเหตุการณ์เช่นนี้สักครั้ง ความสว่างได้ปรากฏนานเท่าชั่วมื้ออาหาร แล้วจึงค่อยจางหายไป ก่อนที่แสงสว่างจะสิ้นสุดลง ได้คลายเป็นวงรอบพระสถูป แล้วหายเข้าไปในที่นั้น ตามจดหมายนี้เป็นอันเห็นได้ชัดว่า ลักษณะของพระบรมสารีริกธาตุเท่าที่กล่าวไว้ในอรรถกถาคงยังไม่สมบูรณ์แท้ แต่จะรู้ที่สมบูรณ์ได้ที่ไหน ข้อนี้ชี้ยากเพราะเป็นเรื่องที่ถูกปกปิดเป็นความลับกันมานานจนแทบจะหาผู้รู้จักจริงไม่ได้ ดังได้กล่าวข้างต้น ในชั้นนี้มีข้อสังเกตได้อย่างหนึ่งว่า

ถ้าเป็นพระบรมสารีริกธาตุจริงแล้ว จะมีลักษณาการอย่างไร ตรงตามอรรถกถาหรือไม่ก็ตาม ย่อมสามารถแสดงปาฏิหาริย์ได้ อย่างในจดหมายเหตุของจีนที่กล่าวแล้วนั้น และบางทีเมื่อพุทธบริษัทตั้งใจอาราธนาให้แสดงปาฏิหาริย์ก็แสดงได้ ดังจะเห็นในจดหมายเหตุของไทยเราก็มี ซึ่งจะกล่าวข้างหน้า เป็นอันยุติเรื่องลักษณะของพระบรมสารีริกธาตุได้ด้วยข้อสังเกตนี้ ต่อนี้จะขอกล่าวความเป็นไปโดยสังเขปของพระบรมสารีริกธาตุนั้นเสียก่อน

พระธาตุที่เหลือทั้งหมดซึ่งเรียกว่า พระบรมสารีริกธาตุนั้น ขั้นแรกพวกมัลละกษัตริย์ถือสิทธิเป็นเจ้าของหวงแหนยิ่งนัก ไม่ยอมแบ่งปันให้ใครทั้งสิ้น กษัตริย์และพราหมณ์ต่างรัฐต่างอาณาจักร ส่งทูตมาเจรจาขอเท่าไร ๆ ก็ไม่ยอม จนเจียนจะเกิดสงครามกันให้ได้ แต่อาศัยไหวพริบในทางการทูตของโทณพราหมณ์ได้พยายามเจรจาไกล่เกลี่ยประนีประนอม จนฝ่ายมัลละกษัตริย์ยินยอมให้ จึงประชุมกัน แบ่งพระบรมสารีริกธาตุนั้นออกเป็นส่วน ๆ เท่า ๆ กัน โดยโทณพราหมณ์เป็นผู้จัดการ พระบรมสารีริกธาตุทั้งหมด ท่านกล่าวว่ามี ๑๖ ทะนาน แต่มีรัฐที่แสดงความจำนงต้องการในเวลานั้นมี ๘ แห่ง คือ

รัฐมคธของพระเจ้าอชาตสัตตุ ๑

รัฐวัชชีของหมู่กษัตริย์ลิจฉวี ๑

รัฐสักกะของเหล่าสากิยะราช ๑

พระนครอัลลกัปปะของถูลีกษัตริย์ ๑

พระนครเวฏฐทีปกะของมหาพราหมณ์ผู้เป็นเจ้า ๑

พระนครปาวาของเหล่ามัลละกษัตริย์ต่างพวก ๑

พระนครกุสินาราของพวกมัลละกษัตริย์เจ้าของถิ่น ๑

ซึ่งทั้ง ๗ แห่งนี้ ท่านกล่าวว่าอยู่ในเขตชมภูทวีป คือ อินเดียตอนกลาง ตกอยู่ในมณฑลพิหารและจังหวัดเบงคอลปัจจุบันนี้ กับอีกแห่งหนึ่งครบ ๘ ได้แก่

อาณาจักรรามคามของโกลิยะกษัตริย์ ๑ ท่านกล่าวว่า อยู่ในถิ่นพระยานาคภาคเหนือ นอกเขตชมภูทวีป ปัจจุบันนี้ตกอยู่ในประเทศเนปาล แถบภูเขาหิมาลัยของอินเดียมีเพียง ๘ แห่งนี้เท่านั้น จึงปันกันเป็น ๘ ส่วน ได้ส่วนละ ๒ ทะนาน ต่างรัฐต่างพระนคร และต่างอาณาจักร เมื่อได้รับส่วนแบ่งแล้วต่างก็นำไปบรรจุพระสถูปเจดีย์ในราชธานีของตน ๆ จำนวนส่วนแบ่งเหล่านี้ เห็นจะเป็นเฉพาะพระบรมสารีริกธาตุประเภทที่กระจัดกระจายเท่านั้น เพราะปรากฏความในตอนท้ายมหาปรินิพพานสูตร กล่าวถึงพระบรมสารีริกธาตุประเภทที่ไม่กระจัดกระจาย เฉพาะพระเขี้ยวแก้วทั้ง ๔ ว่า

องค์ ๑ ท้าวสักกะเทวราชนำไปบูชาไว้ในดาวดึงส์สวรรค์

องค์ ๑ ตกไปอยู่ที่คันธารบุรี แคว้นคันธารราษฎร์ คือ มณฑลปัญจาบปัจจุบันนี้

องค์ ๑ ไปอยู่แคว้นกาลิงค์

องค์ ๑ นาคราชนำไปบูชา

นอกนั้นไม่กล่าวถึง

สำหรับเรื่องพระเขี้ยวแก้วนี้ มีกล่าวต่อมาอีกในหนังสือมหาวงศ์พงศาวดารลังกากับหนังสือชินกาล

มาลินี อันว่าด้วยศาสนประวัติตรงกัน และเป็นเรื่องพิสดารความว่า เฉพาะองค์ท้าวสักกะเทวราชนำไปนั้น เป็นพระเขี้ยวแก้วเบื้องขวา ในที่สุดตกไปอยู่ในเกาะลังกา ตั้งแต่ระหว่าง พ.ศ. ๓๗๑ ถึง ๓๘๕ ในรัชกาลพระเจ้าทุฏฐคามมณีอภัย และว่าบรรจุไว้ในพระเจดีย์อุทกปุพพุละในป่ารัง แถบลุ่มแม่น้ำเสรุ องค์ที่อยู่ในแคว้นกาลิงค์ เป็นพระเขี้ยวแก้วเบื้องซ้าย ได้ตกเป็นราชมรดกของพระเจ้ากาลิงค์สืบ ๆ กันมาหลายชั่วอายุ เป็นเวลา ๘๐๐ ปีเศษ จนเมื่อแผ่นดินอินเดียถูกรุกรานจากชนต่างชาติต่างศาสนา เปลี่ยนโฉมหน้าไปแทบจะอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ พระพุทธศาสนาและศาสนวัตถุก็ถูกย่ำยีทำลายลงเสียแทบจะหาชิ้นดีไม่ได้ แคว้นกาลิงค์เวลานั้น พระเจ้าคุหสีวราชเป็นผู้ปกครอง ตกเป็นประเทศราชของรัฐมคธ ซึ่งอยู่ในอำนาจของพระราชาต่างศาสนา พระเขี้ยวแก้วองค์นั้นก็คงสืบราชมรดกมาถึงพระเจ้าคุหสีวราชนี้ แต่ในระหว่าง พ.ศ. ๘๓๓ ถึง ๘๔๒ พระเจ้าคุหสีวราชถูกบีบคั้นเรื่องพระเขี้ยวแก้วองค์นี้หนักขึ้น ถึงต้องทำสงครามเพื่อป้องกัน ที่สุดทรงเห็นเหลือกำลัง จึงทรงมอบพระเขี้ยวแก้วองค์นี้ให้ทันตราชกุมารผู้เป็นหลาน นำข้ามไปเกาะลังกา เพื่อมอบแก่พระเจ้ากรุงลังกา ผู้เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก และทรงความเป็นเอกราชดีอยู่ในเวลานั้น แล้วพระองค์เองก็ทรงสู้รบต้านทานจนสิ้นพระชนม์ในสนามรบ ดังนั้นพระเขี้ยวแก้วองค์นี้จึงตกไปอยู่ลังกาถึงพระหัตถ์พระเจ้ากิตติสิริเมฆผู้ครอบครองเกาะเมื่อ พ.ศ. ๘๔๐ ตั้งแต่นั้นมา ท่านกล่าวว่ายังคงอยู่ที่ลังกาตราบเท่าทุกวันนี้ บางทีจะเป็นองค์เดียวกันกับที่เมืองแคนดีเดี๋ยวนี้ก็ได้ เพราะไม่ปรากฏว่าได้บรรจุไว้ที่ไหน นอกจากตำนานกล่าวว่า ประดิษฐานไว้ในสีหาสน์หอรัตนพระธาตุมณเฑียรในพระราชวังหลวง กรุงอนุราธบุรี แล้วรักษากันสืบ ๆ มา เรื่องของพระเขี้ยวแก้วกล่าวไว้เพียงเท่านี้ อีก ๒ องค์นอกนี้ไม่ปรากฏว่ากล่าวเพิ่มเติมไว้ที่ไหน จะยังอยู่ที่เดิมหรือสาปสูญไปอย่างไรก็ทราบไม่ได้ ตกลงว่าในเกาะลังกามีพระเขี้ยวแก้วอยู่ ๒ องค์

สำหรับพระรากขวัญทั้ง ๒ ปรากฏในหนังสือมหาวงศ์และชินกาลมาลินีว่า องค์เบื้องขวาตกไปอยู่กับท้าวสักกะเทวราชมาแต่เดิม ถึง พ.ศ. ๒๓๖ ปีแรกที่พระมหินทเถระไปประกาศพระศาสนาในเกาะลังกา เมื่อได้ความเลื่อมใสจากพระเจ้าเทวานัมปิยดิสแล้วในวันเพ็ญเดือน ๑๒ ปีนั้น พระมหินทเถระได้ให้สุมนะสามเณรผู้หลานไปทูลขอพระบรมสารีริกธาตุประเภทกระจัดกระจายต่อพระเจ้าอโศกมหาราช และให้ขึ้นไปทูลขอพระรากขวัญเบื้องขวานั้นต่อท้าวสักกะเทวราชด้วยได้มาแล้วจึงมอบถวายแก่พระเจ้าเทวานัมปิยดิส พระองค์ทรงบรรจุไว้ในพระเจดีย์ถูปารามซึ่งทรงสร้างอุทิศโดยเฉพาะ เป็นอันว่าพระรากขวัญเบื้องขวาก็ตกไปอยู่ที่ลังกาอีก ๑ องค์ ส่วนองค์เบื้องซ้ายไม่มีกล่าวถึงในตำนาน ไม่ทราบว่าหายไปไหน

สำหรับพระอุณหิส ซึ่งเรียกในตำนานว่า พระนลาฏธาตุนั้น หนังสือมหาวงศ์และชินกาลมาลินีกล่าวถึงว่า เดิมทีตกเป็นสมบัติของพวกมัลละกษัตริย์ชาวกุสินารา ต่อมาพระมหากัสสปเถระเล็งเห็นด้วยญาณว่า จะรักษาไว้ในชมภูทวีปไม่ไหว จึงทูลขอต่อพวกมัลละกษัตริย์เอามารักษาไว้เสียเอง เมื่อท่านจะนิพพานก็มอบแก่สัทธิวิหาริก และสั่งเสียไว้ให้รักษากันต่อ ๆ มา พระบรมสารีริกธาตุพระองค์นี้จึงเป็นมรดกตกทอด และถูกโยกย้ายเปลี่ยนมือกันมาโดยลำดับ จนถึงพระมหาเทวเถระได้นำไปสู่เกาะลังกา เมื่อ พ.ศ. ๓๐๖ ถึง ๓๑๖ และมอบถวายแด่พระมหานาคผู้เสวยราชย์อยู่ในโรหนะชนบท ต่อนั้นก็ตกเป็นมรดกสืบมา ๒ ชั่วอายุ ถึงเจ้ากากวัฒณดิสจึงประดิษฐาน พระนลาฏธาตุนี้ ในเจดีย์ยอดภูเขาโสณฑิยะ ระหว่างแม่น้ำเสรุกับแม่น้ำวรภะ ในฝั่งขวาของแม่น้ำมหาวาลุกคงคา จึงเป็นอันว่า พระอุณหิสก็ตกไปอยู่ที่ลังกาอีกเช่นกัน

นี่เรื่องของพระบรมสารีริกธาตุประเภทที่ไม่กระจัดกระจาย ได้ความสังเขปเพียงเท่านี้

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงพระบรมสารีริกธาตุประเภทที่กระจัดกระจาย และเป็นประเภทที่แพร่หลายมากในสมัยหลัง ๆ สืบไปนี้

ได้กล่าวแล้วว่า พระบรมสารีริกธาตุที่กระจัดกระจายเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยทั้งหมด ๑๖ ทะนาน ได้แบ่งแจกแก่รัฐต่าง ๆ ๘ แห่ง และต่างนำไปบรรจุในพระสถูปเจดีย์ในราชธานีของตนเรียบร้อยแล้ว ล่วงมาถึง พ.ศ. ๘ พระมหากัสสปเถระเล็งเห็นอันตรายแก่พระบรมสารีริกธาตุในที่นั้น ๆ จึงทูลแนะนำให้พระเจ้าอชาตสัตตุสร้างที่เก็บใหญ่อย่างปลอดภัยถาวร สำหรับจะได้รวบรวมมาเก็บไว้แห่งเดียวกัน แล้วท่านก็ไปนำพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุไว้ในรัฐต่าง ๆ อีก ๖ แห่ง เว้นในอาณาจักรรามคามมารวมกับส่วนที่รัฐมคธได้รับมา คงเป็นพระบรมสารีริกธาตุ ๑๔ ทะนาน ที่เว้นส่วนในอาณาจักรรามคาม ไม่นำมารวมด้วยนั้นก็เพราะพระบรมสารีริกธาตุส่วนนั้นพวกนาคหวงแหนยิ่งนัก ทั้งได้รับอารักขาเป็นอย่างดีแล้ว จึงยังไม่จำเป็นต้องนำมา เมื่อรวมพระบรมสารีริกธาตุทั้ง ๗ แห่งเข้าด้วยกันแล้ว ก็นำเข้าบรรจุในที่เก็บถาวร ที่เก็บนี้พระเจ้าอชาตสัตตุให้จัดสร้างขึ้นทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของพระนครราชคฤห์ ให้ขุดที่ลงไปลึก ๘๐ ศอก เอาดินขึ้นมาทำอิฐ แล้วลาดแผ่นโลหะที่พื้นก้น หล่อเรือนพระบรมธาตุด้วยทองแดงใหญ่โตที่สุด แล้วเอาพระบรมสารีริกธาตุบรรจุผอบไม้จันทน์เหลืองซ้อน ๆ กัน ๘ ชั้น และบรรจุในสถูปไม้จันทน์เหลืองอีก ๘ ชั้น ต่อนั้นเอาสถูปนั้นบรรจุในผอบไม้จันทน์แดง ในสถูปไม้จันทน์แดงในผอบงา ในสถูปงา ในผอบแก้วต่างชนิด ในสถูปแก้วต่างชนิด ในผอบทองคำ ในสถูปทองคำ ในผอบเงิน ในสถูปเงิน ในผอบแก้วมณี ในสถูปแก้วมณีในผอบพลอยทับทิม ในสถูปพลอยทับทิม ในผอบแก้วลาย ในสถูปแก้วลาย ในผอบแก้วผลึกและในสถูปแก้วผลึกเป็นที่สุด อย่างละ ๘ ชั้น ซ้อนใหญ่ออกมาทุกที เมื่อรวมเข้าด้วยกันแล้วเป็น ๑๖๐ ชั้น เหตุนี้เจดีย์แก้วผลึกชั้นนอกสุดจึงใหญ่โตไม่น้อย แล้วยังสร้างเรือนแก้วต่างชนิดครอบเจดีย์นั้น สร้างเรือนทองคำครอบเรือนแก้ว และสร้างเรือนเงินครอบเรือนทองคำอีกชั้น เจดีย์และเรือนพระบรมธาตุทั้งหมดนี้ อยู่ภายในเรือนทองแดงมหึมาชั้นนอก ซึ่งล้วนแต่สร้างอยู่ในหลุมทั้งนั้น เสร็จแล้วเกลี่ยทรายแก้วและเครื่องบูชานานาชนิด ปิดกุญแจที่บรรจุนั้นเป็นชั้น ๆ แล้ว ผูกลิ่มสลักชั้นบนเป็นเครื่องกั้นทำด้วยศิลาก่อเหมือนหล่อคอนกรีต ถมดินปิดเสมอพื้นอีกชั้นหนึ่ง แล้วสร้างสถูปหินบนปากอุโมงค์นั้นเป็นอันเสร็จการ พิจารณาดูตามนี้แล้วช่างสมเป็นที่เก็บพระบรมสารีริกธาตุอันมั่นคงจริง ๆ ที่เก็บนี้ปิดเป็นความลับอย่างยิ่ง ไม่แพร่งพรายให้ประชาชนได้ล่วงรู้เลย แม้แต่เวลาสร้างก็ยังต้องลวงช่างและกรรมกรว่า สร้างเพื่อพระมหาสาวก ๘๐ องค์ ผู้ที่รู้เรื่องจริงก็มีแต่พระเถระผู้ใหญ่ในเวลานั้น กับองค์พระเจ้าอชาตสัตตุผู้วางแผนการสร้างเท่านั้น เหตุนี้เมื่อล่วงเลยสมัยนั้นมา จึงกลายเป็นเรื่องลึกลับ

พอถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อ พ.ศ. ๒๒๔ หลังจากพระองค์ทรงเลื่อมใสพระพุทธศาสนาแล้วได้ ๓ ปี ทรงสร้างวัดและพระเจดีย์ขึ้นถึง ๘๔,๐๐๐ แห่ง ทรงหวังที่จะได้พระบรมสารีริกธาตุมาบรรจุพระเจดีย์ที่ทรงสร้างนั้น ๆ จึงมีรับสั่งให้ขุดค้นพระบรมสารีริกธาตุขึ้นเป็นการใหญ่ในที่ต่าง ๆ ทั่วชมพูทวีปที่เข้าใจกันว่ามี เว้นแต่ในรามคามแห่งเดียวซึ่งพวกนาคไม่ยอมให้ขุด แต่ในที่สุดก็หาไม่พบในที่นั้น ๆ สักองค์เดียว พระสถูปเจดีย์เก่า ๆ ถูกขุดแล้วซ่อม ๆ จนนับไม่ถ้วน ภายหลังกลับมาสืบถามพุทธบริษัทในราชคฤห์อีก

ได้ความจากพระเถระอายุ ๑๒๐ ปีรูปหนึ่งว่า ตัวท่านเองก็ไม่ทราบที่เก็บพระบรมสารีริกธาตุ แต่เมื่อครั้งที่ท่านมีอายุ ๗ ขวบ เคยถือพานดอกไม้เดินตามโยมผู้บวชเป็นพระมหาเถระไปที่สถูปหินระหว่างไม้ตรงโน้น แล้วโยมบอกให้จำที่ตรงนั้นไว้ จะมีเหตุอะไรก็ไม่ทราบเมื่อได้ความเพียงเท่านี้แล้ว ก็รับสั่งให้ถางที่ตรงนั้นทันที แล้วรื้อสถูปหิน ขุดลงไปจนพบพื้นโบกปูนที่ปิดปากอุโมงค์ เจาะลงไปอีกก็พบกรุที่เก็บพระบรมสารีริกธาตุ เป็นอันเปิดกรุได้พระบรมสารีริกธาตุทั้งหมดนั้นมาสมพระราชประสงค์ แต่นั้นมา ก็ทรงแจกจ่ายพระบรมสารีริกธาตุนั้น ไปบรรจุในที่ต่าง ๆ ที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปถึงแห่งละเล็กละน้อยตามสมควร จนเป็นที่แพร่หลายอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ แม้ประเทศไทยเราก็เข้าใจว่าได้รับส่วนพระบรมสารีริกธาตุมาตั้งแต่คราวนั้นเหมือนกัน แต่ไม่มีหลักฐานยืนยันแน่นอน เพราะโดยมากในครั้งนั้น เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งพระเถระไปประกาศพระศาสนาในที่ใดแล้ว ก็มักจะส่งพระบรมสารีริกธาตุตามไปที่นั่นในภายหลังด้วย เช่นทรงมอบให้สุมนะสามเณรนำไปถวายพระมหินทเถระที่ไปเกาะลังกา ในปี พ.ศ. ๒๓๖ นั้นเอง ดังกล่าวแล้วข้างต้น ฉะนั้น ประเทศไทยอันอยู่ในเขตสุวรรณภูมิ ซึ่งพระองค์ทรงสั่งพระโสณเถระกับพระอุตตรเถระมาประกาศพระศาสนาอย่างน้อยก็คงจะต้องส่งพระบรมสารีริกธาตุมาบ้าง ตั้งแต่ครั้งนั้นแน่นอน นี่กล่าวโดยสันนิษฐาน

เมื่อตรวจตามจดหมายในราชวงศานุสารของไทยสมัยโบราณจะพบแต่เรื่องพระบรมสารีริกธาตุเสด็จมาสู่ประเทศไทยโดยปาฏิหาริย์แทบทั้งนั้น และมักกล่าวเรื่องทำนองชาดกแทรกผสมไว้ด้วย ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดนำมาเลย ที่เป็นเช่นนี้ เห็นจะเป็นด้วยเจตนาของผู้บันทึกราชวงศานุสารนั้น ๆ มุ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของพระบรมสารีริกธาตุ อันเป็นศาสนวัตถุที่ศักดิ์สิทธิ์มากกว่าอื่น และเป็นที่นิยมของการแต่งหนังสือเรื่องศาสนาในสมัยนั้น ๆ ด้วย วิธีนี้ได้ผลดีอย่างหนึ่งในด้านจิตใจ แต่กลายเป็นเสียผลในด้านความรู้ประวัติศาสตร์สำคัญไป ถึงกระนั้นก็ยังน่าขอบใจผู้บันทึกอยู่บ้าง ที่ได้บันทึกไว้ให้เป็นเค้าในการค้นคว้าของนักประวัติศาสตร์รุ่นหลัง นับว่าไม่ไร้ผลเสียทีเดียว บันทึกเรื่องนี้ที่นับว่าเป็นรุ่นเก่า ก็คือเรื่องพระธาตุหริภุญชัยกล่าวไว้ในหนังสือชินกาลมาลินีว่า เมื่อ พ.ศ. ๑๔๕๐ สมัยพระราชาอาทิจจราชครอบครองพระนครหริภุญชัย (ลำพูน) ดำรงเอกราชไชสวรรย์ของไทยในแคว้นลานนา พระองค์ทรงเลื่อมใสพระพุทธศาสนาเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกอยู่แล้ว วันหนึ่งพระองค์เสด็จไปโรงวัจจศาลา กาถ่ายมูลลงต่อพระเศียร แหงนพระพักตร์ขึ้นดู พอเผยพระโอษฐ์จะตรัส กาก็ปล่อยมูลพลัดเข้าในพระโอษฐ์อีก แล้วบินหนีไป พระองค์ทรงพระพิโรธและโทมนัสอย่างยิ่ง รับสั่งให้จับกาตัวนั้น เมื่อได้มาแล้วพระองค์จะฆ่าเสีย พวกอำมาตย์ทูลทัดทานไว้ และพวกโหรก็ถวายพยากรณ์ว่าเป็นศิริมงคล จึงรับสั่งให้ขังกานั้นไว้ในกรง ตกเวลากลางคืนพระองค์ทรงพระสุบินว่า เทวดามาบอกวิธีที่จะทราบเรื่องของกานั้นให้อย่างพิสดาร ตื่นบรรทมแล้ว จึงรับสั่งให้ทำตามอุบายในพระสุบินคือเอาเด็กที่มีอายุ ๗ วัน มาเลี้ยงไว้ใกล้ ๆ กรงกาให้คลุกคลีอยู่กับกาตลอดเวลา จนเด็กนั้นเจริญวัยอายุครบ ๗ ขวบ จึงกลายเป็นคนรู้ภาษากา กาได้เล่าให้เด็กฟังว่า พระยากาเผือกเฒ่าผู้เป็นปู่ของตน ได้บอกเล่าไว้ว่า ที่ตรงวัจจศาลานั้นได้ฝังพระชินธาตุไว้ และบังคับให้เฝ้าที่นี้อยู่ เดี๋ยวนี้พระยากาเผือกได้ไปประจำอยู่ในหิมพานต์ หากพระราชาจำนงใคร่จะทรงทราบเหตุให้พิสดารแล้วตนเองจักขอไปเชิญปู่มากราบทูล เด็กนั้นทราบแล้วจึงทูลพระราชาทุกประการ พระราชาจึงรับสั่งให้ปล่อยกานั้นไปตามความประสงค์ ล่วง

ไปเจ็ดวัน พระยากาเผือกเฒ่าก็มาถึงเมืองหริภุญชัย แล้วทูลเล่าเรื่องพิสดารผ่านทางเด็กนั้นใจความว่า ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าของเราประทับใกล้เมืองพาราณสีเวลาเช้าได้เสด็จจากเมืองพาราณสีโดยอากาศลงยังฟากฟ้าเข้าไปบิณฑบาตในบ้านแห่งหนึ่ง ชาวบ้านเลื่อมใสถวายโภชนาหาร พระองค์ตรัสแสดงพระธรรมโปรดชาวบ้านพอสมควรแล้ว เสด็จกลับโดยทางอากาศมาลงที่เมืองหริภุญชัยนี้ ทรงทำภัตตกิจเสร็จแล้ว ตรัสพยากรณ์ว่าเมื่อตถาคตเข้าสู่ปรินิพพานแล้ว ต่อไปในอนาคตกาล สถานที่ตรงนี้จักเป็นราชธานี พระราชาผู้เสวยราชย์ในเมืองนี้ จักทรงพระนามว่า อาทิจจราช ในรัชกาลของพระองค์พระธาตุของตถาคตจักได้ประดิษฐานในที่นี้ เมื่อพระราชาอาทิจจราชทรงทราบดังนี้แล้ว จึงรับสั่งให้รื้อวัจจศาลา ปราบที่นั้นให้ราบเสมอเป็นอันดีแล้วอบด้วยควันธูป ทำให้เป็นสถานที่สะอาด แล้วรับสั่งให้ป่าวประกาศชาวพระนคร ส่วนพระองค์ทรงอาภรณ์อย่างขัตติยประเพณี เสด็จนำประชาราษฎรถือสักการวัตถุไปสู่สถานที่นั้นทำการบูชาพร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย แล้วทรงนำคำอัญชลีถวายนมัสการ กล่าวคำอาราธนาพระบรมสารีริกธาตุด้วยพระหฤทัยเลื่อมใสอย่างเต็มที่ ขณะเมื่อพระองค์กำลังทรงอาราธนาอยู่ในบันทึก กล่าวว่ามีผอบทองรองรับพระบรมสารีริกธาตุที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงประดิษฐานไว้ผุดขึ้นมาจากพื้นดินประมาณหนึ่งศอก เปล่งฉัพพรรณรังสีสว่างไสวพระราชาพร้อมด้วยประชาราษฎรได้เห็นปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุแล้ว ก็มีจิตอัศจรรย์เลื่อมใส ต่อนั้นพระบรมสารีริกธาตุได้ทำปฏิหาริย์ต่าง ๆ พระราชาจึงอัญเชิญผอบพระบรมสารีริกธาตุใส่เข้าในกล่องแก้วอันงดงาม แล้วรับสั่งให้ประดิษฐานไว้บนแท่นศิลาอันหนึ่ง สร้างปราสาทในสถูปครอบสูง ๑๒ ศอก มี ๔ เสา ๔ ประตู ปรากฏแต่นั้นมา

ตามบันทึกนี้ ถ้าพิจารณาให้ดีแล้ว พอจะจับใจความได้ดีว่าพระบรมสารีริกธาตุที่มาผุดในพระนครหริภุญชัยนี้ เป็นพระบรมสารีริกธาตุที่แพร่หลายมาจากประเทศอินเดียสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชโดยตรง แต่จะมาโดยปาฏิหาริย์หรือโดยวิธีใดนั้น ขอให้อยู่ในความพิจารณาวิเคราะห์ของท่าน

สำหรับประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยนั้นมา กล่าวได้ว่าเป็นเมืองพระพุทธศาสนาเต็มที่ เพราะมีพระราชาธิบดีเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกสืบต่อกันมาทุกยุคทุกสมัยจนตราบเท่าทุกวันนี้ และมีนิยมอย่างหนึ่งว่า ถ้าตั้งราชธานีในเมืองใด เมืองนั้นต้องมีวัดสำคัญวัดหนึ่ง มีชื่อโดยทำนองเดียวกันว่าวัดมหาธาตุ มีพระสถูปเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุเป็นองค์ประธานของวัด ส่วนพระบรมสารีริกธาตุในยุคหลัง ๆ มักได้มาจากประเทศศรีลังกาแทบทั้งสิ้น เช่นจะเห็นได้ในศิลาจารึกที่พระธาตุไตรตรึงส์เมืองกำแพงเพชร ซึ่งเวลานี้เชิญมาไว้ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแล้ว ปรากฏความว่า "ศักราช ๑๒๗๙ ตรงกับจุลศักราช ๗๒๐ (พ.ศ. ๑๙๐๑) เดือน ๘ ออก ๕ ค่ำ วันศุกร์ เมื่อยามอันสถาปนานั้นเป็น ๖ ค่ำ และพระยาอุไทยราชผู้เป็นลูกพระยาลือไทย เป็นหลานพระยาธรรมราช เมื่อได้เสวยราชย์ในเมืองศรีสัชนาลัย (สวรรคโลก) เมื่อไทยได้ราชาภิเษก อันฝูงพระยาทั้งหลายอันมีใน ๔ ทิศ แต่งพระยาตังวายของฝากหมากมาลามาไหว้อภิเษกเป็นท้าวเป็นพระยา จึงขึ้นชื่อศรีสุริยพระมหาธรรมราชาธิราช หากเอาพระศรีรัตนมหาธาตุอันนี้มาสถาปนาในเมืองนครชุมนี้ปีนั้น พระบรมธาตุอันนี้ใช่ธาตุอนนาสามาญ คือ พระธาตุแท้จริงเอาลุกแต่ลังกาทวีปพู้นมา ฯลฯ" ทั้งนี้ เห็จะเป็นเพราะการติดต่อทางพระศาสนาของเราใกล้ชิดกับลังกามาก และอีกประการหนึ่งสมัยหลัง ๆ นี้ อินเดียได้ย่างเข้าสู่กุลียุคปั่นป่วนจนพระพุทธศาสนาตั้งอยู่ไม่ติดเสียแล้ว กลายมารุ่งเรืองอยู่ในเกาะ

ลังกาดังกล่าวข้างต้น ฉะนั้น พระบรมสารีริกธาตุที่ลังกามีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้แพร่หลายเข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นลำดับ และดูเหมือนจะเป็นเกียรตินิยมอย่างหนึ่งว่า การเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างกัน ลังกามักส่งพระบรมสารีริกธาตุมาเป็นเครื่องบรรณาการ นี่แหละจึงเป็นทางแพร่มาของพระบรมสารีริกธาตุอย่างสำคัญ พระราชาธิบดีของเราแทบทุกรัชกาลเคยได้รับบรรณาการพระบรมสารีริกธาตุจากลังกาทั้งนั้น

แม้ในสมัยกรุงธนบุรีต่อกับกรุงรัตนโกสินทร์ ก็คงมีพระบรมสารีริกธาตุเป็นราชสมบัติอยู่ไม่น้อย และคงได้รับจากลังกาเพิ่มเติมมาอีกบ้าง ●

นายวิเชียร บำรุงผล

เรียบเรียง

คำชี้แจงพระบรมสารีริกธาตุ

ตำราพระธาตุอันพรรณนาว่าด้วยสัณฐานและวรรณ แห่งองค์พระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุนี้ ข้าพเจ้าได้รับมาจากท่านผู้ใหญ่มาเป็นเวลาช้านาน ในชั้นเดิม ข้าพเจ้าก็มิสู้สนใจเท่าไร ด้วยเห็นว่า เป็นตำราที่กล่าวถึงสิ่งอันได้ยาก และเป็นการยากที่จะพิสูจน์ได้ด้วยของจริง เพราะการที่จะเสาะหาพระบรมสารีริกธาตุ และพระอรหันตธาตุ มาเทียบเคียงพิสูจน์ เพื่อให้เป็นการตรงกับตำราหรือไม่นั้น ดูออกจะเป็นการสุดวิสัยแห่งปุถุชนอยู่ ดังนั้น ถึงแม้ว่าในชั้นแรก ข้าพเจ้าจะมิสู้เลื่อมใสในตำรานี้ก็ตาม แต่โดยที่ข้าพเจ้าเป็นพุทธศาสนิกชนโดยสายโลหิตผู้หนึ่ง จึงมิอาจที่จะทอดทิ้งตำราได้ แต่ได้เก็บไว้บนที่บูชารวมกับพระพุทธรูปประจำบ้านของข้าพเจ้ามาเป็นเวลาช้านาน

ครั้นมาในระหว่าง ๑๐ ปีมานี้ เมื่อข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งราชการเป็นหัวหน้ากองการศึกษาผู้ใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีโอกาสเดินทางไปปฏิบัติราชการในท้องถิ่นและชนบททั่วไป โดยเฉพาะในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้านมัสการพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุ ตามพระอารามต่าง ๆ ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน และเชียงราย และโดยความกรุณาของท่านเจ้าอาวาสผู้อารักขาพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้าชมพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุบางองค์โดยใกล้ชิด ทั้งได้รับความรู้จากท่านเจ้าอาวาสและพระเถรานุเถระชั้นผู้ใหญ่หลายองค์ในเรื่องนี้เพิ่มพูนขึ้น ความสนใจของข้าพเจ้าจึงได้ทวีคูณขึ้นเป็นลำดับ ความคิดเดิมที่เข้าใจว่าพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุเป็นสิ่งไม่มีตัวตน ได้ค่อยลดหายลงไปเป็นลำดับ ข้าพเจ้าจึงได้หวนกลับมาศึกษาตำราที่ข้าพเจ้าได้ไว้จากท่านผู้ใหญ่ ซึ่งได้เก็บไว้เป็นเวลาช้านานอีกครั้งหนึ่ง ถึงแม้ว่าตำรานี้จะค่อนข้างเก่าและไม่ทันสมัยนัก คือทั้งในคำบรรยายและภาพแสดง แต่เมื่อข้าพเจ้าไม่มีตำราเล่มใดที่วิเศษกว่าตำรานี้ แล้วตำราของข้าพเจ้าเล่มนี้ก็ได้ยังความสว่างบางประการให้แก่ข้าพเจ้า ในความรู้เรื่องพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุ เป็นที่พอใจอย่างมากของข้าพเจ้า

พระบรมสารีริกธาตุก็ดี พระอรหันตธาตุก็ดี บรรดาที่บรรยายลักษณะและรูปพรรณไว้ในตำราเล่มนี้ ข้าพเจ้าคิดว่าคงจะเป็นเพียงส่วนน้อย ประมาณหนึ่งส่วนหมื่นของสิ่งเป็นจริง โดยเฉพาะพระอสีติมหาสาวกและพระอรหันตขีณาสพก็มีอยู่อีกมากมายที่มิได้นำมากล่าวไว้ในตำราเล่มนี้ นอกจากนั้น ข้อเท็จจริงประการสำคัญที่ควรได้กล่าวไว้ ก็คือ ตำนานเรื่องพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุอันกล่าวถึงปฐมเหตุความเป็นมาแต่เดิม ครั้งพุทธกาลมาถึงปัจจุบันก็ยังขาดอยู่ อันเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้ศึกษาข้อเท็จจริงอาจหยิบยกขึ้นเป็นข้อโต้แย้งได้โดยความบริสุทธิ์ใจ อย่างไรก็ดี เมื่อได้คำนึงถึงว่าผู้ที่สามารถรวบรวมหรือเขียนตำราเล่มนี้ได้ คือ ท่านผู้ที่อยู่ในสมัยไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ปีมาแล้ว พวกเรานักศึกษาสมัยปัจจุบัน ก็ไม่ควรแต่เพียงจะพิจารณาให้อภัยในความบกพร่องดังกล่าวแต่อย่างเดียว ตรงกันข้ามเราควรจะขอบพระคุณท่านโบราณาจารย์ที่ได้ช่วยให้ความสว่างแก่เราในสมัยนี้บ้าง แม้ว่าจะมิได้ละเอียดชัดเจน ก็ยังดีกว่าที่เราจะมิได้รับความรู้อะไรเสียเลย

เหตุผลประการสำคัญ ที่ทำให้ข้าพเจ้าเชื่อในตำราเล่มนี้ ก็คือการได้ประสบพบเห็นของจริง อาทิ

พระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุหลายครั้ง ทั้งยังได้กระทำการทดลองด้วยตนเอง ตามคำแนะนำของพระเถรานุเถระผู้ใหญ่อีกหลายครั้งเช่นเดียวกัน ยิ่งเมื่อข้าพเจ้าได้มาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการศาสนาด้วยแล้ว ความใกล้ชิดของข้าพเจ้าในพระเถรานุเถระผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องเช่นนี้ ก็ย่อมมีมากขึ้นเป็นธรรมดา จึงเป็นโอกาสที่ข้าพเจ้าจะได้รับการศึกษาในเรื่องเช่นนี้โดยละเอียดและโดยชัดเจนมากขึ้น ข้าพเจ้าขอพรรณนาความรู้และความเข้าใจทางปฏิบัติของข้าพเจ้า ในเรื่องพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุไว้ดังต่อไปนี้

๑. พระบรมสารีริกธาตุก็ดี พระอรหันตธาตุก็ดี ย่อมมีลักษณะแตกต่างจากอัฐิหรือกระดูกของปุถุชนธรรมดา โดยที่ท่านเป็นผู้ที่สำเร็จพระอรหัตตผล และได้ปรินิพพานอันเป็นธรรมวิเศษ ยากที่ผู้ใดจะพึงบรรลุได้ในสมัยปัจจุบัน ดังนั้น พระธาตุจึงมีลักษณะผิดแผกจากปุถุชนธรรมดา ดังนี้

ก. มีลักษณะ กลม เสี้ยว ยาวรี เป็นเหลี่ยม หรือแม้จะมีลักษณะคล้ายกระดูกคนก็จริง แต่มีส่วนเล็กมากกว่า รูปพรรณสัณฐานเป็นมันเลื่อม มีสีต่าง ๆ นับแต่ สีทอง สีขาวเป็นงาช้าง สีแดงเรื่อ ๆ ระหว่างเหลืองปนแดง เป็นต้น

ข. มีลักษณะ ถ้าจะมองดูเพียงเผิน ๆ คล้ายก้อนหิน กรวด หรือไข่มุกขนาดเล็ก แต่ถ้าพิจารณาโดยละเอียดแล้ว มิใช่ หิน กรวด หรือไข่มุก เหตุด้วยมีน้ำหนักเบากว่ามาก และมีความดูดคล้ายแม่เหล็ก กล่าวคือ ดูดสิ่งของไม่ได้อย่างแม่เหล็ก แต่มักจะรวมตัวเข้าหากัน โดยเหตุเช่นนี้พระธาตุขนาดเล็กบางองค์ที่ลอยน้ำได้ ถ้าลอยหลาย ๆ องค์ มักจะรวมติดกันเป็นกลุ่ม เป็นแพ อาศัยเหตุนี้เอง ท่านเกจิอาจารย์จึงกล่าวว่า ผู้ใดมีพระธาตุ ถ้าหมั่นบูชาและสักการะตามวิธีอันควรแล้ว มักจะเป็นเหตุให้พระธาตุองค์อื่น ๆ เสด็จมาร่วมอยู่ด้วย

ค. พระบรมสารีริกธาตุก็ดี พระอรหันตธาตุก็ดี ถ้าเป็นขนาดเล็ก ขนาดแต่เมล็ดข้าวสารหัก เมล็ดพันธุ์ผักหรือเมล็ดงา ถ้าเป็นสิ่งแท้แล้ว ท่านโบราณาจารย์กล่าวไว้ว่า ท่านเสด็จลอยเหนือน้ำได้โดยความมหัศจรรย์ อันลักษณะที่ลอยนั้น ถ้าสังเกตให้ดีจะเห็นได้โดยแน่ชัดว่า มิใช่ลอยอย่างท่อนไม้ลอยน้ำ อย่างทำนองลอยครึ่งจมครึ่ง แต่พระบรมธาตุหรือพระธาตุจะประทับลงบนน้ำ ทำให้น้ำเป็นแอ่ง หรือเป็นรอยบุ๋มลงไป และถ้าเป็นพระบรมธาตุจะมีรัศมีของน้ำ หรือประกายของน้ำปรากฏเป็นแฉก ๆ พระบรมธาตุบางองค์อาจจมลงในน้ำก็ได้ เมื่อได้ลอยมาแล้ว และถ้าเราช้อนขึ้นวางบนพื้นน้ำใหม่ก็อาจลอยให้ปรากฏแก่ตาได้อีก ทั้งนี้เป็นความมหัศจรรย์อย่างยิ่งยวด ซึ่งยากที่นักวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์เหตุผลได้ว่าเป็นเพราะอะไร

ง. พระบรมธาตุหรือพระธาตุขนาดใหญ่กว่าสัณฐานที่กล่าวไว้ในข้อ ค มักไม่ลอยน้ำ กล่าวคือ จมอย่างไรก็ดีเป็นที่เชื่อถือกันในบรรดาผู้รู้ทั้งหลายว่า พระบรมธาตุหรือพระธาตุขนาดนี้ มีพุทธาภินิหารในทางปรากฏเป็นรัศมีสีต่าง ๆ ในเวลาค่ำคืนบางเวลา และเป็นมหาศิริมงคลแก่บรรดาผู้ที่ได้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งได้ปรากฏในประวัติศาสตร์แล้วว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เคยทอดพระเนตรเห็นพระบรมสารีริกธาตุทรงแสดงปาฏิหาริย์ โดยปรากฏเป็นรัศมีต่าง ๆ โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

๒. มีความเชื่อและความเข้าใจอยู่อีกประการหนึ่ง ในบรรดาท่านผู้รู้ทั้งหลายว่าถ้าเอกชนผู้ใดมีพระธาตุ

อยู่ในครอบครอง แต่ไม่ประดิษฐานไว้ในที่สมควร และไม่หมั่นเคารพบูชา พระธาตุมักเสด็จไปที่อื่น แต่ถ้าประดิษฐานไว้ในที่อันควร และหมั่นเคารพบูชาอยู่เป็นนิจแล้ว อาจเป็นเหตุให้พระธาตุเสด็จมาจากที่อื่นและประทับร่วมเพิ่มขึ้นอีกก็ได้

๓. ท่านผู้รู้ทั้งหลายเชื่อกันว่า พระธาตุเสด็จประทับอยู่ในที่ใด จะเป็นสถานที่ก็ดี จะเป็นบุคคลก็ดี ที่นั้นหรือบุคคลนั้นมักประสบแต่ศิริสวัสดิพิพัฒนมงคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระบรมธาตุ พระพิมพาธาตุ พระสิวลีธาตุ (พระฉิม) พระสารีบุตรธาตุ พระโมคคัลลาธาตุ พระมหากัจจายนธาตุ และพระองคุลิมาลธาตุ เป็นต้น

ข้าพเจ้าขอออกตัวเสียก่อนว่า ที่ข้าพเจ้าเขียนคำชี้แจง และบรรยายข้อความบางประการไว้ดังนี้ จุดมุ่งหมายของข้าพเจ้าประสงค์ให้เป็นแนวทางศึกษาแก่ท่านผู้ประสงค์จะค้นคว้าหาความจริงต่อไป มิใช่ว่าข้าพเจ้าเป็นเกจิอาจารย์หรือเป็นผู้ชำนาญเป็นพิเศษ ความรู้ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับถ่ายทอดมาจากพระเถระชั้นผู้ใหญ่ และในบางข้อได้รับความกรุณาโดยแสดงบทพิสูจน์ให้ดู

อย่างไรก็ดี ถ้าแม้ในคำนำของข้าพเจ้านี้มีข้อบกพร่อง และท่านผู้รู้ทั้งหลายเห็นควรทักท้วงหรือแก้ไขอย่างไรแล้ว ข้าพเจ้ายินดีที่จะน้อมรับข้อทักท้วงนั้นไว้แก้ไขด้วยความยินดี และขอขอบพระคุณมายังท่านผู้รู้ทั้งหลาย ตลอดจนท่านอาจารย์ผู้ให้ความรู้ดังกล่าวแก่ข้าพเจ้าไว้ ณ ที่นี้ด้วย

บุญช่วย สมพงษ์

อดีตอธิบดีกรมการศาสนา

กระทรวงศึกษาธิการ

ตำราพระธาตุตามต้นฉบับเดิม
ท่านโบราณาจารย์เรียบเรียง

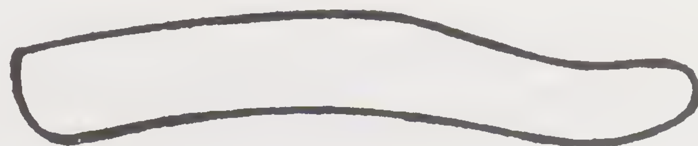
ตำราพระธาตุเล่มนี้เป็นของคัดมาแต่ฉบับโบราณ เป็นของเลอะเลือน เพราะคัดลอกกันมาหลายต่อแล้ว ได้ตรวจสอบดูกับพระอรหันต์อิสีติมหาสาวก ที่ต้องกันก็มี ที่คลาดเคลื่อนกันอยู่ก็มี จึงได้เทียบเคียงแก้ไขให้ถูกต้องตามความสามารถที่พอจะเป็นไปได้ เพื่อสาธุชนสัปปุรุษภายหลังผู้มีความยินดีที่จะแสวงหาพระบรมสารีริกธาตุแลพระอรหันตธาตุไว้บูชา ได้สันนิษฐานตกลงพอเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส อนึ่ง สัณฐานแลวรรณแห่งพระธาตุทั้งปวงที่ได้จำลองลงไว้เป็นรูปตัวอย่างในตำรานี้ ก็ได้เทียบเคียงอย่างของเก่า แลแก้ไขตามสัณฐานพระธาตุจริง ๆ ที่มีอยู่นั้นบ้างเพราะเหตุดังนั้น จะต้องเข้าใจว่ารูปตัวอย่างในตำรานี้เป็นแต่อุทาหรณ์เท่านั้น ถ้าพระธาตุองค์ใดมีสัณฐานคล้ายคลึง ถึงไม่เหมือนกันทีเดียวกับตัวอย่าง ก็ต้องนับเอาเป็นอันใช้ได้

การบูชาพระธาตุนี้มีผลานิสงส์มากนัก อาจให้สำเร็จประโยชน์แลสุขสมบูรณ์ได้ทั้งในชาตินี้ชาติหน้า แลประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนฤพาน แต่ผู้ที่ไม่เชื่อแลไม่เคยบูชาก็ไม่สามารถจะรู้ได้ เพราะผลานิสงส์ทั้งนี้จะเกิดปรากฏก็เฉพาะผู้ที่มีความเลื่อมใส และกระทำสักการบูชาโดยสุจริตเท่านั้น

พระพุทธสรีระธาตุองค์ใหญ่ทั้ง ๗ ซึ่งพระเตโชธาตุมิได้สังหารให้ทำลาย คงเหลืออยู่ดังนี้:-

พระอุณหิศ ประดิษฐานอยู่ ณ เมืองอนุราธสิงหพ

พระรากขวัญเบื้องขวา
ประดิษฐานอยู่ ณ เมืองอนุราชสิงหพ

พระรากขวัญเบื้องซ้าย
ประดิษฐานอยู่ณะเมืองพรหมโลก

พระทาฒธาตุขวาเบื้องบน
ประดิษฐานอยู่ณะดาวดึงษ์เทวโลก

พระทาฒธาตุซ้ายเบื้องบน
ประดิษฐานอยู่ณะเมืองคันธารรัฐ

พระทาฒธาตุขวาเบื้องล่าง
ประดิษฐานอยู่ณะลังกาสิงหพ

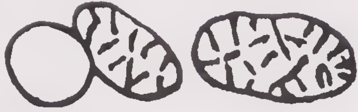

พระทาฒธาตุซ้ายเบื้องล่าง
ประดิษฐานอยู่ณะนาคพิภพ

พระบรมสารีริกธาตุ มีสัณฐานดังเมล็ดถั่วแตกอย่างหนึ่ง ข้าวสารหักอย่างหนึ่ง เมล็ดพันธุ์ผักกาดอย่างหนึ่ง มีพรรณดังสีทองอุไร สีแก้วผลึกหรือแก้วมุกดา สีดอกพิกุลอย่างทองอุไรนั้นบางทีมีรูทะลุตลอดเส้นผมลอดได้

ธาตุพระสารีบุตรสัณฐานกลมเป็นปริมณฑลบ้าง รีเป็นไข่จิ้งจกบ้าง เป็นดังรูปบาตรคว่ำบ้าง พรรณขาวสีสังข์ สีพิกุลแห้ง สีหวายตะค้า

ธาตุพระโมคคัลลานะ สัณฐานกลมเป็นปริมณฑลอย่างหนึ่ง รีเป็นผลมะตูมแลเมล็ดทองหลางก็มี แลเมล็ดสวาทก็มี เป็นเมล็ดคำก็มี สีเหลืองเหมือนหวายตะค้าบ้าง สีขาวบ้าง เขียวช้ำในและลายดังไข่นกบ้าง ร้าวเป็นสายเลือดบ้าง

ธาตุพระสีวลี มีสัณฐานดังเมล็ดในพุดซาอย่างหนึ่ง ผลยอป่าอย่างหนึ่ง เมล็ดมะละกออย่างหนึ่ง วรรณเขียวดังดอกผักตบบ้าง แดงดังสีหม้อใหม่บ้าง สีพิกุลแห้งบ้าง เหลืองดังหวายตะค้าบ้าง แลขาวดังสีสังข์บ้าง

ธาตุพระองคุลิมาละ สัณฐานคอดดังคอลากบ้าง ที่มีรูโปร่งตลอดเส้นผมลอดได้ก็มี พรรณขาวดังสีสังข์ เหลืองดังดอกจำปา สีฟ้าหมอก

ธาตุพระอัญญาโกณฑัญญะ สัณฐานงอนช้อยดังงาช้าง พรรณขาวดังดอกมะลิตูมอย่างหนึ่ง เหลืองอย่างหนึ่ง ดำอย่างหนึ่ง

ธาตุพระอนุรุทธะ สัณฐานเป็นสามเหลี่ยม พรรณแดงดังสีเลือดนก

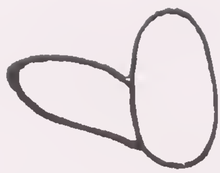
ธาตุพระกัจจายะนะ สัณฐานดังศีรษะช้าง ดังเบี้ยจั่น พรรณขาวดังสีสังข์ก็มี เหลืองก็มี

ธาตุพระพิมพาเถรี สัณฐานแป้งหยด เป็นจั่วสามเหลี่ยม เป็นเล็บมือเป็นแผ่นกระแจะพรรณขาวบ้าง เหลืองดังสีลานบ้าง ดำก็มีบ้าง สีดอกพิกุลแห้งบ้าง บางทีมีรูทะลุกลาง บางทีไม่ทะลุเป็นแต่สะดือก็มี

ธาตุพระสันตติมหาอำมาตย์ สัณฐานดังดอกมะลิตูม พรรณขาวดังสีสังข์

ธาตุพระพัทธิยะ สัณฐานดังกลอง ที่สุดทั้งสองข้างเรียวเล็ก พรรณดังสีดอกพุดตาน

ธาตุพระอานนท์ สัณฐานดังใบบัวเผื่อน พรรณดำดังน้ำรักอย่างหนึ่ง สีขาวสอาดดังสีเงินอย่างหนึ่ง

ธาตุพระอุปปะคุต สัณฐานหัวคดท้ายคอด พรรณดังสีดอกพิกุลแห้ง สีเปลือกหอม

ธาตุพระอุทายี สัณฐานยาวแลคดดังกริช พรรณดังสีดอกบัวโรย สีดอกบานไม่รู้โรย สีดังดอกหงอนไก่ สีดังดอกคำ

ธาตุพระอุตตะรายีเถรี สัณฐานดังรูปพระคะวัมปะติ พรรณดังเมฆ สีหมอกฟ้า สีแดงเข้ม

ธาตุพระกาฬุทายีเถระ สัณฐานดังลูกหินบด พรรณดังเมฆเกล็ดฟ้า

ธาตุพระปุณณะเถระ สัณฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส พรรณสีขาว สีดอกพิกุลแห้ง

ธาตุพระอุปะนันทะ สัณฐานกลมเป็นปริมณฑล พรรณสีเขียว

ธาตุพระสัมปะฑัญญะ สัณฐานเท่าหมากสงปอกแล้ว พรรณสีแดงสีขาว

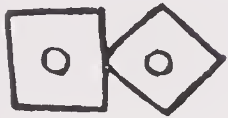
ธาตุพระจุลลินะเถระ มีสัณฐานต่าง ๆ หากำหนดมิได้ พรรณดังสีดอกจำปา สีกล้วยครั่ง

ธาตุพระจุลนาคะ มีสัณฐานดังดอกดีปลี เป็นปุ่มยาวทบไปทบมาทั่วทั้งองค์ พรรณขาวดังสีสังข์

ธาตุพระมหากปินะ สัณฐานดังผลชะเอม พรรณขาวข้างแดงข้างอย่างหนึ่ง เขียวข้างแดงข้างอย่างหนึ่ง เหลืองข้างเขียวข้างอีกอย่างหนึ่ง

ธาตุพระยังคิกะเถระ สัณฐานสี่เหลี่ยมแบนเป็นหน้ากระดานมีรูกลาง พรรณดังสีทองแดง

ธาตุพระสุมณะเถระ สัณฐานดังหอยโข่ง พรรณแดงดังสีชาด ดังสีเสนกำมะถัน

ธาตุพระกังขาเรวัตตะ สัณฐานกลม งอกกะปุ่มกะปั่มดังภูเขา พรรณเขียวดังสีลูกปัด สีปีกแมลงทับ สีลูกจันทน์อ่อน

ธาตุพระโมฬียะวาทะ สัณฐานดังฟองมัน พรรณสีเมฆหมอก สีดำเทา

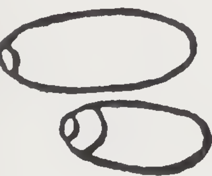
ธาตุพระอุตระ สัณฐานดังเมล็ดแตงโม พรรณแดงดังเปลือกกรู ดังผลหว้า

ธาตุพระคิริมานันทะ สัณฐานดังดอกพิกุล พรรณเหลืองแก่ดังสีขมิ้น สีดอกการะเกด

ธาตุพระสปากะ สัณฐานดังผลมะม่วง กลางทะลุเป็นรูตลอด พรรณแดงเหลืองขาว

ธาตุพระวิมะละ สัณฐานกลมยาว มีรูทะลุตลอดหัวท้าย พรรณสีเขียวสีขาว

ธาตุพระเวณุหาสะ สัณฐานดังตาอ้อย พรรณแดงดังสีฝาง สีมะเดื่อสุก

ธาตุพระอุคคาเรวะ สัณฐานดังผลกะจับ พรรณดังเมล็ดในทับทิมสุก

ธาตุพระอุบลวรรณาเถรี สัณฐานงอนดังกะดูกสันหลังงู มีรูทะลุกลาง พรรณเหลืองดังเกษรบัว

ธาตุพระโลหะนามะเถระ สัณฐานดังผลฝ้าย พรรณเขียว เหลือง แดง เหมือนฟ้า ทับทิมเหมือนดอกลั่นทมอย่างหนึ่ง เหมือนปูนแดงอย่างหนึ่ง

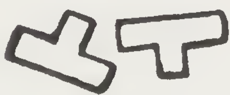
ธาตุพระคันธะทายี สัณฐานดังวงพระจันทร์ข้างแรม

ธาตุพระโคธิกะ สัณฐานดังลูกข่าง

ธาตุพระปิณฑะปาติยะ สัณฐานเป็นกลีบกนก

ธาตุพระกุมาระกัสสะปะ สัณฐานดังคอนนกเขา

ธาตุพระภัทธะคู สัณฐานดังตัว ๒/๑

ธาตุพระโคทะทัตตะ สัณฐานดังผลมะระ

ธาตุพระอนาคาระกัสสะปะ สัณฐานเหมือนหอยสังข์

ธาตุพระคะวัมปะติ สัณฐานเหมือนใบบัวอ่อน

ธาตุพระมาลีตยะเทวะ สัณฐานเหมือนขันครอบ พรรณดังสีขมิ้นชัน

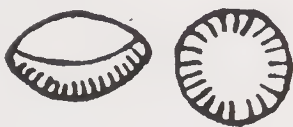
ธาตุพระกิมิละเถระ สัณฐานเหมือนบัณเฑาะ

ธาตุพระวังคิสะเถระ สัณฐานดังเมล็ดน้อยหน่าตัด

ธาตุพระโชติยะเถระ สัณฐานดังผลลูกจันทน์

ธาตุพระเวยยากัปปะ สัณฐานดังทองนั่งเบ้า

ธาตุพระกุณฑะละติสสะ สัณฐานดังจาวเมล็ดลูกจันทน์ ●

หมายเหตุ

สำหรับผู้เคลือบแคลงสงสัยในปาฏิหาริย์พระบรมสารีริกธาตุก็ดี ผู้ต้องการให้พระบรมสารีริกธาตุเสด็จมาหรือแสดงปาฏิหาริย์ก็ดี มีนิยมแต่โบราณว่า ผู้นั้นต้องทำการอาราธนา และในการอาราธนาต้องตั้งสักการะพิธีให้สมเกียรติ ทำจิตใจให้เลื่อมใสและตั้งมั่นก่อน จึงกล่าวคำอาราธนาโดยบริกรรม ที่สุดท่านกล่าวว่า พระบรมสารีริกธาตุจะแสดงปาฏิหาริย์ให้ปรากฏเป็นมหัศจรรย์ให้แน่นอนทีเดียว คำอาราธนานั้น มีนิยมเป็นคาถาภาษาบาลี ใช้บทเดียวกันกับที่พระราชาอาทิจจราชทรงนำอาราธนาในสมัยหริภุญชัย ดังมีเรื่องราวกล่าวไว้ในตำนานข้างต้นนั้นแล้ว คำนั้นปรากฏในหนังสือชินกาลมาลินี ดังนี้

อเนกกปฺเป กุสเล จินิตฺวา โลกานุกมฺปายมเนกทุกฺขํ
อุสฺสาหยิตฺวา จ สุจีรกาลํ พุทฺธตฺตภาวํ สกลํ อคญฺฉิ
เอวญฺจ กตฺวา ภควา ทยาลุ ทุกฺขา ปโมเจถ ขิเล จ อมฺเห
ทสฺเสถ โน ปาฏิหิรํ สุวิมฺหํ เฉทาย กงฺขํ สกลํ ชนสฺส
กาเกน รญฺญา กถิตนฺตุ ยํ ยํ ตํ ตํ อขีลํ วิตถํ ตถํ เจ
พุทฺธานกถา วิตถา ตถา เจ ทสฺเสถ วิมฺหํ นยนสฺส โนปิ ฯ

คาถาบูชา พระอสีติมหาสาวก

โกณฺฑญฺโญสาริปุตฺโต จ　โมคฺคลฺลาโน จ กสฺสโป

กุมาโร อุรุเวโฬ จ　คยานนฺทิ จ กสฺสโป

ปารฏฺโฐ รฏฺฐปาโล จ　นาโคองฺคุลิมาลโก

สุภูโต ภารทฺวาโช จ　ปุณโณวกฺกลิ อสฺสชิ

ภทฺธชิ จ อุปาลี จ　สีวลี จ ควมฺปติ

อุทายี กาฬุทายี จ　โลฬุทายี จ ถวลี

สมิทฺธิปภงฺกโรจาปิ　สุภทฺโธ สุคโตปิ จ

สาคโต จ สุทตฺโต จ　โคทตฺโต นาคทตฺตโก

อุคฺคาเรโว จ เรโว จ　กงฺขาเรโว จ ยงฺคิโก

สุนนฺโท คิริมานนฺโท　นนฺทตฺเถโร จ นนฺทโน

อานนฺโท นนฺทกปฺโป จ　เวยฺยากปฺโป จ ภทฺธคู

มหานาโม โลหนาโม　สงฺคาโม วิชิโต ปิจ

จุลฺลิโน ธนิยตฺเถโร　ทพฺโพ จ อุปเสนโก

สุปาโก ปิจ อุตฺตโร　สุขตฺเถโร อนุรุทฺโธ

ภทฺทิโย โชติโย จาปิ　กิมิโล วิมโลพาหุ

สุพาหุ จุลฺลปณฺฐโก　มหาปณฺโฐ จ สุมโน

ราธโถโมฆราชโก　โสณกปฺโป จ โสโน จ

โสณกณฺโณ จ โสมโก　กจฺจาโน วงฺคิโส ปิจ

วกุโล ราหุลตฺเถโร　อนาคาโร จ กสฺสโป

วปฺปตฺเถโร จ ชฏิโล　อิจฺเจเตสีติสาวกา

เอเตหิ จ อญฺเญหิ จ　พุทฺธสาวเกหิ

ยาววเนมหาวเน　ยาวปเถมหาปเถ

ยาวนคเรมหาคเร　รกฺขนฺตุสุรกฺขนฺตุ

วิสุทฺธา จ มหาเถรา　อชฺฌิตฺตานิรงฺคณา

ปาเท เต สมทญฺเจว　คุณญฺจ สิรสามหนฺติ

คาถาเชิญเสด็จพระบรมสารีริกธาตุ

ให้หาขันธ์สัมฤทธิ์ใบหนึ่งตั้งไว้ที่บูชาพระ ผู้ที่จะเชิญเสด็จพระธาตุนั้น ให้นั่งตรงหน้าที่บูชาบนผ้าขาวผืนหนึ่ง ทำเป็นผ้าสันถัตรองนั่ง แล้วให้บริกรรมด้วยคาถานี้

อชฺชตคฺเคปาณุเปตํ พุทฺธํ ธมฺมํ สงฺฆํ สรณํ คโต สมิมหนฺตา ภินฺนมุตฺตา จ มชฺฌิมา ภินฺนตลฺฑุลา ขุทฺทกาสาสปมตฺตา เอวํธาตุโย สพฺพฐาเน อาคจฺฉนฺตุ สีเลเมปตฺตนฺตุ

หรืออย่างนี้ก็ได้ อิติปิโสวิเสเสอิ อิเสเสพุทฺธนาเมอิ อิเมนาพุทฺธตํ โสอิ อิโสตํพุทฺปิติอิ

คาถาบูชาพระสิวลี

สีวลี จ มหาเถโร เทวตานรปูชิโต โสรโหปจฺจยา ทิมฺหิ สีวลี จ มหาเถโร ยกฺขาเทวาภิปูชิโต โสรโหปจฺจยาทิมฺหิ อหํ วนฺทามิ ตํสทา สีวลีเถรสฺส เอตํ คุณํ สวสฺดิลาภํ ภวนฺตุ เม

พระคาถานี้บริกรรมเวลาบูชาธาตุพระสีวลี เกิดลาภสการต่าง ๆ มีคนรักมาก ศัตรูหมู่ร้ายและภัยอันตรายทั้งปวงไม่พ้องพานได้เลย

บูชาพระธาตุในพรหมโลกและดาวดึงส์

พฺรหฺมโลเกทุสฺสธาตุ
สพฺเพพฺรหมาภิปูเชนฺติ
ตาวตึสมฺหิเทวาน
สพฺเพเทวาภิปูเชนฺติ
ปูชิตานรเทเวหิ

วามอกฺขกธาตุโย
ถูปํ ทวาทสโยชนํ
จุฬามณี จ เกสกํ
ถูปญฺ จ จตุโยชนํ
อหํ วนฺทามิ ธาตุโย

บูชาพระธาตุในจักรวาฬทั้งหลาย

จตฺตาฬีสสมาทนฺตา
เทวา หรนฺติ เอเกกํ
ปูชิตานรเทเวหิ

เกสา โลมา นขา ปิจ
จกฺกวาฬาปรมฺปรา
อหํ วนฺทามิ ธาตุโย

บูชาพระธาตุ ๘๔,๐๐๐ องค์ในชมพูทวีป

อฏฺฐารเส เทววสฺสเต
จตุราสีติสหสฺสา
ปูชิตา นรเทเวหิ
สตฺตโทณานิ ธาตูนิ
จุราสีติสหสฺสา
ปูชิตา นรเทเวหิ

ธมฺมา โสโก ราชาอหุ
เจติยา จ การาปิตา
อหํ วนฺทามิ ธาตุโย
ชมฺภูทีเป ปติฏฺฐิตา
เจติยา ปติยา ปติมณฺฑิตา
อหํ วนฺทามิ ธาตุโย

บูชาพระธาตุในลังกา

อปเรน สมเยน
เอกโทณญฺ จ ธาตูนํ
ปูชิตานรเทเวหิ

ทุฏฺโฐนามนราธิโป
ลงฺกาทีเป ปติฏฺฐิตํ
อหํ วนฺทามิ ธาตุโย

คำของผู้รวบรวม

ผู้รวบรวมเป็นผู้เลื่อมใสศรัทธาในพระบรมสารีริกธาตุเป็นอย่างสูง และมีพระบรมสารีริกธาตุจำนวนหนึ่งซึ่งได้ตกทอดกันมาไว้เคารพบูชา ให้ความมอบอุ่นร่มเย็นเป็นสวัสดิมงคลแก่ครอบครัวของผู้รวบรวมตลอดมา พระบรมสารีริกธาตุเป็นของสูง เป็นวัตถุมงคลที่เหนือกว่าวัตถุมงคลใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะพระบรมสารีริกธาตุเป็นพระอัฐิโดยแท้ แห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้เปลี่ยนสภาพเป็นพระบรมธาตุ ไม่ใช่วัตถุมงคลที่สร้างขึ้นในระยะหลัง ๆ เพื่อใช้เคารพบูชาแทนพระองค์ พระบรมสารีริกธาตุมีอยู่ด้วยกัน ประเภท คือ ๑. ประเภทไม่กระจัดกระจาย ๒. ประเภทกระจัดกระจาย ประเภทไม่กระจัดกระจาย หมายถึง พระบรมธาตุส่วนใดส่วนหนึ่งแห่งพระสรีระที่ยังคงรูปเดิมอยู่ ซึ่งมีขนาดค่อนข้างใหญ่ มีอยู่ทั้งสิ้น ๗ พระองค์ ผิดกับประเภทกระจัดกระจาย ซึ่งหมายถึง พระบรมธาตุที่มีขนาดเล็กไม่คงรูปพระสรีระเดิม แต่ได้เปลี่ยนสภาพจากเดิมเป็นพระบรมธาตุ ในรูปพรรณสัญฐานใหม่ มีสัญฐานและพรรณแตกต่างกัน แบ่งสัญฐานออกเป็น ๓ สัญฐาน คือ ๑. เมล็ดพันธุ์ผักกาด เป็นขนาดเล็กที่สุด ๒. เมล็ดข้าวสารหัก เป็นขนาดกลาง ๓. เมล็ดถั่วแตกเป็นขนาดใหญ่ สัญฐานเมล็ดถั่วแตกนี้ หมายถึงถั่วมุคคะ ซึ่งเป็นถั่วชนิดหนึ่งที่มีปลูกอยู่ในประเทศอินเดีย มีขนาดใหญ่กว่าเมล็ดถั่วเขียวแต่เล็กกว่าเมล็ดถั่วเหลือง และถือเอาเพียงส่วนหนึ่งในสองส่วนที่ประกบกันอยู่ เมื่อแตกออกจากกันถือเอาเพียงส่วนเดียวหรือซีกเดียว ส่วนพรรณมี ๓ พรรณ คือ ๑. แก้วผลึก สีขาวใส โปร่งแสง ๒. แก้วมุกดา สีขาวเหมือนไข่มุก ๓. ทองอุไร สีชมภูอ่อนออกเหลือง จำนวนพระบรมสารีริกธาตุ ประเภทกระจัดกระจายมีทั้งหมด ๑๖ ทะนาน แบ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ผักกาด ๖ ทะนาน เมล็ดข้าวสารหัก ๕ ทะนาน และเมล็ดถั่วแตก ๕ ทะนาน สันนิษฐานว่า ทะนานที่ใช้ตวงพระบรมสารีริกธาตุอันเป็นทะนานทองที่ใช้อยู่ในประเทศอินเดียในสมัยนั้น น่าจะเป็นทะนานที่มีขนาดใหญ่กว่าทะนานที่มีใช้อยู่ในประเทศไทย เหตุนี้เข้าใจว่าจำนวนพระบรมสารีริกธาตุ ประเภทกระจัดกระจายที่แพร่หลายเป็นที่สักการบูชาอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกขณะนี้ จึงน่าจะมีจำนวนไม่น้อยเลย

เมื่อประมาณพระพุทธศักราช ๒๐๐ เศษ ๆ พระเจ้าอโศกมหาราช พระมหากษัตริย์แห่งชมภูทวีป หรือประเทศอินเดียในปัจจุบันทรงสั่งให้พระโสณเถระกับพระอุตตรเถระพากันเดินทางเข้ามาประกาศพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น โดยสันนิษฐาน น่าเชื่อว่าพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงมอบพระบรมสารีริกธาตุจำนวนหนึ่งให้พระเถระผู้ใหญ่ทั้งสองอัญเชิญเข้ามายังประเทศไทยด้วย เพื่อเป็นศาสนวัตถุอันควรแก่การสักการบูชา เพราะพระองค์ทรงเคยกระทำเช่นนั้นแก่ประเทศต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงส่งพระเถระผู้ใหญ่ไปประกาศพุทธศาสนามาแล้ว แม้ในการเดินทางในครั้งหลัง ๆ ที่พระเถระผู้ใหญ่มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช พระองค์ก็จะทรงมอบพระบรมสารีริกธาตุ ให้พระเถระอัญเชิญเข้ามาด้วยทุกครั้ง ดังนั้นพระบรมสารีริกธาตุในประเทศไทยจึงมีบรรจุไว้ในพระเจดีย์องค์สำคัญ ๆ หลายแห่งในทุกภาคของประเทศไทย เป็นที่เคารพสักการบูชาของพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศตลอดมาจนทุกวันนี้ นับเป็นเครื่องหมายแสดงว่า พระพุทธศาสนาแพร่ไปถึงไหน พระบรมสารีริกธาตุก็จะได้รับการบรรจุไว้ในที่นั้นด้วย ในการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุเข้ามายัง

ประเทศไทยในแต่ละครั้ง ไม่ปรากฏว่าได้มีการบันทึกไว้ในจดหมายเหตุใด ๆ เป็นหลักฐานอย่างธรรมดา หากแต่มักกล่าวไว้ในทำนองเรื่องชาดก ด้วยเจตนาของผู้เขียนที่จะแสดงให้เห็นความสำคัญอย่างยิ่งของพระบรมสารีริกธาตุ ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์ และมีปาฏิหาริย์ สมควรจะได้รับความเคารพบูชาอย่างสูงสุดนั่นเอง อันเป็นคตินิยมของคนในสมัยนั้นจึงไม่สมควรจะได้รับการตำหนิหรือด้อยศรัทธาจากคนในสมัยนี้แต่ประการใด

พระบรมสารีริกธาตุเป็นวัตถุมหัศจรรย์ เป็นสิ่งวิเศษที่ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือน พระองค์สามารถลอยน้ำได้ และจมน้ำได้ ซึ่งผิดไปจากวัตถุอื่น ๆ นับว่าอยู่นอกเหนือจากหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ เพราะตามปกติวัตถุใด ๆ ก็ตาม เมื่อลอยน้ำได้ก็จะลอยได้เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถจะจมน้ำได้ แม้จะจับให้จมลง เมื่อปล่อยมือก็จะต้องลอยขึ้นมา ส่วนวัตถุใดที่จมน้ำ ก็จะต้องจมอยู่ตลอดไป ถ้าจะจับให้ลอยก็จะลอยอยู่ไม่ได้ ปล่อยมือเมื่อใดก็จะจมลงเมื่อนั้น ผู้รวบรวมได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุที่สวดมนต์บูชาอยู่ทุกวันมาทดลองตามคำชี้แจง ที่คุณบุญช่วย สมพงษ์ อดีตอธิบดีกรมการศาสนาได้เขียนไว้ ปรากฏผลเป็นไปตามคำชี้แจงทุกประการ กล่าวคือ เมื่อประทับลอยน้ำอยู่นั้นมิได้ประทับลอยน้ำเหมือนวัตถุอื่นที่อยู่ในลักษณะครึ่งลอยครึ่งจม แต่จะประทับลอยโดยน้ำจะเป็นแอ่งบุ๋มลงไปรอบ ๆ พระองค์ และขณะประทับลอยหลาย ๆ พระองค์จะแล่นเข้าหากันแล้วลอยติดกันเป็นแพหรือกลุ่มเดียวกัน เหมือนดูดกันและกันไว้นั่นเอง หากต้องการจะให้ประทับจม เพียงกวนน้ำให้กระเพื่อมแรง ๆ ก็จะพากันประทับจมหมดทุกพระองค์ เมื่อประทับจมแล้ว หากต้องการให้ประทับลอยก็ไม่จำเป็นจะต้องใช้มือหรือสิ่งใดไปช้อนหรือไปถูกต้องพระองค์ เพียงแต่เราเอียงภาชนะที่พระองค์ประทับจมอยู่ในน้ำที่มีน้ำไม่มากเกินไป โดยให้พระองค์ประทับรวมกันอยู่ที่บริเวณขอบของก้นภาชนะ ซึ่งเป็นที่แห้ง เพราะน้ำจะพากันไปอยู่อีกด้านหนึ่งของภาชนะที่ถูกเอียง เมื่อใดเราเอียงภาชนะกลับคืนให้ตรงตามเดิม น้ำจะพากันไปกระทบพระบรมสารีริกธาตุ พระองค์ก็จะลอยน้ำขึ้นมาทันที นับเป็นมหัศจรรย์ จะว่าพระองค์มีน้ำหนักเบาก็ไม่ใช่ หนักก็ไม่เชิง แต่เป็นวัตถุมงคลที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักวิทยาศาสตร์ตามที่กล่าวมาแล้ว พระบรมสารีริกธาตุทุกพระองค์ทั้งที่ประทับลอยอยู่ หรือประทับบนที่แห้งก็ตาม จะมีลักษณะเป็นมันเลื่อม มีรัศมีเปล่งจากพระองค์ออกเป็นประกายอยู่เสมอ ผู้รวบรวมไม่เคยสังเกตและไม่เคยนับพระบรมสารีริกธาตุที่สักการบูชาอยู่ว่ามีจำนวนเท่าไร จึงไม่ทราบว่า พระบรมสารีริกธาตุสามารถเสด็จไปและเสด็จมาได้เองหรือไม่ คงสวดมนต์บูชาอยู่เป็นประจำทุกเช้าก่อนไปทำงาน และทุกค่ำก่อนนอนมิได้ขาดตลอดมา ทั้งได้อัญเชิญประดิษฐานไว้ในที่อันสมควร ผู้รวบรวมเพียงแต่เคยทราบจากผู้คุ้นเคย ที่ผู้รวบรวมเคยให้พระบรมสารีริกธาตุไปครอบครองเพื่อเคารพบูชา ผู้คุ้นเคยที่รับไปแล้วบางคนกลับมาขอใหม่ อ้างว่า ได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุที่รับไปประดิษฐานไว้ที่แท่นบูชาพระในบ้าน แต่ไม่ค่อยได้สวดมนต์บูชา ปรากฏว่าตอนหลังเมื่อไปเปิดดูภาชนะที่บรรจุไว้ พระบรมสารีริกธาตุได้หายไป คุณบุญช่วย สมพงษ์ กล่าวชี้แจงไว้ว่า พระบรมสารีริกธาตุเสด็จประทับในที่ใดทรงมีพุทธาภินิหารในทางปรากฏเป็นรัศมีสีต่าง ๆ ในเวลาค่ำคืนบางเวลา และเป็นมหาศิริมงคลแก่ผู้พบเห็นนั้น เรื่องนี้ได้มีปรากฏการณ์มาแล้วในบ้านของผู้รวบรวมเอง ซึ่งมีพระบรมสารีริกธาตุประดิษฐานอยู่ โดยเมื่อราวต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เวลา

ประมาณ ๑๕.๐๐ น. ได้เกิดปรากฏแสงสว่างจ้าขึ้นภายในตัวบ้านทั้งชั้นบนและชั้นล่าง แสงสว่างนี้เป็นแสงที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด โดยสว่างจ้าขึ้นมาอย่างผิดปกติ คือสว่างกว่าความสว่างที่เคยมีอยู่เดิมอย่างเห็นได้ชัด แสงสว่างจะสว่างเท่ากันหมดทุกส่วนภายในบ้าน ไม่ว่าจะเป็นตามซอก ตามมุม หรือบริเวณใต้บันไดซึ่งเป็นที่ที่เคยมีแสงสลัวอยู่เดิม เกิดสว่างจ้าขึ้นเท่ากันทั่วไปหมด แสงสว่างจ้านี้ปรากฏอยู่นานประมาณ ๕ นาที จึงได้กลับคืนเป็นความสว่างอย่างปกติ นับเป็นกรณีผิดปกติอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนหลังจากนั้นประมาณ ๒-๓ เดือน บุตรชายคนหัวปีของผู้รวบรวมก็สามารถสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวง (King's Scholarship) ได้ไปศึกษา ณ สหรัฐอเมริกานานประมาณ ๑๐ ปี ตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอก ต่อมาบุตรชายคนหลังก็สามารถสอบชิงทุน ก.พ. ตามความต้องการของกระทรวงการต่างประเทศ ไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษมีกำหนด ๖ ปี ได้อีกคน และตลอดเวลาที่ผู้รวบรวมสวดมนต์บูชาครอบครัวของผู้รวบรวมอยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา ผู้รวบรวมเชื่อว่าน่าจะเป็นไปตามที่คุณบุญช่วย สมพงษ์ ได้กล่าวไว้ว่า พระบรมสารีริกธาตุเสด็จประทับอยู่ในที่ใดจะเป็นสถานที่ก็ดี จะเป็นบุคคลก็ดี ที่นั้น หรือบุคคลนั้น มักประสบแต่ศิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคล

หนังสือเล่มนี้จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์ในการฌาปนกิจ นางจงจิตต์ ชินวรรโณ ภรรยาของผู้รวบรวม ซึ่งเป็นผู้ใดเห็นความสว่างจ้าอันเป็นปาฏิหาริย์แห่งองค์พระบรมสารีริกธาตุ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สาระสำคัญของหนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมมาจากคำนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นตำราของเก่าที่ตกทอดกันมา โดยไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน กับตำนานพระบรมสารีริกธาตุโดยสังเขป เรียบเรียงโดยนายวิเชียร บำรุงผล และคำชี้แจงพระบรมสารีริกธาตุของ นายบุญช่วย สมพงษ์ อดีตอธิบดีกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จึงขอถือโอกาสนี้ขอบพระคุณต่อท่านผู้เขียนและเรียบเรียง ที่ได้กล่าวนามแล้ว และผู้รวบรวมขออนุญาตนำออกเผยแพร่เป็นวิทยาทาน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของผู้ใคร่รู้ในรุ่นหลัง ๆ ต่อไป

หากท่านสนใจประสงค์จะขอชมพระบรมสารีริกธาตุของผู้รวบรวม เชิญได้ที่บ้านเลขที่ ๕๗/๒ แยกนพรัตน์ ซอยปุณณวิถี สุขุมวิท ๑๐๑ พระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อนัดหมายก่อน ที่หมายเลข ๓๑๑๑๑๗๔ ●

ชีวิต ชินวรรโณ

การท่าเรือแห่งประเทศไทย

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๒๐

ผู้รวบรวม

ทำอย่างไรจึงจะ "อายุวฒฺโก"

นายแพทย์ประเสริฐ นุตกุล
โรงพยาบาลกลาง

ปัจจุบันนี้การแพทย์เจริญขึ้น การวินิจฉัยโรคต่าง ๆ เมื่อก่อนกับปัจจุบันต่างกัน รู้จักโรคมากขึ้น เมื่อรู้จักโรคมากการป้องกันก็ทำได้เข้มแข็ง

เดี๋ยวนี้คนทั่วไปรู้จักคำว่า คอเลสเตอรอล (ไขมันในเลือด) คำว่า โคโรนารี่อุดตันติดอยู่กับฝีปากเพราะพวกกินดี (กินของมัน ๆ) อยู่ดี (นอนหลังยาว) ไม่ยอมออกกำลังกายเพราะโคโรนารี่อุดตันมากขึ้น ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าจะไม่แก่ คำว่าแก่เดี๋ยวนี้เขาใช้คำว่าผู้สูงอายุ เราควรจะมีแนวทางปฏิบัติตนอย่างไร

อย่าหลงอยู่ว่าเรายังหนุ่ม สามสิบปีก็แล้ว สี่สิบห้าสิบ ก็ยังนึกว่าเวลามันผ่านไปเร็วจริง ยังพอได้แต่ยืด ๆ กว่าเมื่อหนุ่ม ๆ ไปหน่อย บางคนฝืนกำลัง เหนื่อยแล้วมิพักหยุด หัวใจวายไปหลายคนแล้ว จึงเป็นเรื่องนี้เกิดขึ้น

ผู้เขียนทำงานกับโรคและอุบัติเหตุที่เกี่ยวกับกระดูกจึงขอแน่วไปทางที่ถนัดเท่านั้น

อาหาร : ควรจะรับประทานอะไรดี เมื่อมีอายุมากขึ้นก็อยากจะรับประทานอาหารดี ๆ เช่น หูฉลาม ไก่ตอนมัน ๆ (เพราะตอนหนุ่มเงินไม่ค่อยมี) เหล่านั้น เป็นความอยากที่ปราศจากความยั้งคิด

คุณภาพอาหารที่สดและสะอาดทั่ว ๆ ไปมี ผักสด ผักต้ม หรือ ผัด กับอาหารเนื้อสัตว์ชนิดที่หาง่าย ๆ ไม่จำเป็นจะต้องเป็น ตีนห่าน ปูจากต่างประเทศ เมื่อรับประทานเข้าไปในกระเพาะแล้วได้โปรตีน ไวตามินต่าง ๆ คาโบไฮเดรต เหมือนกัน บางคนสรรหาอาหารแปลก ๆ เนื้อเสือเนื้อจรเข้ ฯลฯ ไม่จำเป็นจะวอนเสียเงิน คุณภาพก็เท่ากันถ้าร่างกายท่านสมบูรณ์ อาหารอะไรก็ทานได้ประโยชน์ อย่ามัวเมาในรสอาหาร

จำนวนอาหารที่เข้าในร่างกายแต่ละมื้อนั้นควรจะจำกัด คนมักจะเสียนิสัยตั้งแต่เด็ก กินเป็นงูหลามแน่นเดินไม่ไหว จำนวนอาหารควรจะพอดีกับกระเพาะ เสียงเรอเป็นเสียงเตือนว่าลมที่ขังอยู่ในกระเพาะถูกอาหารเข้าไปแทนที่พอดีแล้ว ควรจะวางช้อนซ่อมได้ อยู่ที่การฝึกเพียง ๗ วัน เท่านั้น ท่านจะไม่ทานอาหารจุ สามารถประหยัดได้อย่างดี บางคนทานข้าวครั้งละ ๒ จานพูน ๆ ไม่มีประโยชน์เลย ร่างกายคนเราต้องการเพียง ๒,๐๐๐ แคลลอรี่ ปากมันอยากทานไป ๆ สัก ๔,๐๐๐ แคลลอรี่ต่อวัน ก็กลายเป็นไขมันจับตามพุงหัวใจ ฉะนั้นควรจะฝึกนิสัยนี้ใหม่ ความเคยชินจะเกิดขึ้นอายุจะยืนด้วยความสบาย

วันหนึ่งจะทานอาหารกี่มื้อดี ? คนธรรมดา ๓ มื้อ มื้อสุดท้ายคือ หลังจากดูภาพยนตร์รอบสุดท้ายเสร็จจะนอนแล้วไม่ควรกินจะดีกว่า เพราะมันไม่ย่อยหรือย่อยไม่ทัน ถ้าหิวควรจะเป็นเครื่องดื่มเบา ๆ จะเหมาะกว่า ความตะกละของแต่ละบุคคลเท่านั้นจะทำให้ระบบการย่อยเสีย ความอ้วนฉุจะตามมา ยิ่งคนมีอายุแล้ว จำนวนครั้งจะลดและห่างไป ร่างกายไม่ต้องการการสร้างสรรเหมือนวัยเด็ก ยั้งไว้เสียบ้างก็ดี

บางคนถามว่ารสอาหารจัด ๆ จะให้โทษอะไรบ้าง ? รสเปรี้ยว รสเค็ม รสหวาน ทุกรสให้พอดี คำว่าพอดีนี้เป็นคำยั้ง เช่น รสเปรี้ยวจัด จะทำให้ทางเดินอาหารเป็นกรด ท้องเสียบ่อย ๆ หรือรสเต้าจี้ยวหมักไว้ราขึ้น บางคนทานแล้วท้องเดิน อย่าหวังหรือมั่นหมายรสอาหารนักเลย นึกอยู่เสมอว่า "ทานเพื่ออยู่สบายดีกว่า อยู่เพื่อรับประทาน" ผู้สูงอายุควรจะเลือกรสให้พอดี พอสมควร

สำหรับอาหารผู้สูงอายุนั้น เป็นเพียงแต่ได้อาหารธรรมดาทั่ว ๆ ไป ก็เพียงพอกับความแข็งแรงของร่างกายตามธรรมดาแล้ว เรื่องอื่นยังสำคัญกว่า ชนิดของอาหารไม่ได้ทำให้ร่างกายแข็งแรง แต่จำนวนอาหารที่พอดีนั่นแหละจะเลี้ยงร่างกายได้พอเพียง ที่พูดมาเช่นนี้เพราะมีนักชวนชิมหลายท่านที่ไม่ใช่หมอลือว่า กินดีงู เนื้องู น้ำผึ้งกับกล้วยจะมีกำลังมหาศาล กรุณาใช้เหตุผลพิจารณาเอาเอง

เรื่องน้ำหนักตัวอีกเรื่องหนึ่ง มีปัญหาตามมาเสมอ จีนโบราณกล่าวว่า ถ้ายิ่งแก่ยิ่งอ้วนยิ่งเจริญหน้าตาเถ้าแก๋ ต้องอ้วน คอสั้น พุงปลิ้น แต่ความรู้ของข้าพเจ้าจากการสังเกตลักษณะของคนที่เป็นโรคหัวใจวาย มักมีรูปร่างอ้วนคอสั้น ตามลักษณะของผู้ทำการค้าเจริญแบบจีน

ยิ่งมีอายุ ยิ่งอ้วน เป็นการเพิ่มเซลล์ในร่างกายให้มากขึ้น หัวใจจะต้องทำงานมากขึ้น และขณะเดียวกันไขมันจะจับหุ้มหัวใจ ไขมันจะวิ่งเข้าไปทำให้เส้นเลือดหัวใจแข็งและเกิดการอุดตันได้ง่าย นับว่าอันตรายกว่าคนผอม

การมีสติพิจารณาควบคุมอาหารให้ได้ไม่เกิน ๒,๐๐๐ แคลลอรี่ เป็นการเพียงพอที่ร่างกายจะใช้ได้ใน ๑ วัน

บางคนชี้แจงว่า รับประทานน้อยไม่ได้ เพราะจะเป็นลม หน้ามืด ต้องรับประทานให้อิ่มเต็มที่ น้ำหนักก็ไม่ต้องลด มีแต่เพิ่มไป ๆ บางคนกลับไปโทษเรื่องคลอดบุตรออกมาทีอ้วนที เป็นการเข้าใจผิดทั้งนั้น

ถ้าท่านหัดรับประทานอาหารน้อย เพียงระยะ ๑-๒ อาทิตย์จะเกิดความเคยชิน ลองควบคุมตัวของเรา อย่าเอาความตะกละไปโทษร่างกายเลย

น้ำหนักตัวนั้น ถ้าเราควบคุมอาหารได้ ควรจะให้ลดลงทุก ๆ ปี ประมาณ $\frac{๑}{๕}$ - $\frac{๑}{๒}$ กิโลกรัมต่อปี อายุเพิ่มขึ้น ๓๐ ปี ควรจะลดน้ำหนักได้ ๖-๑๐ กิโลกรัม หัวใจ ร่างกายทุกส่วนจะทำงานได้ดี

การออกกำลังกายของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ได้มีคนไข้และผู้สูงอายุตั้งคำถามว่า ผมมีโรคความดันเลือดสูงจะออกกำลังได้ไหม ? หรือผมมีอายุแล้วจะออกกำลังอะไรดี ?

ในผู้สูงอายุอย่านึกว่าตัวเองไม่จำเป็นที่จะออกกำลัง เพราะทำงานประจำวันเหน็ดเหนื่อยมากแล้ว นั่นเป็นการเข้าใจผิด

ตั้งแต่เด็กมา เราเล่นกีฬาทุกชนิดตามวัย เหงื่อออกท่วมตัว แต่เมื่อมาถึงวัยทำงานมีอาชีพ ล่วงไปทุกวัน ๆ การสังคมต่าง ๆ การงานประจำวันจะทำให้ห่างการออกกำลังกายไปเรื่อย ๆ ยิ่งกินมาก อาหารดีเกินไป ไขมันล้นเกินไปนั้นจะไปเกาะตามใต้ผิวหนัง หัวใจ ฯลฯ อาการแทรกต่าง ๆ ที่จะทำให้เป็นลมหน้ามืดช๊อคตาย จะเลือกมาเยี่ยมแต่ละบุคคลที่ชอบและมัวเมากับอาหาร

การออกกำลังโดยใช้มือเปล่า หรือถ้าพูดง่าย ๆ คือ กายกรรมท่ามือเปล่าที่เคยหัดสมัยเป็นนักเรียนมัธยมนั่นแหละจะช่วยทำให้เหงื่อออกได้มาก และไม่มีอันตรายแก่หัวใจของท่านเลย

ขอให้ออกกำลังกายเป็นประจำทุกวัน

ในหนังสือรีดเดอร์ไดเยสต์ เดือนพฤศจิกายน ค.ศ.๑๙๗๐ หน้า๒๗ นายแพทย์โดแนลล์อีริกสัน แห่งเมโยคลีนิค ผู้ทำงานอยู่กับการออกกำลัง มีความเห็นตรงกับผู้เขียนว่า ควรจะออกกำลังจนเริ่มรู้สึกเหนื่อย เริ่มจะหอบ สำหรับคนปกติจะต้องออกกำลังเป็นประจำทุกวัน เช่น จะเต้น จะเดิน จะว่ายน้ำ หัวใจ ประสาท กำลัง จะอยู่ตัวโดยการออกกำลังดังกล่าว

การออกกำลังกายที่ขอแนะนำแก่ผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ ๓๐-๔๐ ปี ขึ้นไป

ทุกเวลาเช้าตื่นนอน บนเตียงนอนของท่าน ยกเท้าทั้ง ๒ ขึ้นพร้อมกัน เข่าเหยียดและยกขึ้นสูงให้มากที่สุดที่จะทำได้ ยกขึ้นลง ๒๐ ครั้ง ถ้าอายุมากหรือไม่เคยออกกำลังให้ยกประมาณ ๑๒ ครั้ง แล้วเพิ่มขึ้นทุก ๆ อาทิตย์ ตะโพกและเนื้อสันหลังของท่านจะแข็งแรงขึ้น ท่านจะรู้สึกหอบเล็กน้อย

จากนั้นให้ลงจากเตียงนอน ออกมาที่มุมโต๊ะ นั่งยอง ๆ บนปลายเท้าที่เขย่งไว้ทั้ง ๒ เท้า ลุกขึ้นนั่งยอง ๆ ลงทำซ้ำ ๒๐ ครั้ง อาจจะเอามือแตะโต๊ะกันล้ม ทุกเวลาเช้าตื่นนอน ผลที่ได้ รับข้อเข่า ข้อเท้า ข้อตะโพก จะไม่มีอาการปวดในข้อต่าง ๆ ดังกล่าวตลอดชีวิตของท่าน

สำหรับหัวไหล่ เพียงแต่หมุนแขนไปข้างหลังและข้างหน้า ๒๐ ครั้ง ทั้ง ๒ แขน ก็จะกันไหล่ยึดปวดไหล่

คอของท่านนั้นหมุนไปทางซ้าย ๓ ครั้ง ไปทางขวา ๓ ครั้ง จะทำให้กล้ามเนื้อของคอคล่องตัวขึ้น ข้อต่าง ๆ ของกระดูกคอจะลื่น อาการเจ็บร้าวในบริเวณสบักและร้าวมาตามแขนจะไม่เกิดขึ้น หรือเมื่อเกิดขึ้นก็จะหายไปได้ ถ้าไม่มีสาเหตุจากพยาธิอื่น ๆ

เพียงแต่การออกกำลังดังกล่าวจะใช้เวลาเพียง ๕ ถึง ๘ นาที ขอให้ทำทุก ๆ วันไม่มีการยกเว้นเพียงเวลา ๑ เดือนเต็ม ท่านลองสังเกตดูจะเห็นความกระปรี้กระเปร่าของท่านเอง และจะรู้สึกว่าอายุท่านลดจากเดิมมาอย่างน้อย ๑๐ ปี

หมอไลนแบคแห่งเซนตปีเตอร์เบอรก ฟลอริดา เคยมาเมืองไทย ได้พบกับผู้เขียน เราสนทนากันและลงความเห็นว่า คนภาคพื้นเอเซียไม่ค่อยมีโรคข้อกระดูกตะโพกอักเสบที่มีปูนเกาะตามรอบ ๆ ข้อปวดมาก ๆ ไม่เกิด เพราะอะไรท่านทราบไหม ? เพราะคนไทยคนเอเซียส่วนมากตอนเช้า ๆ นั่งยอง ๆ ถ่ายอุจจาระเป็นการออกกำลังของข้อตะโพกอย่างดี

ท่านควรจะหัดจิตใจของท่าน ให้ออกจากความโกรธ โมโห ให้อารมณ์เย็น ไม่โกรธ มองคนด้วยเหตุผลและในแง่ดี ความดันเดือดของท่านจะไม่ขึ้นสูงไปด้วยอารมณ์อันฉุนเฉียว คนทุกคนมีเหตุผล เช่น เห็นคนขับแท็กซี่วิ่งแซงขึ้นไปอย่างเสี่ยงอันตราย คนขับรถคนนั้นอาจจะมีเหตุผลว่า ทราบข่าวบิดาของเขาตายต้องรีบไป เราก็ควรจะให้อภัยเขา เพียงแต่ท่องคาถา "เราไม่โกรธ เราไม่โกรธ" จิตใจของท่านจะสบาย ท่านยังชนะใจของท่านได้อย่างดี

จิตใจเป็นเรื่องลึกซึ้ง และการมองคนในแง่ดีนั้นก็จะเป็นยาขนานเอกของผู้สูงอายุ ใครจะโกง ใคร

จะชอบเก็บเปอร์เซ็นต์ก็ตาม เป็นกรรมของผู้นั้น แต่ถ้าเป็นตัวของเราเอง เมื่อมีโอกาสจะประกอบกรรมชั่วเช่นนั้น จงหลีกเลี่ยงจากเงินร้อน ๆ ใจของท่านจะคิดเสมอว่า วันหนึ่งจะต้องมีคนมาสอบสวน การนอนจะไม่หลับสนิท ผวา หลับ ๆ ตื่น ๆ ดังมีตัวอย่างทราบอยู่แล้ว ถ้าใจของท่านตั้งปณิธานว่า จะช่วยความทุกข์ของคนส่วนรวมแล้ว และเขาเหล่านั้นพ้นทุกข์ ความปีติในใจจะเกิดขึ้น โดยเป็นยาที่บำบัดอย่างหนึ่งในวัยสูงอายุ ท่านจะนอนหลับสนิท อายุยืน

สำหรับพุทธศาสนิกชน ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปราศจาก โลภะ โทสะ และ โมหะ จะเป็นยารักษาจิตใจในวัยสูงอายุที่ใครจะปฏิเสธไม่ได้

หมอแฮกเกดอนได้กล่าวไว้ว่า ในคนไข้ที่เกี่ยวกับโรคทางประสาทนั้น มิใช่แต่เพียงคิดในศีรษะจะเป็นต้นเหตุที่แท้จริง ที่จะทำให้เกิดอาการหัวใจหยุด

การตรวจร่างกายประจำปี จะช่วยผู้สูงอายุให้ทราบความเจ็บป่วยของแต่ละท่าน คนสูงอายุบางท่านพูดออกมาด้วยความภูมิใจต่อหน้าผู้เขียนว่า "ผมตั้งแต่เกิดมาไม่เคยเจ็บหนักไม่เคยหาหมอกินยาเลย" หลังจากที่พบกันเพียง ๖ เดือน ก็ได้ทราบข่าวว่าถึงแก่กรรมด้วยเส้นเลือดในสมองแตก ท่านที่มีรถยนต์เมื่อครบ ๓ เดือน ต้องเอารถไปอัดฉีด ครบหมื่นไมล์ต้องไปให้ช่างตรวจสอบเครื่อง ก็ควรจะเป็นตัวอย่างว่าในสมัยปัจจุบันนี้ เราควรจะนำตัวไปให้แพทย์ที่ใกล้เคียงกันตรวจโรคเจาะเลือดเอ็กซเรย์กันอย่างจริงจัง เมื่อทราบผลการตรวจแล้ว ควรจะเก็บไว้เปรียบเทียบทุกปี ยิ่งอายุมากร่างกายควรจะได้รับการบำรุง ปรับปรุงบางระบบที่เสื่อมไปสมกับพุทธภาษิตที่ว่า "ปมาโท มจฺจุโน ปทํ" ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย ตายเสียเลยไม่เป็นไร กลัวว่าจะเป็นเพียงแต่อัมพาต ได้แต่อ้อ ๆ แอ้ ๆ ทรมานไปอีกหลายปีกว่าจะใช้กรรมหมด

การตรวจที่จำเป็น

๑. ระบบทางเดินเลือด ความดันเลือด ตรวจกล้ามเนื้อหัวใจด้วยกระแสไฟฟ้า เมื่อออกกำลังหัวใจทำงานแตกต่างอย่างไร

๒. ควรจะเอ็กซเรย์หน้าอก ท้อง ในเมื่ออายุเกิน ๔๐ ปี อาจมีนิ่วในถุงน้ำดี หรือ ไต การติดเชื้อในปอด อาจจะมีก้อนมะเร็ง ที่ทราบในระยะแรก การรักษาจะได้ผลดีกว่าเมื่อปล่อยทิ้งไว้นาน ๆ

๓. ควรจะเจาะเลือดทุกปี เพื่อดูหน้าที่ของไต ตับอ่อน ไขมันในเลือด น้ำตาลในเลือด ฯลฯ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง แร่ธาตุในร่างกายอาจจะขาดหรือเกิน

๔. คนไข้ที่สูงอายุควรจะตรวจโครงร่างของกระดูกที่อาจจะมีการผุกร่อน งอกตามข้อและกระดูกละลายตัว อาจจะมีกระดูกสันหลังยุบตัว ทำให้หลังโกง ปวดหลัง เป็นการป้องกันตั้งแต่ในระยะแรก

๕. การตรวจในระบบทางเดินปัสสาวะ เป็นเรื่องสำคัญของผู้สูงอายุ เช่น ต่อมลูกหมากอาจจะโตได้ เป็นผลให้ถ่ายปัสสาวะออกไม่หมดหรือถ่ายไม่ออก เกิดกระเพาะปัสสาวะไตอักเสบ ควรจะทราบอาการว่ากลางคืนถ่ายปัสสาวะบ่อยกว่าปกติ เช่น ทุก ๒-๓ ชั่วโมง กระเพาะปัสสาวะอาจจะอักเสบเรื้อรัง ควรจะแก้ไขตั้งแต่ต้นมือ อย่าลืมว่ามะเร็งมักจะเกิดในบั้นปลายของอายุ สำหรับการตรวจละเอียดในระบบอื่น ๆ แพทย์ก็จะนึกถึงอาการและการเปลี่ยนแปลงของคนไข้ตามความจำเป็น

การระมัดระวังตัวในการเคลื่อนไหว เมื่ออายุเพิ่มขึ้น ความว่องไว ปราดเปรียวจะลดน้อยลง ความเปราะของกระดูกจะเพิ่มขึ้น สายตาจะเสื่อม เห็นภาพชัดแต่ระยะไกล ๆ ระบบที่ร่างกายเคลื่อนไหวไปได้ก็มีกระดูกขาทั้งสองข้าง กำลังเข่าที่จะใช้ก้าวเคลื่อนไหวไปจะอ่อนลง ขึ้นบันไดไม่ค่อยไหว สิ่งที่ช่วยดีที่สุดคือ ไม้เท้าถือติดมือ เมื่อลื่นจะล้ม หรือเข่าอ่อนกำลัง ไม้เท้าที่ถือจะช่วยยั้งไว้ ตะโพกจะไม่หักด้วยการกระแทกกับพื้น คนที่มีอายุมักจะไม่นิยมถือไม้เท้า เพราะอายที่จะถือ ในกรณีเช่นนี้ อาจเปลี่ยนเป็นถือร่มแบบผู้ดีอังกฤษก็ยังได้

เมื่อพลาดพลั้งถึงกระดูกหัก ขออย่าได้หลงผิดที่จะได้ไปรักษากับผู้ที่มิได้เรียนแพทย์ ขอให้เข้าใจว่ากระดูกติดได้เองตามธรรมชาติ แพทย์เพียงแต่จับให้กระดูกมันอยู่ในท่าเดิมระดับปกติเท่านั้น ควรรีบเข้าโรงพยาบาลโดยด่วน การรักษาในระยะแรก ๆ จะง่ายกว่าทิ้งเอาไว้นาน ๆ

อย่าเสี่ยง อย่าเอาตัวไปทดลอง เมื่อพิการแล้วจะเสียใจ

อีกประการหนึ่งเมื่ออายุมากเข้า ความว่องไวจะกลายเป็นเชื่องช้าไม่ทันต่อสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นจะได้ข่าวบ่อย ๆ ว่า รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ชนคนแก่มากกว่า จะข้ามถนน หรือลงเรือข้ามฟาก หรือจะทำสิ่งใดที่แข่งกับเวลา จะต้องคำนึงถึงว่าความไวกลายเป็นเชื่องช้า อันตรายจะมาถึง

บุหรี่เป็นยาเสพติดที่ไม่มีประโยชน์แน่ คนไข้ที่เป็นโรคหัวใจอุดตันนั้นได้แจ้งว่า ถ้าสูบบุหรี่แล้วจะมีอาการเกิดขึ้นทันที แสดงว่าสิ่งที่มีพิษคือ นิโคติน เป็นต้นเหตุให้เส้นเลือดหัวใจตีบ เส้นเลือดไปปลายเท้าปลายมือตีบ ทำให้เส้นเลือดทั่ว ๆ ไป แข็ง มีปูนจับตามเส้นเลือดต่าง ๆ ทั่ว ๆ ไป ผลของการทดลองให้คนไข้ที่มีอาการของเส้นเลือดตีบ แล้วเริ่มจะมีอาการเน่า ให้หยุดสูบบุหรี่ทันที ปรากฏว่าคนไข้ครึ่งหนึ่งนั้นไม่ต้องถูกตัดขา ส่วนคนไข้อีกครึ่งหนึ่งที่ไม่ยอมหยุดสูบ ถูกตัดขาเพราะเส้นเลือดตีบทั้งสิ้น จึงเป็นปัญหาให้ถามตัวท่านเองว่า ท่านจะรักการสูบบุหรี่หรือจะยอมให้เส้นเลือดตีบมาเกิดแก่ตัวท่าน บางคนสูบบุหรี่มิใช่ด้วยความอยาก ท่านควรจะชนะใจของท่าน ห่างวันละเล็กละน้อย ความสำเร็จจะมาหาท่านเอง

สุรา เมรัย ถ้าเพียงก่อนอาหารเย็นจำนวนเพียง ๑ แก้ว จะให้ประโยชน์ ทำให้เส้นเลือดขยายตัว ได้ทดลองในผู้สูงอายุที่มีอาการชาเหน็บ และเส้นเลือดตีบในฤดูหนาว หรืออากาศเย็น โดยผสมสุรากับยาบางชนิด ไม่ให้ผู้สูงอายุนั้นทราบ ก็ได้รับผลคืออาการต่าง ๆ นั้นหายเป็นปกติ สุราจำนวนน้อยจะเป็นยา ฉะนั้นจะเห็นว่ายาบางชนิดที่ใช้เป็นยากระตุ้นจะมีส่วนผสมของสุรา หรือภาษาของเภสัชกร คือเป็นทิงเจอร์ต่าง ๆ (อย่าเข้าใจว่าทิงเจอร์ไอโอดีนสำหรับทำแผลฆ่าเชื้อโรค)

คนส่วนมากเมื่อดื่มเหล้า ควรจะมีภาษิตในใจว่า “เรากินเหล้า มิใช่เหล้ากินเรา” ในผู้สูงอายุ การดื่มเหล้าเพียง ๑ แก้ว จะมีประโยชน์

ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่ดื่มจนเมามายจะเกิดผลเสียอย่างมากมายต่อระบบการไหลวนของเลือด เป็นพิษต่อตับเพียงเหล้า ๒-๓ แก้วต่อวัน จำนวนแคลลอรี่จะเพิ่มขึ้นประมาณ ๖๐๐ ถึง ๘๐๐แคลลอรี่ ผู้ใดรู้สึกตัวว่าดื่มเหล้ามากทุกวันเป็นนิสัย ควรจะพิจารณาหาทางงด ๓ เดือน ๖ เดือน ถ้ายังทำไม่ได้สำเร็จควรจะตั้งใจบวชสัก ๑ พรรษา การอยู่ในระเบียบเช่นนั้น อาจทำให้มีกำลังใจที่จะหยุดได้อย่างดี ท่านดื่มเหล้า ๑ ก๊กในทุกวันนี้ ปีหน้าท่านจะดื่มมากขึ้นไปอีก ตับของท่านจะรับพิษจากแอลกอฮอล์ทุกวัน จะค่อย ๆ กลาย

เป็นไขมันเต็มอยู่ในเซลล์ของเนื้อตับ ที่จะนำไปสู่การเป็นตับแข็ง โปรดนึกถึงด้วยว่า เมื่อเป็นถึงขั้นตับแข็งแล้วก็ยังไม่มีการเจ็บปวดอะไรในท้อง นอกจากอาการท้องมารและการทรมานด้วยโรคนี้

สิ่งสุดท้ายที่ควรจะนึกถึงคือ การพักผ่อนประจำอาทิตย์และหยุดประจำปี หลังจากการเคร่งเครียดจากงานประจำวัน ความล้าของร่างกายและสมองจะเกิดขึ้นโดยไม่รู้สึกตัว นักธุรกิจบางท่านจะปฏิเสธการหยุดงาน พักผ่อน "ผมไม่มีเวลาว่าง เวลาของผมเป็นเงินเป็นทอง" เหล่านี้แหละเป็นความเข้าใจผิด ถ้าท่านได้พักผ่อนแล้วสมองของท่านจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้น การพักผ่อนนั้นควรจะให้ห่างไปจากงานประจำวันไปเพลิดเพลินกับการเล่นกีฬา นั่งเรือเร็วชมความงามของเกาะหรือธรรมชาติที่สวยงาม เมื่อท่านกลับมาถึงสำนักงานของท่าน ในต้นอาทิตย์แล้วจะสดชื่นทั้งสมองและร่างกาย ความเบื่อหน่ายในงานประจำวันก็ไม่เกิดขึ้น แต่เมื่อเราไม่สามารถจะปลีกตัวได้จริง จงอย่างเคร่งเครียดและกังวลต่องานประจำวันมากเกินไป

พยายามหางานอดิเรกง่าย ๆ เช่น ถ่ายรูป พยายามหามุมถ่ายสวย ๆ ประกวดให้งามขึ้นทุก ๆ ครั้ง เลี้ยงสัตว์ ปลูกกล้วยไม้ดูดอกงาม ๆ ให้รู้จักการผสมเปลี่ยนสีสันของดอก มีสวนผลไม้ให้ดูออกงาม รสอร่อย เกิดเพลิดเพลินในงานอดิเรก ลืมงานประจำไปได้ชั่วขณะ อารมณ์ของท่านจะสดชื่นเสมอ

ยิ่งถ้าท่านหาทางช่วยเหลือคนที่อยู่ในความทุกข์ ให้พ้นทุกข์ แผ่เมตตาจิตแก่ผู้ตกทุกข์ แลเห็นกับตาของท่านเอง ความปีติสุขจะเป็นยาอายุวัฒนะของท่านทุกคน ●

ขอให้ท่านโชคดี

ความสัมพันธ์ของโรคกระดูกกับผู้สูงอายุ

โดย นายแพทย์ ประเสริฐ นุตกุล
แพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเทศบาลนครหลวง

บรรยายในวันชุมนุมผู้สูงอายุ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๕
เวลา ๑๔.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมศาลาพำนัก (ตึก ๒๑)
ศูนย์พระราชทาน "วิจัยประสาท"

บางท่านมักจะกล่าวว่าไม่เคยไปหาหมอเลย อายุตั้ง ๖๐,๗๐ แล้ว ผมไม่เคยทานยาสักเม็ด เกือบจะไม่เห็นความจำเป็นของหมอ ผมขอเรียนให้ทราบว่า นับว่าเป็นโชคดีของท่านผู้นั้นจนถึงวันที่กล่าวคำพูดนั้นออกมา (ไม่แน่ว่าท่านจะโชคร้ายเข้าวันใด)

ปัจจุบันนี้การแพทย์เจริญขึ้นมามากกว่าแต่ก่อน สามารถจะตรวจดูสภาพปกติ ด้วยการเจาะเลือดตรวจหาพยาธิ สภาพของแต่ละท่านที่ยังมิได้มีอาการอะไรแสดงออกมา ท่านอาจจะไม่ทราบว่าตัวของท่านมีน้ำตาลในเลือดสูง ไขมันในเลือดสูง อันจะค่อย ๆ ไปทำให้เส้นเลือดของหัวใจของสมองมีอาการเปราะเป็นลมตายเพราะหัวใจวายง่าย ๆ ตายเสียเลยไม่ทรมาน มันจะเป็นอัมพาตครึ่งซีกไปอีกหลาย ๆ เดือนกว่าจะตาย ท่านคงไม่ชอบ

เช่นเดียวกับผู้สูงอายุทุกท่าน กำลังอยู่ในสภาพแห่งความเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ หูชักจะตึง ๆ ตาต้องใช้แว่น หรือมีต้อต่าง ๆ เกิดขึ้นอันเป็นสัญลักษณ์แห่งความเสื่อมมาเยี่ยมเยียนท่าน

กระดูกและข้อกระดูกเช่นเดียวกัน ความเปราะของกระดูกจะเกิดขึ้น กระดูกจะหักง่ายเข้าและติดยากตามข้อต่าง ๆ เช่น ตะโพก ข้อเท้า นั้นจะงอกและบวมโต บางท่านยิ่งอ้วนสมบูรณ์มาก มัวเมาในอาหารนึกว่าเกิดมาชาติหนึ่งพอมีอายุก็มีเงินพอที่จะซื้ออาหารดี ๆ บริโภคได้ก็รับประทานเสียเพลิดเพลิน จนน้ำหนักเพิ่มไปอีก ๒๐-๒๕ กิโลกรัม นั่งยอง ๆ ไม่ได้ เข่างอไม่ลงหรืออ้วนพุงปลิ้น ยืนตรงแล้วก้มมองไม่เห็นหัวแม่เท้าของตนเอง มีชีวิตอยู่ด้วยความอึดอัด ขอให้ท่านคิดเสมอว่าทานอาหารก็เหมือนทานยา เมื่อท่านรับประทานยา ๒ เม็ด ก็ได้ประโยชน์ แต่ถ้ารับเข้าไป ๑๐-๒๐ เม็ด ท่านคงจะต้องตายเพราะทานยาเกินขนาด เช่นเดียวกันถ้าท่านรับประทานอาหารเกินขนาด ทุกมื้อ ทุกวัน หรือเป็นนิสัยแล้ว อาหารก็คือยาพิษของท่านนั่นเอง อาหารที่แปลงเป็นกำลังงานที่คิดเป็นแคลอรี่เกินไปนั้น จะทำให้ร่างกายอ้วน เส้นเลือดของอวัยวะต่าง ๆ จะเปราะไปด้วยแคลเซี่ยมไปเกาะ ในปัจจุบันนี้พวกเราคงรู้จักกันดีแล้ว

เมื่อร่างกายอ้วนเพิ่มน้ำหนักขึ้น น้ำหนักของร่างกายนั้นจะเพิ่มไป ๆ ข้อกระดูกที่รับน้ำหนักคือ

๑.ข้อกระดูกสันหลังและเชิงกราน

๒.ข้อตะโพกทั้ง ๒ ข้าง

๓.ข้อเข่าทั้ง ๒ ข้าง

๔.ข้อเท้า

๕.กระดูกสันเท้า

กระดูกทั้ง ๕ จุดดังกล่าวจะเป็นต้นเหตุทำให้มีอาการปวด เริ่มตั้งแต่อายุแห่งความเสื่อมคือ ๔๐ ปีเศษขึ้นไป แม้แต่ผู้เขียนเองเมื่ออายุเพียง ๔๐-๔๑ปี นั่งทำงานรู้สึกเมื่อยหน้าแข้ง ปวดรำคาญ ๆ ต่อมาลองฝึกนั่งยอง ๆ ลุกขึ้น ๒๐ ครั้ง เพื่อให้กล้ามเนื้อขาได้ออกกำลังทุกเวลาเช้า เวลาล่วงมา ๑๐ ปีเศษ ผู้เขียนไม่เคยมีอาการปวดเมื่อยอะไรเกิดขึ้น

สำหรับการป้องกันอาการเมื่อยที่จะเกิดขึ้น คือ

๑) อย่ามัวเมารับประทานอาหารมากเกินไป ให้รู้จักบังคับใจ หัดอดอาหารเอาชนะใจตัวเองเสียบ้าง การวัดน้ำหนักบ่อย ๆ (ควรมีเครื่องวัดไว้ประจำบ้าน) จะเป็นการเตือนสติมิให้หลงระเริงในเรื่องรับประทาน เลือกสภาพอาหารให้เปลี่ยนเป็นอาหารผักมากขึ้น น้ำตาล แป้ง ข้าว ผลไม้ สี่อย่างนี้จะเป็นตัวทำให้ความอ้วนเกิดขึ้น คนไข้บางคนบอกว่าอาหารข้าวปลาดิฉันกินน้อย ทำไมอ้วนได้ไม่น่าแปลกใจเลย เพราะขณะดูโทรทัศน์เธอนั่งปอกเงาะ ผลไม้อื่น ๆ เข้าปากเป็นกิโล ๆ

๒) หาเวลาออกกำลังให้เป็นนิสัย เวลาเช้าอย่างน้อย ต่อ นาที ทุกวันควรจะต้องออกกายบริหารท่ามือเปล่า ดังนี้

ก. นั่งยอง ๆ เขย่งแล้วลุกขึ้น ๒๐ ครั้ง ท่านี้ออกกำลังกล้ามเนื้อขาทั้ง ๒ ข้าง มิให้ปวดเข่า ตะโพก ข้อเท้า

ข. นอนหงายบนเตียง แล้วยกขา เข่าเหยียด ๒ ข้าง ขึ้นสูงเลยศีรษะ ๒๐ ครั้ง เป็นท่าออกกำลังกายของกล้ามเนื้อสันในและกระดูกสันหลังส่วนล่าง

ค. นอนหงายมือกอดอก ยกตัวนั่ง ๒๐ ครั้ง ท่านี้จะลดขนาดของพุงไม่ให้โต เป็นการบริหารกล้ามเนื้อหน้าท้อง

๓) ตั้งแต่ตื่นนอนตลอดทั้งวันควรจะดื่มน้ำไม่ต่ำกว่า ๘-๑๐ แก้ว ยิ่งมากยิ่งดี ไม่ต้องกลัวอ้วน เพราะน้ำนี้ไม่มีกำลังงานแคลอรี่ ร่างกายจะดูดน้ำเหล่านี้เข้าไปเป็นพาหะให้นำของเสียที่ร่างกายไม่ต้องการให้กลั่นออกมาทางปัสสาวะและเหงื่อ ของเหล่านี้ เช่นกรดยูริคที่เป็นตัวทำให้ร่างกายเมื่อยขัด เมื่อมีกรดนี้สะสมอยู่ในร่างกายมาก หรืออาจจะกลายเป็นนิ่ว เป็นก้อน ๆ ที่อุดตามท่อไต และระบบทางเดินปัสสาวะอื่น ๆ ได้

๔)ในคนที่สูงอายุ ควรจะป้องกันการหกล้ม ในขณะที่เดินด้วยการใช้ไม้เท้าช่วยในการเดิน ถ้าเหยียบของลื่น มือที่ถือไม้เท้าจะช่วยยั้งมิให้ตะโพกกระแทกดิน ทำให้ตะโพกหักได้ ขอให้นึกเสมอว่ากระดูกของผู้สูงอายุจะเปราะง่าย ฉะนั้นการที่กระดูกต่าง ๆ ในร่างกายได้ออกกำลังกายบริหารอยู่ทุกวันแล้ว กระดูกจะแข็งแกร่งอยู่เสมอ ผิดกับกระดูกที่ทอดทิ้งขาดการบริหาร คนมีอายุส่วนมากมักจะไปนึกว่า ตัวเราอายุมากแล้ว "ช่างมันเถิด" นั่นเป็นความเข้าใจผิด การออกกำลังกายนั้น ท่านอาจจะนึกอับอายลูกหลาน อย่าไปนึกเช่นนั้นเลย ในประเทศที่เจริญแล้ว ยิ่งมีอายุมาก ๆ ๗๐-๘๐ ปีก็ตามเขาจะหาเวลา เช้า-เย็น ออกกำลังกายด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ว่ายน้ำ กอล์ฟ บริหารท่ามือเปล่า ดังตัวอย่างที่ข้าพเจ้าแลเห็น มีผู้สูงอายุผู้หนึ่งอายุ

ประมาณ๗๕ปี ทุก ๆ วัน ท่านออกกำลังกายด้วยการวิดน้ำพื้น ๒๐-๓๐ครั้ง ยกและหมุนแขน ๓๐ ครั้ง นั่งยอง ๆ ลุกขึ้น ๒๐ ครั้ง วันหนึ่งท่านพลาดตกบันไดสูง ๓ ขั้น ไหล่ข้างขวาฟาดกับพื้นมีอาการเจ็บมาก ครั้งแรกข้าพเจ้านึกว่าแขนหักเพราะความที่อายุมากแล้ว แขนข้างนั้นขยับเขยื้อนไม่ได้ แต่ปรากฏผลภายหลังจากเอ็กซเรย์ในตอนเช้า กระดูกไม่หักและกระดูกมีลักษณะแข็งแรงผิดกับคนรุ่นเดียวกัน

นี่เป็นตัวอย่างที่ดีว่า ผู้ที่บริหารท่ามือเปล่าทุก ๆ วันจะป้องกันมิให้กระดูกบางผุ เหมือนผู้ที่สูงอายุแล้วปล่อยปละละเลยในตัวเอง

ขอวกมาพูดถึงข้อกระดูกของผู้สูงอายุ ที่พบว่ามีโรคาพยาธิบ่อย ๆ

หัวไหล่ ไม่ว่าข้างซ้ายหรือข้างขวา ถ้าผู้สูงอายุละทิ้งกายบริหารโดยปราศจากการออกกำลังกาย เช่น ไม่เคยหมุนแขน ยกแขนทุก ๆ วันแล้ว เมื่อเข้าวัยเสื่อมของร่างกาย อาการปวดไหล่ ไหล่ยึด ยกแขนขึ้นไม่เต็มที่ หรือแม้แต่เป็นแผลที่มือหรือใส่เฝือกไว้นาน ลืมยกแขนในระยะที่รักษาตัวก็จะทำให้ไหล่ข้างนั้นยึดได้ นั่นคือความเสื่อมมาเยี่ยม มาทรมานท่านแล้ว และท่านเชื่อไหม? ถ้าท่านออกกำลัง "ทุกเช้า" ตามที่แนะนำดังกล่าว อาการปวดแขนเช่นนั้นจะไม่เกิดแก่ท่านเลย ถ้าท่านออกกำลังกายแล้วยังเป็น และมีอาการเช่นนั้นอีก ขอให้ท่านคิดไปหาแพทย์ผู้ชำนาญตรวจได้แล้ว ท่านอาจจะมีอาการอื่นแทรก เช่น เนื้องอกหรือเนื้อร้ายของกระดูกที่ชอบเกิดในคนสูงอายุได้บ่อย ๆ

อาการเมื่อยหลัง หรือปวดแถวกระเบนเหน็บบางรายการปวดร้าวมาถึงน่องหรือข้อเท้า พบได้บ่อยในผู้สูงอายุที่ไปยกของหนักโดยไม่นึกถึงวัยของตน นึกว่าเมื่อหนุ่ม ๆ เคยยกได้ พอยกของหนัก ๆ กระดูกหลังจะดังลั่นดังกลุ๊ป ที่มีเสียงดัง อาจจะเกิดจากเอ็นเหนียวที่รองระหว่างข้อกระดูกสันหลังมันเสื่อม เมื่อไปยกของหนัก ๆ เข้า เอ็นเหนียวนั้นมันจะแตกไปกดเส้นประสาทใหญ่และไขสันหลัง อาการปวดหลังจะเกิดขึ้นทันที นอกจากนั้นการก้มหลังเลือกของหยิบของที่อยู่ต่ำกว่า เช่น ท่าเลือกผลไม้ของผู้หญิง ใช้เวลานาน ๔-๕ นาที ก็เป็นท่าที่ทำให้เป็นโรคปวดหลังเรื้อรังได้ ฉะนั้นผู้สูงอายุจะต้องหลีกเลี่ยงจากเหตุดังกล่าว คือไม่ให้ยกของหนักที่ตัวเองไม่ได้ยกมานาน

ไม่ให้ยืนก้มหลังนาน ถ้าจะยืนเช่นนั้น ก็ให้นั่งยอง ๆ หรือนั่งบนเก้าอี้เลือกตามสบาย พยายามอย่าให้ลงพุง หรือเพิ่มน้ำหนักเมื่อมีอายุมากขึ้น เพราะน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้จะไปทำให้กระดูกสันหลังส่วนเอวรับน้ำหนักมากขึ้น

การบริหารร่างกายที่จะทำให้การปวดหลังไม่เกิดขึ้นที่สำคัญคือ

๑) นอนหงายแล้วยกเท้าทั้ง ๒ ข้างขึ้นสูงสุด ๒๐ ครั้ง

๒)นอนหงายแล้วยกตัวขึ้นจากท่านอนเป็นนั่ง ๒๐ ครั้ง

๓) ลุกขึ้นยืนแล้วก้มหลังให้มือแตะพื้นได้ยิ่งดี แล้วก็แอ่นไปทางหลังมากเท่าที่จะทำได้สัก ๑๐ ครั้ง

การบริหารต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องทำทุกเช้า จนเป็นนิสัย ไม่มีการยกเว้น ท่านจะสมความปรารถนาจนตลอดอายุขัยของท่าน แต่ถ้าท่านบริหารแล้วตามข้อแนะนำเหล่านี้แล้วมีอาการปวดหลังขึ้นมาอีก ขอให้ท่านมาให้แพทย์ตรวจโดยละเอียด เพราะโรคอื่น ๆ ยังอาจจะเกิดขึ้นตามกรรมของแต่ละท่าน เช่น มะเร็งของกระดูก วัณโรคของกระดูกสันหลัง และอื่น ๆ

จำไว้ให้ดีว่า มาหาแพทย์ที่ได้ศึกษาวิชาแพทย์

ขออย่าได้หลงผิด ในการไปใช้น้ำมันมนต์ทา หรือยาจีนพอก ปิดกอเอี๊ยะ จะเป็นเหตุทำให้อาการของโรคร้ายแรงยิ่งขึ้น

จงฝากชีวิตไว้กับแพทย์ที่ได้เรียนมาโดยถูกต้อง

ข้อเข่า เข่าทั้ง ๒ ข้าง จะทำงานได้ปกติ คือ พับ (นั่งยอง ๆ) เหยียดได้ตรงเพื่อให้ร่างกายเคลื่อนไหวได้ตามความต้องการ ในผู้สูงอายุที่ไม่เคยได้ออกกำลังกายเลย และปล่อยให้น้ำหนักตัวเพิ่ม คืออ้วนเอา ๆ เข่าทั้ง ๒ ข้างจะรับน้ำหนักส่วนเกิน อาจจะเพิ่มถึง ๒๐-๓๐ กิโลกรัม (ตั้งแต่อายุ ๒๕ ปี เป็นอายุที่ร่างกายหยุดเจริญแล้ว จนถึง ๕๐ ปี ซึ่งอยู่ในวัยเสื่อม) แต่ที่น้ำหนักเพิ่มมาได้เพราะว่า ไขมันที่เกินไปจากการรับประทานอาหารมาก เริ่มพอกตามตัวในที่ต่าง ๆ ใต้ผิวหนังทั่ว ๆ ไป ใต้คาง พุง หน้าอก โดยที่ความโตของกระดูกหยุดโตตั้งแต่อายุ ๒๕ ปี ข้อเข่ามันจะสึกหรอไป ๆ แต่เมื่อน้ำหนักมากขึ้น ขอบ ๆ เข่า มันจะมีกระดูกงอกออกมาตามเยื่อเหนียวหุ้มข้อเข่า และมีกระดูกอ่อนหุ้ม บางรายอาจจะงอกหนาถึง ๑-๑.๕ เซ็นติเมตร

ฉะนั้นในผู้สูงอายุที่อ้วนมาก และปราศจากการออกกำลังกาย จะเริ่มปวดเข่า เมื่อยขาเมื่ออายุเริ่ม ๔๐-๕๐ ปี เข่าจะบวมโต และอาจจะมีน้ำที่เกิดจากความระคายเคืองเพิ่มจำนวนขึ้นในข้อ ยิ่งจะทำให้มีอาการปวดมากขึ้น เข่าจะงอเข้าได้น้อยลง คนไข้จะนั่งยอง ๆ ไม่ได้ ยิ่งทิ้งไว้ ๆ เพียง ๒-๓ ปี เข่าเกือบจะเหยียดตรง งอไม่ได้เลย และเข่าทั้ง ๒ ข้างจะลึกโค้งออก เวลาเดินจะเห็นเข่าโค้ง กระย่องกระแย่ง

อาการเหล่านี้ถ้าท่านได้ควบคุมน้ำหนักไว้ และได้บริหารท่านั่งยอง ๆ และลุกขึ้นอยู่เสมอทุกวัน ตามคำแนะนำของแพทย์แล้ว ท่านจะไม่มีอาการปวดเข่า ปวดตะโพก อยู่ด้วยความสุขสวัสดี

ภายหลังจากการบรรยายเสร็จสิ้นลงแล้ว มีผู้ไต่ถามปัญหาข้อสงสัยว่า.-

ถาม.... ๑ ผู้ที่สูงอายุ รู้ตัวแล้วว่ามีโรคความดันโลหิตสูง จะบริหารตามคำแนะนำดังที่บรรยายมานี้ ผลจะเป็นอันตรายอื่น ๆ เช่น เส้นเลือดจะแตก หัวใจจะวายได้หรือไม่?

*ตอบ....*ความจริงโรคนี้คือความดันเลือดสูง ทุกคนควรจะมีแพทย์ประจำให้หาต้นเหตุ หรือสมุฏฐานว่า ความดันโลหิตสูงมันเกิดจากสาเหตุอันใด อาจจะเป็นโรคเกิดมาจากร่างกายที่เป็นโรคนี้ อาจจะร่วมมาจากสาเหตุที่ไตมีอาการอักเสบเรื้อรัง อย่างไรก็ตามเมื่อมีความดันเลือดสูง การบริหารท่ามือเปล่า โดยลุกขึ้นนั่งยอง ๆ หรือยกมือยกเท้า ๒๐ ครั้ง เช่นนี้ จะไม่เป็นผลเสียเลย อย่างไรก็ดีถ้าผู้ที่มีโรคเกี่ยวกับระบบทางหัวใจและการหมุนเวียนของเลือดแล้ว ควรที่จะได้ตรวจดูว่า กล้ามเนื้อหัวใจยังอยู่ในสภาพดีหรือไม่

ข้อสำคัญที่สุด ถ้าขณะบริหารแล้วรู้สึกเหนื่อยขึ้นมา อย่าพยายามฝืนทำ

*ถาม....*ถ้าคนที่เป็นโรคมีไขมันในเลือดสูง อันจะเป็นต้นเหตุที่จะทำให้เส้นเลือดหัวใจ หรือของสมองมันแข็งตัว และจะเป็นอันตรายต่อร่างกาย จะมีวิธีอื่นที่จะทำให้ไขมันในเลือดมันลด นอกเสียจากระวังเรื่องอาหารมัน ๆ

*ตอบ....*ความจริงแล้ว คำถามนี้เป็นคำถามที่ดีของผู้ที่มีความรู้ สมัยก่อนผู้ที่มิใช่หมอ หรือมีอาชีพทางด้านนี้จะไม่เข้าใจและสนใจในคำว่าไขมันในเลือด จากอาหาร เช่น มันสัตว์ต่าง ๆ ไข่แดง หอยนางรม

หนังของไก่ เป็ด ห่าน จะมีไขมันมากจริง ๆ เมื่อรับประทานเข้าไปมาก ร่างกายจะดูดเข้าไปในกระแสเลือด ตามที่ทราบกันอยู่แล้ว

วิธีที่สำคัญ คือควรจะระมัดระวังมิให้รับประทานอาหารที่มีไขมันมาก เป็นวิธีป้องกันวิธีหนึ่ง อย่าลืมว่าการที่จะไม่ให้มีไขมันมากนั้น การบริหารร่างกายทุก ๆ วัน การเล่นกีฬาเป็นประจำโดยสม่ำเสมอแล้ว จะเป็นวิธีป้องกันและขับไล่ไขมันโดยร่างกายใช้ให้เป็นกำลังงานไปเสีย

ข้อที่ควรคิด คือผู้ที่รับประทานอาหารเข้าไปมากแล้วไม่ออกกำลังกายเลย ด้วยความเกียจคร้านและด้วยความทรนง ใจไม่รักที่จะสนุกสนานกับการบริหาร ผู้นั้นแหละไขมันสูงในเลือดจะทำให้เป็นอันตรายต่อร่างกาย

ถาม....ผู้ที่ไขมันในเลือดต่ำนั้น ความดันของเลือดจะต่ำไหม? เวลาบริหารมันจะเป็นลมได้ไหม? และเมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วจะหาวิธีบริหารแบบใดที่จะป้องกันการเป็นลม และร่างกายจะแข็งแรงเหมือนคนอื่น ๆ

ตอบ....ผู้ที่เข้าใจว่าไขมันในเลือดต่ำนั้น ขอให้เข้าใจเสียว่า ขณะวัน เวลาที่เจาะเลือดตรวจนั้น เรารับประทานอาหารจำพวกนี้น้อย ก็เจาะได้ผลไขมันในเลือดต่ำ ไม่เกี่ยวกับความดันเลือดต่ำ ซึ่งเป็นโรคอีกชนิดหนึ่ง

ฉะนั้น ถ้าท่านผู้มีความดันเลือดต่ำแล้วรู้สึกหน้ามืดเมื่อนั่งยอง ๆ แล้วลุกทันที อย่านั่งนาน ๆ เพราะเมื่อนั่งนานการเปลี่ยนแปลงของการไหลเวียนของเลือดผิดปกติ กล่าวคือ

เวลานั่งยอง ๆ เลือดจะไหลลงไปขาลำบาก เพราะต้นขาหนีบ เลือดจากระดับท้องจะอัดไปขึ้นข้างบนมาก เมื่อลุกขึ้นเลือดจากสมองและส่วนบนที่เหลือมานี้จะไหลลงขามาก ทำให้สภาพความดันเลือดเปลี่ยนไปในระยะเวลาสั้น หน้าจะมืด แต่ถ้านั่งยอง ๆ และลุกขึ้นเร็ว ๆ มันจะไม่ทันเปลี่ยนเท่ากับเป็นการบริหารได้อย่างดี และจะป้องกันโรคนี้ได้ ขอให้บริหารสม่ำเสมอไม่ต่ำกว่า ๑ เดือน อาการของโรคนี้จะไม่มีเกิดแก่ท่านอีกแน่นอน ●

การเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย

นายแพทย์บุญสม มาร์ติน

การเสริมสร้างให้มีสมรรถภาพทางกายสูง มีบทบาทมากในสังคมยุคปัจจุบันยุคที่คนส่วนใหญ่อยู่กันอย่างแออัด และใช้เวลาเกือบตลอดวันกับการงานเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนสำหรับการยังชีพ ไม่มีเวลาว่างสำหรับการออกกำลังกายหรือประกอบกิจกรรมสันทนาการ หลายคนอาจจะเห็นคุณค่าของการออกกำลังกายก็จริง แต่ก็อาจไม่มีเวลา สถานที่และอุปกรณ์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เหินห่างการออกกำลังกายไป เป็นของธรรมดาเหลือเกินว่าเมื่อไม่มีการออกกำลังกายเป็นเวลานาน อวัยวะต่าง ๆ ก็ค่อยอ่อนแอลงโดยเฉพาะกล้ามเนื้อซึ่งในที่สุด สมรรถภาพทางกายก็ต่ำ ประสิทธิภาพในการทำงานก็ไม่ดี นอกจากนี้ยังมีผลทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมลงด้วย

ความแข็งแรงสมบูรณ์ของร่างกาย เกิดได้เพราะการออกกำลังกาย การออกกำลังกายทำให้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายแข็งแรงมีสมรรถภาพ ส่งผลให้เป็นคนมีสุขภาพพลานามัยดี ถ้าร่างกายแข็งแรง จิตใจก็ผ่องใส สมองก็ปลอดโปร่ง การประกอบอาชีพการงานก็ทำได้เป็นนิจสิน และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การออกกำลังกายของคนเรานั้นมีมากมายหลายวิธี มีทั้งอย่างใหญ่อย่างเล็ก ต้องใช้เงินมาก และไม่ต้องใช้เลย ซึ่งแต่ละคนจะสามารถเลือกหาได้ตามใจชอบ และเลือกให้เหมาะกับสภาพ เพศ และวัยของตนเองอีกด้วย คนที่มีสมรรถภาพกายสูงนั้นสามารถที่จะทำงานหนัก ๆ ได้นานและมีประสิทธิภาพดีกว่าคนที่มีสมรรถภาพทางกายต่ำ และยังมีผลต่อการทำให้สภาวะทางด้านจิตใจดีขึ้นด้วย การมีกล้ามเนื้อบริเวณกระเพาะอาหารที่อ่อนแอมักจะก่อให้เกิดการลงพุง และมีกล้ามเนื้อหลังที่อ่อนแอก็จะก่อให้เกิดอาการปวดหลังอยู่เสมอ การมีสมรรถภาพทางกายสูงนั้น มีประโยชน์อย่างมากมาย การออกกำลังกายอยู่เสมอ ๆ ยังจะช่วยให้ท่านมีสุขภาพดีมีลักษณะรูปร่างดี และทำให้ชีวิตมีแต่ความสดชื่นร่าเริงขึ้น การเดินนับเป็นการออกกำลังกายที่ดีที่สุด แต่ว่าการเดินนั้นจะต้องเดินให้เร็วกว่าปกติเล็กน้อยต้องใช้เวลาและสถานที่จึงจะมีผล

โดยทั่วไปแล้ว การออกกำลังกายมีด้วยกัน ๒ แบบ คือ

ก) แบบเคลื่อนที่ คือ การออกกำลังกายทั่ว ๆ ไปที่พบเห็นเป็นประจำ เช่น การวิ่ง การเดิน การกระโดด ฯลฯ เหล่านี้

ข) แบบเกร็งกล้ามเนื้อ คือการออกกำลังกายที่สร้างความแข็งแรงให้กล้ามเนื้อ การออกกำลังกายแบบนี้ผิดกับแบบแรกตรงที่ว่าขณะออกกำลังกายกล้ามเนื้อส่วนที่ทำงานจะไม่เปลี่ยนแปลงระยะทางอย่างเห็นได้ชัด คือส่วนใหญ่จะอยู่กับที่ ถ้าจะมีการเคลื่อนที่ก็ระยะใกล้ ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากวัตถุหรือแรงต้านทานมีมาก ความเครียดที่เกิดในกล้ามเนื้อนับว่ามีมากด้วย ความร้อนที่เกิดขึ้นย่อมจะสูงกว่าการออกกำลังกายแบบกล้ามเนื้อเคลื่อนที่ วัตถุประสงค์ของการออกกำลังกายแบบนี้ส่วนใหญ่ก็มุ่งหวังจะให้กล้ามเนื้อเกิดความแข็งแรง

ประโยชน์ที่จะได้จากการออกกำลังกายแบบนี้

๑. ช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเฉพาะแห่งได้ดีกว่าแบบอื่น

๒. เสริมสร้างได้รวดเร็ว

๓. ไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์มากมาย อาจใช้อุปกรณ์รอบ ๆ ตัวได้

๔. ไม่ต้องการสถานที่กว้างขวางแต่อย่างใด

๕. ใช้เวลาในการฝึกฝนน้อย และช่วงสั้น

๖. เหมาะกับคนทุกเพศและทุกวัย

ในการทำงานประจำวัน จะพบว่าส่วนใหญ่ทุกคนใช้แขนและขาในการทำงาน แขนก็ใช้ไปในทาง หยิบยก ถือ ผลัก ดึง ดัน ส่วนขาก็ใช้ไปในทางเดินเป็นส่วนใหญ่ สรุปได้ว่าในการทำงานอวัยวะส่วนสำคัญที่ใช้มากตามลำดับก็คือ แขน ลำตัวและขา ดังนั้นถ้าจะออกกำลังกายก็ต้องบริหารอวัยวะดังกล่าวให้แข็งแรงอยู่เสมอ

ข้อแนะนำในการบริหารกายแบบเกร็งกล้ามเนื้อ

๑. การบริหารแต่ละท่าควรออกแรงทำอย่างน้อย ๗๕% ถ้าออกแรงน้อยกว่านี้อาจไม่ได้ผลเท่าที่ควร

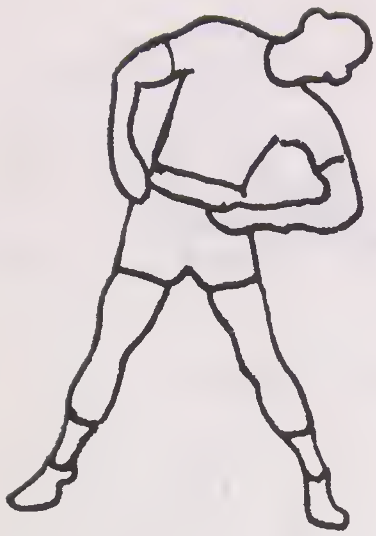
๒. ขณะออกแรงคราวละ ๖ นาที เป็นอย่างต่ำและควรทำครั้งละ ๑๐ วินาที

๓. พักระหว่างการทำครั้งหนึ่ง ๓-๕ วินาที แล้วเริ่มทำใหม่

๔. วันหนึ่งทำหลาย ๆ ครั้ง

กิจกรรมการออกกำลังกายแบบเกร็งกล้ามเนื้อนี้ไม่ต้องอาศัยทักษะพื้นฐานทางกีฬาเป็นสื่อ และมีความสะดวกแก่ผู้ที่ต้องการออกกำลังกายโดยไม่ต้องมีกฎ กติกา และระเบียบที่ยุ่งยากซับซ้อน อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่ง่าย ๆ สามารถใช้ได้ทุกเพศ ทุกวัย และทุกโอกาส ความดีของกิจกรรมการออกกำลังกายนี้ก็คือ ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ ไม่ต้องลงทุน ไม่เลือกเวลา และสถานที่ สามารถใช้ได้ทันทีที่ต้องการ กิจกรรมนี้ก็คือ "กายบริหาร" ความสะดวกสบายของกิจกรรมการบริหารกายก็คือ สามารถฝึกหัดคนเดียว หรือหลายคนก็ได้ จะฝึกในบ้าน ในห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว สนามหญ้า หรือตามถนนหนทางก็ได้ ท่าต่าง ๆ ก็คิดขึ้นเองได้และถ้าได้ทำไปควบกับจังหวะดนตรีก็จะเกิดความสนุกสนานไปด้วย สิ่งที่ทำให้น่าสนใจในกิจกรรมการบริหารกายมากขึ้นก็คือได้หันมานิยมการบริหารกายกันมากขึ้น เพราะเห็นว่าได้ช่วยให้เขามีสุขภาพดี และแลดูอ่อนกว่าวัย และสิ่งที่ตามมาของความมีประโยชน์ของกายบริหารกายก็คือ ทำให้คนได้ออกกำลังกายและจะไม่มีโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงมีสมรรถภาพในการประกอบกิจกรรมงานได้อย่างคล่องและสะดวกสบาย

จะขอนำท่าของการบริหารกายแบบเกร็งกล้ามเนื้อนี้มาให้เห็นเป็นตัวอย่าง เพื่อไปคิดท่าเองได้ต่อไป ●

ยืนแยกเท้า มือเท้าสะเอวเอียงตัวไปทางซ้ายขวา หน้าหลัง หรือหมุนไปรอบ ๆ เป็นวงกลม ซ้ายหรือขวา

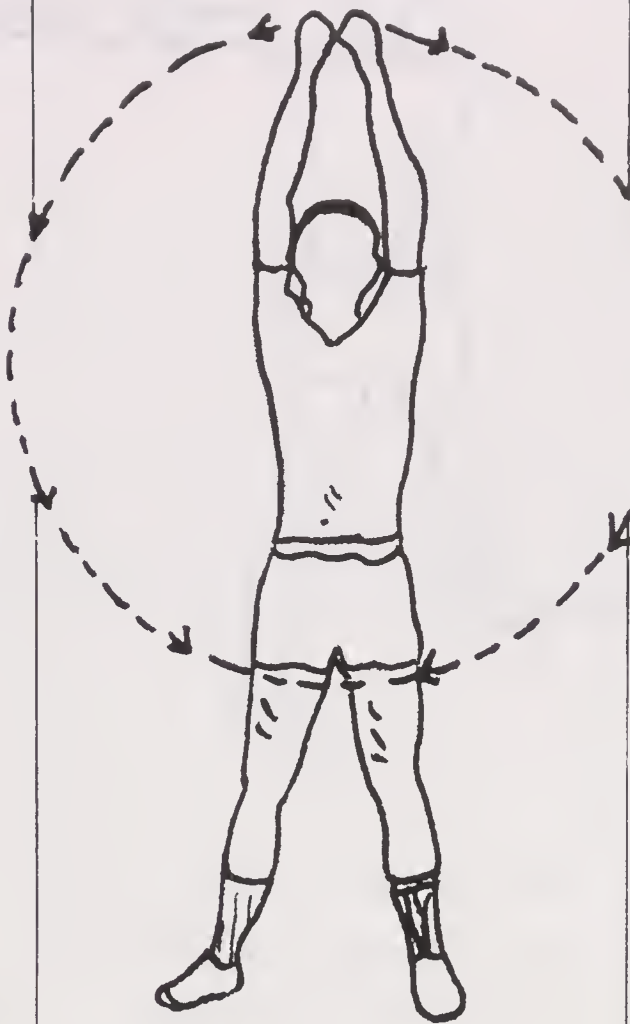

วิ่งขึ้นลงบันได

ปั่นจักรยานอยู่กับที่

การบริหารสำหรับทุกส่วนของร่างกาย

ยืนแยกเท้าตามสบายชูแขนทั้งสองขึ้นตรงเหนือศีรษะ เหวี่ยงแขนเป็นวงกลมลงมา แล้วยกขึ้นข้างหน้าไปยังที่เดิม อาจจะทำในทิศทางตรงข้ามกันก็ได้โดยสลับกันไป

ดันพื้น

นอนหงายยกขาตั้งฉากขึ้นลง

นอนคว่ำยกศีรษะ และเท้าขึ้นให้สูงที่สุด

ใช้มือประสานที่ศีรษะ แล้วลุกนั่ง

นอนคว่ำบนโต๊ะให้ลำตัวท่อนบน พ้นโต๊ะยกกำลังตัวขึ้นลง

นอนหงายถ่วงน้ำหนักที่เท้า
เตะสลับขึ้นลงซ้ายขวา

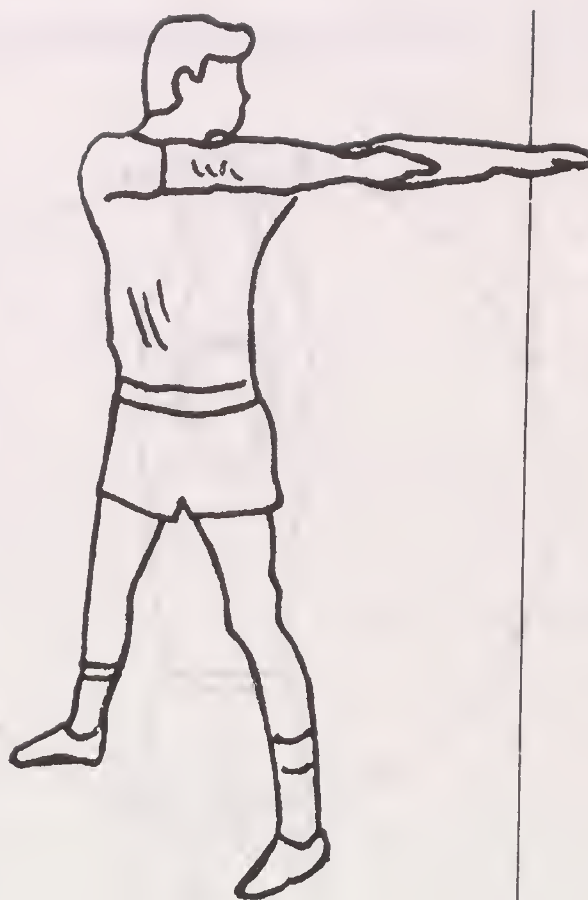
นอนคว่ำให้ตะโพกห้อยแล้ว
ยกขาขึ้นโดยมีน้ำหนักถ่วง

นอนหงายใช้ศีรษะรับน้ำหนัก
ตัวท่อนบนแล้วหมุนศีรษะเป็น
วงกลม

นอนหงายงอเข่ามือกอดอกยก
ศีรษะเกร็งหน้าท้อง

ยืนเท้าแยกพอประมาณ กาง
แขนออก แล้วเหวี่ยงแขนพร้อม
กับบิดตัวไปทางซ้ายหรือขวา

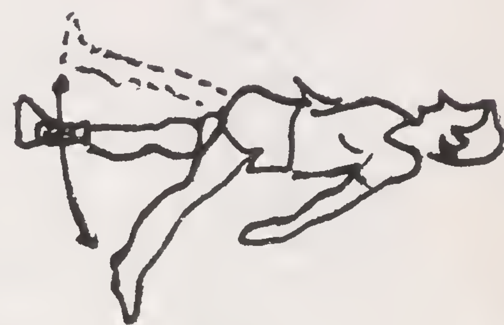
ยืนแยกเท้ากว้าง ชูแขนทั้งสอง
เหนือศีรษะนิ้วหัวแม่มือเกี่ยว
กับก้มตัวลงแตะปลายเท้าทั้ง
สองสลับกัน

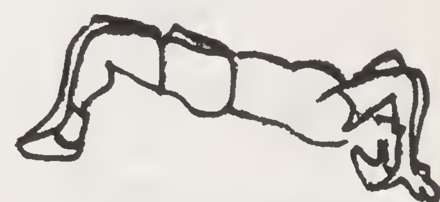
นอนหงายลุกนั่ง

นั่งบนเก้าอี้บิดตัวซ้ายขวา

นอนหงายแยกเท้ายกเท้าข้าม
ไปฝั่งตรงข้าม

นอนหงายใช้ศีรษะและเท้ารับ
น้ำหนัก

การออกกำลังนั้นไม่ใช่เสร็จแล้วเหนื่อยอ่อน
การออกกำลังที่ดีนั้นเมื่อเสร็จ แล้วจะต้องรู้สึกกระปรี้กระเปร่าสดชื่น

ออกกำลังวันละนิดชีวิตจะเป็นสุข
ออกกำลังเป็นนิจชีวิตจะยืนยาว

บุญสม มาร์ติน

พิมพ์ที่ : **บริษัท เพื่อนพิมพ์ จำกัด** 22/11-12 ซอยสุขุมวิท 11 ถนนสุขุมวิท พระโขนง กรุงเทพฯ 10110 โทร. 253-1487